

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

**YEREL HALK VE SURIYELİLER: ALTINDAĞ OLAYLARI
ÇERÇEVESİNDE NİTEL BİR ÇALIŞMA**

Erman ALPAGUT

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2024

YEREL HALK VE SURİYELİLER: ALTINDAĞ OLAYLARI ÇERÇEVESİNDE
NİTEL BİR ÇALIŞMA

Erman ALPAGUT

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2024

KABUL VE ONAY

Erman ALPAGUT tarafından hazırlanan ‘‘Yerel Halk ve Suriyeliler: Altındağ Olayları erevesinde Nitel Bir alışma’’ başlıklı bu çalışma, 29.03.2024 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

[Prof. Dr. Kasım KARATAŞ] (Başkan)

[Doç. Dr. Türken ÇAĞLAR] (Danışman)

[Doç. Dr. Hüsamettin ÇETİN] (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof.Dr. Uğur ÖMÜRGÖNÜLŐEN

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan “*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*” kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ..... ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

...../...../.....

Erman ALPAGUT

“*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*”

(1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkânı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

(3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan iş birliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir. Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında zgn olduğunu, **Doç. Dr. Türken ÇAĞLAR** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Arş. Gör. Erman ALPAGUT

TEŞEKKÜR

Bu çalışmaya başlayacağım zaman Covid-19 pandemisi meydana gelmişti. O pandemiyle birlikte ciddi anlamda motivasyon kaybı yaşadığım bir zaman olmuştu ve kendimi tezime başlamaya bir türlü hazır hissedememiştim. Bu süreçte yaşamış olduğum motivasyon kayıpları beni yüksek lisansı bırakma düşüncesine dahi itse de bu süreçte yanımda olan ve benden umudunu kesmeyip destekleyici tavırlarıyla bana yardımcı olan danışmanım Doç. Dr. Türken ÇAĞLAR sonsuz teşekkür ederim.

Değerli jüri üyelerim Prof. Dr. Kasım KARATAŞ ve Doç. Dr. Hüsamettin ÇETİN'e jürimde olmayı kabul ederek çalışmama yapmış oldukları katkılar ve tezimi tamamlayacağım noktasında bana olan inançları ve güvenleri için teşekkür ederim.

Eğitim hayatım boyunca beni maddi ve manevi olarak destekleyen, her zaman yanımda olan ve her zaman bana güvenen çok sevgili aileme teşekkür ederim.

İkinci ailem olarak adlandırabileceğim Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü'ne, değerli hocalarım ve çalışma arkadaşlarıma teşekkür ederim. Bölüm başkanımız Prof. Dr. Recep YILDIZ ve değerli hocam Doç. Dr. Zeynep ACA'ya bana vakit ayırıp benimle ilgilendikleri için sonsuz teşekkür ederim. Ellerindeki kaynakları benimle paylaşan değerli hocalarım Doç. Dr. Fikri KELEŞOĞLU ve Arş. Gör. Mücahit BAYKUL'a, yüksek lisans deneyimlerini benimle paylaşan Arş. Gör. Sultan TEKİNYER'e ve ihtiyacım olduğunda yanımda olacaklarını bildiğim hocalarım Doç. Dr. Adem BÖLÜKBAŞI, Doç. Dr. Fatih ALTUN ve Dr. Öğr. Üyesi Yasin ERDURAK' a teşekkür ederim.

Lisanstan gelen dostluğumuzla birlikte yüksek lisansta bunu daha da pekiştirdiğimiz, zorlukların üstesinden birlikte geldiğimiz, birbirimize moral vererek “biz” olduğumuz, ihtiyacım olduğunda hiç çekinmeden bana yardımcı olacaklarını bildiğim ve hayatımda olmalarından kıvanç duyduğum değerli dostlarım Arş. Gör. Dilara KESER ve Sema KORÇ'a teşekkür ederim.

Araya mesafeler girse de bir telefon ile güzel sohbetlerinden beni mahrum bırakmayan, yüksek lisans sürecimin dert ortakları İrem AVŞAR YAR, Mahmut VESKE ve Eren TANER'e teşekkür ederim.

Saha sürecim için gerek tercüman gerekse katılımcılara ulaşmamda bana yardımcı olan/olmak isteyen, bu çalışmayı kendi çalışmalarımı gibi değerli görerek yardımlarını benden esirgemeyen dostlarım Ahmet GÖKMENGİL, Ege Hazal YILDIZ ve Gizem ÖZKAN'a teşekkür ederim.

Araştırma sürecinin başında tercüman – araştırmacı ilişkisi içerisinde olduğumuz, sonrasında ise güzel bir arkadaşlık ilişkisi kurduğumuz, saha sürecinde bana yardımcı olup sahayı tanımamı kolaylaştıran değerli dostum Mustafa'ya ve çalışmaya katılmayı kabul eden tüm katılımcılara teşekkür ederim...

ÖZET

ALPAGUT, Erman. *Yerel Halk ve Suriyeliler: Altındağ Olayları Çerçevesinde Nitel Bir Çalışma*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2024.

Bu çalışmanın amacı Ankara Altındağ bölgesinde yaşayan yerel halk ile Suriyeli göçmenlerin birbirleri hakkındaki algılarını öğrenmek ve Altındağ Olaylarının büyümesinin altında yatan nedenleri anlamaktır. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden kartopu örnekleme kullanılmıştır. Bu kapsamda Altındağ Olaylarının gerçekleştiği Önder Mahallesi ve çevresinde yaşayan 20 Suriyeli, 13 Türk ve o bölgede görev yapan 4 meslek profesyoneli ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Kişisel bilgi formu ve yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanan veriler MAXQDA programı yardımıyla çözümlenmiştir. Araştırma verileri “Suriyelilerin Türkiye Deneyimleri”, “Altındağ Olaylarına İlişkin Değerlendirmeler”, “İki Halkın Birbirine İlişkin Düşünce ve Algıları” ve “Birlikte Yaşama Üzerine Öneriler” olmak üzere 4 ana tema, 12 alt tema ve 36 kategoriden oluşmaktadır.

Suriyeli göçmenlerin Altındağ bölgesine gelmesiyle yerel halk ile Suriyeliler arasında ticari rekabet artmış, Türklerin yerine Suriyeliler işe alınmaya başlanmış, ev kiralarında artış meydana gelmiş ve çevrede muhtaç Türkler olmasına karşın yardım eli Suriyelilere uzatılarak yerel halk ikinci plana atılmış, bu durum bölgede hiyerarşik bir güç mücadelesini ortaya çıkararak Altındağ Olaylarının temeli atmıştır. Öte yandan gençlerin okullara devam etmemeleri ve ailelerinden yeterli ilgi görmemeleri suça karışmalarında etkili olmuş, yerel halk ve Suriyeli göçmenlerin aynı bölgede yaşayıp birbirleriyle temasta bulunmamaları birbirlerine karşı önyargı ve olumsuz düşüncelerin ortaya çıkmasına neden olmuş, provokatör gruplar ise bu önyargı ve düşmanlıktan faydalanarak Altındağ Olayların büyümesini sağlamıştır. Bunların yanı sıra Suriyeli göçmenlerin medyadaki “günah keçisi” temsilleri, çeşitli dezenformasyonlar ve önyargılar da genel manada yerel halkı Suriyelilere yönelik olumsuz etkilemiş, tüm bu etkenler birleşerek göçmen karşıtlığını oluşturmuştur. Elde edilen veriler doğrultusunda iki halkın birbirine ilişkin düşüncelerini iyileştirmek, iki halkın ilişkilerini bozan etkenleri ortadan kaldırmak ve Altındağ Olayları tarzı olayların yeniden yaşanmaması adına sosyal hizmet bakış açısıyla öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yerel halk, Suriyeli, Altındağ olayları, grup yanlılığı, sosyo-kültürel entegrasyon, toplumsal ilişkiler, sosyal hizmet

ABSTRACT

ALPAGUT, Erman. *Indigenous People and Syrians: A Qualitative Study in the Framework of Altındağ Events*, Master Thesis, Ankara, 2024.

The aim of this study is to learn the perceptions of local people living in the Ankara Altındağ region and Syrian immigrants about each other and to understand the underlying reasons for the growth of the Altındağ Incidents. Snowball sampling, one of the purposeful sampling methods, was used in the research. In this context, in-depth interviews were held with 20 Syrians, 13 Turks living in Önder Neighborhood and its surroundings, where the Altındağ Incidents took place, and 4 professionals working in that region. The data collected with the personal information form and semi-structured interview form were analyzed with the help of the MAXQDA program. The research data consists of 4 main themes "Syrians' Experiences in Turkey", "Evaluations on the Altındağ Incidents", "Thoughts and Perceptions of the Two Peoples About Each Other" and "Suggestions on Living Together", 12 sub-themes, and 36 categories.

The arrival of Syrian migrants in the Altındağ region has led to increased commercial competition between locals and Syrians. Syrians have begun to be hired in place of Turks, and there has been an increase in rent prices. Additionally, despite the presence of needy Turks in the area, aid has been extended to Syrians, leaving locals feeling marginalized. This situation has created a hierarchical power struggle in the region, laying the foundation for the Altındağ Incidents. On the other hand, the fact that young people did not continue their education and did not receive enough attention from their families contributed to their involvement in crime. The fact that the local people and Syrian immigrants lived in the same area but did not interact with each other led to the emergence of prejudices and negative thoughts against each other. Provocateur groups took advantage of these prejudices and hostilities, which caused the Altındağ incidents to grow. In addition, the representations of Syrian immigrants as "scapegoats" in the media, various disinformation, and prejudices have also negatively affected the local population towards Syrians in general. All these factors combined have created an anti-immigrant sentiment. Based on the data obtained, suggestions have been made from a social services perspective in order to improve the opinions of the two peoples towards each other, to

eliminate the factors that disrupt the relations between the two peoples, and to prevent the recurrence of incidents like the Altındağ Incidents.

Key Words: Local people, Syrian, Altındağ incidents, group bias, socio-cultural integration, social relations, social work

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	ii
ETİK BEYAN	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER	x
KISALTMALAR DİZİNİ	xiv
TABLolar DİZİNİ	xv
ŞEKİLLER DİZİNİ	xvi
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER	4
1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ	4
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI	6
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	7
1.4. ARAŞTIRMANIN TANIMLARI	9
1.5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	10
2. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVESİ . 11	
2.1. GÖÇ İLE İLGİLİ KAVRAMLAR	11
2.1.1. Göç Kavramı.....	11
2.1.2. Göç Türleri.....	13
2.1.2.1. Gönüllü Göç	14
2.1.2.2. Zorunlu Göç	15
2.1.2.3. İç Göç	17
2.1.2.4. Dış Göç	18
2.1.3. Uluslararası Koruma Türleri.....	19
2.1.3.1. Göçmen	20
2.1.3.2. Mülteci	21
2.1.3.3. Şartlı Mülteci, İkincil Koruma ve Geçici Koruma.....	22
2.1.3.4. Sığınmacı	24
2.2. SURİYE SAVAŞI VE TÜRKİYE'YE GÖÇ	25

2.2.1. Savaşın Başlangıcı ve Türkiye'ye Göç Süreci.....	25
2.2.2. Türkiye'nin Suriyeli Göçüne Karşı Tutumu.....	25
2.2.3. İstatistiklerle Suriyeliler.....	27
2.3. BİRLİKTE YAŞAMA İLİŞKİN YAKLAŞIMLAR.....	32
2.3.1. Asimilasyon.....	33
2.3.2. Çok Kültürlülük.....	36
2.3.3. Sosyal ve Kültürel Entegrasyon.....	39
2.3.3.1. Toplumsal Kabul ve Sosyal Temas.....	42
2.3.3.2. Sosyal İçerme.....	44
2.4. GRUP YANLILIĞINA DAİR KURAM VE YAKLAŞIMLAR.....	45
2.4.1. Gerçekçi Çatışma Kuramı.....	46
2.4.2. Sosyal Kimlik Kuramı.....	47
2.4.3. Engellenme Saldırganlık Kuramı.....	48
2.4.4. Sosyal Baskınlık Kuramı.....	49
2.4.5. Bütünleşik Tehdit Kuramı.....	50
2.5. GÖÇ VE SOSYAL HİZMET.....	52
2.5.1. Sosyal İnşa, Göç ve Sosyal Hizmet.....	55
3. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	57
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	57
3.2. ARAŞTIRMA ÖZNELERİNİN BELİRLENMESİ.....	58
3.3. ARAŞTIRMANIN ÇALIŞMA GRUBU.....	58
3.4. VERİLERİN TOPLANMASI.....	66
3.4.1. Veri Toplama Süreci.....	66
3.4.2. Veri Toplama Araçları.....	69
3.5. VERİLERİN ANALİZİ.....	69
3.6. ETİK KONULAR.....	70
4. BÖLÜM: BULGULAR VE TARTIŞMA.....	71
4.1. SURİYELİLERİN TÜRKİYE DENEYİMLERİ.....	71
4.1.1. Algıda ve Realitede Türkiye.....	72
4.1.1.1. Türkiye Hakkındaki Bilgi.....	72
4.1.1.2. Türkiye'nin Anlamı.....	74
4.1.1.3. Türkiye'de Yaşam.....	81

4.1.2. Suriye'ye Dönme / Dönmeme Düşüncesi.....	89
4.1.2.1. Geri Dönmeme Düşüncesi	89
4.1.2.2. Geri Dönme Düşüncesi	94
4.1.2.3. Geri Dönüş Düşüncesine Altındağ Olaylarının Etkisi	98
4.2. ALTINDAĞ OLAYLARINA İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER	100
4.2.1. Altındağ Olaylarının Nedenleri	102
4.2.1.1. Ekonomik Nedenler	102
4.2.1.2. Gençler ve Eğitime İlişkin Nedenler.....	109
4.2.1.3. Mahalle Kültürü	111
4.2.1.4. İzole Yaşamlar	112
4.2.1.5. Provokatör Gruplar.....	115
4.2.1.6. Güç Mücadelesi.....	116
4.2.1.7. Birikmişliğin Dışa Vurumu.....	119
4.2.2. Altındağ Olaylarının Yansımaları.....	122
4.2.2.1. Olayların Karşılıklı İlişkilere Yansımaları.....	122
4.2.2.2. Altındağ Olaylarının Suriyeli Algısına Yansımaları.....	126
4.2.2.3. Olayların Suriyelilerin Yaşamına Yansımaları	131
4.2.2.4. Altındağ Olaylarının Türklerin Yaşamına Yansımaları.....	136
4.2.3. Suriyelilerin Medyadaki Temsili	138
4.2.3.1. Tek Taraflı Yansıtılanlar	139
4.2.3.2. Günah Keçisi Suriyeliler	141
4.2.3.3. Yalan Haberler	144
4.2.3.4. Olayları Kışkırtması	145
4.3. İKİ HALKIN BİRBİRİNE İLİŞKİN DÜŞÜNCE VE ALGILARI.....	147
4.3.1. Suriyelilerin Yerel Halka İlişkin Düşünceleri	148
4.3.1.1. Olumlu Düşünceler	148
4.3.1.2. Olumsuz Düşünceler	150
4.3.1.3. Nötr Düşünceler	153
4.3.2. Yerel Halkın Suriyelilere İlişkin Düşünceleri	155
4.3.2.1. Olumlu Düşünceler	156
4.3.2.2. Olumsuz Düşünceler	157
4.3.2.3. Nötr Düşünceler	165

4.3.3. Meslek Profesyonellerinin Gözünden Suriyelilerin Yerel Halka İlişkin Düşünceleri	166
4.3.3.1. Olumlu Düşünceler	166
4.3.3.2. Nötr Düşünceler	166
4.3.4. Meslek Profesyonellerinin Gözünden Yerel Halkın Suriyelilere İlişkin Düşünceleri	167
4.4. BİRLİKTE YAŞAM ÜZERİNE ÖNERİLER	168
4.4.1. Suriyelilere Düşen Sorumluluklar	169
4.4.1.1. Kaynaşmak İçin Çaba Göstermek	169
4.4.1.2. Kurallara Uymak	172
4.4.2. Türklere Düşen Sorumluluklar	173
4.4.2.1. Sabır Göstermek	173
4.4.2.2. Bilinç Kazanmak	175
4.4.3. Devlete Düşen Sorumluluklar	177
4.4.3.1. Sosyal, Kültürel ve Eğitici Faaliyetler	178
4.4.3.2. Eşitlikçi Adalet	180
4.4.3.3. Politikalar	181
SONUÇ VE ÖNERİLER	183
KAYNAKÇA	198
EK-1 ORJİNALLİK RAPORU	233
EK-2 ETİK KOMİSYON İZİNİ	235
EK-3 GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU (TÜRK KİŞİLER)	236
EK-4 GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU (SURİYELİ KİŞİLER)	238
EK-5 GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU (SURİYELİ KİŞİLER) - ARAPÇA	240
EK-6 KATILIMCI GÖRÜŞME SORULARI (TÜRK KİŞİLER)	242
EK-7 KATILIMCI GÖRÜŞME SORULARI (SURİYELİ KİŞİLER)	244
EK-8 KATILIMCI GÖRÜŞME SORULARI SURİYELİ KİŞİLER - ARAPÇA	246

KISALTMALAR DİZİNİ

AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
BM	: Birleşmiş Milletler
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği (UNHCR)
GİGM	: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
IFSW	: Uluslararası Sosyal Hizmet Federasyonu
IOM	: Uluslararası Göç Örgütü
YÖS	: Yabancı Öğrenci Sınavı
YUKK	: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. İltica Ülkesine Göre Suriyeli İstatistikleri	27
Tablo 2. Meslek Profesyonellerini Tanıtıcı Demografik Bilgiler	59
Tablo 3. Suriyeli Özneleri Tanıtıcı Demografik Bilgiler	60
Tablo 4. Türk Özneleri Tanıtıcı Demografik Bilgiler	64

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler.....	28
Şekil 2. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Geçici Barınma Merkezlerine Göre Dağılımı (5 İlde 7 Barınma Merkezi)	29
Şekil 3. Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İlk 10 İle Göre Dağılımı ..	30
Şekil 4. Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımları	31
Şekil 5. Suriyelilerin Türkiye Deneyimlerine Ait Şema.....	71
Şekil 6. Altındağ Olaylarına İlişkin Değerlendirmelere Ait Şema	101
Şekil 7. İki Halkın Birbirine İlişkin Düşünce ve Algılarına Ait Şema	147
Şekil 8. Birlikte Yaşam Üzerine Önerilere Ait Şema	168

GİRİŞ

Göç, tarih boyunca insanlığın karşılaştığı evrensel bir olgu ve günümüzde de çeşitli nedenlerle gerçekleşen küresel bir fenomendir. İnsanlar coğrafi, ekonomik, siyasi, çevresel veya sosyal faktörlerden kaynaklanan baskılara veya fırsatlara yanıt olarak yer değiştirmektedir. Bu süreç, sadece bireylerin fiziksel konumlarını değiştirmekle kalmayıp aynı zamanda kültürel kimliklerini, sosyal bağlarını ve ekonomik durumlarını da etkilemektedir. Göç, bireylerin yaşamlarında önemli değişimlere yol açarken, aynı zamanda göç edilen toplumları da etkilemektedir. Bu göçlerden birisi ise 2011 yılında iç savaşın meydana geldiği Suriye göçüdür. 2011'de iç savaşın başlamasıyla Suriyeli göçmenlere kapılarını açan Türkiye, onlara çeşitli hizmetler sunmuş ve “geçici koruma” statüsü sağlamıştır.

Türkiye'ye gerçekleşen Suriyeli göçü, entegrasyon sürecini de beraberinde getirmiştir. Bu göç dalgasıyla birlikte Türk toplumu ve Suriyeli göçmenler arasında dil, kültür ve yaşam tarzı gibi çeşitli sosyo-kültürel faktörlerin etkileşimi hızlanmıştır. Suriye'den gerçekleşen göçün üzerinden geçen 13 yılda toplum ve göçmenler arasında etkili bir entegrasyondan bahsetmek mümkün değildir. Suriyeli kişiler toplumdan uzak, belirli kentsel adacıklarda yerleşimlerde bulunup kendi içlerinde bir hayat oluşturmuşlardır (Savran ve Sat, 2019). Kendi içlerinde bir yaşam kurup buldukları adacıklarda aşına oldukları hayat tarzlarını devam ettiren ve yerel toplumla etkileşimi kısıtlı olan Suriyeliler, dil ve kültür gibi noktalarda da eksik kalmalarından dolayı toplum tarafından “öteki” olarak görülür hale gelmişlerdir.

Elbette ki entegrasyon çift taraflı bir süreçtir ve bu nedenle yerel toplumun sürece katılımı da ayrıca önemlidir. Nitekim göç sürecinin başında “misafir” olarak gösterilen göçmenlerin savaşın uzaması sonucu “kalıcı” olmaları ve göçmenler üzerinden yapılan dezenformasyonlar gibi sebepler Türkler ve Suriyeliler arasında göçmen karşıtlığını ve grup yanlılıklarını oluşturmaktadır.

Göçmen karşıtlığı anlayışı, altında birçok farklı neden barındırabilmekte ve günün şartlarına göre değişkenlik gösterebilmektedir (Miller ve Bugalski, 1948; Ravini ve ark, 2018). Araştırmalar göçmen karşıtlığı düşüncesinin her geçen gün arttığını gözler önüne sermektedir. Avrupa'da yapılan çalışmalar yerel halkın yurt dışından gelen göçmenlere

yönelik karşıt tutumun altında ekonomi, kültür, güven sorunları ve siyasi söylemler gibi etkenlerin bulunduğunu (Tahincioğlu, 2020); bu düşüncelerin altında ise göçmenlerin hâkim kültürü zayıflatacağı düşüncesi, terör ve suç olaylarının artacağı düşüncesi, istihdamda rekabetin artacağı düşüncesi gibi nedenlerin yattığını göstermektedir (Peric Diligenski, 2019; Del Savio, 2020). Göçmen karşıtı tutumlar yalnızca yurt dışından gelen göçmenlere yönelik değildir. Mevsimlik tarım işçilerinin de farklı etnik kökenleri (Yılmaz, 2020, s.60), dil, kültür ve yaşam tarzları gibi nedenlerinden dolayı yerel halk tarafından ötekileştirmeye maruz kaldıkları görülmüştür (Geçgin, 2009; Er ve Gürbüz, 2022, s. 216).

Dolayısıyla farklı kimlik ve grup yapılarının birbirlerine karşı gösterdikleri toleranslar gün geçtikçe azalmaktadır. Gruplar arasında yaşanan kimi küçük olaylar bir anda toplumsal boyut kazanmakta, bir güvenlik riski oluşturmaktadır. Buna 10 Ağustos 2021 tarihinde Ankara'nın Altındağ ilçesinde meydana gelen ve "Altındağ Olayları" olarak anılan olay örnek verilebilir. Ankara'nın Altındağ ilçesinin çoğunlukla Suriyeli kişilerin yaşadığı Önder Mahallesi'nde gerçekleşen olayda genç kişilerden oluşan Türk ve Suriyeli bir grup arasında çıkan tartışma büyümüş ve tartışma sonucunda Türk gençlerden birisi Suriyeli genç tarafından bıçaklanarak hayatını kaybetmiştir. Olayın kısa süre içerisinde sosyal medya üzerinden de duyulmasının ardından çoğunlukla Suriyeli kişilerin yaşadığı Önder ve Ulubey mahallerindeki Suriyeli kişilerin dükkanlarına, araçlarına ve evlerine saldırılar gerçekleşmiştir. Olaylar kolluk kuvvetlerinin bölgeyi denetim altına alması ve sokağa çıkma kısıtlamalarıyla yatıştırılmıştır (Euronews, 2021; Sözcü, 2021).

Suriye'den geldikleri süreden bu yana çokça yıl geçmesine karşın hala bu tarz olayların yaşanıyor oluşu bu konunun araştırılması ihtiyacını doğurmuştur. Zira yaklaşık 13 yıl geçmesine karşın yerel halk ile Suriyeli kişiler niçin bir uyum geliştirememiştir? Altındağ olaylarının büyümesindeki temel sebepler nelerdir? Araştırma kapsamında bu sorulara cevaplar bulmak ve bunları sosyal hizmet perspektifiyle ele almak amaçlanmıştır. Zira sosyal hizmet, bu tür olumsuz etkileri azaltmak ve toplumları daha kapsayıcı hale getirmek adına çalışmalarda bulunmaktadır. Araştırmanın problemini ise Altındağ olaylarının büyümesindeki yerel halk ve Suriyeli göçmenlerin birbirlerine ilişkin tutumlarını etkileyen etkenlerin varlığı ve bunların bilinmeyişi oluşturmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde araştırmanın problemi, amacı, önemi, tanımları ve sınırlılıkları ele alınmaktadır. İkinci bölümde ise araştırmanın kavramsal ve kuramsal çerçevesine yer verilmiştir. Üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi hakkında bilgiler yer almaktadır. Dördüncü bölümde ise araştırma kapsamında elde edilen bulgular yer almakta olup beşinci bölümde ise bu bulgulardan elde edilen sonuçlar değerlendirilip sosyal hizmet bakış açısıyla uygun çözüm önerileri getirilmiştir.

1. BÖLÜM: ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

İnsanlar yüzyıllar boyunca çeşitli sebeplerle göç etmiş olsalar da savaşlar nedeniyle gerçekleştirilen göçler, içlerinde her zaman bir dram barındırmıştır. Çağlar boyunca savaşlar birçok göçe sebep olmuş, 2011 yılında Suriye’de meydana gelen iç savaş son yılların en büyük göç dalgası oluşturmuştur. Canlarını kurtarmak isteyen milyonlarca Suriyeli, çevre ülkelere kaçmak zorunda kalmış ve en fazla göç Türkiye’ye gerçekleşmiştir. Suriye topraklarına 911 kilometrelik geniş sınırı, Avrupa’ya geçişte köprü vazifesi görmesi, çevresinde bulunan ülkelere göre daha gelişmiş olması ve izlediği açık kapı politikası gibi sebeplerle Türkiye, günümüzde Suriyeli göçmenlerin en fazla göç ettiği ülke konumundadır.

Suriye’den gerçekleşen göçlere hazırlıksız yakalanan Türkiye, iç savaşın uzun sürmeyeceğini öngörmüş ve gelen göçmenleri sınırda oluşturduğu kamplarda misafir etmeye başlamıştır. Başlarda “misafir” olarak görülen Suriyeli göçmenlerin her geçen gün sayısı artmış ve kurulan kamplar göçmen sayısını karşılayamaz duruma gelmiştir. Beklenilenin aksine Suriye’deki iç savaşın daha da büyümesi Suriyeliler için kurulan kampları bir çözüm olmaktan çıkarmış ve gelen milyonlarca Suriyeli Türkiye’nin dört bir yanına yerleşmiştir.

Geçen süre zarfında Türkiye’nin böylesine büyük bir göç dalgasını beklemediği ve böylesine büyük bir göç dalgasına hazır olmadığı görülmüştür. Zira bir anda şehir nüfuslarının artması toplumsal uyumsuzlukları ve huzursuzlukları da beraberinde getirmiştir. Bu şekilde büyük çaplı kitlesel bir göç, insan ile mekân arasındaki ilişkinin bozulmasını hızlandırmış ve derinleştirmiştir.

Göç dolayısıyla şehirlerdeki hızlı nüfus artışı başta sosyal olmak üzere ekonomik, kültürel ve siyasi alanlarda toplumsal paylaşım sorunları meydana getirmiştir. Bu sorunların meydana getirmiş olduğu rekabet ortamı ise yerel halk ile Suriyeli göçmenleri ayrı kutuplara itmiş, dışlayıcı ve ötekileştirici bir hal almasına zemin hazırlamıştır.

Suriyelilerin Türkiye'ye göç etmesinden bu yana 13 yıl geçmesine karşın yerel halk ile Suriyeliler arasında halen bir entegrasyon, bir kabullenme sağlanamamıştır. Suriyeli göçmenler geçen yıllar boyunca kültürel, sosyal, politik ve medya yollarıyla ötekileştirilmeye maruz kalmalarına ek olarak ayrıca birçok olayda dezenformasyona maruz kalarak günah keçisi ilan edilmişlerdir.

Sosyal ve kültürel entegrasyonun sağlanamaması ve Suriyeli kimliği üzerinden çeşitli dezenformasyonların halkı yanlış düşüncelere itmesi, en ufak bir olumsuz olayda parmakların Suriyelilere yönelmesine neden olmuş ve olmaktadır. Ayrıca "kurunun yanında yaş da yanar" sözünden hareketle bir Suriyelinin yapmış olduğu hata tüm Suriyelilere mal edilmektedir.

Sonuç itibariyle şehirlerdeki nüfusun plansız ve ani artışı, dil engeli ve kültürel farklılıklar gibi sebeplerin yanı sıra medya ve siyasi söylemler gibi sebepler yerel halk ile Suriyeli göçmenleri karşı karşıya getirerek grup yanlışlıklarının artmasına sebep olmuştur. Yerel halkın Suriyelilere karşı en başında göstermiş olduğu olumsuz tutumlar ve önyargılar gün geçtikçe artmış ve Gaziantep, Hatay'da olduğu gibi zaman zaman yerel halk ile Suriyelileri karşı karşıya getirmiştir (Türk, 2019). Bunlardan birisi ise Ankara Altındağ'da gerçekleşen "Altındağ Olaylarıdır". 10 Ağustos 2021 tarihinde Ankara'nın Altındağ ilçesinde bir grup Türk ile bir grup Suriyeli arasında yaşanan kavgada ağır yaralanan bir Türk hayatını kaybetmiştir. Bu olayın sosyal medyada duyulmasının ardından Suriyeli göçmenlerin yoğun olarak yaşadığı Altındağ'ın Önder ve Ulubey mahallerine üç gün süren saldırılar gerçekleşmiştir. Suriyeli göçmenlere ait iş yerleri taşlanmış, çevreye ciddi ölçüde zarar verilmiştir. Bu eylemlerin ardından başta olayların yaşandığı Ankara Altındağ bölgesi olmak üzere Suriyeli göçmenlerin yoğun olarak yaşadığı Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde bu tarz olayların yaşanmaması için polis sıkı denetim sağlamıştır.

Tüm bunlar göz önüne alındığında yerel halkın Suriyeli kimliği üzerine inşa etmiş olduğu ötekileştirme ve ayrımcılık gibi tutumlar göze çarpmakta ve iki grubun birbirinden daha da uzaklaşmasına sebep olarak sosyal ve kültürel entegrasyonu zorlaştırmaktadır. Nitekim ortada bir anlaşmazlık söz konusudur. İki toplum üyelerinin hangi noktalarda birbirlerine karşı olumsuz düşünceler besledikleri ve bunların altında yatan nedenlerin bilinmemesi Altındağ Olayları gibi sonuçlar meydana gelmeden önce önlem

alınamamasına ve bu tarz olayların bir anda büyüyerek “biz” ve “onlar” şeklinde grup yanlılığına bağlı ötekileştirici söylemlerin derinleşmesine neden olmaktadır. Ayrıca her bölgenin kendine özgü kültürel ve toplumsal yapısının bulunması, o bölgedeki göç dinamiklerinin kendi özelinde değerlendirilmesi gerekliliğini meydana getirmektedir. Literatür incelendiğinde Türkiye’nin farklı illerinde göçmenler ve yerel halk bazında gerçekleştirilmiş çalışmalar olsa da Ankara’da gerçekleştirilen çalışmaların azlığı, güncel olmayışı ve Altındağ olaylarının üzerinde durmaması gibi sebeplerden dolayı Ankara’daki göç yerel halk ve göçmen dinamizmi tam anlamıyla bilinmemektedir.

Bu nedenle araştırmanın problemi Altındağ olaylarının büyümesine neden olan yerel halk ile Suriyeli bireylerin birbirlerine karşı hangi önyargıları besledikleri, diğer bir deyişle olumsuz tutum ve davranışlarının altında yatan sebeplerin bilinmeyiştir.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

2011 yılında Suriye’den Türkiye’ye gerçekleşen göç neticesinde toplum dinamikleri yeniden şekillenmeye başlamış, yerel halk ile göçmen ilişkilerinin niteliği önem kazanmıştır. Ancak günümüze kadar olan süreçte iki toplum arasında etkileşimi olumsuz yönde etkileyen kültür farklılığı, dil bariyeri, göçmenlerin bir uyum sürecinden geçirilmeden kentlerde yerel halk ile birlikte yaşamasının önünün açılması, entegrasyon, politika ve uygulamalarının eksikliği ve de Suriyeli göçmen sayısının kısa bir sürede hızlı bir biçimde artması gibi nedenler Suriyeli kimliği üzerine bir ayrımcılık ve önyargı oluşmasına yol açmıştır. Etkileşimlerin algısal boyutta yarattığı gerilimler çoğunlukla sosyal medya gibi mercilerden dışa vurulsa da Altındağ Olaylarında olduğu gibi şiddetle sonuçlanan eylemler de meydana gelmiştir. Anlaşılmaktadır ki yerel halk ile Suriyeliler arasındaki sosyo-kültürel etkileşimin yetersizliği, uyum ve entegrasyon politikalarının eksik kalmasına bağlı olarak gelişen etkenler gibi sebepler iki halkı birbirinden iyice uzaklaştırarak birbirlerini anlamalarının ve özümsemelerinin önüne geçmiştir.

Bu çerçevede araştırmanın temel amacı, Ankara Altındağ bölgesinde yaşayan yerel halk ile Suriyeli göçmenlerin birbirleri hakkındaki algılarını öğrenmek, Altındağ Olaylarının büyümesinin nedenlerini anlamak ve benzer olayların tekrar yaşanmaması için sosyal

hizmet kapsamında öneriler sunmaktır. Bu amaç kapsamında aşağıdaki sorulara cevaplar aranacaktır:

- Yerel halk ve Suriyelilerin birbirlerine yönelik olumlu ve olumsuz yargılar nelerdir?
- Yerel halk ile Suriyelilerin birbirleri hakkındaki olumlu ve olumsuz yargılarının altında yatan nedenler nelerdir?
- Yerel halk ile Suriyeliler arasındaki ilişkileri etkileyen etmenler nelerdir?
- Altındağ Olaylarının büyümesinin sebepleri nelerdir?
- Altındağ Olaylarının yerel halk ile Suriyeliler arasındaki ilişkilere etkileri nelerdir?
- Altındağ Olaylarının tekrar yaşanmaması için nelere dikkat edilmelidir?

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

2011 yılında Suriye’de patlak veren iç savaş başlangıçta geçici olarak görülse de ilerleyen zamanlarda çatışmaların büyümesiyle geçici olmadığı anlaşılmıştır. Elbette savaşların uzun vadede etkileri vardır ve Suriye’de gerçekleşen iç savaş bunu net bir şekilde gözler önüne sermiştir.

Savaştan etkilenenlerin başında şüphesiz sivil halk gelmektedir. Sivil halkın canlarını kurtarmak pahasına ülkelerini terk ederek başka ülkelere göç etmesi başlı başına bir insanlık dramıdır. Zira her ülkenin kendine özgü bir kültürü vardır ve bu ülkede yaşamını sürdüren insanlar bu kültür içerisinde var olmuştur. Bu çerçeveden bakıldığında bir ülkeden başka bir ülkeye gerçekleştirilen göçün en temelde toplumsal bir kültür karmaşası oluşturması sürpriz olmayacaktır. Dolayısıyla bu sürecin en az zararlı yönetilebilmesi adına sığınmacı ve göçmenlerin sosyal ve kültürel entegrasyonunu artıracak ve kolaylaştıracak çalışmaların yapılması önemlidir. Aksi takdirde yanlış yönetilen bir sürecin daha büyük sorunlara yol açabilecek olması içten bile değildir. En temel anlamda sosyal ve kültürel alanda hissedilecek bu etki ekonomi ve siyaset gibi toplumu kuşatan tüm araçları etkileyecektir.

Daha önce bilmedikleri bir ülkeye göç etmek zorunda kalan Suriyeliler savaşın neden olduğu mağduriyetin yanında farklı bir kültür ve dil gibi engellerin yanı sıra çeşitli dezenformasyon haber ve söylemlerle ikincil bir mağduriyetle karşı karşıya kalmışlardır.

Öte yandan göç, yalnızca göçmenleri olumsuz etkilememektedir. Yerel halkın da olumsuz etkilendiği bazı noktalar mevcuttur. Özellikle göçmenlerin belirli noktalarda yerleşimlerini kurmaları o noktada yaşayan yerel halk ile daha sık temasın meydana gelmesine olanak sağlamaktadır. Ancak Suriyelilerin yerleştikleri bölgeler çoğunlukla sosyo-ekonomik açıdan düşük bölgelerden oluşmaktadır. Dolayısıyla kaynak noktasında kısıtlı imkânların bulunduğu bu noktalarda yerel halkın dışarıdan gelecek başka bir grubu hoş karşılamayacak olması sürpriz olmayacaktır. Özellikle Covid-19 pandemisinden sonra meydana gelen ekonomik çalkantılar, kaynaklar üzerindeki rekabeti (istihdam gibi) artırmıştır. Bunun yanı sıra yerel halk ile Suriyeliler arasındaki kültür ve dil uyumsuzlukları, iki grup arasında çıkabilecek bir anlaşmazlığın kolayca çözülebilmesini zorlaştırmaktadır.

Bu gibi durumlar temelde ayrımcılığı doğurmuş, iki milleti “biz” ve “onlar” şeklinde farklı gruplara ayırmıştır. 10 Ağustos 2021 tarihinde Ankara’nın Altındağ ilçesinde gerçekleşen olaylar ise halkın Suriyelilere karşı tutumunun temel bir göstergesi niteliğindedir. Altındağ olayları göstermiştir ki yerel halk ve Suriyeli göçmenlerin birlikte yaşadığı yerleşim yerlerinde daha yoğun olmak üzere Suriyelilere karşı olumsuz bir görüş hâkimdir. Türkiye’ye gelmeleri üzerinden geçen 13 yıllık süre zarfı göz önüne alındığında iki toplum arasındaki ilişkilerin normalleşmesi beklenirken ayrımcılık, nefret söylemleri ve dışlanma daha da artmış hatta şiddet eylemlerine dönüşmüştür.

Bu noktadan bakıldığında, Suriyeli göçmenlerin gerçekleştirmiş olduğu kitlesel göç hareketinin Türkiye’de sosyal, siyasal ve ekonomik yapıda birçok değişim yaratarak toplumun gündelik yaşam pratiklerine etki edecek kadar güçlü bir etki yarattığı ve yaratmaya devam ettiği görülmektedir. Nitekim geçen yıllarla birlikte dünyanın ihtiyaçlarının farklılaşıp ülke dinamiklerinin değişmesine paralel olarak, Suriyeli göçmenlerin de günümüze kadar ihtiyaçları farklılaşmış, yaşadıkları sorunlar değişkenlik göstermiştir. Bu değişkenlik, göçün yıllar üzerindeki seyrini görme imkânı sunmaktadır. Bundan da öte, göçün merkezinde insanın bulunması nedeniyle başlı başına göç üzerine yürütülen güncel çalışmalar insan onuru ve değeri adına önem taşımaktadır.

Yerel halk ile göçmenler arasında toplumsal birlikteliğin sağlanabilmesi için sosyal ve kültürel entegrasyon sağlanması gerekmektedir. Aksi durumda yerel halkın göçmenleri benimseyememeleri ve ötekileştirmeleri artabilmekte bunula birlikte çeşitli spekülasyon

haberlerin yayılması kolaylaşabilmektedir. Bu tarz durumlar ilerleyen zamanlarda yerel halkta kin ve nefret birikimine dönüşürken iki grubu karşı karşıya getirecek herhangi bir sosyal, kültürel, ekonomik veya siyasi olay “Altındağ Olaylarında” olduğu gibi şiddet eylemlerine dönüşme potansiyeli taşımaktadır. Suriyelilerin daha uzun yıllar Türkiye’de kalacakları göz önüne alındığında ikinci bir Altındağ Olaylarının yaşanmaması için yerel halk ile Suriyelileri karşı karşıya getiren olayların ve bunların altında yatan sebeplerin incelenmesi önem taşımaktadır.

Çalışma Altındağ Olayları altında yatan nedenlere odaklandığı için diğer çalışmalardan ayrılmaktadır. Zira literatür incelendiğinde ortaya çıkan odur ki; Suriyeliler ve Türklerin birbirlerine yönelik tutumlarını inceleyen çalışmalar mevcut olsa da (Taş ve Tekkanat, 2018; Gülyaşar, 2017; Çevik, 2022) Altındağ olayları bağlamında böyle bir çalışma yapılmamıştır. Zira çalışmanın Altındağ olayları bağlamında gerçekleşmesi çalışmayı diğer çalışmalardan ayırmaktadır. Gerçekleşmesi beklenen sosyal-kültürel entegrasyon Türkler kadar Suriyelilerin de sorumluluğundadır. Dolayısıyla sosyal ve kültürel entegrasyona engel olan nedenlerin iki grup üyeleri tarafından da ele alınması, çalışmayı ayrıca önemli hale getirmektedir.

Sonuç olarak araştırma, Altındağ Olayları çerçevesinde yerel halk ile Suriyeli göçmenlerin birbirleri hakkındaki algıları, hangi konuda ne kadar hassas oldukları ve bunların altında yatan sebepleri ortaya koyarak ileride ikinci bir Altındağ olaylarına benzer bir durumun yaşanmasının önüne geçmek adına önem taşımaktadır.

1.4. ARAŞTIRMANIN TANIMLARI

Suriyeli Göçmenler: Araştırma içinde Suriyeli bireylere ithafen “Suriyeli göçmenler” tabiri kullanılmıştır. Suriyelilerin Türkiye’deki yasal konumu ise “geçici koruma” statüsüdür. Suriyeli Göçmenler tabiri ile Geçici Koruma Altındaki Suriyeli kişiler ifade edilmektedir.

Yerel halk: Araştırma özelinde Ankara Altındağ’da ikamet eden Türk kişiler ifade edilmektedir.

1.5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Suriyeli erkek katılımcılarla yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiş olsa da kadın katılımcılarla “mahrem” algısından dolayı yüz yüze görüşme gerçekleştirilememiştir. Bu nedenle Suriyeli kadın katılımcılarla telefonda ve online ortamda görüşme gerçekleştirilmiş ve izinleri dahilinde bu görüşmeler kayıt altına alınmıştır. Suriyeli kadın katılımcılarla gerçekleştirilemeyen yüz yüze görüşmeler bu çalışmanın sınırlılıklarındandır.

2. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVESİ

2.1. GÖÇ İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

2.1.1. Göç Kavramı

Göç olgusu çok geniş bir kavram olmakla birlikte geçmişten günümüze sürekli kendini var etmiş ve çeşitli şekillerde karşımıza çıkmıştır. İnsanlık tarihi kadar eski olan göç kavramı bugüne kadar birçok farklı şekilde tanımlanmış, her disiplin kendi perspektifinden göçü anlamlandırmaya çalışmıştır (Akıncı, Nergiz ve Gedik, 2015). En temel anlamda “yer değiştirme” anlamına gelen göç kavramını Güvenç (2002) tüm canlılar üzerinden ele alıp canlıların büyük çoğunluğu için geçerli bir kavram olduğunu belirtirken ilgili literatür incelendiğinde ise kavramın detaylı olarak çoğunlukla sosyal bilimler çerçevesinde ele alındığı ve “insan göçü” üzerinde şekillendiği görülmüştür.

İnsanlar geçmişten günümüze çeşitli nedenlerden dolayı buldukları yerleri değiştirmek, terk etmek zorunda kalmıştır. Tarih boyunca kültürel ve siyasi dayatmalar, eşit dağıtılmayan ekonomik fırsatlar, doğal afetler ya da savaşlar gibi etkenler sonucunda göçler meydana gelmiştir (Kaygalak, 2009). Göç sadece savaş gibi tek bir nedenden meydana gelebileceği gibi aynı anda ekonomik fırsatlar ve kültürel refah arayışı gibi birden fazla nedenden de meydana gelebilmektedir. Koçak ve Terzi (2012) göç olgusunun tek bir döneme, millete veya konuma özgü bir durum olmadığını, göçlerin insanın var olduğu her yerde gerçekleşmesinin kaçınılmaz olduğunu vurgulamıştır. Göçlerin ortaya çıkmasına neden olan etkenler göz önüne alındığında ise tüm dünyada benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Göçler insanların daha iyi bir yaşam sürme mücadelesinde her zaman önemli bir yere sahip olmuştur. Göç olgusunun temeline inildiğinde ise bir arayışın söz konusu olduğu görülmektedir. Göçün açıklanmasında insanların bir şeylerden duyduğu memnuniyetsizlik ve bu memnuniyetsizlikten doğan “memnuniyeti arayış”, “istenene ulaşma çabası” söz konusudur. Yalçın (2004) bu nedenle göçü “asıl yerinden ulaşılmak istenen yere yapılan hareket” şeklinde tanımlamıştır. Göçün nedenleri ve sonuçlarına

bakıldığında çeşitli olumsuzluklara vurgu yapıldığı görülse de göç edenler açısından bakıldığında ise çözümü vurgulamaktadır (Doğan, 2019). Chambers'a (2014) göre bu durum güzel şeyler vaat edene doğru bir kaçıştır.

Tarih boyunca giderek artan göçler günümüzde evrensel bir sorun halini almıştır. Birinci ve ikinci dünya savaşı, ekonomik krizler ve soğuk savaş gibi etkenler insanların uluslararası boyutta toplu şekillerde göç etmelerine neden olmuş, göç eden topluluklar gittikleri yerleri ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi anlamda etkilemiştir (Çağlar, 2018). Gün (2002'den akt.; Topçu, 2006) insanların göç ederek yalnızca yaşadıkları yerleri değiştirmediklerini, aynı zamanda kendilerinin ve gittikleri toplumların kültürlerini de değiştirdiklerini savunmuştur. Güvenç (2002) ise farklı kültürlerden insanların birbirleriyle sosyal etkileşimlerde bulunarak sahip oldukları kültürleri etkilediklerini ve değiştirdiklerini ifade etmiştir. Çünkü insanlar göç ederek kendileriyle birlikte tüm bireysel ve toplumsal kodlarını da beraberinde getirmektedir (Güleryüz, 2021).

Bu kodlar bireyleri "kişi" yapan, insanları diğer insanlardan farklı kılacak her türlü düşünce sistemlerini, toplumdaki rol ve statüleri ve kültürel kodları içermektedir. Bireyler, hayatları boyunca kişi olma yolunda edindikleri kazanımlar sonucunda hem diğer insanları hem de toplumu etkilemektedir. Diğer bir deyişle göç eden bireyler göç ettikleri toplumları kendi kazanım ve kodları doğrultusunda etkilemekte, bu etkiler sonucunda da kuracakları sosyal ilişkileri ve toplumsal normları yeniden yapılandırarak göç ettikleri bölgelerde birtakım kültürel, sosyal ve ekonomik değişimlere yol açmaktadır.

Göç eden bireylerin toplumda oluşturdukları değişimler göç edilen yerdeki yerel halkı memnun edebileceği gibi birtakım hoşnutsuzluklara da neden olabilmektedir. Göç eden kişilerin göç edilen ülkenin ekonomik durumu, iş piyasası istihdam durumu, kültürel kodları, siyasi ve dini düşüncelerine ne derece uyum sağlayabileceği, yerel halkın ise göç edenlerin değiştireceği normları ne derecede benimseyeceği o kişilerin halk tarafından kabul edilme düzeylerini belirlemektedir. Bunların yanı sıra devletlerin göç edenlere karşı izleyeceği politikalar ve yardımlar gibi unsurlar da göç edenlere karşı yerel halkta birtakım olumsuz duyguların oluşmasına neden olabilmektedir (Canatan, 2013; Özgüler, 2018). Zira göç, her ne kadar göç eden kişi için bir çözüm hareketi olsa da devletlerin

oluşturduğu politikalar ve yerel halkın göç edenlere karşı tutumları o kişileri tekrar dezavantajlı duruma sürükleyebilmektedir.

Yerel halk ve göç edenlerin birbirlerine karşı tutum ve davranışlarını etkileyen etmenler ve bunlara yönelik kuram ve teoriler çalışmanın ileriki başlıklarında detaylı olarak incelenecektir.

2.1.2. Göç Türleri

Göç tarih boyunca var olan, insanların hayatlarını birçok yönden kuşatan ve toplumlar üzerinde derin etkileri olan bir kavramdır. Göçün birçok nedeni olsa da temel düzeyde ekonomi, ülkelerin gelişmişlik düzeyleri, insanların sosyal yaşama katılımı, temel insan haklarının uygulanışı ve bunlara bağlı ortaya çıkan savaşlar gibi etkenlerle ilişkilidir (Adıgüzel, 2019; Koser, 2007). Çağlar boyunca insanlar ihtiyaç duydukları şeylerin daha iyilerini bulmak için buldukları topraklardan yeni topraklara gitme çabası içinde olmuşlardır. Her insanın ihtiyaç duyduğu şey farklıdır ve bu nedenle insanın olduğu yerde göçün amaçlarının da farklılık göstermesi oldukça doğaldır. Nitekim göçün sınıflandırılması da göçün nedenlerinden oluşmaktadır.

Göç, odağında insan olmasından dolayı durağan ve tek boyutta ele alınabilecek bir kavram değildir. Eski çağlardan günümüze insanların göç etme sebepleri arasında büyük değişiklikler bulunması göçün çok boyutlu ele alınması için temel gerekçelerden biridir. Örneğin avcı toplayıcı toplumların besin ihtiyaçlarını karşılamasının bir sebebi olan göç değişen yaşam koşulları ve değişen ihtiyaçlar dahilinde kendini farklı nedenlerden var etmiştir (Koser, 2011; Martin, Abella ve Kuptsch, 2006; Yalçın, 2004). Değişen ihtiyaçlar ve yaşam koşulları neticesinde göçün birçok türü oluşmakta ve bu nedenle de çeşitli sınıflandırmalara tabi tutulması gerekmektedir. Bu sınıflandırmalar oldukça geniş bir anlam barındıran göç olgusunun daha iyi anlaşılmasında, gerçekleşen her göçün kendi içerisinde değerlendirilmesinde ve oluşabilecek yeni göç dalgalarına karşı alınacak önlemlerin planlanmasında büyük önem taşımaktadır.

Literatür incelendiğinde göçü anlamlandırmak ve sınıflandırmak için birçok farklı değişkenin kullanıldığı görülmektedir. Başarıcı (2019) göçün anlamlandırılmasını “mekân”, “zaman” ve “amaç” kavramlarıyla açıklamıştır. Bu kavramlardan “mekân”

göçün temelinde yatan yer değiştirmeyi, “zaman” bu yer değiştirmenin ne kadar süre devam edeceğini, “amaç” ise göçün altında yatan nedenleri temsil etmektedir. Farklı olarak Kaygalak (2009) ise göçün “uzaklığı” ve “biçimi” üzerinde durmuştur. “Uzaklık” kavramının göçün içeriye veya dışarıya olacak şekilde ulusal ve uluslararası yönünü ifade ettiğini belirten Kaygalak (2009), göçün “nasıllığı” kavramı ile ise bireysel, kitlesel, düzenli veya düzensiz göçleri ifade etmiştir. Bunlara ek olarak Güllüoğlu (2012) “göçü tetikleyen etkenler” kavramıyla gerçekleştirilen göçün gönüllü veya zorunlu şekilde gerçekleştirildiğini, “yasal statü” kavramıyla göçün yasal ya da kaçak olma durumunu ve “göç eden kişilerin özelliği” bağlamında ise bu kişilerin vasıflı olup olmadıkları durumunu ele almıştır.

Görülmektedir ki göçün türleri birçok farklı başlık altında sınıflanmıştır. Oysa ki bu sınıflandırmalar sadece bu kavramlarla sınırlı değildir. Yukarıda bahsedilen kavramlar kendi içlerinde çeşitli başlıklara ayrılabilirdiği gibi bir başka göç türünün nedenini de oluşturabilmektedir. Örneğin ulusal ve gönüllü göç kendi içerisinde iş göçü, eğitim göçü gibi başlıklara ayrılırken göçün düzenli ya da düzensiz olması ulusal veya uluslararası çerçevede gerçekleşebilmekte; savaşlar neticesinde gerçekleşen zorunlu göçler ise kitlesel göçlere neden olabilmektedir. Her başlığın tekrar kendi içerisinde farklı başlıklara ayrılması ve göç türlerinin birbirlerini kapsamaması nedeniyle göç türleri üzerinde bir uzlaşma bulunmamaktadır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde ise göç türlerinin çoğunlukla gönüllü göç, zorunlu göç, iç göç ve dış göç başlıkları temelinde çalışıldığı görülmüştür.

2.1.2.1. Gönüllü Göç

Gönüllü göç kavramı, isminden de anlaşılacağı üzere insanların herhangi bir baskı ve/ya zorlamaya maruz kalmadan kendi özgür iradeleri nezdinde gerçekleştirdikleri yer değiştirmelerdir. Gönüllü göç yalnızca bireyin kendisi tarafından gerçekleşebileceği gibi kişinin ailesiyle veya daha büyük gruplar şeklinde ulusal veya uluslararası boyutta gerçekleşebilmektedir. Bu göç türünde ayırt edici nokta ise göçlerin herhangi bir zorlama olmaksızın kişinin kendi isteği dahilinde gerçekleşmesidir.

Bu göç türünde kişiler göç edecekleri yeni yerler hakkında genellikle daha önceden araştırma yapmakta veya fikir sahibi olmaktadır (Yalçın, 2004). Bu kapsamda gönüllü

göç emeklilik, tayin, evlilik, daha iyi sosyal imkânlarla ulaşma, turizm ve eğitim gibi nedenlerden ortaya çıksa da temel nedenini genellikle daha iyi ekonomik imkânlarla ulaşma arayışı oluşturmaktadır (Özcan, 2016). Günümüz küresel dünyasında iyi bir ekonomik gelir, daha kaliteli hizmet alma ve yüksek yaşam standartlarına sahip olmayla ilişkilidir. Ekonomik gelirin yükselmesi bireyin veya bir ailenin ulaşabilecekleri hizmetlerin boyutunu genişletirken sosyal imkânları da artırmaktadır. Ülkemizde bu amaçla yapılan göçler çoğunlukla küçük şehirlere sanayileşmiş şehirlere doğru gerçekleşirken uluslararası boyutta ise genellikle refahı yüksek ülkeler tercih edilmektedir.

Gönüllü göç kavramı, içerisinde insanları zorlayan bir unsur barındırmaması ve kişinin hür iradesi doğrultusunda gerçekleştiği için olumlu bir anlama sahiptir (Çağlayan, 2006). Daha iyi bir yerde eğitim görmek, daha fazla kazanç sağlayacak bir yerde çalışmak ya da daha dinlendirici bir yere gidip tatil yapmak gönüllü göçün altında yatan nedenlerden bazılarıdır. Ancak her ne kadar gönüllü göç kavramı olumlu bir anlam taşısa da aslında temelinde insanların “daha iyiyi” bulma çabası yatmaktadır. Çağlar (2018) bu durumu kavramsal bir kargaşa olarak nitelendirmektedir. Çünkü gerçekleştirilen göç, temelinde gönüllü olarak görünse de aslında altında mevcuttan daha iyiye ulaşma arayışı vardır. Ancak bu memnuniyetsizlik durumu zorunlu göçte olduğu gibi hayatı tehlikeye sokacak olaylar neticesinde gerçekleşmemektedir. Başka bir deyişle gönüllü göç kapsamında “daha iyi” arayışı mevcut durumun memnuniyetsizliğini öne çıkarmakta ve gönüllü göçün temelinde bir memnuniyetsizlik olduğu görülmektedir.

2.1.2.2. Zorunlu Göç

Zorunlu göç, gönüllü göçe göre zıt bir durum teşkil etmektedir. Gönüllü göçte herhangi bir zorlama olmaksızın birey kendi özgür iradesiyle yer değiştirirken zorunlu göçte ise bireyler kendi istemleri dışında yer değiştirmek zorunda kalmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta ise bu göç türünde insanların göç etmesine neden olan faktörlerin bireylerin istekleri dışında gerçekleşmesidir. Zorunlu göçün temelinde bir zorunluluk bulunmakta ve bu nedenle insanlar buldukları mekânları terk etmek istemeseler dahi buralardan ayrılmak zorunda kalmaktadır.

Zorunlu göçler ulusal ve uluslararası alanda çoğunlukla kitlesel boyutlarda gerçekleşmiştir. İnsanların buldukları toprakları terk etmelerine neden olan şartların varlığını devam ettirme süresi ise o göçün geçici veya kalıcı olma durumunu belirlemektedir (Çiçekli ve Demir, 2013'ten akt.; Doğan, 2019; Özcan, 2016). Afetler, siyasi çekişmeler, sosyal ve kültürel çatışmalar gibi olaylardan meydana gelen zorunlu göçlerin küresel çapta etki boyutu en yüksek nedenini ise savaşlar oluşturmaktadır. Savaşlar geçmişten günümüze gerek iç çatışmalar gerekse ülkeler arasındaki savaşlar şeklinde kendini var etmiştir. Bu gibi nedenlerden dolayı insanlar kitleler halinde buldukları toprakları terk etmek zorunda kalmıştır. Terk etmek zorunda kalmalarının altında yatan birincil sebep ise göç etmelerine neden olan olayın hayati tehlikeye neden olabilecek olması ve güvenlik endişesi yaratıyor olmasından kaynaklanmaktadır.

Bulduğu çevreyi terk etmek zorunda kalmak insanların yaşayabileceği en ağır travmalardan biridir. Göç etmeye zorlanan kişilerin bu duruma maruz kalmayan kişilere göre ileriki yaşamlarında ruhsal sorunlar yaşaması daha muhtemeldir (Lecaj, 2019). Nitekim insanlar yaşadıkları çevrede kendi sistemlerini oluşturmakta, tüm yaşantılarını bu düzene göre tasarlamaktadır. Aniden gelişen bir tehdit durumu ise insanların tüm düzeninin bir anda bozulmasına neden olmaktadır. Gerek tsunami ve volkanik faaliyet gibi doğal afetler gerekse terör ve iç savaş gibi etkenler insanların beklentilerinin dışında gelişen olaylardır. Bu gibi durumlarda insanların ilk önceliği can güvenliklerini sağlamak için buldukları ülke içinde veya uluslararası ölçekte göç etmektir. İnsanlar bu gibi durumlarda ani kararlar vermek zorunda kalarak göç edecekleri bölgeler hakkında fazla bilgi toplayamamakta, yabancı oldukları topraklara sürüklenmektedir. Castles ve Miller (2008) bu gibi durumlarda insanların sadece çok küçük bir kısmının daha iyi ekonomik ve sosyal fırsatlar sunan ülkelere gidebildiğini; insanların ilk sığınma yeri olarak çoğunlukla yoksul ve sıklıkla ekonomik olarak istikrarsız olan ülkelere ve/ya komşu ülkelere gittiklerini ifade etmiştir.

Bu kapsamda mevcut araştırmanın öznesi olan Suriyeli halk, ülkelerindeki iç savaştan kaçarak zorunlu göç kapsamında komşu olan ülkelere sığınmıştır. Bu ülkelerin başında ise Türkiye gelmektedir.

2.1.2.3. İç Göç

İç göç, bir ülkenin kendi sınırları içinde belirli bir bölgeden başka bir bölgeye gerçekleştirilen nüfus hareketi şeklinde tanımlanmaktadır (Sağlam, 2006, s. 34). Bir başka tanıma göre ise iç göç insanların kalıcı veya geçici olarak göç etmeleri fark etmeksizin ülke sınırları içerisinde gerçekleştirdikleri göçtür. Ancak bu hareketin iç göç sayılması için bir yıldan uzun sürmesi gerekmektedir (Pazarlıoğlu, 2007). İnsanlar çeşitli nedenlerden dolayı buldukları yerleri değiştirmekte ancak tanımlardan da anlaşılacağı üzere gerçekleştirilen yer değiştirmenin iç göç olarak kabul edilmesi içinse insanların gerçekleştirdiği bu yer değiştirmelerin ülke sınırları içerisinde gerçekleşmesi gerekmektedir. Böylelikle her ne kadar ülke sınırları içerisinde insanlar yer değiştirmiş olsa da ülke içindeki nüfus değişmemekte, sadece belli bölgelerdeki nüfus yoğunlukları bu göçten etkilenmektedir.

İç göçler yukarıdaki başlıklarda da bahsedildiği üzere gönüllü göç ve zorunlu göç başlıklarıyla doğrudan ilişkilidir. Çünkü ülke toprakları içerisindeki yer değiştirmenin sebebi gönüllü veya zorunlu bir neden doğrultusunda gerçekleşebilmektedir. Tarihsel sürece bakıldığında ise iç göçlerin çoğunlukla ekonomik fırsatlar doğrultusunda gerçekleştirildiği görülmüştür (Çelik, 2006).

Özdemir (2008) iç göçü kırdan kente göç, kırdan kıra göç, kentten kıra göç ve kentten kente göç olacak şekilde farklı başlıklara ayırmıştır. Tarım toplumlarında verimli toprak arayışında olan insanlar sanayileşmeyle birlikte kentlere akım etmeye başlamış ve bu süreçten sonra kırdan kente olan göçler çoğunluk kazanmıştır. Bu süreçte fabrikalarda çalışmak isteyen insanlar tarım toplumunu terk ederek kentlere daha fazla para kazanma umidiyle gelmiştir. Daha sonraki süreçte tarımın makineleşmesi sonucu tarımda insan gücüne eskisi kadar gerek kalmaması da ayrıca insanların yine kentlere göç etmesindeki nedenlerinden birisini oluşturmuştur (Yalçın ve Öcal, 2016).

Günümüzde her ne kadar kır ve kent ayrımı eskisi kadar keskin bir biçimde birbirinden ayrılmasa da özellikle büyük ve gelişmiş kentlerin cazibesi halen devam etmektedir. Bu kentler başta ekonomik imkânlar olmak üzere eğitim, sağlık ve turizm gibi nedenlerden dolayı insanlara cazip gelmektedir. Ancak bu durumun tersi olarak kent yaşamından

kırsal yaşama geçip doğal ortamda daha fazla zaman geçirmek isteyen kişiler de günümüzde mevcuttur (Güreşçi, 2010).

2.1.2.4. Dış Göç

Dış göçler, iç göçleri meydana getiren olaylara benzer durumlarda gönüllülük veya zorunluluk esaslı gerçekleşmektedir. Dış göçleri diğer göç türlerinden ayıran kısım ise bu yer değiştirmelerin mevcut ülkeden başka ülkelere doğru yapılıyor olup uluslararası bir nitelik taşımasıdır. Bu nedenle dış göçler aynı zamanda uluslararası göç olarak da adlandırılmaktadır. Uluslararası Göç Örgütü tarafından hazırlanan Göç Terimleri Sözlüğü (2013, s. 88) 'ne göre dış göç (uluslararası göç); süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun kişilerin geçici veya daimî olarak başka bir ülkeye yerleşmek üzere menşe ülkelerinden veya mutad olarak ikamet ettikleri ülkeden ayrılmalarıdır. Takanishi (2010'dan akt.; Ayvaz, 2019) ise dış göçün iç göçten farkını göç eden kişilerin kendileri ve aileleri için her zaman daha iyi bir yaşam arayışı istiyor olmaları şeklinde belirtmiştir. Buna göre iç göçte bireyler gönüllü veya gönülsüz bir şekilde evlerini taşırken dış göçte ise bu durum daha iyiyi bulma zorunluluğu içermekte, böylece de günümüzdeki göçlerin hedefi belirlenmektedir.

Dış göçler de aynı iç göçler gibi birçok farklı nedene bağlı olarak gerçekleşmekte ve bu nedenler büyük oranda benzerlik göstermektedir. Örneğin iç göçün gerçekleşmesinde etkili olan eğitim, sağlık ve istihdam fırsatlarına ulaşma arzusu gibi nedenler dış göçün nedenlerini de oluşturmaktadır. Böylelikle aynı iç göçte olduğu gibi dış göçte de insanlar mevcut durumdan daha iyi imkânların arayışında bulunmaktadır. Nitekim bu arayış çoğunlukla ülkelerin gelişmişlik düzeyleriyle doğrudan ilişkilidir. Çoğunlukla insanlar buldukları daha az gelişmiş ülkelere sosyal ve ekonomik imkânları daha geniş olan gelişmiş ülkelere doğru göç etme eğiliminde olmaktadır (Güreşçi, 2016; Yılmaz, 2014). Çünkü gönüllü göç başlığında da bahsedildiği üzere her göçün temelinde "daha iyi" arayışı bulunmaktadır.

Dış göçleri oluşturan nedenler çoğunlukla ekonomik temelli olarak görülse de uluslararası anlamda etkisi en yüksek göç hareketliliğini savaşlar oluşturmaktadır. Savaşlardan en fazla etkilenen sivil halk kendi can güvenliklerini sağlamak için çoğunlukla ülkelerini

terk etmek zorunda kalmaktadır. İki dünya savaşı ve iç savaşlar göstermiştir ki bu çatışmalar ülkeler arasındaki göç dengelerini bozmuş gerek göç veren gerekse göç alan ülkelere olumlu ve/ya olumsuz etkilere neden olmuştur. Suriye’de yaşanan iç savaş başta Türkiye olmak üzere birçok ülkeyi etkileyen bir göç dalgasına dönüşmüş, ülkeler bu göç akınlarına karşı çeşitli duruşlar sergilerken bu göçten en çok etkilenenlerin başında gelen komşu ülkeler çeşitli politikalar geliştirmek zorunda kalmıştır.

2.1.3. Uluslararası Koruma Türleri

Göç olgusu, içinde insan unsurunu bulundurmasından dolayı çok boyutlu ve kapsamlı bir kavramdır. İnsanlar çeşitli nedenlerden dolayı buldukları yerleri geçici veya kalıcı olarak terk etmekte, bu terk edişin altında ise gönüllülük veya zorunluluk barındıran çeşitli unsurlar bulunmaktadır.

Bilinmektedir ki insanların göç etme nedenleri belli başlıklar altında toplansa dahi gerçekleştirilen göçler her insanın kendi özelinde farklı bir neden barındırmaktadır. Nitekim konunun öznesi insanken ve göçün tanımlanmasında birçok değişken göz önünde bulundurulurken devletlerin de gerçekleştirilen göçler için kendi mevzuatlarını oluşturmaları ve bu mevzuatlar çerçevesinde göç eden kişilere verdikleri sıfatların birbirinden farklılık gösteriyor olması şaşılacak bir durum değildir.

Göçler geçmişten günümüze kendini var etmiş ve bu kapsamda devletler gerek kendi çıkarları gerekse göç eden kişilerin haklarını korumak adına çeşitli yasal düzenlemeler geliştirmişlerdir. Her ne kadar geliştirilen mevzuat ve uluslararası antlaşmalar bu kişilerin haklarını koruma amacıyla geliştirilmiş olsa da göç alan ülkelerin göçmenlere yükledikleri statüler ve tanımladıkları haklar göç eden kişilerin ülkeleri bazında farklılık göstermektedir (Dilaver, 2020). Örneğin göç etme sebepleri aynı olsa dahi Asya Kıtasından Avrupa’daki bir ülkeye göç eden kişiye yüklenen statüyle Avrupa’dan Avrupa içerisindeki başka bir ülkeye göç eden kişiye yüklenen statü farklılık göstermektedir. Bu kapsamda uluslararası koruma çerçevesinde göç eden kişilere yüklenen göçmen, mülteci ve sığınmacı kavramları ve birbirleri arasındaki farklar alt başlıklarda daha detaylı incelenecektir.

2.1.3.1. Göçmen

Göçmen kavramı, göç eden kişiler için kullanılan en yaygın ve en geniş kapsamlı kavramlardan bir tanesidir. Uluslararası çerçevede kabul edilmiş evrensel bir göçmen tanımı bulunmamasıyla birlikte gerek uluslararası gerekse iç göç olmak üzere göç eden herkesi kapsamaktadır (Taşçı, 2018). Birleşmiş Milletler göçmen kavramını “sebepleri, gönüllü olup olmaması, göç yolları, düzenli veya düzensiz olması fark etmeksizin, yabancı bir ülkede bir yıldan fazla ikamet eden bir birey” olarak tanımlamaktadır (Göç Terimleri Sözlüğü, 2013, s.37). Buna göre Birleşmiş Milletler (BM) yaptığı göçmen tanımında en az bir yıl ikamet etmek koşuluyla sebebi ne olursa olsun göç eden herkesi göçmen kabul etmiştir. Ancak yapılmış olan bu tanım çok geniş bir kitleyi temsil ettiği için diğer koruma türleri olan mültecilik ve sığınmacılık ile bazı anlamsal kargaşaların meydana gelmesi söz konusudur. Bu nedenle literatürde göçmen tanımının genellikle gönüllü göç kapsamına girdiği görülmüştür.

Her göçmen beraberinde birer sığınmacı ve mültecidir. Fakat her sığınmacı ve mülteci göçmen pozisyonunda değerlendirilemez (Aydoğdu, 2019, s.7). Göçmen kavramının mülteci ve sığınmacı kavramlarından farklı olarak kişinin özgür iradesi doğrultusunda, herhangi bir zorlama olmaksızın yaptığı yer değiştirmeler sonucunda elde ettiği statüdür. Bu kapsamda göçmen statüsündeki kişilerin herhangi bir zorlamaya maruz kalmadığı ve tehlikede altında hissetmediği; çoğunlukla ekonomik ve sosyal yaşam şartlarını iyileştirmek ve gelecek beklentilerini geliştirmek için göç ettikleri görülmektedir (Aktel ve Kaygısız, 2018).

Göçmenlerin hukuki sorumlulukları göç edilen ülkeye ait değildir. Göçmenler her ne kadar artık kendi ülkelerinden ayrılmış olsalar da göç ettikleri ülkenin vatandaşlığına geçmedikleri sürece kendi devletinin korumasından yararlanmaktadır. Göçmenlik statüsünde herhangi bir zorlamanın olmayışı ve çoğunlukla gönüllülük esaslı gerçekleştiği için göçmenleri kabul eden ülkelerin mülteci ve sığınmacılarda olduğu gibi insan hakları hukuku kapsamındaki sorumlulukları göçmenler için geçerli değildir (Ergüven ve Özturanlı, 2007). Buna ek olarak göçmenleri kabul eden ülkeler kendi göç ve göçmen politikaları kapsamında göçmenleri kabul edebilir ya da reddedebilirler. Çünkü mülteci ve sığınmacıların göç etmelerinin altında yatan zorunluluk göçmenlerde

bulunmamaktadır. Göçmenlerin göç edecekleri ülkeye kabul edilmemeleri halinde herhangi bir yaşamsal riskleri bulunmamaktadır (Uluslararası Af Örgütü, 2009).

2.1.3.2. Mülteci

Her yıl savaşlar, afetler, insan hakları ihlalleri, belli bir toplumsal gruba mensubiyetten ve siyasi düşüncelerden kaynaklı ayrımcılık gibi nedenlerden dolayı zulme uğrayan yüzbinlerce insan can güvenliklerini sağlamak adına mülteci konumuna düşmektedir (Kultas, 2017). Göçmen kavramıyla çokça karıştırılan mülteci kavramı, Cenevre'de 28 Temmuz 1951 tarihinde imzalanmış olan Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme'nin birinci maddesinde

“1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahıs”

şeklinde tanımlanmıştır. Daha sonra 1967 protokolüyle tanımda geçen “1 Ocak 1951'den önce” ibaresi kaldırılmış ve tarih kısıtlaması olmaksızın tanımda geçen koşullara sağlayan kişilere mülteci statüsü verilmesi kararlaştırılmıştır.

Tanımdan da anlaşılacağı üzere bir kişinin mülteci olarak kabul edilebilmesi için çeşitli kriterler bulunmaktadır. Urk (2010)'a göre göç eden kişilerin mülteci olarak kabul edilebilmeleri için en önemli kriter kişilerin buldukları topraklardan kendi güvenliklerini sağlamak maksadıyla ayrılmak zorunda kalmalarıdır.

Mülteci kavramıyla çokça karıştırılan göçmen kavramında kişiler genellikle ekonomik çıkarlar uğruna bir mecburiyet olmaksızın ülke içinde veya uluslararası boyutta yer değiştirebilirken mülteci kavramında ise gerçekleştirilen yer değiştirmenin temelinde zulümden doğan bir mecburiyet bulunmalı, güvenliği sağlamak maksadıyla gerçekleştirilmeli ve uluslararası boyutta gerçekleşmelidir. Bu nedenle çeşitli nedenlerden dolayı zulüm gören kişiler buldukları ülkenin dışına çıkmayıp ülke

sınırları içerisinde yer değiştirdikleri sürece her ne kadar güvenliklerini sağlamak üzere hareket etseler dahi mülteci statüsü elde edememektedir (Çetin, 2017; Dağdeviren, 2018).

Mültecilik hukuksal bir statüdür. Kişilerin can güvenliklerini sağlamak amacıyla ülkelerini terk ederek başka ülkelere göç etmesi sonucunda mülteci statüsünü elde etmek için iltica başvurusunda bulunmaları gerekmektedir (Dilaver, 2020). Kişiler bu başvuruyu gerçekleştirmedikleri müddetçe mültecilik statüsünü elde etmek için gereken tüm koşulları sağlasalar dahi mülteci olarak kabul edilememekte ve mültecilere sağlanan hukuksal haklardan yararlanamamaktadır.

Mülteci kavramının boyutu her ne kadar uluslararası sözleşmelere dayansa da Türkiye bu tanıma “coğrafi sınırlama” koymuştur. Cenevre Sözleşmesi’nde uluslararası boyutta coğrafya ve millet fark etmeksizin gerekli koşulları sağlayan herkes “mülteci” olarak kabul edilirken Türkiye sözleşmeye koyduğu “coğrafi sınırlamayla” sadece Avrupa’dan gelen kişilere mülteci statüsü tanımıştır. Buna göre Türkiye mülteciyi Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) 61. maddede

“Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir.”

şeklinde tanımlamıştır. Cenevre’de 28 Temmuz 1951 tarihinde imzalanmış olan Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme’ den farklı olarak Türkiye dışarıdan gelen tüm göçlere mülteci statüsü vermemiş, kişilerin mülteci olarak kabul edilmesi için Avrupa’dan gelmeleri koşulunu şart koymuştur.

2.1.3.3. Şartlı Mülteci, İkincil Koruma ve Geçici Koruma

Suriye’de gerçekleşen iç savaş sonrası göç akınlarına maruz kalan Türkiye, mevcut mevzuatındaki eksiklikler çerçevesinde değişimlere gitmiş, 2013 yılında 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununu kabul ederek uluslararası koruma

çeşitlerine yeni kavramlar getirmiştir (Gülyaşar, 2017). Mülteci statüsü vermek için kişilere “Avrupa’dan gelme” koşulu koyan Türkiye bu kanunla birlikte Avrupa dışından gerçekleşen göç olayları neticesinde ülkeye gelenlere ise “şartlı mülteci”, “ikincil koruma” ve “geçici koruma” statülerini vermektedir. Buna göre *Şartlı Mülteci* kavramı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 62. maddesinde

“Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verilir.”

şeklinde tanımlanırken *İkincil Korumanın* anlamı ve kapsamı ise yine Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 63. maddesinde

“Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde;

- a) Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek,*
- b) İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak,*
- c) Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak, olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir.”*

şeklinde tanımlanmıştır. *Geçici Korumanın* anlamı ve kapsamı ise Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91. maddesinde

“Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir.”

“Bu kişilerin Türkiye’ye kabulü, Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.”

şeklinde tanımlanmaktadır.

Geçici koruma statüsü, Suriye’de gerçekleşen iç savaş gibi kitlesel göçe neden olan durumlarda uluslararası hukukun tam olarak gerçekleştirilemediği ve gelen göçmenlerin tam olarak kayda geçirilememesi gibi durumlara fayda sağlayarak esnek çözümler sunacak olması bakımından oldukça önemlidir (Elçin, 2016).

Bu kapsamda Suriye’de gerçekleşen iç savaştan sonra büyük bir göçe maruz kalan Türkiye, mülteci statüsüne coğrafi sınırlama koyması nedeniyle gelen Suriyeli göçmenleri “geçici koruma” kapsamına almaktadır. Türkiye’nin Suriye’nin komşusu olması nedeniyle ülkelerinden kaçan göçmenlere kapılarını açması, ülkeye gelen göçmen sayısının beklenenden fazla olması ve mevcut politikaların bu göç dalgası karşısında yetersiz olmasından dolayı yeni mevzuat ve politikalar geliştirilmiş; ülkelere gelen ve gelecek olan göçmenlere tanınacak hukuki hak ve statüler netleştirilmiştir.

2.1.3.4. Sığınmacı

Sığınmacı kavramı mülteci statüsüyle aynı koşulları taşıyan ancak henüz mülteci statüsü elde edememiş kişiler için kullanılmaktadır. Bu kapsamda göç edilmek istenen ülkeye yapılan mültecilik talebi sonuçlanana kadar kişi sığınmacı olarak tanımlanmaktadır. Göç Terimleri Sözlüğünde (2013, s.74) ise sığınmacı “Zulüm veya ciddi zarardan korunmak amacıyla, kendi ülkesi dışında bir ülkede güvenlik arayışında olan ve ilgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde mültecilik statüsüne ilişkin yaptığı başvurunun sonucunu bekleyen kişi” şeklinde tanımlanmıştır. İlgili tanımlar göz önüne alındığındaysa sığınmacı kavramının bir süreci ifade ettiği anlaşılmaktadır.

Sığınmacılar, sığınma başvuruları onaylanana kadar mültecilik statüsünde olduğu gibi uluslararası korumadan yararlanabilirler ve terk ettikleri ülkelere geri dönmeleri halinde can güvenliklerini tehdit edecek durumların var olmasından dolayı ülkelere zorla geri gönderilemezler. Ancak başvuru kararının olumsuz sonuçlandığı ve kişinin mülteci statüsü almaya hak kazanamaması durumunda bu kişilerin ülkeden ayrılması istenir ve sınır dışı edilirler.

2.2. SURİYE SAVAŞI VE TÜRKİYE'YE GÖÇ

2.2.1. Savaşın Başlangıcı ve Türkiye'ye Göç Süreci

2010 yılında Tunus'ta başlayan "Arap Baharı" Mısır, Libya, Cezayir, Ürdün, Bahreyn ve Yemen gibi birçok Arap ülkesinde etkili olmuş ve son olarak Suriye'de baş göstererek milyonlarca insanın ülkesini terk etmesine neden olmuştur.

Suriye'deki ilk olaylar ise Mart 2011'de Dera kentinde başlamış ve kısa sürede büyüyerek milyonlarca Suriyelinin Türkiye'ye göç etmesine neden olmuştur. Suriye ile geniş bir sınıra sahip olması, Avrupa'ya ulaşımında köprü vazifesi görebilecek stratejik bir konumunun bulunması, ortak inanış ve kültürleri barındırması Suriyelilerin Türkiye'ye göç etmesinde etkili nedenlerdir. Suriye'den Türkiye'ye ilk göç ise 29 Nisan 2011 yılında Hatay'ın Yayladağı ilçesindeki Cilvegözü Sınır Kapısından 252 kişilik bir kafiyle gerçekleşmiştir (Erdoğan, 2015). Bu tarihten itibaren küçük gruplar halinde Türkiye'ye gelmeye başlayan Suriyeliler, zamanla ülkelerindeki çatışmaların şiddeti arttıkça daha büyük gruplar halinde Türkiye'ye gelmeye başlamış, Türkiye ise gerçekleşen bu göçlere karşı "açık kapı" politikası izlemiştir. Bu doğrultuda sınır kapılarını açan Türkiye, savaştan kaçan Suriyelileri misafir etmeye başlamıştır.

2.2.2. Türkiye'nin Suriyeli Göçüne Karşı Tutumu

Türkiye, Suriye'den gelen göç dalgasının geçici olacağını varsaymış ve bu nedenle süreci "açık kapı politikası" ile yönetmiştir. Gerçekleşecek göçün çok fazla olmayacağını varsayan Türkiye, açık kapı politikası bağlamında 100.000 kişiyi kritik eşik olarak kabul etmiş ve gelen göçmenlere "misafir" gözüyle bakmıştır (Orhan ve Gündoğar, 2015).

Türkiye, Suriye'deki iç karışıklıkların uzun sürmeyeceğini ve kabul ettiği göçmenlerin kısa sürede ülkelerine geri döneceklerini varsaydığı için gerçekleşen göçlere geçici önlemler almış, ülkeye giren Suriyelilerin kontrolünü sağlamak ve gelen göçmenlerin kontrolsüz bir biçimde şehirlere dağılmasının önüne geçmek için önceliği barınma alanları kurmaya vermiştir. Bu doğrultuda başta sınır illerine olmak üzere çadır kamplar ve konteynir kentler kurulmuş; göçmenlerin barınma, beslenme, sağlık, eğitim ve

güvenlik gibi temel ihtiyaçlarının yanı sıra savaşın bireyler üzerindeki yıkıcılığını azaltmak için psiko-sosyal destek, mesleki eğitim kursları ve sosyal ihtiyaçlara yönelik uygulamalar da buralarda karşılanmaya başlanmıştır (Buz ve Dikmen, 2021; Güçtürk, 2014; Koyuncu, 2014). Göçün ilk zamanlarında yeterli gelen kamplar ve konteynır kentler, Suriye sınırı ile Türkiye'deki şehirler arasında tampon görevi görmüş ve göç sürecinin kontrollü bir şekilde yönetilmesinde büyük rol oynamıştır. Daha sonraki süreçte artmaya devam eden göçmen sayısı, kampların ilerleyen süreçte tek başına yeterli bir uygulama olup olmayacağı konusunda akıllara soru işareti getirirken Suriyelilerin ülke içerisindeki hukuki durumu da tartışılır hale gelmiştir.

Sayılarının kısa bir süre içerisinde milyonları bulması sebebiyle Suriyelilerin ülke içerisindeki hukuki statülerinin ele alınması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bilindiği üzere Cenevre Sözleşmesine coğrafi çekince koyan Türkiye, Avrupa ülkeleri dışından gerçekleşecek göçlerde mülteci statüsü vermeyeceğini ve göçmenlerin sığınma başvurularının üçüncü bir ülkeye yerleştirilene kadar kalmaları koşuluyla kabul edeceğini bildirmiştir (Buz ve Dikmen, 2021). Coğrafi çekince dolayısıyla mülteci statüsü verilmeyen Suriyelilere geçici bir süre kalacakları da göz önüne alınarak yeni bir yasal düzenlemeyle sınırlara yönelik ani ve toplu nüfus hareketlerinde acil durum politikası olarak izlenen ve geçici bir çözüm niteliği taşıyan “geçici koruma” statüsü verilmiştir (Dost, 2014; Özdemir, 2017). 2014 tarihinde yürürlüğe giren Geçici koruma yönetmeliği ile Suriyeliler Türkiye’de istedikleri kadar kalma, ülkelerine zorla geri gönderilmeye karşı korunma ve temel ihtiyaçlara erişim gibi olanaklara sahip olmuşlardır (Orhan ve Gündoğar, 2015; Ağır, 2017).

Geçici koruma statüsüyle birlikte Türkiye’de istedikleri kadar kalma ve ülkelerine zorla gönderilmeme gibi haklara sahip olan Suriyeliler, bu statünün verilmesiyle birlikte Türkiye’ye daha fazla göç etmeye başlamışlardır. Dolayısıyla Suriye’den gelen göçmen sayısındaki artış neticesinde, sınırlarda kurulan kampların kapasiteleri yetersiz gelmeye başlamış ve Türkiye’nin “açık kapı politikası” “açık sınır politikasına” dönüşmüştür (Erdoğan, 2020a’dan akt.; Afyonoğlu ve Buz, 2021). Bu süreçte Birleşmiş Milletler ve diğer dünya kuruluşları tarafından vadedilen desteği göremeyen Türkiye, başta AFAD olmak üzere birçok kurumyla süreci yönetmeye çalışmış; böylelikle ekonomik ve sosyal anlamda çeşitli yükleri omuzlamak zorunda kalmıştır (Çarmıklı, 2015; Pirinççi, 2018).

Genel itibariyle görülmüştür ki Türkiye, göçün ilk zamanlarında süreci planlı bir şekilde yürütse de Suriye'deki iç savaşın büyümesi ve Türkiye'nin cazip fırsatları göç dalgasının büyümesine neden olmuş ve dolayısıyla bu süreç, işin içinden çıkılmaz bir hal almıştır. Şüphesiz ki böylesine büyük bir göç dalgasıyla karşılaşmayı hesaba katmayan Türkiye, sınırlara kurduğu çadır ve konteynır kentlerin yeterli geleceğini düşünse de bu yerleşim alanları kısa bir süre içerisinde maksimum kapasiteye ulaşmış, gelen göçmenler Türkiye'nin çeşitli illerine yerleşerek buralarda yaşamlarını kurmaya başlamışlardır. Böylelikle sürecin başında “misafir” olarak görülen Suriyelilerin ilerleyen zamanda “kalıcı” oldukları anlaşılmış ve bu durum, yerel halk ile Suriyeliler arasında sosyal uyum ve entegrasyonun gerekliliğini ortaya koymuştur.

2.2.3. İstatistiklerle Suriyeliler

Suriye'deki iç savaş, son zamanların en büyük göç dalgasına sebep olmuştur. Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü (2018) verilerine göre Suriye'deki iç savaş nedeniyle 13,1 milyon Suriyelinin ülkeleri içerisinde yardım ihtiyacı olduğu, 6,6 milyon Suriyelinin yerinden edildiği ve 2,98 milyon Suriyelinin ise ulaşması zor ya da kuşatılmış yerlerde hayatlarını sürdürdüğünü ortaya çıkmıştır. Savaştan kaçan Suriyeli halk ise komşu ülkelere sığınmış ve tablo 2.1.'de görüldüğü üzere en fazla Türkiye'ye gerçekleşmiştir.

Tablo 1. İltica Ülkesine Göre Suriyeli İstatistikleri

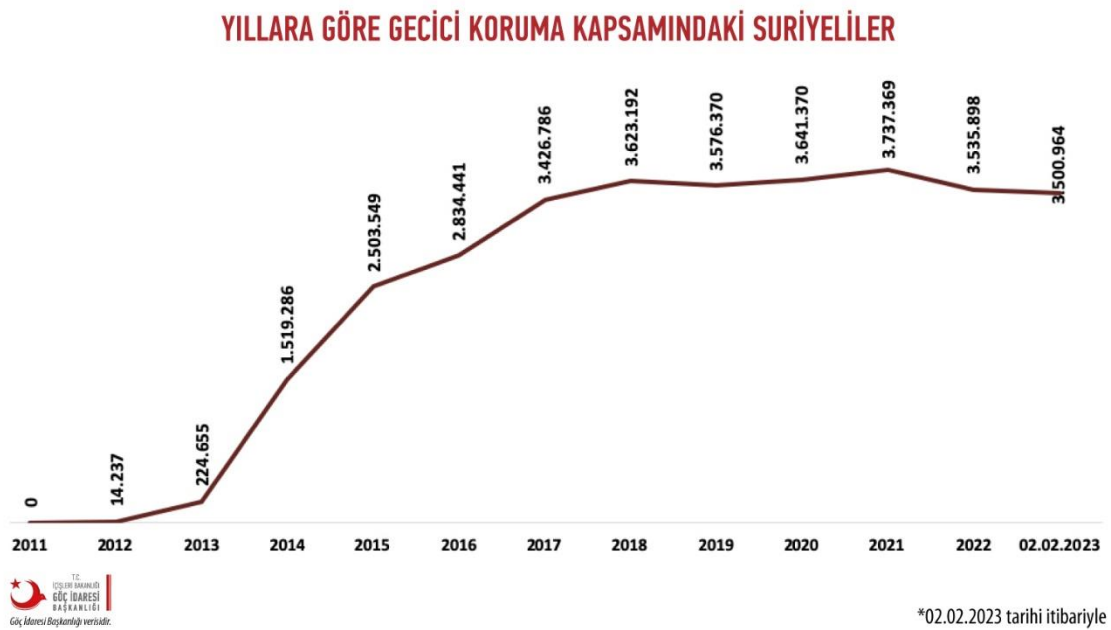
Ülke İsmi	Kaynak	Veri Tarihi	Oran	Nüfus
Türkiye	<i>Türkiye Hükümeti</i>	02 Şubat 2023	% 65,7	3,500,964
Lübnan	<i>UNHCR</i>	31 Aralık 2022	% 14,7	839,086
Ürdün	<i>UNHCR</i>	31 Aralık 2022	% 11,8	674,268
Irak	<i>UNHCR</i>	31 Aralık 2022	% 4,5	257,974
Mısır	<i>UNHCR</i>	30 Kasım 2022	% 2,5	140,789
Kuzey Afrika	<i>UNHCR</i>	31 Aralık 2021	% 0,8	48,548

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü (UNCHR): <https://data.unhcr.org/en/situations/syria>

Tablo 1'deki verilere göre 3.500.964 kişi ile Türkiye en fazla Suriyeli göçmene sahip ülke konumundadır. Buna göre Türkiye Suriyeli göçmenlerin %65,7'sine ev sahipliği

yapmakta ve böylece dünyadaki Suriyeli göçmen sayısının yarısından fazlasını içerisinde bulundurmaktadır. Türkiye’den sonra 839,086 kişiyle en yüksek Suriyeli göçmen Lübnan’da bulunmaktadır. Lübnan’ı 674,268 kişiyle Ürdün izlerken Irak ise 257,974 Suriyeli göçmene ev sahipliği yapmaktadır. Suriyeli göçmen sayısının Suriye’ye komşu olan ülkelerde yüksek olduğu görülürken Suriye’ye olan mesafe arttıkça Suriyeli göçmen sayısının da azaldığı göze çarpmaktadır. Buna göre Mısır’daki Suriyeli göçmen sayısı 140,789 kişiyken Kuzey Avrupa ülkelerinde ise bu sayı 48,548’dir.

Şekil 1. Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı (GİB): <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>

Şekil 1’de ise yıllara göre Türkiye’deki Suriyeli göçmen sayılarına ait değişimler gösterilmiştir. Veriler incelendiğinde Suriye’de iç savaşın patlak verdiği 2011-2012 yıllarına ait Suriyeli göçmen sayısının 14.237 kişi olduğu görülmektedir. Suriye’deki karışıklıkların henüz yeni yeni alevlenmesi ve bu karışıklıkların uzun sürmeyeceği düşüncesi bağlamında Suriyeli halkın ülkelerinde kalmaya devam ettikleri görülmektedir. Benzer şekilde Türkiye de, Suriye’deki iç karışıklıkların uzun sürmeyeceğini varsaymış ve 100.000 kişiyi kritik eşik olarak belirlemiştir. Zira 2011-2012 yılları arasında Türkiye’ye gerçekleşen 14.237 kişilik göçmen kafilesini Türkiye’nin bu beklentisini karşılar nitelikte olmuştur.

2012-2013 yılları arasında yaklaşık 210.000 kişi daha Türkiye'ye gelmiş Türkiye'nin belirlemiş olduğu kritik eşik aşılmıştır. Suriye'deki çatışmaların daha da şiddetlenmesiyle 2013-2014 yıllarında arasında yaklaşık 1.300.000 Suriyeli daha Türkiye'ye kaçmak zorunda kalmış ve ülkedeki Suriyeli göçmen sayısı çok kısa bir süre içerisinde 1.519.286 kişi olmuştur. Tahmin edilenin aksine Suriye'deki iç karışıklıkların savaş haline dönüşmesi insanların kitleler halinde göç etmesine neden olmuştur. Önceki sayfalarda da bahsedildiği üzere Türkiye'nin çevredeki ülkelere göre daha gelişmiş olması ve sahip olduğu stratejik konum ise Türkiye'yi daha cazip kılmıştır. Suriye'den beklenilenden katbekat fazla göçmen gelmesi ve gelen bu kişilerin kısa süre içerisinde dönmeyeceğinin anlaşılmasıyla gelen bu kişilere hukuki bir statü verilmesini zorunlu kılmıştır.

2014 yılında Geçici Koruma Yönetmeliği'nin yürürlüğe girmesiyle birlikte Suriyeliler Türkiye'de kalma durumlarını güvenceye almış ve böylelikle 2014 yılında 1.519.286 kişi olan Suriyeli sayısı 2015 itibariyle 2.503.549'a ulaşmıştır. Yıllar içerisinde artışı devam eden Suriyeli göçü 2018 yılı itibariyle azalmaya başlamış ve 02.02.2023 tarihi itibariyle Türkiye'deki geçici koruma altına alınan Suriyeli sayısı 3.500.964 kişi olmuştur.

Şekil 2. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Geçici Barınma Merkezlerine Göre Dağılımı (5 İlde 7 Barınma Merkezi)

**GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ SURIYELİLERİN
GEÇİCİ BARINMA MERKEZLERİNE GÖRE DAĞILIMI (5 İLDE 7 BARINMA MERKEZİ)**

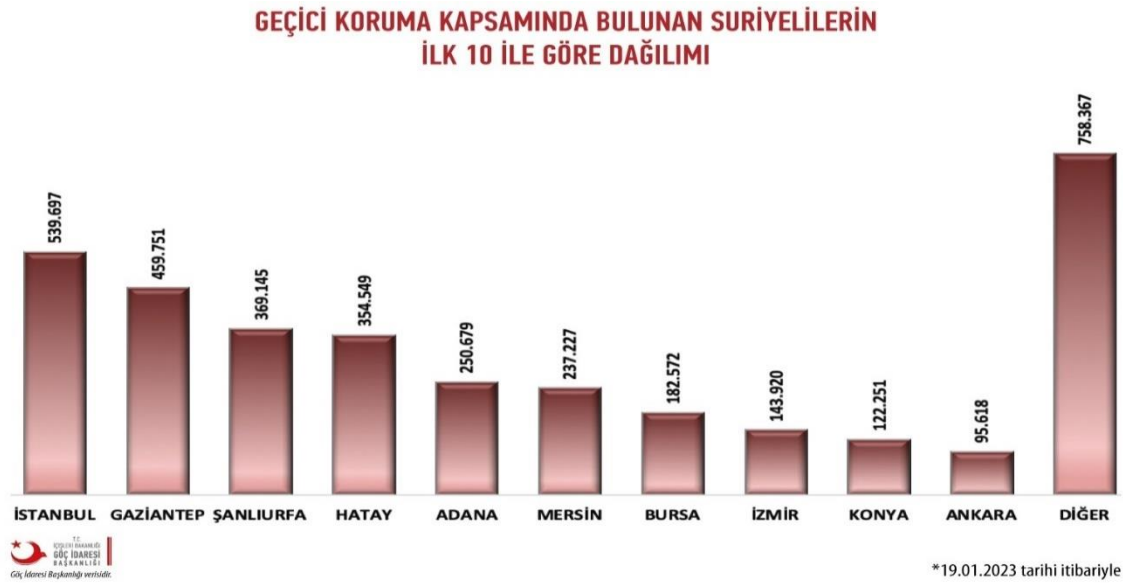
İL	GBM ADI	GBM MEVCUDU	TOPLAM MEVCUT
ADANA (1)	Sarıçam	15.832	15.832
HATAY (3)	Altınözü	3.975	7.116
	Yayladağı	3.141	
	Apaydın	0	
KAHRAMANMARAŞ (1)	Merkez	9.691	9.691
KİLİS (1)	Elbeyli	7.393	7.393
OSMANİYE (1)	Cevdetiye	7.435	7.435
TOPLAM		47.467	
GEÇİCİ BARINMA MERKEZLERİ DIŞINDA BULUNAN SURIYELİ SAYISI			3.453.497

Şekil 2’de Suriyelilerin geçici barınma merkezlerindeki dağılımları verilmiştir. Geçici barınma merkezleri adından da anlaşılacağı üzere “geçici” olarak kurulmuş olsalar da günümüzde halen varlıklarını devam ettirmektedir. Geçici barınma merkezleri Türkiye’nin sınırdan gelen göçmenleri barındırmak için kurduğu merkezlerdir. Suriye’den gelen göçmenlerin plansız bir şekilde Türkiye’nin iç bölgelerine yayılmasının önüne geçmek için kurulan bu merkezler Suriye sınırına yakın şehirlere kurulmuşlardır. Nitekim Suriye savaşının uzun sürmeyeceği düşüncesiyle “geçici” olarak kurulan bu merkezler gerçekleşen yoğun göçler neticesinde kısa sürede barınma kapasitelerine ulaşmışlardır.

Günümüzde Suriyelilerin 47.467’si geçici barınma merkezlerinde yaşamlarını sürdürürken 3.453.497 kişi gibi büyük bir kısmı ise Türkiye’nin çeşitli şehirlerinde kendi imkânlarıyla yaşamlarını sürdürmektedir.

Şekil 3. Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İlk 10 İle Göre Dağılımı

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı (GİB): <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>

Şekil 3’te Suriyelilerin Türkiye’de en fazla buldukları ilk 10 il gösterilmektedir. Bu illere bakıldığında Suriyelilerin tercih ettiği şehirlerin ilk sıralarında Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay ve Adana gibi benzer kültürlerin yer aldığı ve Suriye sınırına yakın şehirlerin yer aldığı görülmektedir. Zamanla iki toplum arasında gelişen komşuluk ilişkileri ve akrabalık bağları bu şehirlerin tercih edilmesinde ayrıca rol oynamaktadır. Öte yandan ilk

sırada yer alan İstanbul, Mersin, Bursa, İzmir, Konya ve Ankara gibi şehirler ise Türkiye'nin birçok yönden gelişmiş şehirleridir. Dolayısıyla birçok yönden çeşitli donatılara sahip olan bu şehirler ayrıca daha geniş iş imkânına da sahiptir. Haliyle Suriyelilerin tercih ettiği ilk 10 il göz önüne alındığında bu şehirlerin ilk 10'da yer alması şaşırtıcı değildir.

Öte yandan tablo 2.4.'deki veriler göz önüne alındığında Suriyelilerin yaşamlarını sürdürdüğü ilk 10 il Türkiye'deki Suriyeli nüfusunun yaklaşık %69'luk kısmını oluşturmaktadır. Verilere göre diğer 71 ilde toplam 758.367 Suriyeli bulunurken bu sayı geri kalan 10 ilde 2.755.409 kişidir. Dolayısıyla Suriyelilerin yerleşmek için tercih etmiş oldukları ilk 10 ildeki Suriyeli nüfus hiç de azımsanmayacak bir miktardadır. Zira birçok Avrupa ülkesinde barındırdığı Suriyeli nüfusunu Türkiye sadece 1 ilinde barındırmaktadır. Böylesine büyük bir Suriyeli nüfus o şehirdeki sosyo kültürel dengeyi değiştirecek niteliktedir. Haliyle bu illerde Türk ve Suriyeli toplumun uyum içinde yaşaması için sosyal ve kültürel entegrasyon uygulamalarının yapılması önem taşımaktadır.

Şekil 4. Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımları

GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA BULUNAN SURİYELERİN YAŞ VE CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI

YAŞ	ERKEK	KADIN	TOPLAM
TOPLAM	1.866.083	1.634.881	3.500.964
0-4	227.466	212.759	440.225
5-9	281.979	265.682	547.661
10-14	209.900	198.117	408.017
15-18	138.577	123.620	262.197
19-24	223.681	180.824	404.505
25-29	210.788	158.339	369.127
30-34	153.380	116.984	270.364
35-39	129.000	99.462	228.462
40-44	90.301	75.063	165.364
45-49	60.592	58.108	118.700
50-54	45.534	44.864	90.398
55-59	36.235	36.519	72.754
60-64	23.628	24.580	48.208
65-69	16.091	17.443	33.534
70-74	9.566	10.451	20.017
75-79	4.841	5.795	10.636
80-84	2.458	3.293	5.751
85-89	1.231	1.762	2.993
90 ve üstü	835	1.216	2.051

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı (GİB): <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>

Şekil 4’te geçici koruma kapsamında bulunan Suriyelilerin yaş ve cinsiyetlerine göre dağılımları verilmiştir. Tabloya bakıldığında Türkiye’de bulunan Suriyeli nüfusu içinde 1.866.083 erkek ve 1.634.881 kadının olduğu görülmektedir. Yaşlara göre cinsiyet oranları incelendiğindeyse kadın ve erkek dağılımının dengeli olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca yaş oranlarına bakıldığında Suriyeli nüfusun küçük yaştan büyük yaşlara doğru azaldığı görülmektedir. Özellikle çocuk ve genç nüfusun fazlalığı Suriyelilerin sosyal yaşamda daha aktif rol alabileceklerinin bir göstergesidir. Nitekim okul çağı çocukları, eğitim içerisinde Türk nüfusuyla bir araya gelecekken genç nüfus ise çalışma hayatında Türk nüfusla etkileşimde bulunacaktır. Dolayısıyla sosyal yaşamda bir araya gelecek iki toplumun uyum içerisinde yaşamaları büyük önem taşırken uygulanacak entegrasyon ve uyum politikaları ve bunlardaki eksikliklerin tespiti iki grup arasındaki ilişkilerin sürdürülebilir olması açısından kıymetlidir.

2.3. BİRLİKTE YAŞAMA İLİŞKİN YAKLAŞIMLAR

Göç, insanlık tarihinin ayrılmaz bir parçası olmuş ve farklı coğrafyalardan farklı kültürlerin bir araya gelmesine fırsat sağlayarak hem göç edenler hem de yerel halk için toplumsal bir deneyimi beraberinde getirmiştir. Zira göçle birlikte kültürel, sosyal, politik ve ekonomik dinamikler iç içe geçmekte ve toplumsal birliktelik süreci ortaya çıkmaktadır. Bu noktada, göçle birlikte ortaya çıkan yerel halk ve göçmenlerin birlikte yaşaması; çeşitliliğin yönetilmesi ve kültürel etkileşimin başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi için kritik bir öneme sahiptir.

Devletler göçler neticesinde meydana gelen kültürel farklılıklar ve bunların beraberinde getirdiği zorluklarla başa çıkmak adına farklı yaklaşımlar benimsemişlerdir. Birlikte yaşama ilişkin ilk yaklaşımlarda baskın kültürü dayatmaya yönelik ve farklılıkları benimsemek yerine onları asimile etmeye yönelik politikalar izlenirken ilerleyen zamanda bu yaklaşımın uygun olmadığı görüşüyle toplumsal çeşitliliği bir gerçeklik olarak kabul edip saygı gösteren ve bu farklılıkları zenginlik olarak gören yaklaşımlar benimsenmiştir.

Yukarıda bahsedilen birlikte yaşama ilişkin kabul gören yaklaşımlar “asimilasyon”, “çok kültürcülük” ve “entegrasyon” olarak sınıflandırılabilir. Bu yaklaşımlar içerikleri

bağlamında birbirlerinden farklılaşsalar da temelde buluştukları nokta göçmenlerin ve yerel toplum üyelerinin ortak bir alanı paylaşacağından dolayı en az problemin yaşanması adına sağlanacak uyumlama politikaları olmalarıdır.

Bahsi geçen yaklaşımlar odağında “kültürü” bulundurmaktadır. Zira göçmen ve yerel toplum arasındaki farklılaşmaların odağında kültür bulunmaktadır ve bu nedenle uygun bir birlikte yaşamın altın anahtarı “kültür” de yatmaktadır. Bu noktada ise “kültürleşme” kavramı ortaya çıkmaktadır. Kültürleşme, iki farklı kültürün etkileşimi neticesinde kendi sahip oldukları kültürlerdeki değişim olarak tanımlanabilir (Zafer, 2016). Birlikte yaşamaya ilişkin yaklaşımlara paralel olarak tek boyutlu kültürleşme ve iki boyutlu kültürleşme kavramlarından bahsedilebilir. Buna göre tek boyutlu kültürleşme göçmenlerin kendi kültürlerinden vazgeçerek hâkim kültüre uyum sağlamaları olarak “asimilasyon” ile paralellik gösterirken sonraki süreçte ortaya çıkan iki taraflı kültürleşmede ise o toplumdaki tüm kültürlerin bağımsızlığı savunulmaktadır (Hacı, 2022; Saygın ve Hasta, 2018). Birlikte yaşamaya ilişkin yaklaşımlar aşağıdaki başlıklarda daha detaylı ele alınmıştır.

2.3.1. Asimilasyon

Asimilasyon kavramı sağlık, sosyal, fen gibi farklı alanlarda kullanılıyor olsa da genel olarak ortak bir anlamda buluşmaktadır. Türk Dil Kurumu (<https://sozluk.gov.tr/>) asimilasyon kavramını “benzeştirmek, kendine uydurmak” anlamına gelen asimile etmek ve “baskın doku veya yapı içinde erimek, yok olmak” anlamına gelen “asimile olmak” şeklinde tanımlamıştır. Tanımdan anlaşılacağı üzere asimilasyon çift taraflı bir süreci ifade ederken bu süreçte baskınlık önemli bir rol oynamaktadır. Buna göre bir taraf asimile eden tarafken diğer taraf ise asimile olan taraftır.

Göç literatürü incelendiğinde asimilasyon kavramının toplumsal uyumun sağlanmasında “sert” bir önlem olarak uygulandığı görülmektedir. Göç alanında asimilasyon kavramını ilk kullanan sosyologlardan Robert Park, asimilasyon kavramını “topluluk veya devlet tarafından yabancı halkların yutulması ve sindirilmesi” olarak tanımlamıştır (1914, s. 611). Castles ve Miller (2008) ise asimilasyonu göçmenlerin politikalar yoluyla tek taraflı bir adaptasyon sürecinden sonra yerel topluma dahil edilmesi olarak tanımlamaktadır.

Zira asimilasyon politikalarıyla, göçmenlerden kendi dilleri, gelenekleri ve kültürel özelliklerinden vazgeçerek, yerel halkın kopyası olmaları ve toplumun bir parçası haline gelmelerini beklenmektedir. Bu sürecin temelinde, göçmenlerin dayatılan normlara ve değerlere uyum sağlaması ve böylece toplum içinde daha homojen bir yapı oluşturulması mantığı yatmaktadır. Böylelikle göçmenlerin kendi kimliklerinden feragat ederek yerel toplumun bir kopyası olmaları öngörülmektedir (Alba ve Nee 2003; Giddens, 2012). Dahası bu süreç sadece kültürel bir bütünleşme ile sınırlı olmamakla birlikte aynı zamanda gündelik yaşamın içerisinde olan ekonomik, sosyal ve psikolojik boyutları da içermektedir.

Rumbaut (2015) asimilasyon sürecindeki kişilerin, yaşamlarındaki değişiklikleri genellikle sürecin farkına varmadan deneyimlediklerini ve böylelikle toplumun ortak yaşamına dahil olduklarını savunmuştur. Rumbaut'a göre asimilasyon sürecinde kişilerde meydana gelen değişiklikler fark edilemeyecek kadar incedir ve genellikle bilinçsizce gerçekleşmektedir. Bu sebeple yetişkin kişilerde asimilasyon meydana gelmesi çocuklar, gençler ve ikinci ve üçüncü nesillere göre daha zordur ve uzun zaman almaktadır. Bunun sebebi ise küçük yaşta bir kişinin o toplumun politikalarıyla yaşamayı öğrenmesi ve direkt o politikalar doğrultusunda toplumsal yaşama katılımının ileri yaştaki kişilere göre daha kolay gerçekleşebilmesidir.

Tarihte asimilasyon politikalarına örnek olarak Anglo Uyum (Anglo-Conformity) Modeli ve Eritme Potası (Melting Pot) Modeli gösterilebilir. Anglo Uyum modeli Amerika Birleşik Devletleri'nde "Amerikanlaşma" için gerekli bir uyum modeli olarak görülmüştü. Amerikalılar, ülkelerine gelen yeni göçmenlerin toplumlarına alışmaları ve gündelik yaşama hızlı bir şekilde uyum sağlayabilmeleri için Anglo-Sakson kültürünü ve İngilizce dilini zorunlu görmüşlerdi (Foley ve Stollberg, 2000). Zira serbest bir göç politikası kapsamında Amerika'ya göç eden her etnik grubun kendi kültür, dil ve alışkanlıklarını getirecek olması yeni inşa edilen bir kültür için tehdit oluşturmaktaydı. Dolayısıyla Amerika'ya göç eden kişilerin Anglo-Sakson ilkelere bağlı kalıp kalmayacaklarını seçme özgürlükleri olmaması gerekmektedir (Gordon, 1961). Bu nedenle Amerika'ya gelen göçmenlerden kendi etnik kimlikleri, kültürleri yani kısaca geçmişlerinden vazgeçmeleri ve bundan sonra bir "Amerikalı" olmaları beklenmekteydi. Elbette bunu sağlamak kolay değildi ve gerçekleşmesi için bir dayatma söz konusuydu.

“Amerikalı” olmayan göçmenlerin ülkelerine geri dönmeleri beklenirken bunu yapmayan göçmenler ise yabancılık, uyumsuzluk gibi ithamlarla suçlanmaktaydı (Gordon, 1961; Vatandaş, 2002; Bostancı, 2014). Sonuç olarak Anglosakson uyum modeliyle Amerika üzerinde yaşayan farklı etnik kökündeki insanların tek bir ulusal kimlik altında toplanması yani kısaca “Amerikalılaşması” hedeflenmekteydi.

Eritme Potası Modeli ise farklı düşünce ve kültürleri harmanlayarak yeni bir kültür oluşturmayı amaçlayan, ilk bakıldığında kültürel zenginliklere vurgu yapıyor gibi görünse de temelinde asimilasyonu barındıran bir modeldir. Eritme potası modelinin açıklanmasında altın ve gümüş metaforu örneği verilmiştir. Buna göre belli bir miktar altın ve gümüş bir potada eritilmiştir. Ortaya çıkan yeni alaşım hem altının hem de gümüşün özelliklerini taşıyor olsa da ne sadece altının ne de sadece gümüşün özelliklerini yansıtmaktadır. Bu örnek bazında düşünüldüğünde Amerika’da uygulanan eritme potası modelinde Amerika nüfusunu oluşturan çeşitli milletlerin kültürleri harmanlanarak ortaya yeni bir model çıkarılmaya çalışılmıştır (Foley ve Stollberg, 2000). Anglo-Sakson modelde olduğu üzere zayıf grubun baskın gruba uyum sağlaması yerine eritme potası modelinde baskın veya zayıf grup fark etmeksizin iki grubun da kültürlerinin harmanlanarak ortak bir kültür oluşturulması amaçlanmıştır (Vatandaş, 2002). Ancak ortak kültür ve değerlerin oluşması için her iki grubun da kendilerine ait kültür ve değerleri unutulması ve yeni ortaya çıkan ortak modeli benimsemesi gerekmektedir. Tam da bu nedenle eritme potası modelinin ömrü uzun olmamıştır. İnsanların değerlerinden vazgeçip ortak bir anlayışta buluşmaları beklenirken zamanın şartları, belli grupların maruz kaldıkları ayrımcılıklar ve hayatın yıpratıcılığı gibi sebepler insanların kendi kimliklerine ve kültürlerine daha fazla sarılmalarına neden olmuştur (Gordon, 1964; Kaya, 2014).

Sonuç itibariyle asimilasyon, azınlık gruplar için topluma uyum sürecinde bir yok oluşu simgelemektedir (Bilgin, 2007). Zira toplumsal uyum için sözde beraberliği vurgulayan politikalar, iki toplumun ortak kültürel zenginliklerinden ziyade baskın kültürü devam ettirmek için gerçekleştirilen mekanizmalardan oluşmaktadır. Dolayısıyla bir kültürün başka bir kültürü yok etmesi gibi olumsuzluk içermesi sebebiyle asimilasyon politikaları sevimsiz ve baskıcı bulunmuştur (Somersan, 2004). Dünyanın giderek küreselleşmesi, kültürel zenginliğe verilen önemin artması ve insan hakları savunuculuğunun artması

devletleri yeni politikalar üretmeye itmiş ve 1960'lı yıllardan sonra çok kültürcülük politikaları önem kazanmaya başlamıştır.

2.3.2. Çok Kültürlülük

Bu başlık altında çok kültürlülük ve çok kültürcülük kavramları açıklanacak olup birbirleriyle olan ilişkilerine değinilecektir. Zira iki kavram da birbiriyle ilişkilidir ve çok kültürlülüğün daha iyi anlaşılması adına çok kültürcülüğün açıklanmasında yarar vardır.

Çok kültürlülük kavramı, isminden de anlaşılacağı üzere toplumun çok kültürlü yapısını nitelemekte ve kültürel çeşitliliğe atıf yapmaktadır. Buna göre çok kültürlülük bir toplumun içerisinde kendi değerleri, inançları ve kültürel gelenekleri olan farklı etnik grupların sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda ortak yaşamı paylaşma durumu olarak tanımlanabilir (Canatan, 2007; Çağlar ve Onay, 2015). Keleşoğlu ve Yıldız (2021) farklı etnik grupların paylaştığı bu kültürel yapıyı “yaşam tecrübesi” olarak nitelendirmiştir. Zira çok kültürlülük kişilere farklılıklarını geliştirme ve başkalarına aktarma imkânı tanıyarak farklı kültürlerin tanınabilirliğini artıran bir süreçtir (Doytcheva, 2009).

Diğer yandan çok kültürcülük ise çok kültürlülüğe karşı gösterilen pozitif tepkiler ve bu doğrultuda çok kültürlülüğü siyasal olarak benimseyen politikalar olarak tanımlanabilir (Canatan, 2007; Keleşoğlu, 2022). Çok kültürcülüğün temelinde farklılıkların tanınması ve farklılıklardan doğabilecek ayrımcılıkların engellenmesine yönelik politikalar yatmaktadır (Anık, 2012). Dolayısıyla çok kültürlülük toplumsal bir anlayışı ifade ederken çok kültürcülük ise bu anlayışın oluşmasını, desteklenmesini ve korunmasını sağlayan politikaları ifade etmektedir.

Çok kültürlülük yaklaşımı 1960'lı yılların sonlarına doğru Kanada ve Avustralya hükümetlerinin göçmenlerin ve yerel halkın kültürlerini birbirlerine teşvik etmesini amaçlayan politikaları benimsemesiyle ortaya çıkmıştır (Doytcheva, 2009). Daha sonra tek kültürü savunan asimilasyon politikalarının sürece uyum sağlayamaması ve işlevsizliğinden dolayı Amerika da bu yaklaşımı benimsemiştir (Şan, 2012). 1960'lardan sonra başlayan Afro-Amerikan merkezlilik, etnik olma, kadınlık ve eşcinsel hakları gibi kimlik siyasetlerinin neo-liberal politikaların içinde yer almaya başlaması Amerika'nın bu yaklaşımı benimsemesinde etkili olan unsurlar olarak görülmüştür (Modood, 2014).

Böylelikle içerisinde birçok farklı etnik grup ve kültür barındıran bir toplulukta birbirlerinden farklı görüşlerin, kimliklerin ve kültürlerin bir arada sorunsuz bir şekilde yaşayabilmesi adına çok kültürlülük yaklaşımının en uygun yaklaşım olacağı düşüncesi hâkim olmuştur.

Çok kültürlülük yaklaşımının üzerinde durduğu diğer bir kavram ise eşitliktir. Toplumlar tarafından her ne kadar kültürel çeşitlilik benimseniyor olsa da bunu gerçekleştirirken her kültüre ve her etnik gruba eşit mesafede yaklaşılması esastır. Berry (2011) çok kültürlülüğün tam anlamıyla uygulanabilmesi için eşit değerlerin farklı gruplar tarafından karşılıklı kabulünün önemine dikkat çekmiştir. Ona göre eşitliğin olmadığı veya bozulduğu toplumlarda çok kültürlülük yerini marjinalleştirmeye bırakacaktır. Bunun için Somersan (2004), kültürel azınlıkların desteklenmesini ve sosyal yaşama dahil edilmesinde kolaylaştırıcı politikalar düzenlenmesini önermiştir. Neticede çok kültürlülük her kültüre ve etnik gruba eşit yaklaşması gereken bir yaklaşımdır ve her ne kadar o toplum içerisinde azınlık bir grubu temsil etse dahi, o grubun kendi karakteristiğini yansıtmamasını savunmaktadır. Zira her kültürün ve etnik grubun kendine has karakteristik özellikleri mevcuttur ve temelinde biriciklerdir. Dolayısıyla çok kültürlülük yaklaşımının azınlık-çoğunluk kültürleri arasında herhangi bir hiyerarşi barındırmaması gerekmektedir (Akıncı Çötök, 2010).

Parekh'e göre çok kültürlülüğü politik bir öğretiy ya da insan hakkında felsefi bir kuram olarak değil, insan yaşamına yönelik bir bakış açısı olarak görmek en doğrusudur. Buna göre Parekh (2002, s. 427-429) çok kültürlü bakış açısını oluşturan 3 maddeden bahsetmektedir:

- 1) İnsanlar bir kültürün içine doğmaktadırlar, tercih şansları ise her zaman aynı değildir.
- 2) Her kültürün artıları ve eksileri vardır. Diyalog ise eşit veya denk şartlarda gerçekleştiğinde anlamlı olabilir.
- 3) Kültürler gözeneklidir ve dış etkilere açıktır.

Dolayısıyla hiçbir kültür diğerinden üstün değildir ve kişinin sahip olduğu kültür çoğunlukla kendi tercihi olarak değil içinde bulunduğu ortamdan dolayı benimsenmiş bir mekanizmadır. Bu nedenle çok kültürlülük mekanizmasında hiçbir kültür bir diğerine üstün gelmemeli ve iyi-kötü yanlarıyla benimsenerek anlaşılmaya çalışılmalıdır.

Günümüzde küreselleşme ve artan göç hareketleri, ülkelerin kültürel dokusunu büyük ölçüde etkilemiş ve çeşitlendirmiştir. Bu çeşitlilik toplumların daha önce tecrübe etmedikleri kültürel etkileşimlere açık hale gelmelerini sağlayarak farklı kültürlerin bir arada yaşama zorunluluğunu beraberinde getirmiş ve bu bağlamda bireylerin ve grupların kimliklerini anlama ve kabul ettirme isteğini güçlendirmiştir. Ancak bu istekler çok kültürlülük yaklaşımının uygulanmasında çeşitli problemleri de beraberinde getirmektedir. Bu noktada çok kültürlülük yaklaşımına çeşitli eleştiriler de gelmiştir.

Farklı kültürlerin bir arada yaşaması her zaman kolay değildir. Doytcheva'ya (2009) göre hiçbir zaman farklı kültürlerin eşitliği sağlanamayacak ve toplumsal tabandan eşitlikçi itirazlar meydana gelecektir. Bu noktada gruplar arasında rekabet başlayacak ve bazı gruplar kendi grubunu kayırma eğilimine gireceklerdir (Lajunen, 2011). Çünkü çok kültürcü anlayış küçük grupları da büyük gruplar gibi sisteme dahil etmeye çalışacak ve bu da gruplar arası çatışmalara yol açacaktır. Başka bir deyişle ortada baskın bir anlayış ve kültür olmayacak, grupların büyüklerinin bir önemi kalmayacak ve her küçük grup nicelik ve niteliğine bakılmaksızın egemen kültürü içinde barındıran büyük grupla aynı kefiye konulacaktır. Haliyle bu durum da büyük grupların tepkisini çekecek ve gruplar arasında çatışmalara neden olacaktır.

Diğer bir eleştiri ise her grup kendi kimliğini ve kültürünü tanıtmaya çalışacak ve böylelikle çoğulculuk krizine girilecektir. Bu noktada devlet otoritesinin zayıflaması ve ulus birliğinin zedelenmesi söz konusudur (Çınar, 2016).

Anık (2012) ise çok kültürlülüğe Marksizm bağlamında yaklaşarak çok kültürcülüğün sınıfsal farklılıkları gizlemeye çalıştığını savunmuştur. Temelinde her noktada eşitlikçi bir anlayış geliştirmesi gereken çok kültürcü yaklaşımın sadece kültürel anlamda bunu yerine getirerek ekonomik alanda çeşitliliği sağlamadığı görüşünü ileri sürmüştür.

Sonuç itibariyle günümüz çok kültürlü dünyasında gerek farklılıklara saygı gerekse sosyal adaletin sağlanması yönünde güçlü duran bu yaklaşım, uygulama boyutunda bazı sorunlarla karşılaşmaktadır. Devletlerin çok kültürcü politikaları desteklemesi ve uygulamada karşılaşılan sorunlara karşı alacakları önlemler sınırların giderek ortadan kalktığı bu dünyada sosyal uyumun sağlanmasında yararlı olacaktır.

2.3.3. Sosyal ve Kültürel Entegrasyon

Sosyal ve kültürel entegrasyon kavramının daha iyi anlaşılması için ilk olarak entegrasyon kavramının anlaşılmasında yarar vardır. Entegrasyon kavramı çok geniş bir anlam örüntüsüne sahip olmakla birlikte birçok mesleki disipline göre farklı anlamlar içerebilmektedir. Dolayısıyla böylesine genel bir anlamı her disiplin kendi mesleki çerçevesinde yeniden şekillendirmesi sürpriz olmayacaktır. Buna karşın entegrasyon kavramı en genel anlamıyla “birleştirmek, dahil etmek” olarak tanımlanabilir.

Göç literatürü incelendiğinde bu alan özelinde de “ortak bir entegrasyon tanımı” üzerinde uzlaşamadığı göze çarpmaktadır. Zira entegrasyon kavramının çeşitli kişiler tarafından farklı şekillerde kullanılması bu terimi kaotik ve içinden çıkılmaz bir hale sokmuştur (Robinson, 1998; Castles ve Miller, 2008). Göç terimleri sözlüğünde (2013) entegrasyon kavramı, göçmenlerin bütüncül uyumunu vurgulayarak “göçmenlerin hem birey hem de grup olarak toplumun bir parçası kabul edildiği süreç” şeklinde tanımlanmıştır. Bosswick ve Heckmann (2006) ise entegrasyonu ülke içerisindeki sistemlerin birbirleriyle olan ilişkilerinin devamlılığı olarak tanımlamıştır. Buna göre o topluma yeni gelen grupların mevcut sistemle tanışarak düzenli ilişki kurması entegrasyonu oluşturmaktadır. Entegrasyon kavramını kültür üzerinden vurgulayan Berry (1997) ise entegrasyondan kültürlenme sürecinin bir parçası olarak kişilerin sahip oldukları kültürleri devam ettirirken toplumun diğer gruplarıyla günlük yaşama katılımları olarak bahsetmiştir. Tüm bu tanımlar entegrasyonu farklı şekillerde ele almış olsalar da entegrasyon sürecinin iki taraflı olması (yerel halk-göçmen) ve tarafların birbirleriyle aktif ilişkide bulunması tüm tanımların ortak noktalarını oluşturmaktadır. Dolayısıyla entegrasyon sürecinde sadece göçmenlerin değil yerel halkın da dahil edilmesi entegrasyonu asimilasyon ve çok kültürlülük modellerinden ayırmaktadır. Ayrıca entegrasyon sadece sosyal ve kültürel boyutun yanı sıra sistemin tüm mekanizmalarına atıf yapmasıyla (Çağlar ve Onay, 2015) literatürde ve resmî kurumlarda entegrasyon yerine kullanılan “uyum” kavramından farklılaşmaktadır (Buz ve Korç, 2021, s.199-200).

Esser, entegrasyonun toplumsal değişim ve dönüşüm kapsamında bireylerin ve grupların bir araya gelerek ortak amaçlar doğrultusunda hareket etmesiyle gerçekleştiğini savunmuş ve bu nedenle kavramı toplumsal eylem yaklaşımı çerçevesinde ele almıştır

(Henkes ve ark., 2011). Böylelikle Esser entegrasyonu “sistem entegrasyonu” ve “sosyal entegrasyon” olmak üzere iki parçadan oluşan bir yapı olarak görmüştür (Esser’den akt. Şahin, 2010). Buna göre sistem entegrasyonu göçmenlerin eğitim, sağlık, işgücü gibi alanlarda topluma katılmaları, yasalara uymaları ve özellikle ekonomik anlamda ülkeye katkı sağlamalarını içeren bir süreçtir (Alperen ve Yaprak, 2019; Gündoğmuş ve Arpacı, 2019). Öte yandan sosyal entegrasyon ise isminden de anlaşılacağı üzere göçmen gruplar ve yerel halkın birbirlerine karşı sosyal ilişkilerini ifade etmektedir. Nitekim geleneksel değerler ve normlar, dil öğrenme, arkadaşlık ilişkileri; kısacası gündelik yaşamda kullanılan tüm mekanizmalar sosyal entegrasyonun yapı taşlarını oluşturmaktadır (Entzinger ve Biezeveld, 2003; Erkal, 2011). Özetle, sistem entegrasyonu daha çok resmî, yasal ve ekonomik sistemlere uyum sağlama sürecini ifade ederken, sosyal entegrasyon daha çok sosyal, kültürel ve ikili bağlar kurma sürecini kapsamaktadır. Dolayısıyla yalnızca sistem entegrasyonu göçmenlerin yerel topluma entegre olmaları için yeterli değildir. Başarılı bir entegrasyon sağlanabilmesi adına sosyal entegrasyonun da sağlanması şarttır.

Esser (2004) başarılı entegrasyonun kültürleşme, yerleşme, etkileşim ve özdeşleşme olmak üzere sırasıyla 4 aşamada gerçekleştiğini savunmuştur. Bunlardan kültürleşme göçmenlerin topluma daha kolay uyum sağlamaları için o toplumun kültürel yapısı hakkında edindikleri bilgileri ifade ederken yerleşme ise toplumun her bireyi gibi toplumda bir yer edinmelerini ifade etmektedir. Göçmenlerin yerleşme aşamasına geçebilmesi için kültürleşme aşamasını başarılı bir şekilde yerine getirmesi ve o toplumun dil, gündelik yaşam deneyimleri gibi mekanizmalarını öğrenmeleri gerekmektedir. Bu engelleri aşan göçmenler yerleşme aşamasıyla yerel toplum üyeleri gibi eğitim, sağlık, ekonomi gibi alanlarda kendilerine yer bulabilecek, topluma nüfuz edebileceklerdir. Etkileşim aşaması ise sosyal teması konu edinmekte ve sosyal ağları temsil etmektedir. Etkileşim aşamasıyla göçmenler artık yerel toplum üyeleriyle arkadaşlık ilişkileri geliştirebilecek, hatta evlilikler gerçekleştirebileceklerdir. Son aşama olan özdeşleşmede ise göçmenler, kendilerini artık toplumun bir parçası olarak görecekle ve ortak bir “biz” anlayışı ortaya çıkacaktır.

Da Lomba (2010) başarılı entegrasyonun temelini ilk olarak göçmenlere güvenceli yasal statünün sağlanması şartıyla gerçekleştirebileceğini savunurken Kuhlman (1991, s. 7) ise entegrasyonun başarılı olmasını daha kapsamlı ele almış ve şu şartlara bağlamıştır:

- Göçmenlerin ev sahibi ekonomiye yetenekleriyle orantılı ve kültürel değerleriyle uyumlu bir şekilde katılabilmeleri;
- Göçmenlerin kültürel olarak belirlenen asgari gereksinimleri karşılayan bir yaşam standardına ulaşabilmeleri (yaşam standardı burada sadece ekonomik faaliyetlerden elde edilen gelir değil, aynı zamanda barınma, kamu hizmetleri ve eğitim olanaklarına erişim anlamına da gelmektedir);
- Göçmenlerin yaşadıkları sosyokültürel değişimin kendi kimliklerini korumalarına ve yeni durumlara psikolojik olarak uyum sağlamalarına izin vermesi;
- Ev sahibi toplum üyeleri için standart yaşam ve ekonomik fırsatların, göçmenler nedeniyle bozulmaması;
- Ev sahibi toplum üyeleri ile göçmenler arasındaki sürtüşmenin ev sahibi toplum üyeleri arasında gerçekleşenden daha kötü olmaması;
- Göçmenlerin, ev sahibi topluma daha önce yerleşmiş gruplara göre daha fazla ayrımcılığa maruz kalmaması.

Esser ve Kuhlman'ın metinlerinden anlaşılacağı üzere entegrasyon bir süreçtir ve bu sürecin doğru ve etkin bir şekilde işleyebilmesi için göçmenlerin ve yerel halkın birbirlerini benimsemeleri, göçmenlerin tüm olanaklara ve toplumsal yaşama tam olarak katılımları ve de kendi kültürel kimliklerini kaybetmemeleri esastır. Bu noktada ise devletlerin entegrasyon politikaları önemli bir rol oynamaktadır. Ager ve Strang (2008) başarılı entegrasyon sürecinde yerel halk ve göçmenler arasında alan fark etmeksizin ayrımcılığa neden olabilecek etkenlerin önüne geçilmesi gerektiğini ve bunun ancak uygun politikalar bağlamında başarılabilirliğini ifade etmiştir. Bu duruma en yakın örnek ise savaş nedeniyle Ukrayna'dan göç etmek zorunda kalan göçmenler ile Suriye'den göç etmek zorunda kalan göçmenlerin toplumsal kabulleridir. Dolayısıyla devletler göçmenleri her ne kadar ekonomik, yasal veya eğitim gibi sistemlere entegre edecek politikalar geliştirmiş olsalar da Esser'in (2004) bahsettiği üzere toplumsal kabul görmeyen ve bu nedenle kültürleşme aşamasında kalmış bir göçmen için entegrasyon

daha ilk basamakta sekteye uğrayacaktır. Bu nedenle entegrasyonun sosyo-kültürel boyutu başarılı bir entegrasyon süreci için kilit rol oynamaktadır.

Sosyo-kültürel entegrasyon, entegrasyon sürecindeki sosyal ve kültürel birlikteliği vurgulamaktadır. Klok ve Van Der Linden (2023) sosyo-kültürel entegrasyonu ev sahibi toplum ve göçmenler arasında temas ve özdeşleşme olarak tanımlarken Aygün ve Memişoğlu (2021) ise bu temas ve özdeşleşmede etnik, kültürel ve dinsel varlıkların korunarak aidiyet duygusu geliştirildiğine dikkat çekmiştir.

Hacı (2022) sosyo-kültürel entegrasyonun belirli ölçüm standartları olmadığı ve bu nedenle takibinin yapılmasının oldukça zor olduğundan bahsetmiştir. Haliyle içerisinde sosyalleşme ve kültürleşme aşamaları bulundurmasından dolayı bu kavramı belli kalıplara sokmak doğru olmayacaktır. Zira her toplumun kendine has bir yapısı ve kimliği bulunmaktadır. Bu nedenle sosyo-kültürel entegrasyon süreçleri her toplumun kendine has yapısı ve politikaları bağlamında değişkenlik gösterecektir. Nitekim her ne kadar entegrasyonun sosyo-kültürel boyutunu ele almak zor olsa da bu boyutu daha iyi anlamak ve bu yönde politikalar üretmek adına göçmenlerin toplumsal kabulü, sosyal temas ve sosyal içerme kavramlarına bakmakta fayda vardır.

2.3.3.1. Toplumsal Kabul ve Sosyal Temas

Toplumsal kabul ve sosyal temas, başta sosyo-kültürel alanda olmak üzere toplumsal entegrasyonun sağlanmasındaki kilit aşamalardan bazılarıdır. Bunlardan toplumsal kabul, en genel anlamıyla baskın kültürün alt kültürleri kabul etmesi olarak tanımlanabilir. Göç alanı kapsamında ise bu yaklaşım, yerel kültürün göçmenleri kabul etme seviyesini ifade etmektedir.

Toplumsal kabul yaklaşımı içerisinde “rağmen” barındırmaktadır. Çünkü “öteki” ile birlikte yaşamının ilk kuralı farklılıklara “rağmen” kabuldür. Elbette bunun için ilk olarak çoğunluğun yani yerel halkın göçmenleri kabulü ve birlikte yaşama fikrini benimsemesi beklenmektedir ki bu süreç, tanınma ile başlayıp farklılıkların karşılıklı kabul pazarlığı ile devam edecektir (Janzen ve ark., 2006).

Elbette bu “rağmen” süreci sağlanması kolay bir süreç değildir ve sağlanmadığı takdirde sosyo-kültürel entegrasyondan asimilasyona evrilen bir süreç yaşanması sürpriz olmayacaktır. Ayrıca sosyo-kültürel entegrasyonu diğer birlikte yaşam politikalarından ayıran yerel halk ve göçmenlerin “karşılıklı” kabulü sağlanmadığı takdirde toplumsal ilişkilerin bozulması, yerel halk ve göçmenlerin aidiyet hissedememesi ve de bunlara bağlı olarak gelişecek güvensizlik, reddetme, önyargı, düşmanlık, dışla(n)ma, zenofobi ve ırkçılık gibi nedenler toplumsal kabulün sağlanabilmesinin önüne geçecektir (Rudiger ve Spencer, 2003; Schmidtke, 2018; Hopkins, 2013). Dolayısıyla toplumsal kabulün sağlanmasında uygun göç politikalarına ihtiyaç vardır. Sosyo-kültürel entegrasyon sürecini benimsemiş bir devlet, göçmenleri toplumun her aşamasına dahil etmeye çalışacaktır. Bunlar istihdam, politika, eğitim, sağlık vb. alanları içereceği gibi gündelik yaşama katılım kapsamında kültürel ve sosyal alanları da içerecektir (Çevik ve Buz, 2022). Ancak toplum tarafından kabul görmeyen göçmen grubu için ilk bahsedilen istihdam, politika, eğitim ve sağlık gibi alanlarda başarılı bir entegrasyon süreci sağlanmasını beklemek doğru olmayacaktır. Zira toplumsal kabul başta sosyal ve kültürel alanda başarılı bir şekilde gerçekleşerek diğer alanlarda başarılı bir toplumsal bütünleşmenin yolunu açabilecektir. Dolayısıyla toplumsal kabulün sosyo-kültürel entegrasyon sürecindeki yeri neredeyse tüm entegrasyon sürecinde belirleyici bir rol oynamaktadır.

Sosyo-kültürel entegrasyonun başarılı bir şekilde gerçekleşmesi için toplumsal kabul gerekliyse toplumsal kabulün başarılı bir şekilde gerçekleşmesi için ise sosyal temas gereklidir. İnsan sosyal bir varlıktır ve birbiriyle temas ettikçe kendini tanıyacak, gerçekleştirebilecek ve karşıdakini tanıyacaktır. Dolayısıyla göçmenlerin toplumsal kabulünün sağlanması onlar için sosyal ve psikolojik bir gereklilik oluşturmaktadır. DeWall ve Bushman’a (2011) göre insanların bir gruba ait hissetmeleri düzenli kurulacak sosyal temasla gerçekleşmektedir.

Sosyal temas hipotezi ilk olarak 1954 yılında Gordon Allport tarafından “Önyargının Doğası” isimli kitabıyla gruplar arası etkileşimlerin ve temasın önyargıyı azaltacağı şeklinde bir öneriyle ortaya çıkmıştır (Paluck ve ark., 2018). Hipoteze göre iki farklı grubun birbirleriyle doğrudan kuracakları temas diğer grup hakkında ilk elden bilgi edinme fırsatı sağlayacak ve gruplar birbirlerini doğru bir şekilde tanıyacaktır. Böylelikle iki grup

arasında önyargı azalacak ve gruplar birbirlerine hoşgörülü bir şekilde yaklaşacaktır (Barlow ve diğerleri, 2012; Curşeu, Stoop ve Schalk, 2007).

Allport gruplar arasında sosyal temasın etkili bir şekilde gerçekleşebilmesini belli koşullara bağlamıştır. Bunlar eşit statü, aynı amacı paylaşmak, gruplar arasında iş birliği ve otorite desteği olarak ayrılmaktadır (Küçükkömürler ve Sakallı-Uğurlu, 2017). Sosyo-kültürel entegrasyonun başarılı bir şekilde uygulanması için de gerekli olan bu koşulların sağlanması durumunda başarılı bir sosyal temas gerçekleşecek ve grupların birbirlerine olan aidiyetleri artarak toplumsal kabulün sağlanmasında büyük bir adım atılacaktır.

Dolayısıyla toplumsal kabul ve sosyal içerme kavramları sosyo-kültürel entegrasyonun başarılı bir şekilde uygulanması için gerekli adımları oluşturmaktadır. Sosyal temas olmadan toplumsal kabulü, toplumsal kabul olmadan ise sosyo-kültürel entegrasyonu düşünmek doğru olmayacaktır. Elbette sosyo-kültürel entegrasyonun sağlanması uygun göç politikaları bağlamında gerçekleşecektir. Ancak oluşturulacak göç politikalarının işlevselliğini ise yerel halkın göçmenleri kabulü ve sosyal temasları belirleyecektir.

2.3.3.2. Sosyal İçerme

Sosyo-kültürel entegrasyonun başarılı bir şekilde uygulanmasındaki diğer bir kilit kavram ise sosyal içermedir. Sosyal içerme kavramı etnik kökeni, dini, cinsiyeti gibi nedenlerden dolayı toplum tarafından dışlanma riski olan grupların toplumla bütünleşmesini ifade etmektedir (Genç ve Çat, 2013). Zira kavram, toplumdaki tüm grupların sosyal yaşama katılımıyla toplumdaki yabancılaşmanın önüne geçilerek dayanışmanın sağlanacağı fikrini savunmaktadır (Collins, 2003).

İnsan haklarına dayalı bir perspektiften sosyal içerme kültürel, sosyal, politik ve iktisadi gibi alanlarda topluma eşit katılımı öneleyerek herkes için eşit ve düzgün fırsatlar sunulmasını amaçlamaktadır. Böylelikle dışlanma riski olan grupların toplumda “normal” olarak kabul edilen yaşam standartlarına tam erişimi sağlanmış olacaktır (Köylü ve Kaos GL Derneği, 2016; Yıldırım, 2014). Bu nedenle göçmenlere başarılı bir sosyo-kültürel entegrasyon kapsamında eşit haklar ve fırsatların sağlanması sosyal içerme kavramıyla mümkün olacaktır (Rudiger ve Spencer, 2003). Dolayısıyla yerel halk ve göçmenler

arasında oluşabilecek “biz” ve “onlar” ayrımı engellenerek bu grupların sosyal refahının sağlanması mümkün olacaktır (Balaban, 2014).

2.4. GRUP YANLILIĞINA DAİR KURAM VE YAKLAŞIMLAR

İnsanlar hayatta kendilerine bir yer bulmak adına sosyal bir yapı içerisinde birbirlerine bağımlılık göstererek bir arada kalmaya, diğer bir ifadeyle gruplaşma eğilimine sahiptir. Böylelikle insanlar gruplar oluşturarak bir arada var olmaya yönelmektedir. Toplumda belli bir fikir birliği veya çıkar doğrultusunda oluşan gruplar çoğu zaman kendi grubunu yüceltme eğilimine sahiptir. Bu durum ise grup yanlılıklarını doğurmaktadır.

Grup yanlılığı, bireylerin kendi gruplarını diğer gruplara kıyasla daha olumlu ve üstün görmeleri ve diğer gruplara karşı olumsuz veya aşağılayıcı tutumlar geliştirmeleri durumunu ifade etmektedir. Bu eğilim, genellikle bireylerin kendi gruplarına duydukları aidiyet duygusuyla birlikte ortaya çıkmakla birlikte çoğu zaman bilinçsiz bir şekilde gerçekleşmektedir (Çömez Polat ve Kaya, 2017; Rustemli, Ertan ve Çiftçi, 2000). Dolayısıyla grup yanlılığı bağlamında meydana gelen kendi grubunu kayırma davranışı, insanları "biz" ve "onlar" şeklinde ayrıma sürüklediği gibi kendi gruplarına ait olmayanları dışlamakta veya onları değersizleştirmeyi normalleştirmektedir (Perdue ve ark., 1990; Oakes ve Turner, 1980).

Grup yanlılıkları “iç grup” ve “dış grup” kavramları üzerinden anlatılmaktadır. İç grup, kişilerin ait hissettikleri ve diğer gruba karşı beraber birleşerek hareket ettikleri grup olarak tanımlanabilir. Bu noktada kişilerin kendi grubunu diğer gruba karşı kayırması ise iç grup yanlılığını oluşturmaktadır (Tajfel ve Turner, 1979, s. 38-40; Lay ve Verkuyten, 1999). Buna karşın dış grup ise iç grubun çıkarlarını tehdit eden ve kişinin kendini ait hissetmediği gruplar olarak tanımlanabilir. Suriyeliler ve yerel halk örneğini göz önüne aldığımızda Suriyeliler, yerel halk için dış grubu temsil etmekte, bunun sebebi ise Suriyelilerin yerel halkın çıkarlarını tehdit etmesinden kaynaklanmaktadır. Bu noktada yerel halkın iç grup olarak anılması Suriyelilerden çok daha uzun süredir mevcut bölgede bulunmalarından kaynaklanmaktadır.

Grup yanlılığı kuram ve teorilerine göre iç grubun dış gruba karşı olumsuz ve rekabetçi tutumlarının altında önyargılar ve önyargılardan kaynaklı nedenler yatmaktadır. Zastrow

(2016, s. 544), önyargıya bağlı tutumların ayrımcılığa neden olduğundan bahsetmektedir. Bu bağlamda ayrımcılık, bir grubun diğer gruba eşitlikten uzak muamelesi olarak yorumlanabilir. Zira iç grubun kendi üyelerini kayırması ve dış grubu değersizleştirilmesi de bir ayrımcılık örneğidir ve bunlar grup yanlılıklarının temellerini oluşturmakta, göçmen karşıtlığına yol açabilmektedir. Altındağ Olayları nezdinde düşünüldüğünde ise eskiden Türklerin yoğunlukta yaşadığı bir bölge olan Önder bölgesinde, zamanla Suriyelilerin yoğunlukta yaşamaya başlaması ve bölge ekonomisi üzerinde etkinlik göstermeye başlamaları, yerel halk ve Suriyeli kişilerin dil engeli nedeniyle birbirlerini anlamakta zorluk çekmeleri ve kültürel farklılıklar gibi sebepler iki halk arasındaki önyargıları ve ayrımcılığı tetiklemekte, diğer bir ifadeyle grup yanlılıklarının oluşmasına zemin hazırlamaktadır.

Sonuç itibarıyla bu başlık altında grup yanlılıklarını ele alan kuram ve teoriler incelenecek, iç grup ve dış grubun birbirlerine olan tutum ve davranışlarının altında yatan nedenler daha ayrıntılı olarak irdelenecektir.

2.4.1. Gerçekçi Çatışma Kuramı

Gerçekçi çatışma kuramı, gruplar arası ilişkileri ayrımcılık ve önyargı bağlamında açıklayan ilk kuramdır. Kurama göre kısıtlı kaynaklar rekabete neden olmakta ve buna bağlı olarak da grupların birbirleri arasındaki ilişkilerinde rekabet, ayrımcılık ve düşmanlık gibi durumlar ortaya çıkabilmektedir (Esses, Dovidio, Jackson ve Semanya, 2005). Dolayısıyla ortada bir çıkar çatışması söz konusudur ve ortadaki rekabetin büyüklüğü grupların birbirlerine geliştirecekleri önyargı ve ayrımcılıkla doğru orantılı ilerlemektedir.

Sherif, yaz kampına gelen çocukları iki gruba ayırarak yaptığı “hırsızlar mağarası” olarak tanınan çalışmada grupları birbirleriyle rekabet etmeleri için karşı karşıya getirmiştir. Bu rekabet sonucunda, gruplar arasında düşmanlık artmış ve çatışmalar meydana gelmiştir. Sonraki aşamada ise grupların birbirleriyle iş birliği yaparak ortak hedeflere ulaşmaları teşvik edilmiş ve gruplar arasında meydana gelen düşmanlık azalarak birlikte çalışma becerilerinde artış görülmüştür (Eniç, 2019). Sherif bu durumu “pozitif-negatif karşılıklı bağımlılık ilişkisi” üzerinden açıklamıştır (Valentim, 2010). İki grubun ortak

çıkarı için iş birliğine ihtiyaç duyulması pozitif karşılıklı bağımlılık olarak adlandırılırken çıkar çatışmaları ise negatif karşılıklı bağımlılık türünü oluşturmaktadır (Brief, Umphress, Dietz, Burrows, Butz ve Scholten, 2005).

Kuram, göç alanı bazında ele alındığında ise McLaren (2003) göçmenlerin var olan kaynaklar için tehdit oluşturduğunu ve bunun rekabet ortamı oluşturarak yerel halk tarafından çatışmalara sebep olacağından bahsetmiştir. Zira aynı durum Suriyeli göçmenler üzerinden düşünüldüğünde ise Suriyeli bireylerin kaynakların az olduğu, sosyo-ekonomik yönden düşük bölgelere yerleştikleri göze çarpmaktadır. Dolayısıyla Türkiye'nin içerisinde bulunduğu mevcut ekonomik, siyasal ve kültürel durum Suriyeli ve Türk vatandaşlar için rekabet ortamı yaratmaya müsait bir noktadadır ki bu nedenle iki grubun çatışmasının önüne geçilmesi için uygun göç politikalarıyla yerel halk ve göçmenler için iş birliğini artıracak önlemler alınması sosyo-kültürel entegrasyonun sağlanması aşamasında kilit rol oynayacaktır.

2.4.2. Sosyal Kimlik Kuramı

Sosyal Kimlik Kuramı, bireyin herhangi bir gruba aidiyeti bağlamında bu aidiyetin kendisine kattığı değeri ve duygusal önemi temel alarak kişinin kendi benlik algısını oluşturduğunu belirtmektedir. Kurama göre bireyler, içinde buldukları sosyal grupların özellikleri doğrultusunda kendilerini tanımlamakta ve sınıflandırmaktadır. Bu süreçte fiziksel özellikler, dil ve etnisite gibi faktörler sosyal kimliğin oluşumunda etkili olan unsurlar arasında yer alırken bireyler bu özellikler doğrultusunda “biz” ve “diğerleri” olarak kendilerini kategorize etmektedir (Şeker, 2015; Mummendey ve Schreiber, 1983). Dolayısıyla sosyal kimlik, bireyin üyesi olduğu gruplara yüklediği değer ve duygusal anlamlılık olarak tanımlanabilir (Tajfel, 1982). Kurama göre, insanlar kendilerini birey olarak değil üyesi oldukları grupların toplumsal yerleri neticesinde yapılandırmaktadır (Demirtaş, 2003).

Sosyal kimlik kuramının ortaya çıkışı İkinci Dünya Savaşı'ndaki soykırım düşüncesine dayanmaktadır. Tajfel ve öğrencileri soykırım düşüncesinden yola çıkarak farklı sosyal kategorilerde yer almanın rekabete neden olacağını düşünmüşler, ancak yaptıkları çalışmalarda ortada herhangi bir rekabet olmadan da çatışmaların ortaya çıkabileceğini

gözlemlemişlerdir (Tajfel, Billig, Bundy ve Flament, 1971). Dolayısıyla sosyal kimlik kuramında gerçekçi çatışma kuramındaki rekabet ortamı gibi sebepler olmadan sadece farklı sosyal kategorilerde yer almanın da ayrımcılık ve önyargıyı başlatmada yeterli olacağı ortaya çıkmıştır.

Kişiler kendilerini daha kolay tanıtır kılmak için belli bir gruba kategorize ederek sosyal kimlikleri üzerinden tanıtırken aynı şeyi karşıdaki kişi için de yaparak sosyal kimlikleri üzerinden tanımaya çalışmaktadır (Jenkins, 2016). Kişiler bu süreçte kendi dahil oldukları grubu (iç grup) abartma veya kayırma eğiliminde olurken kendi grubundan olmayan kişilerin gruplarına (dış grup) ise dışlama, küçük görme, ötekileştirme gibi davranışlarda bulunmaktadır (Çalışkan, 2019; Güler, 2019).

Suriye göçü sonrasında toplumda Türkler (biz-iç grup) ve Suriyeliler (onlar-dış grup) olarak iki farklı grup düşüncesinin ortaya çıktığı düşünülmektedir (Çömez Polat ve Kaya, 2017). Kuramın da bahsettiği üzere iç grup ve dış grubun çatışması için bir sebep olmasına gerek bulunmamaktadır. Dolayısıyla Suriye savaşı sonrasında oluşan göç sürecinden sonra iki grubun sorunsuz bir şekilde yaşaması ve karşı karşıya gelmemesi adına sosyo-kültürel entegrasyon politikalarının uygulanması önem arz etmektedir.

2.4.3. Engellenme Saldırganlık Kuramı

Engellenme-saldırganlık kuramı sosyal psikolog John Dollard ve meslektaşları tarafından 1939 yılında geliştirilen bir teoridir. Bu teori, bireylerin ulaşmak istedikleri bir hedeften engellenmeleri durumunda ortaya çıkacak duygu durumunun saldırganlıkla sonuçlanabileceğini öne sürmektedir.

Kurama göre, bireyler bir hedefe ulaşmaya çalışırken karşılarına çıkan engeller hedefe ulaşamamalarına neden olmaktadır. Bu durum bireyde bir tür olumsuz duygu yaratarak bireyin içerisinde öfke ve önyargılar oluşturmaktadır. Kişinin içerisinde biriken olumsuz duygular, asıl kaynağına yöneltilemediğinde toplumdaki başka bir gruba yöneltilecektir, ki bu gruplar muhtemelen daha önce önyargı geliştirilmiş gruplar olacaktır (Çalışkan, 2019; Erdoğan ve Vatandaş, 2020; Akgün ve Araz, 2010). Zira öfkenin yönlendirildiği ve olayla ilgisi olmayan gruplar “günah keçisi” ilan edilmektedir.

Yerel toplum ve göçmen ilişkilerinde çoğunlukla günah keçisi ilan edilenlerin göçmenler olduğu bilinmektedir. Bunun sebebinin altında ise yerel halk ve göçmenlerin sahip olduğu kültür, dil, kimlik gibi mekanizmaların birbirlerinden farklılaşması ve bu iki grubun bunları tam olarak yordayamamasından kaynaklı birbirlerine karşı geliştirdikleri önyargılar olduğu söylenebilir.

2.4.4. Sosyal Baskınlık Kuramı

Sosyal baskınlık kuramı, sosyal kimlik kuramından yararlanılarak geliştirilen ve gruplar arası hiyerarşileri temel alan bir kuramdır (Sidanius, Pratto, Van Laar ve Levin, 2004). Bu kuram diğer grup yanlılığına dair kuramlar gibi önyargı ve ayrımcılığı açıklamak yerine önyargı ve ayrımcılığın oluşması ve devam etmesi üzerinde durmaktadır (Pratto, Sidanius ve Levin, 2006).

Sosyal baskınlık kuramı tüm grupların birbirlerine sosyal hiyerarşilerle üstünlük kurma çabasından bahseder. Buna göre insanlar, diğer gruplardan daha çok statüye ve kaynağa sahip olacağı bir grupta yer almak isteyecektir (Sidanius, Van Laar, Levin ve Sinclair, 2003). Zira baskın grup elinde otorite, servet, statü gibi değerler bulundururken alt gruplar ise yoksulluk, güçsüzlük, küçümsenme gibi istenmeyen değerlere mahkumdur. Nitekim eşitsizliğe neden olan unsurların hâkim grup tarafından benimsenmesi empati yoksunluğunu doğurmakta, bu durum ise alt grupları önemsiz görmeyi meşrulaştırmakta ve eşitsizliği ortaya çıkarmaktadır (Pratto, Sidanius, Stallworth ve Malle, 1994; Levin ve ark., 2012).

Kuram, sosyal hiyerarşileri yaş, cinsiyet ve keyfi olmak üzere üç sistemde ele almıştır (Sidanius, Pratto ve Mitchell, 1994). Buna göre yaş sistemi, yetişkinlerin çocuklar üzerindeki hiyerarşisinden, cinsiyet sistemi toplumsal cinsiyet bağlamında erkek egemenliğinden ve keyfi sistem ise etnik kimlik, dini inanç, kültürel değerler gibi farklı olgulardan doğan hiyerarşileri konu almaktadır. Bu sistemler her zaman aynı olmamakla birlikte farklı zamanlarda farklı toplumlarda hiyerarşik açıdan farklılık gösterebilmektedir (Pratto ve ark., 2006).

Sosyal baskınlık kuramı göç çerçevesinde ele alınırsa hâkim grup yerel halk, alt grup ise göçmenlerden oluşmaktadır. Hâkim grup ekonomik, kültürel ve politik sosyal

baskınlıklara sahipken güçsüzlük, yoksulluk ve küçümsenme gibi olgular alt gruba yani göçmenlere dayatılmaktadır. Dolayısıyla sosyo-kültürel entegrasyon ve toplumsal kabul bağlamında iki grubun da birbirine katılımı kaynakların daha eşit ve adil dağıtılmasında etkili olacaktır.

2.4.5. Bütünleşik Tehdit Kuramı

Bütünleşik tehdit kuramı gruplar arasındaki tehdit algısı üzerinde durmaktadır. Kurama göre gruplar arasında birçok tehdit unsuru bulunmaktadır ve bunun asıl sebebini önyargılar oluşturmaktadır. Zira gruplar arasında gerçekten tehdit bulunmasına gerek yoktur. Olası bir tehdit unsuru veya grupların birbirlerinden algılayacakları tehlike algısı tehdit yaşanması için yeterlidir (Hjerm ve Nagayoshi, 2011; Stephan, Ybarra ve Morrison, 2009).

Gruplar arası tehdit algıları farklı şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Gerçekçi çatışma kuramında olduğu üzere kısıtlı kaynakların olduğu varsayıldığında bu durum gruplar için tehdit algısı oluşturacak ve rekabete neden olacaktır. Bütünleşik tehdit kuramı da bu durumu bir tehdit unsuru olarak görür, ancak gerçekçi çatışma kuramında ortada gerçekten kısıtlı kaynaklar vardır ve bu durum gerçekten rekabete dönüşmektedir. Öte yandan bütünleşik tehdit kuramında ortada kısıtlı kaynak yoktur ve kaynakların kısıtlı olabileceği düşüncesi tehdit oluşturmaya yetmektedir.

Tehdit algıları yalnızca kısıtlı kaynaklar çerçevesinde gelişmemektedir. Gruplardan birinin inancı, kültürü veya kimliği gibi unsurların tehlikeye gireceği düşüncesi de olası tehdit algısını oluşturabilmektedir (Saatcı, 2016, s. 61). Bunun yanı sıra diğer grupla yaşanacak olumsuz bir durum ise algılanan tehdit seviyesini yükseltecektir (Aberson, 2015).

Bütünleşik tehdit kuramı, göçmen ve yerel halk arasındaki olumsuz tutumları açıklamada yardımcı olacaktır. Zira iç grup üyeleri (yerel halk) dış grup üyeleri (göçmenler) hakkında ne kadar az bilgiye sahipse algılanacak tehdit de bir o kadar artacaktır. Dolayısıyla kuram, sosyokültürel olarak farklı olan ve bir şekilde iç gruplar için tehdit oluşturan dış gruplara karşı önyargılı tutumları anlamlandırmayı kolaylaştırmaktadır (Monterrubio, 2016). Zira göçler beraberinde farklı kültürleri, dilleri, inanışları ve yaşam tarzlarını beraberinde

getirmektedir. Dolayısıyla yerel halk ile göçmenler arasındaki başarısız sosyal temas ön yargılara neden olacak ve bu şekilde gruplar birbirlerini olası tehditler olarak algılayacaklardır.

Kuram, tehditleri “gerçekçi tehdit”, “sembolik tehdit”, “olumsuz kalıp yargı” ve “gruplar arası kaygı” olmak üzere dört boyutta ele almaktadır. Bunlardan gerçekçi tehdit maddi varlıklar, iş ve ekonomik kaynaklar gibi somut olguların kaybına yönelik tehdit algısını ifade etmektedir (Eser ve Uygur, 2019, s. 139). Stephan ve Mealy (2012, s. 1) ise siyasi iktidara yönelik ve ekonomik tehditler ile fiziksel zarar verme potansiyeli taşıyan tehditleri de yine gerçekçi tehditler olarak nitelendirmiştir. Gerçekçi çatışma aynı zamanda kıt kaynakların algılanan rekabetine odaklanmaktadır. Çoğunluğun algısı, bu kaynakların yabancılar tarafından tehdit edildiği yönündedir ve bu haliyle gerçekçi çatışma kuramına benzemektedir (Simonovits, 2016, s. 56). Yukarıda da bahsedildiği üzere gerçekçi tehditi, gerçekçi çatışma kuramından ayıran kısım tehdit “algısı”dır. Örnek vermek gerekirse gerçekçi çatışma kuramında göçmenlerden dolayı yerel halkın istihdam edilememesi bir rekabeti oluştururken gerçekçi tehditte göçmenlerin gelmesinden dolayı istihdamın azalacağı korkusunun yarattığı bir endişe algısı mevcuttur.

Bütünleşik tehdit kuramının boyutlarından bir diğeri ise sembolik tehdittir. Sembolik tehditte gruplar diğer grubun inanç, tutum, kültür ve normlarını kendilerine tehdit olarak görmektedir. Buradaki tehdit dış grubun (göçmenler) yaşam tarzı ve inanışlarının iç grubun (yerel halk) değerlerini zedeleyeceği düşüncesidir (Tartakovsky ve Walsh, 2016; Simonovits, 2016). Dolayısıyla yabancılar ve kültürleri olası bir tehdit olarak görülmektedir (Eser ve Uygur, 2019, s. 140-141). Suriyeli göçmenlerin Türkiye’ye gelmelerinin ardından Türklerden farklı örf ve adetlere sahip olmalarının Türkler tarafından kendi kültürlerine ve değerlerine zarar verebilecek muhtemel bir tehdit olarak algılanması sembolik tehdiite örnek olarak verilebilir.

Bütünleşik tehdit kuramının bir başka boyutu ise olumsuz kalıp yargılardır. Kalıp yargılar, bireylerin veya grupların belirli özelliklere dayalı olarak kategorize edilmesini ifade etmektedir. Bu kalıplar genellikle basitleştirilmiş ve genelleştirilmiş bilgiler üzerine kurulmuştur (Tutkun ve Koç, 2008, s.261). Dolayısıyla olumsuz kalıp yargılar ise o kişiye veya gruba atfedilen olumsuz genelleştirilmiş bilgileri ifade etmektedir. Bunların altında ise çoğunlukla önyargılar yer almaktadır (Ward ve Berno, 2011, s. 1560). Önyargılar

sebebiyle meydana gelen olumsuz tutumlar çoğunlukla doğruluk payı içermemekte veya abartılarak gerçeklikten uzak bir şekilde lanse edilmektedir. Çoğunlukla grupları hedef alan bu tutumlar gruplar arasında bir tehdit unsuru oluşturmaktadır (Sürgevil, 2008, s. 117; Riek ve ark., 2006). Özellikle “şehir efsanesi” haline gelen mevcut mitlerin ortadan kalkması grupların birbirleriyle teması halinde mümkün olacaktır. Zira insanlar “öteki”yi tanımadıkça önyargılar nezdinde değerlendirme yoluna gideceklerdir.

Kuramın ele aldığı son tehdit türlerinden sonuncusu ise gruplar arası kaygıdır. Gruplar arası kaygı, alışılmışın dışındaki değerlere sahip olan (kültür, dil, inanç vs.) “diğer” grup ile etkileşime geçmek veya geçme ihtimalini düşünmek olarak ifade edilebilir (Stephan ve Stephan, 1985, s. 158). Gruplar arası kaygının temelinde yabancı ile etkileşime geçerken kişilerin kendilerini yeterince ifade edememesi, anlaşılabilmesi, yargılanacağını veya dışlanacağını düşünmesi gibi sonuçlarla karşılaşma endişesi yatmaktadır. Buna bağlı olarak kişiler diğer gruptakiler ile etkileşimden kaçınma eğilimine girebilecekleri gibi aynı zamanda kendi kabuklarına da çekilebilmektedir (Stephan, Ybarra ve Bachman, 1999, s. 2223). Bu noktada sosyal temas ile bunların önüne geçilmesi ve oluşabilecek ön yargıların ortadan kalkması beklenmektedir.

2.5. GÖÇ VE SOSYAL HİZMET

Göç kavramı çok geniş bir kapsamı olmasına karşın günümüzde ne yazık ki çoğunlukla savaşlarla ilişkilendirilen bir fenomen haline gelmiştir. Günümüz dünyasının birçok farklı noktasında meydana gelen ve halen devam etmekte olan bu çatışmalar büyük göç dalgalarının oluşmasına neden olmuş, canlarını kurtarmak isteyen yüzbinlerce insan çeşitli ülkelere göç etmek durumunda kalmıştır. Bu süreç, göçmenlerin sadece fiziksel konumlarının değişmesiyle sınırlı kalmamış aynı zamanda kültürel kimliklerini, psikolojik iyi oluşlarını, sosyal ağlarını ve ekonomik durumlarını da olumsuz yönde etkilemiştir. Bu nedenle Tomanbay (2013) göçün kişiler üzerindeki olumsuzluklarına dikkat çekerek göçmenler ve sığınmacılar için “sosyal sağlıklarını sağlayan ve sürdüren dengeleri yitirmiş insanlar” ifadelerini kullanmıştır. Zira göç ile birlikte göçmenler hiç bilmedikleri bir ülkeye ve kültüre gelerek sahip oldukları birçok şeyi arkalarında bırakmak zorunda kalacak, hayata yeni baştan başlamak durumunda kalacaklardır. Tomanbay’a (2013) göre bu süreç, göçmenlerin sosyal sağlıklarının hızla bozulmasına

neden olarak kişilerde ruhsal ve bedensel rahatsızlıkların büyümesinde önemli bir rol oynayacaktır. Toplumun bir sistem olarak ele alındığı düşünülürse alt sistemde (göçmen grupları) meydana gelen bir bozulma önce alt sistemlerin kendisini etkileyecek, daha sonraki süreçte ise tüm sistem (yerel toplum, ülke ve mekanizmaları) bu durumdan olumsuz etkilenecektir.

Sosyal hizmet, birey (mikro), grup (mezzo) ve toplum (makro) bazında refahı arttırmayı amaç edinen bir meslek ve disiplindir. Uluslararası Sosyal Hizmet Federasyonu (IFSW, 2014) sosyal hizmeti “sosyal değişime ve kalkınmaya, sosyal kaynaşmaya, insanların güçlendirilmesine ve özgürleşmesine aracılık eden uygulama temelli bir meslek ve akademik bir disiplindir. Sosyal adalet, insan hakları, ortak sorumluluk ve çeşitliliğe saygı sosyal hizmet için temel teşkil eder. Sosyal hizmetin, sosyal bilimlerin ve beşerî bilimlerin teorilerine ve yerel bilgiye dayanmak suretiyle sosyal hizmet, yaşamdaki güçlükleri işaret etmek ve iyilik halini geliştirmek üzere insanları ve yapıları bir araya getirmektedir” şeklinde tanımlamış ve bu tanım dünya çapında kabul görmüştür.

Buna göre sosyal hizmet, sosyal adalet çerçevesinde dezavantajlı bireylerin refahını arttırmayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda koruyucu, destekleyici, önleyici, tedavi edici ve savunucu işlevlere sahip olan sosyal hizmet; bireylerin, grupların ve toplumun sorunlarla başa çıkabilmeleri, potansiyellerini maksimize edebilmeleri ve sağlıklı bir şekilde gelişebilmeleri için çeşitli stratejiler geliştirmekte ve uygulamaktadır (Buz ve Uslu, 2019, s. 41). Nasıl ki sosyal hizmet korunmaya muhtaç ve dezavantajlı kişileri desteklemeyi ve refahlarını arttırmayı amaç edinmişse sığınmacılar ve göçmenler de uluslararası korunma gereksiniminde bulunan kişilerdir ve bu nedenle sosyal hizmetin çalışma alanına girmektedirler (Tomanbay, 2013). Çünkü metnin başında da bahsedildiği üzere sığınmacılar ve göçmenler ülkelerinden ayrılmak zorunda kalarak daha öncesinde bilmedikleri bir toprakta, kültürde ve yapıda hayata yeni baştan başlamak durumunda kalmaktadır.

Sosyal hizmetin göç alanındaki rolü, “kültürel ve etnik çeşitliliğe duyarlılık” bağlamında göçmenlerin din, dil, ırk gibi durumlarına bakmaksızın göçün göçmenler ve yerel toplum üzerindeki zorluklarının anlaşılması, değerlendirilmesi ve çözülmesi üzerinedir (Reamer, 2018, s. 78). Zira sosyal hizmet, insan hakları bağlamında göç sürecinin her aşamasına etkili bir şekilde müdahale ederek kişilerin önyargı, dışlanma ve ayrımcılık gibi olumsuz

durumlarla karşılaşmaması adına entegrasyon sürecini kolaylaştırmaya çalışmaktadır (Özmete ve Arslan, 2018). Dolayısıyla göçmen gruplarla ilgilenen en etkin meslek elemanlarından birisi de sosyal hizmet uzmanlarıdır (Göktuna Yaylacı, 2019).

Göç alanında çalışan bir sosyal hizmet uzmanı için süreç, göçmenlerin ülkeye girdiği andan başlamakta ve göçmen kişinin başka bir ülkeye gitmesi, geldiği ülkenin vatandaşlığını alması veya kendi ülkesine geri dönmesine kadar devam etmektedir (Afyonoğlu ve Buz, 2021, s. 1299). Göçmenin ülkeye geldiği ilk andan itibaren sosyal hizmet uzmanlarının göçmenlere karşı savunucu, güçlendirici, arabulucu, bilgilendirici ve diğer kurumlarla iş birliği yapma gibi çeşitli rolleri bulunmaktadır (Sheafor ve Horejsi 2014; Agus, Lia ve Akbar, 2018). Zira göç alanında çalışan bir sosyal hizmet uzmanı, göçmenlerin refahını ve entegrasyonunu (uyumunu) desteklemek için çeşitli düzeylerde müdahaleleri kapsayan çok yönlü bir yaklaşım içerisinde bulunmaktadır. Bu nedenle sosyal hizmet uzmanları göçmenlerin gereksinimlerini karşılamak için bireylere ve ailelere doğrudan hizmet sağlama, onların haklarını savunma, politika geliştirme ve toplumun güçlendirilmesine katkıda bulunma gibi noktalarda mikro, mezo ve makro düzeylerde çalışmalarda bulunmaktadır (Resnick, 2010; Popescu ve Libal, 2018).

Bu noktada sosyal hizmet uzmanları bireysel danışmanlık sağlama, temel hizmetlere erişimin ve psikolojik iyi oluşun desteklenmesi gibi mikro düzeyde müdahalelerde bulunken (Işık ve Ertuğrul, 2022), mezo düzeyde ise göçmenlere buldukları ülkenin kültürünü öğretmek için farkındalık uyandırıcı grup çalışmaları yapmak ve göçmenlerin kendilerine destek grupları kurmalarını destekleyerek göçmen nüfuslar arasında sosyal uyumu teşvik edici uygulamalarda bulunmaktadır (Ayyıldız ve Karataş, 2022; Roostenburg 2013). Makro düzeyde sosyal hizmet uzmanları, göçmenlerin toplumsal entegrasyonunu ve haklarını geliştirmeye yönelik politika ve programların geliştirilmesine ve uygulanmasına katkıda bulunmaktadır (Aygün ve Memişoğlu, 2021). Zira sosyal hizmet, toplumun tüm kesimlerinin hayat standartlarını eşit bir şekilde yükseltmeyi hedeflemekte; eğitim, sağlık, istihdam gibi alanlarda fırsat eşitliği sağlamaya çalışmaktadır (Buz ve Uslu, 2019).

Sosyal hizmet uzmanları göç alanında sadece göçmen gruplarıyla çalışmamaktadır. Zira göç, çift taraflı bir süreçtir ve göçmenleri etkilediği kadar yerel halkı da etkilemektedir. Göçmenler ve yerel halk arasındaki entegrasyonun sağlanmasında ve gruplar arası

ayrımcılık, önyargı gibi unsurların önüne geçilmesinde sosyal hizmet uzmanının rolü oldukça kritiktir (Afyonoğlu ve Buz, 2021, s. 1299). Bu noktada sosyal inşa faktörü ve sosyal hizmet uzmanının “değişim ajanı” rolü devreye girmekte, olumsuz toplumsal tutumların değiştirilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirilmektedir.

Özetle, sosyal hizmetin ve sosyal hizmet uzmanlarının göç alanındaki rolü oldukça geniş olmakla birlikte doğrudan hizmet sağlama, savunuculuk, politika geliştirme ve toplumu güçlendirme gibi unsurları kapsamaktadır.

2.5.1. Sosyal İnşa, Göç ve Sosyal Hizmet

Sosyal inşa teorisi Berger ve Luckman tarafından 1966'da yazılmış olan “Gerçeğin Sosyal İnşası” isimli kitaptan sonra ilgi görmeye başlayan bir teoridir. Berger ve Luckman, bireylerin bilgi oluşturma süreçlerini ve çevrelerindeki dünyayı anlamlandırma biçimlerini keşfetmiş, gerçekliği oluşturan şeyleri insanların kendilerini, yaşadıkları dünyayı nasıl anlamlandırdıkları, kendilerine nasıl anlam yükledikleri, gördükleri, hissettikleri ve inandıkları şeyler olarak tanımlamıştır (Tater, 2015, s. 87). Buna göre sosyal inşa, bireylerin gerçekliğini açıklamaya ve bu gerçekliklerin sosyal yapı ve diğer bireylerle etkileşim ve dünyasının kabulleri üzerinden nasıl şekillendirildiğini açıklamaya çalışmaktadır (Teater, 2015, s. 87-88).

Sosyal inşacılığın temel dayanakları insanların sosyal birer varlık oldukları ve sosyal ilişkiler kurmadan insan olunamayacağı düşüncesi üzerinedir. Teoriye göre bizi biz yapan sosyal ilişkilerimizdir (Arı ve Kıran, 2011, s. 50). İnsanlar, bilgi ve normları çevrelerinden/toplumdan öğrenerek ve bunlar da toplumun inşasını sağlayacaktır. Diğer bir ifadeyle bireyler toplumun algısını inşa ederken toplumun algısı ise bireyleri etkileyecektir (Özev, 2013: 511-517'den akt: Kobak, 2016, s. 7).

Sosyal inşa teorisi sosyal hizmetin kullandığı teorilerden biridir. Her bireyin kendi gerçekliğini sahip olduğu çevre, kültür ve dil gibi değerler doğrultusunda inşa ettiği düşünüldüğünde sosyal hizmet uzmanları her insanı biricik kabul edecek ve her vakayı kendi özelinde değerlendirecektir. Öte yandan sosyal hizmet, çevrenin etkisinde kalarak herhangi bir konu/kişi/duruma yönelik olumsuz algıya sahip toplulukların algılarını değiştirmede ve bu şekilde de toplumun o konuda sahip olduğu olumsuz algıyı

değiştirerek bireyi etkilemede kilit rol oynayacaktır. Zira toplumsal sorunlar sosyal olarak inşa edilmekte ve bu sorunların algılanış biçimleri toplumsal süreçlere bağlı olmakta; herhangi bir olay, konu, grup hakkında olumlu duygular veya korku gibi olumsuz algılar inşa edilebilmektedir (Gökçekuyu, 2023, s. 51).

İnsanların çevreden edindikleri öğrenimler toplumsal inşayı oluşturduğu düşünüldüğünde bu durumdan olumsuz etkilenen gruplardan birisi ise göçmenlerdir. Zira yabancılara karşı önyargı ve olumsuz düşünceler toplum arasında oldukça yaygın olabilmektedir (Doğan ve Ünal, 2021). Grupların birbirlerini tanımamaları, kimlik, dil, kültür gibi etkenler yerel halk ve göçmenler arasında önyargılara, ayrımcılıklara ve göçmen karşıtlığı gibi tutumlara neden olabilmektedir. Dolayısıyla yerel halkın göçmenlere yönelik olumsuz tutumları hem yerel halkı hem de göçmenleri etkileyecektir. Bu noktada düşünüldüğünde karşı gruba yönelik olumsuz düşünce ve söylemlerde bulunan yerel halk, kendilerinde göçmenlere yönelik olumsuz algıları içeren bir inşa gerçekleştirecektir. Buna paralel olarak karşı taraftan olumsuz tutumlar gören göçmenler ise maruz kaldıkları tutumlara yönelik başka bir inşa gerçekleştirecektir.

Bu noktada sosyal hizmetin görevi ise toplumda farkındalık oluşturarak sosyal inşa gerçekleştirmek olacaktır. Zira sosyal hizmet uzmanları her insanın biricik olmasından yola çıkarak bireylerle mikro boyutta çalışmalar yapmasının yanı sıra toplumun bireyi inşa edeceğinden yola çıkarak makro boyutta çalışmalarda bulunmaktadır.

Mevcut çalışma Altındağ Olayları bağlamında yerel halk ve Suriyelilerin birbirlerine yönelik algılarını ele alarak iki halkın diğer halka karşı inşalarını anlamaya çalışmaktadır.

3. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırma Altındağ Olayları çerçevesinde Altındağ'ın Önder ve Ulubey Mahallelerinde yaşayan yerel halk ile Suriyeli göçmenlerin birbirleri hakkındaki tutum ve görüşlerini incelemektedir. O nedenle araştırmada nitel araştırma deseni tercih edilmiştir. Nitel araştırmalar, görüşme, gözlem ve doküman analizi gibi yöntemlerle verilerin toplandığı bir araştırma türüdür. Araştırmacılar katılımcıların bakış açılarını, algılarını ve olayları doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya koymaya ve daha derinlemesine anlamaya odaklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 41). Niteliksel araştırmalarda, araştırmacının kendisi veri toplamada temel araçtır. Dolayısıyla bu tür araştırmalarda genellikle anket veya başka ölçü araçlarına başvurulmamaktadır (Aydın, 2018). Krysik ve Finn (2015, s. 187) nitel araştırma yöntemlerinin sosyal hizmette uygulanabilirliğinin yüksek olduğundan bahsetmişlerdir. Zira nitel yöntemler nicel araştırmalarda olduğu üzere sayılarla değil sözcük ve imgelerle anlamı yakalamaya çalışmakta; bunun içinse yorumsama ve anlatı üzerinden insanların deneyimlerini daha derin anlamlarıyla kavramaya çalışmaktadır.

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden “fenomenolojik yaklaşım”dan yararlanılmıştır. Fenomenolojik yaklaşım, bireylerin yaşadıkları deneyim ve algılarını anlamaya ve yorumlamaya odaklanan nitel araştırma yaklaşımlardan biridir. Bu deneyimlerin özünü ve bireylerin etraflarındaki dünyayı ne şekilde anlamlandırdıklarını keşfetmeyi amaçlamaktadır Creswell (2013, s. 77). Başka bir deyişle bu yaklaşım, araştırmacıların insan deneyimlerinin öznel ve kişisel boyutlarına dair içgörü kazanmalarına olanak tanıyarak, bireylerin yaşadıkları deneyimlere yükledikleri anlam ve yorumlara ışık tutmaktadır (Tekindal ve Uğur Arzu, 2020). Onat Kocabıyık (2016, s. 56) ise bu durumu “yorumun yorumlanması” şeklinde ifade etmiştir. Önder ve Ulubey Mahallerinde yaşayan Türk ve Suriyeli kişilerin “Altındağ Olaylarına” ilişkin düşünceleri ve bu düşüncelerin alt boyutları önem taşımasından dolayı araştırmada fenomenolojik desen tercih edilmiştir. Böylelikle katılımcıların düşünce ve deneyimlerinin alt boyutlarının anlaşılması ve Altındağ olayları çerçevesinde yorumlanarak sosyal hizmete ilişkin öneriler getirilmesi amaçlanmıştır.

3.2. ARAŞTIRMA ÖZNELERİNİN BELİRLENMESİ

Araştırmanın öznelere (katılımcılar) belirlenirken amaçlı örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Amaçlı örnekleme, araştırmacının belirli bir amaç doğrultusunda belirli kriterlere göre katılımcıları seçtiği bir örnekleme yöntemidir. Bu yöntem, araştırma sorularını veya hedeflerini daha iyi anlamak, belirli bir alt küme üzerinde derinlemesine çalışmak veya özel bir niteliği incelemek amacıyla kullanılmaktadır (Büyüköztürk ve ark., 2012). Bu araştırma Ankara ve Altındağ ilçesinin tamamında değil, Altındağ Olaylarının gerçekleştiği Önder ve Ulubey Mahallerinde gerçekleştirilmiştir. Buradaki amaç olayı bizzat deneyimlemiş kişilerle araştırmayı yürütmektir. Bir başka kriter ise araştırmaya dahil edilecek katılımcıların en az 5 yıldır Önder veya Ulubey Mahallesinde yaşıyor olma şartıdır. Bunun sebebi ise Altındağ Olayları yaşanmadan önce çevre kültür hakkında bilgi sahibi olması, olayı deneyimleyerek altında yatan sebepler hakkında fikir sahibi olması ve olaylardan sonra geçmiş ile günümüzü kıyaslayabilecek yetkinlikte olması şartıdır.

Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden “kartopu örnekleme” kullanılmıştır. Kartopu örnekleme çalışmanın konusunun alanına giren bir katılımcıya ulaşarak onun vasıtasıyla çalışmanın konusuna uyan diğer katılımcılara ulaşmayı ifade eden bir süreçtir (Biernacki ve Waldorf, 1981). Katılımcılar, araştırmacıyı diğer kişilere yönlendirerek kartopu etkisi yaratırlar ve bu şekilde örneklemin büyümesi sağlanır (Nor, 2008). Araştırmada kartopu örneklemeyle Altındağ Olaylarından bizzat etkilenen ve olayları deneyimleyen kişilere ulaşılacak hedeflenmiştir.

3.3. ARAŞTIRMANIN ÇALIŞMA GRUBU

Araştırma, Altındağ Olayları çerçevesinde yerel halkı ve Suriyeli kişilerin birbirleri hakkındaki algılarını açığa çıkarmayı hedeflediği için görüşmeler Önder ve Ulubey Mahallerinde ikamet eden yerel halk ve Suriyeli göçmenler ile gerçekleştirilecektir. Sorulara kapsamlı yanıtlar alabilmek adına katılımcıların Önder ve Ulubey Mahallerinde aktif bulunuyor (yaşıyor, çalışıyor vb.) olmalarına dikkat edilmiş; mevcut bölgede ikamet etmeyen veya çalışmayan ve en az 5 yıldır mevcut çehrede yaşamayan kişiler araştırmaya dahil edilmemiştir. Öte yandan tez jürisi, çalışmaya zenginlik katacağını ifade ederek

Altındağ Bölgesi'nde görev yapan meslek profesyonellerinin de görüşlerinin alınmasını önermiş, bunun üzerine sonradan 4 adet meslek profesyoneli araştırmanın çalışma grubuna dahil edilmiştir.

Çalışma gruplarını oluşturan meslek profesyonelleri, Suriyeli kişiler ve yerel halka ilişkin demografik bilgiler aşağıda yer alan tablolarda detaylı bir şekilde verilmiştir.

Tablo 2. Meslek Profesyonellerini Tanıtıcı Demografik Bilgiler

Rumuz	Yaş	Cinsiyet	Eğitim Durumu	Meslekte Geçirilen Süre
P1	26	Kadın	Yüksek Lisans	4 yıl
P2	29	Kadın	Lisans	6 yıl
P3	32	Kadın	Doktora	9 yıl
P4	57	Kadın	Lisans	34 yıl

Altındağ Bölgesi'nde görev yapan meslek profesyonellerini tanıtıcı bilgiler Tablo 2'de gösterilmiştir.

Buna göre meslek profesyonellerinin yaşları 26 ile 57 arasında değişmektedir. Çalışmaya katılan meslek profesyonellerinin yaşları sırasıyla 26, 29, 32 ve 57'dir. Öte yandan meslek profesyonellerinin tamamının cinsiyetinin kadın olduğu görülmektedir.

Meslek profesyonellerinden ikisi lisans mezunu iken diğer ikisinden biri yüksek lisans, diğer ise doktora mezunudur. Meslek profesyonellerinin meslekte geçirdikleri yılların ise sırasıyla 4 yıl, 6 yıl, 9 yıl ve 34 yıl olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Suriyeli Özneleri Tanıtıcı Demografik Bilgiler

Rumuz	Yaş	Cinsiyet	Eğitim Durumu	Medeni Durum	Türkiye'de Bulunma Süresi	Ankara'da Bulunma Süresi	Altındağ'da Bulunma Süresi	Altındağ'da Yaşamayı Tercih Sebebi	Türk Arkadaşı	Türkçe Bilme Durumu	Çalışma Durumu
S1	18	Erkek	Lise	Bekar	11 Yıl	11 Yıl	11 Yıl	Aile ve Akrabalarının burada yaşaması	Var	Biliyor	Öğrenci
S2	58	Kadın	Okuma-Yazma Bilmiyor	Evli	9 Yıl	9 Yıl	9 Yıl	Aile ve Akrabalarının burada yaşaması	Yok	Bilmiyor	Çalışmıyor
S3	21	Kadın	Lise	Bekar	9 Yıl	8 Yıl	8 Yıl	Arkadaşlarının burada yaşaması	Var	Biliyor	Öğrenci
S4	63	Erkek	Orta Okul	Evli	8 Yıl	8 Yıl	8 Yıl	Arkadaşlarının burada yaşaması	Yok	Bilmiyor	Esnaf
S5	40	Erkek	Lise	Evli	5 Yıl	5 Yıl	5 Yıl	Akrabalarının burada yaşaması	Var	Az Biliyor	Esnaf
S6	32	Erkek	Lise	Evli	9 Yıl	7 Yıl	7 Yıl	Akrabalarının burada yaşaması	Var	Az Biliyor	Esnaf
S7	40	Erkek	Lise	Evli	10 Yıl	8 Yıl	8 Yıl	Akrabalarının burada yaşaması	Yok	Bilmiyor	İşçi
S8	40	Erkek	Orta Okul	Evli	8 Yıl	8 Yıl	8 Yıl	Arkadaşlarının burada yaşaması	Yok	Bilmiyor	İşçi
S9	24	Erkek	Lise	Bekar	12 Yıl	11 Yıl	11 Yıl	Akrabalarının burada yaşaması	Var	Biliyor	Öğrenci
S10	40	Kadın	Orta Okul	Evli	6 Yıl	5.5 Yıl	5.5 Yıl	Kiralarn ucuz olması	Var	Az Biliyor	Çalışmıyor

S11	33	Erkek	Lise	Evli	8 Yıl	7 Yıl	7 Yıl	Suriyelilerin burada yaşaması	Var	Az Biliyor	Esnaf
S12	24	Erkek	Orta Okul	Evli	9 Yıl	5 Yıl	5 Yıl	İş Olanakları	Var	Az Biliyor	Esnaf
S13	43	Kadın	İlkokul	Evli	9 Yıl	9 Yıl	9 Yıl	Akrabalarının burada yaşaması	Yok	Bilmiyor	Çalışmıyor
S14	37	Erkek	Üniversite	Evli	5 Yıl	5 Yıl	5 Yıl	Aile ve Akrabalarının burada yaşaması	Yok	Bilmiyor	Çalışmıyor
S15	47	Erkek	Lise	Evli	9 Yıl	9 Yıl	9 Yıl	İş Olanakları	Var	Az Biliyor	Esnaf
S16	36	Kadın	Orta Okul Terk	Boşanmış	10 Yıl	9 Yıl	9 Yıl	Akrabalarının burada yaşaması	Var	Biliyor	Özel Sektör
S17	55	Erkek	Orta Okul	Evli	5 Yıl	5 Yıl	5 Yıl	Akrabalarının burada yaşaması	Yok	Bilmiyor	Esnaf
S18	20	Erkek	Orta Okul	Bekar	11 Yıl	9 Yıl	9 Yıl	İş Olanakları	Yok	Bilmiyor	Çalışmıyor
S19	38	Kadın	İlkokul	Evli	7 Yıl	7 Yıl	7 Yıl	İş Olanakları	Var	Az Biliyor	Temizlik İşçisi
S20	28	Erkek	Orta Okul	Evli	10 Yıl	10 Yıl	10 Yıl	İş Olanakları	Var	Az Biliyor	Esnaf

Araştırmaya katılan Suriyeli öznelerin tanıtıcı bilgileri Tablo 3’de gösterilmiştir.

Buna göre araştırmaya katılan Suriyeli katılımcıların 14’ü erkek 6’sı ise kadından oluşmaktadır. Katılımcıların yaş aralığı ise 18 ile 63 arasında değişmektedir. Katılımcıların yaş dağılımlarını ise 18 yaşında 1 kişi, 20 yaşında 1 kişi, 21 yaşında 1 kişi, 24 yaşında 2 kişi, 28 yaşında 1 kişi, 32 yaşında 1 kişi, 33 yaşında 1 kişi, 36 yaşında 1 kişi, 37 yaşında 1 kişi, 38 yaşında 1 kişi, 40 yaşında 4 kişi, 43 yaşında 1 kişi, 47 yaşında 1 kişi, 55 yaşında 1 kişi, 58 yaşında 1 kişi ve 63 yaşında 1 kişi oluşturmaktadır.

Katılımcılardan 1 kişinin okuma-yazması mevcut değilken 1 kişi ise orta okul terktir. Geri kalan katılımcılardan ise 3 kişi ilkokul, 7 kişi orta okul, 8 kişi lise, 1 kişi ise üniversite mezunudur. Katılımcıların medeni durumunda ise 15 kişinin evli, 4 kinin bekar ve 1 kişinin boşanmış olduğu görülmektedir.

Katılımcılardan Türkiye’ye en erken geleni 12 yıl önce gelmişken en geç geleni ise 5 yıl önce gelmiştir. Katılımcıların Türkiye’de bulunma sürelerine bakıldığında 3 kişinin 5 yıldır, 1 kişinin 6 yıldır, 1 kişinin 7 yıldır, 3 kişinin 8 yıldır, 6 kişinin 9 yıldır, 3 kişinin 10 yıldır, 2 kişinin 11 yıldır ve 1 kişinin 12 yıldır Türkiye’de bulunduğu görülmektedir.

Bazı katılımcıların Türkiye’de buldukları ve Ankara’da buldukları süreler değişkenlik gösterirken çoğu katılımcıda ise bu durum değişkenlik göstermemektedir. Buna göre 5 yıldır Türkiye’de olan 3 katılımcı aynı zamanda 5 yıldır Ankara’da ve Altındağ’da bulunmaktadır. 6 yıldır Türkiye’de bulunan katılımcı ise 5,5 yıldır Ankara’da ve Altındağ’da bulunduğunu ifade etmiştir. 7 yıldır Türkiye’de yaşayan katılımcı 7 yıldır Ankara’da ve Altındağ bölgesinde yaşarken 8 yıldır Türkiye’de bulunduğunu dile getiren 3 katılımcıdan 1’i 7 yıldır Ankara ve Altındağ bölgesinde bulunduğunu ifade ederken diğer ikisi ise 8 yıldır Ankara’da ve Altındağ’da bulunduğunu ifade etmiştir. 9 yıldır Türkiye’de bulunduğunu dile getiren 6 katılımcının 3’ü ise yine 9 yıldır Ankara ve Altındağ bölgesinde bulunurken bunlardan 1’inin 8 yıldır, 1’inin 7 yıldır diğerinin ise 5 yıldır Ankara ve Altındağ’da bulunduğunu görülmektedir. 10 yıldır Türkiye’de bulunan 3 katılımcıdan 1’inin 10 yıldır Ankara ve Altındağ’da bulunduğunu görülmektedir. Diğer ikisinden biri 9 yıldır Ankara ve Altındağ’da bulunurken diğeri ise 8 yıldır Ankara ve Altındağ bölgesinde bulunmaktadır. 11 yıldır Türkiye’de bulunduğunu ifade eden 2

katılımcıdan 1'inin 11 yıldır Ankara ve Altındağ'da bulunduğu görülürken diğeri ise 9 yıldır Ankara ve Altındağ'da bulunmaktadır. 12 yıldır Türkiye'de bulunduğunu ifade eden katılımcının ise 11 yıldır Ankara ve Altındağ'da bulunduğu tabloda görülmektedir. Dolayısıyla katılımcıların bazılarının Türkiye'de bulunma süreleri ile Ankara'da bulunma süreleri farklılık gösterirken Ankara'da bulunma ve Altındağ'da bulunma süreleri arasında bir farklılık bulunmamaktadır.

Katılımcıların Ankara'ya geldiklerinde Altındağ'ı tercih etme nedenlerine bakıldığında ise 3 katılımcı aile ve akrabalarının burada bulunmasından dolayı Altındağ'a yerleştiği görülmektedir. 5 katılımcı ise iş olanakları nedeniyle Altındağ'a geldiğini ifade ederken katılımcılardan 1'i ise ucuz kiralar nedeniyle bölgeye yerleştiklerini ifade etmiştir. 7 katılımcı Altındağ'a gelme sebeplerini akrabalarının bu bölgede yaşaması olarak ifade etmiştir. 2 katılımcının ise arkadaşlarının bu bölgede olduğundan dolayı Altındağ'ı tercih ettikleri gözükürken 1'nin ise tercih etme sebebi bu bölgede Suriyelilerin yaşıyor oluşudur.

Araştırmaya katılan katılımcıların 12'sinin Türk arkadaşı bulunurken 8'nin ise Türk arkadaşı bulunmamaktadır. Aynı zamanda katılımcılardan 8'inin Türkçe bilmediği, 8'inin Türkçeyi az bildiği ve 4'ünün ise Türkçeyi bildiği görülmektedir.

Katılımcıların çalışma durumlarına bakıldığında ise 7'sinin çalışmadığı, 3'ünün öğrenci olduğu, 8'inin esnaf olduğu, 1'inin özel sektörde çalıştığı ve 3'ünün işçi olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Türk Özneleri Tanıtıcı Demografik Bilgiler

Rumuz	Yaş	Cinsiyet	Eğitim Durumu	Medeni Durum	Ankara’da Bulunma Süresi	Altındağ’da Bulunma Süresi	Altındağ’da Yaşamayı Tercih Sebebi	Suriyeli Arkadaşı	Arapça Bilme Durumu	Çalışma Durumu
T1	42	Erkek	Lise	Evli	42 Yıl	42 Yıl	Doğup Büyüdüğü Yer	Yok	Bilmiyor	Özel Sektör
T2	52	Erkek	Ön Lisans	Evli	52 Yıl	52 Yıl	Doğup Büyüdüğü Yer	Yok	Bilmiyor	Memur
T3	42	Erkek	Lise	Evli	42 Yıl	42 Yıl	Doğup Büyüdüğü Yer	Yok	Bilmiyor	Esnaf
T4	24	Erkek	Üniversite	Bekar	19 Yıl	19 Yıl	Ailesi Burada Yaşıyor	Yok	Bilmiyor	Öğrenci
T5	59	Erkek	Orta Okul	Evli	55 Yıl	55 Yıl	Doğup Büyüdüğü Yer	Yok	Bilmiyor	Esnaf
T6	26	Erkek	Üniversite	Bekar	26 Yıl	26 Yıl	Doğup Büyüdüğü Yer	Var	Bilmiyor	Öğrenci
T7	39	Kadın	Lise	Evli	39 Yıl	6 Yıl	İş Sebebiyle	Yok	Bilmiyor	Esnaf
T8	52	Kadın	Orta Okul	Evli	52 Yıl	52 Yıl	Doğup Büyüdüğü Yer	Yok	Bilmiyor	Esnaf
T9	25	Erkek	Üniversite	Bekar	25 Yıl	25 Yıl	Ailesi Burada Yaşıyor	Yok	Bilmiyor	Öğrenci
T10	20	Kadın	Orta Okul	Bekar	20 Yıl	11 Yıl	Ailesi Burada Yaşıyor	Yok	Bilmiyor	İşçi
T11	65	Kadın	Orta Okul	Eşi Vefat Etmış	65 Yıl	65 Yıl	Doğup Büyüdüğü Yer	Yok	Bilmiyor	Çalışmıyor
T12	56	Erkek	Lise	Evli	56 Yıl	56 Yıl	Doğup Büyüdüğü Yer	Var	Bilmiyor	Esnaf
T13	50	Erkek	Lise	Evli	50 Yıl	50 Yıl	Doğup Büyüdüğü Yer	Yok	Bilmiyor	Memur

Araştırmaya katılan Türk öznelerin tanıtıcı bilgileri Tablo 4’te gösterilmiştir.

Buna göre araştırmaya katılan Türk katılımcıların 9’u erkek 4’ü ise kadından oluşmaktadır. Katılımcıların yaş aralığı ise 19 ile 65 arasında değişmektedir. Katılımcıların yaş dağılımlarını ise 19 yaşında 1 kişi, 20 yaşında 1 kişi, 24 yaşında 1 kişi, 25 yaşında 1 kişi, 26 yaşında 1 kişi, 39 yaşında 1 kişi, 42 yaşında 2 kişi, 50 yaşında 1 kişi, 52 yaşında 2 kişi, 56 yaşında 1 kişi, 59 yaşında 1 kişi, 65 yaşında 1 kişi oluşturmaktadır.

Katılımcıların eğitim durumlarına bakıldığında 4 kişinin orta okul, 5 kişinin lise, 1 kişinin ön lisans ve 3 kişinin üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Tabloya bakıldığında 8 katılımcının evli, 4 katılımcının ise bekar olduğu görülmektedir. Katılımcılardan birinin ise eşi vefat etmiştir.

Katılımcılardan 2’si hariç 11’inin Ankara’da bulunduğu süre ile Altındağ’da bulunduğu süre aynıdır. Bu süreler aynı zamanda katılımcıların yaşlarıyla da paralellik göstermektedir. Buna göre 39 yıldır Ankara’da olup 6 yıldır Altındağ’da olan ve 20 yıldır Ankara’da olup 11 yıldır Altındağ’da olan katılımcılar hariç diğer tüm katılımcıların Ankara’da ve Altındağ’da buldukları süreler aynıdır. Böylelikle 42 yıldır Ankara’da olan 2 kişi, 52 yıldır Ankara’da olan 2 kişi, 19 yıl, 55 yıl, 26 yıl, 25 yıl, 20 yıl, 65 yıl, 56 yıl ve 50 yıldır Ankara’da olan kişiler aynı süre zarfında Altındağ’da yaşamlarına devam etmişlerdir.

Katılımcıların Altındağ’da bulunma sebeplerine bakıldığında 9’unun doğup büyüdüğü yer olması, 3’ünün ailesi burada yaşamasından dolayı burada bulunduğu, 1’inin ise iş dolayısıyla bu bölgeye geldiği görülmektedir. Katılımcıların hiçbiri Arapça bilmezken, 2 katılımcı Suriyeli arkadaşı olduğunu ifade etmiştir. Katılımcıların çalışma durumlarına bakıldığında 1’inin özel sektörde çalıştığı, 1’inin işçi olduğu, 3’ünün öğrenci olduğu, 2’sinin memur olduğu ve 5’inin esnaf olduğu görülmektedir.

3.4. VERİLERİN TOPLANMASI

3.4.1. Veri Toplama Süreci

Araştırma hakkında literatür çalışması yapıp Altındağ Olayları hakkında çeşitli kaynaklardan bilgi toplayarak araştırmanın konusu oluşturdum. Sonrasında araştırma hakkında literatür çalışmasına başlayarak “araştırmanın soruları” için çalışmalara başladım.

Danışman hocam ve alanda çalışan birbirinden değerli arkadaşlarım ile gerçekleştirdiğim görüşmeler, araştırma sorularımı oluşturmamda oldukça yardımcı oldu. Saha araştırmasına başlamak için ise etik izin alınması gerekmekteydi. Bu nedenle “Hacettepe Etik Komisyon” a araştırmamı ve araştırma sorularımı sunarak etik izin başvurusunda bulundum. Yaklaşık 1 ay gibi bir sürede 2023 Şubat ayının sonlarına doğru komisyon tarafından çalışmamın gerçekleştirilmesinde herhangi bir etik sorun bulunmayarak Hacettepe Etik Komisyon’undan etik izin onayı aldım.

Sahaya çıkmak için her şey hazırды ancak işler yolunda gitmemeye başlamıştı. Çünkü daha önce benimle çalışacağını söyleyen tercüman, aramalarım ve mesajlarım cevap vermiyordu. Bu durum beni strese soktu ve motivasyonumu düşürdü. Çünkü bu araştırma için tercüman en gerekli araçlardan birisiydi. Sonrasında göç alanında çalışan arkadaşlarımdan yardım isteyerek başka bir tercüman ile anlaştım ve bu beni çok rahatlattı.

Elbette yeniden tercüman ararken 1 ay kadar bir süre geçmişti. Sonrasında ilk fırsatını bulduğum Nisan ayının sonlarına doğru işimden izin alarak Ankara’ya gittim. Henüz görüşmelere başlamadan önce sahaya gidip etrafı, insanları ve kültürü anlamaya çalıştım. Sonraki gün ise daha önce benimle çalışmayı kabul eden tercüman arkadaşım Mustafa ile Önder ve Ulubey Mahallerine gittim. Buradaki Suriyeli halkla tanışıp araştırmamdan kısaca bahsederek gönüllü olup olmayacaklarını sordum. Buradaki kişilerin birçoğu Türkçe bilmediği için tercüman arkadaşım aracılığıyla o kişilerle bağlantı kurmaya çalıştım. İnsanlar dışarıdan gelen kişilere şüpheyle yaklaşmaktaydı. Ayrıca kendilerine sorular soracak kişinin Türk olması, Altındağ Olayları gibi bir meseleyi çalışıyor olması ve görüşmeleri ses olarak kaydetmek istemesi insanları çalışmaya katılmaya

korkutuyordu. İstedikleri takdirde ses kaydı alınmayacağı, not defterine not edileceği söylene de pek bir şey değişmiyordu. Tercüman arkadaşım aynı zamanda başka bir işte de çalıştığı için ancak öğlen 12'ye kadar bana vakit ayırabiliyordu. Dolayısıyla veri toplamak için vaktimiz sınırlıydı. Bunun dışında ben de işimden uzun süre izin alarak Ankara'ya gelmemiştim.

Saha çalışmasını gerçekleştirdiğim süre ramazan ayına denk gelmişti. Öğrendiğime göre Suriyeli kişiler ramazan ayında dışarıya genellikle ikindi vakti gibi çıkmaya başlıyordu. Tercüman arkadaşımın öğleden sonra işi olmasından dolayı araştırmamın ilk saha deneyiminde Suriyeli katılımcılar bazında istediğim sonucu alamamıştım. Öte yandan tercümanım olmadan birkaç kişiyle görüşme yapmaya çalışsam da o kişilerin Türkçe bilmemesi, az bilenlerin ise kendilerini ifade edecek kadar bilmemesi beni tercüman ile çalışmaya mecbur bırakmıştı.

Tercüman arkadaşım öğleden sonra işe gitmek için ayrıldığında ben de Türk kişilerle çalışma yapmak için Önder ve Ulubey mahallerini geziyordum. Çevrede çok fazla Türk'ün yaşamıyor oluşu işimi zorlaştırıyordu. Mevcut bölge halk arasında "Küçük Halep" olarak anılıyordu ve neredeyse tamamen Suriyeli kişilerin yaşadığı bir yerleşim yeri idi. Dolayısıyla insanlardan esnafa birçok kişi Suriyeliydi. Çevrede tanıştığım birkaç Türk, bana veri toplama konusunda yardımcı oldu. Ancak bölgeye dışarıdan gelen birinin Altındağ olayları hakkında sorular soruyor oluşu sadece Suriyelileri değil Türkleri de tedirgin etmişti. Bazı Türkler benim "ajan" olabileceğimi iddia ederken bazılarıysa "mason" olduğumu söyledi. Hatta bazı Türkler tarafından tehdit de edildim ve gizli polis olabileceğim şüphesi sebebiyle zor durumda kaldığım zamanlar da oldu. Bu gibi nedenlerden dolayı izin aldığım süre zarfında saha çalışmasının ilk basamağı çok verimli geçmemişti.

İşime tekrar dönüp yeniden izin almam neredeyse 2 ayımı almıştı. Yetiştirilmesi gereken işler ve sınav gözetmenlikleri derken yaz tatilinde izin alarak temmuz ayında yeniden Ankara'ya gittim. Bu gidişimde saha çalışmaları daha istediğim gibi ilerlemişti. Ancak araştırmaya katılan öznelere cinsiyetleri homojen olmamıştı. Mustafa'ya Suriyeli kadınlarla görüşme yapıp yapamayacağımızı sorduğumda bunun Suriyeli kişiler tarafından hiç iyi karşılanmayacağını dile getirdi. Tercümanım Mustafa'da Suriyeliydi ve bana bunun nedenini şu şekilde açıkladı: Önder ve Ulubey'de yaşayan Suriyelilerin

birçoğu Halep'ten geliyor. Halep ise Suriye'deki en dindar kentlerden birisidir. Bizim tanımadığımız bir kadınla konuşmamız erkekler tarafından hiç hoş karşılanmaz. Çünkü mahrem algısı vardır.

Bunun üzerine ben de yine alanda çalışan arkadaşlarım vasıtasıyla göç alanında faaliyet gösteren bir STK'nın kadın tercümanlarından birisine ulaştım. Kendisi de tercümanım Mustafa'nın dediklerini doğruladı ve yüz yüze görüşme yapmanın son derece zor ve sorun yaratacak bir süreç olduğundan bahsetti. Böylelikle STK'da çalışan tercüman hanım vasıtasıyla kadın görüşmecilerle online ortamda görüşmeler gerçekleştirdik. Sadece karşıdaki kişinin sesini duyacak şekilde 5 tane kadın katılımcıyla görüşme gerçekleştirebildim.

Bir diğer sorun yaşadığım durumsa Suriyeli kişilere sorduğum “medya” sorusuydu. Medyanın Altındağ olaylarındaki etkisini öğrenmek istiyordum ve böylelikle medyanın rolüne değinmeyi amaçlıyordum. Ancak Suriyeli katılımcılardan 7 tanesi medya sorusuna cevap vermek istemedi veya bu soruyu geçiştirmekle yetindi. Pilot görüşmelerimde böyle bir sorun yaşamazken sahada bu sorunu yaşıyor olmak beni biraz şaşırtmıştı. Tercümanım Mustafa'ya bu durumun nedenini sorduğumdaysa bana şu cevabı verdi: “Suriye’de medya hükümet tarafından kontrol ediliyor ve olumsuz düşünen kişiler gizli polisler tarafından tutuklanıyor. Bu nedenle insanlar medya hakkında konuşmaya korkar. Türkiye’ye gelmiş olmaları pek bir şeyi değiştirmeyecektir çünkü Türkiye’de Esad’ın ajanları olduğunu düşünenler var ve hala bu konuda konuşmaya korkuyorlar. Bu durum artık onlarda yerleşmiş. Aynı şeyin burada da olacağını düşünerek korkuyorlar.” Bu cevaba her ne kadar şaşırılmış olsam da cevap alabilmek adına katılımcıları zorlamak etik değildi ve katılımcılar rahatsız olduklarını düşündükleri soruları cevaplamamakta serbestti. Dolayısıyla diğer katılımcılardan elde ettiğim verilerin doyunluğa ulaşmasını bekledim ve katılımcı sayımı buna göre tekrar revize ettim.

Böylelikle temmuz ayının sonlarına doğru gerek Türk kişiler gerekse Suriyeli kişilerle veri toplama sürecimi bitirmiş oldum. Katılımcılar artık aynı cevapları vermeye başlamışlardı ve farklı bir cevap alamamaya başlamıştım. Tekindal ve Uğur Arzu (2020)'nun nitel görüşmelerde araştırmacının katılımcılar tarafından aynı cevapları alıyor olmasıyla araştırmanın sonlandırılabilceğinden bahsetmesi araştırmanın doyunluğa ulaştığını gösteriyordu. Dolayısıyla saha çalışmamı bitirip bundan sonraki süreçte

katılımcılara rumuz vererek (Türkler için T1, T2..., Suriyeliler için S1, S2... ve Meslek Profesyonelleri içinse P1, P2...) görüşmelerimi deşifre etmeye başladım.

Tez jürim, Altındağ Bölgesinde görev yapan meslek profesyonellerinin görüşlerinin çalışmaya zenginlik katacağını ifade ederek birkaç tane meslek profesyoneli ile de görüşme yapmamı önerdi. Bunun üzerine 2024 yılının ocak ayında Altındağ Bölgesi'nde Suriyeli göçmenler ve yerel halk ile çalışmalarda bulunan 4 adet meslek profesyoneli ile telefon aracılığıyla görüşme gerçekleştirdim. Katılımcıların da onayıyla aldığım ses kayıtlarını deşifre ederek elde ettiğim çıkarımları çalışmama ekledim.

3.4.2. Veri Toplama Araçları

Veri toplama araçları “Kişisel Bilgi Formu” ve “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu”ndan oluşmaktadır. Kişisel bilgi formunda katılımcıların demografik bilgilerinin yanı sıra kaç yıldır Türkiye’de, Ankara’da ve Altındağ’da oldukları, Altındağ’da olmalarının sebepleri, Türkçe/Arapça bilip bilmediklerini, Türk/Suriyeli bir arkadaşına sahip olup olmadıkları ve çalışma durumlarını ele alan sorulara yer verilmiştir.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu ise Suriyelilerin kendilerini Türkiye’de nasıl konumlandıklarına ilişkin sorular, iki halkın birbirine bakış açısı ve Altındağ olaylarına ilişkin sorular ve birlikte yaşamaya ilişkin sorular yer almaktadır.

Katılımcılara görüşmenin akıcı ve hızlı ilerlemesi için ses kaydının alınıp alınmayacağı sorulmuştur. Ses kayıtlarının sadece bu çalışma özelinde kullanılacağı ve başka hiçbir yerde kullanılmayacağı, kimseyle paylaşılmayacağı bilgisi de verilmiştir. Böylelikle araştırmaya katılan toplam 33 katılımcının 31 tanesi ses kaydı alınmasını kabul ederken 2 kişi ise konuşulanların not alınmasını istemiştir. Bu kapsamda 2 kişinin görüşmeleri titizlikle not edilmiştir. Bunların yanı sıra katılımcıların mahremiyetine zarar verecek, katılımcıları rahatsız edecek veya araştırma soruları içerisinde yer almayan soruların sorulmamasına özen gösterilmiştir.

3.5. VERİLERİN ANALİZİ

Gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda elde edilen ses kayıtları dinlenerek yazıya geçirilmiş ve herhangi bir yanlış olmaması adına ses kayıtları yeniden dinlenerek

deşifrele edilen metinle karşılaştırılmıştır. Sonrasında ise bu verilerin analizi için MAXQDA nitel analiz programı kullanılmıştır.

Verilerin elde edilmesinde ise tematik analiz kullanılmıştır. Tematik analiz, verilerdeki kalıpları (temaları) tanımlamaya, analiz etmeye ve raporlamaya yönelik bir analiz türüdür. Araştırmacıların verilerdeki anlam kalıplarını ortaya çıkarmasına ve yorumlamasına olanak tanıyan tematik analiz, yinelenen temaları ve kalıpları belirlemek için verilerin sistematik olarak kodlanmasını ve kategorize edilmesini içermektedir (Braun ve Clarke, 2019).

Elde edilen temaların altında katılımcıların ifadeleri yer almaktadır. Katılımcıların özel bilgilerinin korunması adına her katılımcıya rumuz verilmiştir. Suriyeli katılımcılar S1, S2 şeklinde, Türk katılımcılar ise T1, T2 şeklinde ve meslek profesyonelleri ise P1, P2 şeklinde kodlanmıştır. Kodların yanında katılımcıların cinsiyet bilgileri erkekler için “E”, kadınlar için “K” olarak belirtilmiş bunların yanına ise katılımcıların yaş bilgileri eklenmiştir.

3.6. ETİK KONULAR

Araştırma için gerekli etik izinler Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyon tarafından alınmıştır. Veri toplama sürecine ise Etik Komisyon tarafından onay geldikten sonra başlanmış, katılımcılara çalışmadan önce çalışma hakkında bilgi verilmiş ve kimlikleri gizli tutulmuştur.

4. BÖLÜM: BULGULAR VE TARTIŞMA

Bulgular ve tartışma kısmı 4 ana tema, 12 alt tema ve 36 kategoriden oluşmaktadır.

4.1. SURİYELİLERİN TÜRKİYE DENEYİMLERİ

Bu başlık altında Suriyeli göçmenlerin Türkiye'ye gelmeden önceki Türkiye algıları, Türkiye'ye geldikten sonra Türkiye'yi ne şekilde anlamlandırdıkları, Türkiye'deki yaşam hakkındaki olumlu ve olumsuz düşünceleri, kendilerine fırsat sunulduğu takdirde ülkelerine dönmek isteyip istemedikleri ve bunun Altındağ Olayları ile ilişkisi ele alınmıştır. Bu kapsamda çalışmanın bahsi geçen konular “Algıda ve Realitede Türkiye” ve “Suriye'ye Geri Dönme / Dönmemesi” alt temaları altında tartışılmıştır. Tema, alt tema ve kategorilere ait şema şekil 5'te gösterilmiştir.

Şekil 5. Suriyelilerin Türkiye Deneyimlerine Ait Şema

4.1.1. Algıda ve Realitede Türkiye

Bu başlık altında, zihinlerde var olan Türkiye algısı ve bilgisi ile gerçek hayat içinde karşılaşılan davranış ve tutumlar sonrası değerlendirmeler ele alınmaktadır. Türkiye'ye dair bilgiler ve tanımlamalar kapsamında Türkiye'ye duyulan kardeşliğe varan yakınlık, kendini güvende hissettiren komşu ülke algısı ile zorluk ve imkânlarıyla yaşam deneyimleri incelenmektedir.

4.1.1.1. Türkiye Hakkındaki Bilgi

Suriyeli katılımcıların, Türkiye hakkında göç öncesinde bilgi sahibi olup bu bilgiler ışığında kendilerini Türkiye'ye yakın hissettikleri, bunun yanı sıra Türkiye'ye göç etmeden önce televizyon dizilerinden Türkiye hakkında fikir sahibi oldukları ve bu diziler sayesinde Türkiye'deki yaşamın nasıl ilerlediğini bildikleri anlaşılmaktadır. Katılımcılardan S1 bu durumu şu şekilde ifade etmektedir:

“Suriye’de duyuyorduk aslında. Televizyonlardan, Türk dizilerinden, Kurtlar Vadisi’nden, Ezel dizisinden aslında bir fikir sahibiydik. Türkiye’nin nasıl bir yer olduğunu biliyorduk. Buraya gelince fazla bir yabancılik çekmedik. Kültür açısından da yaşam tarzı olarak da. (...) Osmanlı tarihi beni etkilediği için Türkiye’de dolaylı olarak beni etkilemiş durumda”. (S1, E, 18)

S1 diziler vasıtasıyla Türkiye hakkında bilgi sahibi olduğunu ifade etmesinin yanı sıra Osmanlı Devleti hakkında da bilgi sahibi olduğunu ve Osmanlı Devleti'nin tarihi başarılarından etkilendiği için dolaylı olarak Türkiye'nin de kendisini etkilediğini vurgulamıştır.

Suriyeli katılımcılar, Türkiye'ye göç etmeden önce Türkiye'nin savunmasız ve güçsüz durumdaki insanlara yardımcı olduğunu bildiklerini ve ülkelerindeki savaştan kaçıp Türkiye'ye sığındıkları zaman geçmişte Türkiye'nin, diğer muhtaç ve savunmasız insanlara yaptığı gibi kendilerine de yardımcı olduğunu dile getirmişlerdir. Türkiye'nin göç tarihine baktığımızdaysa çevre ülkelerden zor durumda kalan kişileri kabul ederek onlara yardımcı olduğu görülmektedir. Türkiye'nin Bulgaristan'daki rejim değişikliği nedeniyle ülkelerini terk eden Bulgaristan Türklerini (Korkmaz ve Öztürk, 2017, s. 269) ve İran'daki rejim değişikliği nedeniyle İranlıları (Kaya ve Çağlayan, 2023, s. 162) ülkeye

kabul etmesi ve onlara yardımcı olması bu örneklerden sadece birkaçıdır. Nitekim katılımcılar Türkiye'nin diğer ülkelere dair yardımseverliği hakkında bilgi sahibi olmalarının yanı sıra, bu durumu kişisel olarak da deneyimlemişlerdir. Katılımcılardan S14 bu deneyimleri şu şekilde ifade etmektedir:

“Türkiye Müslüman bir ülkedir, dünyadaki tüm muhtaç ve savunmasız insanlara yardım etmektedir. Bunları zaten duyardık ve bilirdik. Bizim yardıma ihtiyacımız olduğunda bize de yardım etti.” (S14, E, 37).

S14'ün de belirttiği üzere Suriyeli katılımcılar göç etmeden önce Türkiye'nin Müslüman bir ülke olduğunu bildiklerini ifade etmişlerdir. Benzer kültür, gelenek ve inanca sahip olduğunu düşünen birçok Suriyeli göçmen vardır (Erkan, 2016). Zira tarihte Uygurlar, Kırgızlar, Kazaklar, Türkmenler ve Özbekler gibi toplulukların göç ederken kültür, din ve etnik bağlar açısından kendilerinin yabancılaşmaktan çekmeyecekleri bir ortama kavuşmak amacıyla Türkiye'yi tercih ettikleri görülmektedir (Yoska, 2023, s. 266). Öte yandan Suriyeli katılımcılar Suriye ile Türkiye'nin sınır komşusu olduğunu ve Suriye'deki savaş başlamadan önce de Türkiye'ye gelip gittiklerini ifade etmişlerdir. Suriyeli katılımcılar Türkiye'ye göç etmeden önce yaptıkları ziyaretlerde Türkiye'ye gelmekten memnuniyet duyduklarını ve Türkiye ile Suriye'nin gelenek ve göreneklerinin birbirlerine çok yakın olduğunu vurgulamışlar, Türkiye'yi kardeş ülke olarak adlandırmışlardır. Suriyeli katılımcılar bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

“Türkiye'ye gelince mutlu oluyorduk. Niye, sebep burası. (...) gelenek görenek her şey, dinimiz aynı.” (S3, K, 21).

“Türkiye çok güzel bir ülke. Allah'tan güvenli bir ülke olarak kalmasını temenni ediyorum. Aynı zamanda Müslüman bir ülke ve sınırlarımıza yakın ve bizim için kardeş ülke sayılır. Türkiye'yi seviyorum ve savaştan önce de geliyordum.” (S15, E, 47).

Suriyeli göçmenlerin ifadeleri göstermektedir ki, kültürlerin yakın olması, iki ülkenin tarihsel açıdan ortak noktalarının bulunması ve dini inançlarının aynılığı yanında Türkiye'nin dünya üzerinde tüm ihtiyaç içinde bulunan halklara yardım etmesi bilgisi ile Suriye'den göç etmiş bireyler Türkiye'ye karşı olumlu yaklaşım içindedirler. Bekarca (2019) tarafından yapılmış olan bir çalışmada da benzer bulgulara ulaşıldığı görülmektedir. Buna göre göçmenlerin Türkiye'ye göç etmelerinde etnik, kültürel ve dini

benzerlikler temel alınmakla birlikte, göçmenlerin göç öncesi süreçte Türkiye’yi görmüş olmalarının da olumlu etkisi bulunmaktadır (Bekarca Şen, 2019).

4.1.1.2. Türkiye’nin Anlamı

Bu başlık altında Türkiye’nin Suriyeli göçmenlere ne anlam ifade ettiği ve edebileceğine yönelik katılımcı ifadelerine yer verilmiştir. Türkiye’nin Suriyeliler için ne anlam ifade ettiğine yönelik düşünceler Suriyeli katılımcılar, yerel halktan katılımcılar ve Altındağ bölgesinde görev yapan meslek profesyonelleri tarafından ayrı ayrı ifade edilmiştir. Suriyeli katılımcılar, yerel halktan katılımcılar ve Altındağ bölgesinde görev yapan meslek profesyonellerinin ortak buldukları noktalar bulunsa da ayrıştığı noktalar da olmuştur. Böylelikle ilk olarak üç grubun ifadelerinden ortak söylemler ele alınacak, sonrasında ise sırasıyla Suriyeli katılımcıların, Türk katılımcıların ve meslek profesyonellerinin ifadelerine yer verilecektir.

Suriyeli katılımcılar, yerel halk ve meslek profesyonellerinin ortak ifadelerinden Türkiye’nin Suriyeliler için güvenli bir yeri, yeni bir vatani ifade ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Suriyelilerin Türkiye’ye gelmesi üzerinden geçen 13 yılda Türkiye’de zaman geçirmeleri ve güvenli bir yaşam sürmeleri Türkiye’yi vatan olarak adlandırabilecekleri bir aidiyet hissinin oluşmasında rol oynamaktadır.

Suriye’deki savaş giderek büyümüş ve daha kanlı bir hale gelmeye başlamıştır. Yaşanan savaş nedeniyle sivilin de sivile düşman olduğu ortamda güvenlik ihtiyacı doğmuş ve tehdit altında kalan Suriyelilerin bir bölümü güvenlik riskleri ve ölüm korkusu nedeniyle ülkelerini terk etmek zorunda kalmış, güvenli yerler arayışına girmişlerdir (Tunç, 2015). Suriyeli katılımcılar için Türkiye’nin güvenli bir yeri temsil ettiğine dair bulgular şu şekildedir:

“Bizim için güvenli ve düzenli bir yer. Biz savaşın içinden geldik, burada barış ve huzur var” (S6, E, 32).

“Yani hayatımı kurduğum için, ayakta durduğum için burada onu da Türkiye koruyor” (S16, K, 36).

“Güzel, güvenli ve rahat yaşanabilir bir ülke. Çünkü benim ülkemde savaş var ve oradayken ölme riskim var. (...) Hiç yoktan burada evime bomba düşecek mi korkusu yaşamıyorum” (S17, E, 55).

Görüldüğü üzere, Suriyeliler Türkiye’de kendilerini her konuda güvende hissetmektedirler. Suriye’de meydana gelen iç çatışmalar tüm dünya gündeminde yankı bulmuş, komşu ülkelerden biri olan Türkiye de bu durumu yakından takip etmiştir. Suriyelilerin savaştan kaçarak Türkiye’ye gelmeleri o zamanın medyasında sıkça yer bulmuş, Türk halkı da bu insanları savaş mağduru olarak görmüş ve onlara yardım edilmesi gerektiğini düşünmüştür. Dolayısıyla aşağıda görüleceği üzere bu konuda Türk katılımcılar da Suriyeliler ile benzer biçimde ifade etmiştir:

“Türkiye Suriye için bir sığınak, bir kurtuluş çünkü ben onlardan bazılarıyla görüştüğümde Esat’tan dolayı kaçış yapıyorlar. (...) Türkiye’yi de sığınma bölgesi olarak gördüler. Şu anda kendilerini güven altında hissettikleri için Türkiye’deler” (T2, E, 52).

“Benim için Suriyeliler Türkiye’ye kendi ülkelerinden sonra gelebileceği, barınabileceği, sığınabileceği en yakın bir durak olarak görüyor” (T4, E, 24).

Görüldüğü üzere Türk katılımcılar da Türkiye’nin Suriyeliler için güvenli olduğunu düşünmektedir. Kallström ve arkadaşları (2021) tarafından yapılmış olan bir araştırmada da benzer şekilde Suriye’deki sağlık çalışanlarının güvenlik riskleri nedeniyle ülkelerini terk ettikleri sonucuna ulaşılmıştır (Kallström ve ark., 2021). Dolayısıyla göçün nedenlerine bakıldığında güvenliğin önemli bir yer tuttuğu görülmektedir.

Suriyeli ve Türk katılımcılara benzer olarak Altındağ bölgesinde çalışan meslek profesyonellerinden P4 de Türkiye’nin Suriyeliler için güvenli bir yeri ifade ettiğini düşünmektedir:

“Can güvenliği ve kurtuluş olarak bakıyorlar. Güven var Türkiye’ye karşı, Türkiye bize her koşulda kabul eder, güveni var” (P4, K, 57).

Suriyelilerin Türkiye’de can güvenliklerini sağlamalarının yanı sıra, Türkiye’ye karşı da bir güven duydukları ve bunun altında ise Türkiye’nin ne olursa olsun kendilerini kabul edeceği düşüncesinin yer aldığı görülmektedir.

Suriyeli katılımcılar, yerel halk ve meslek profesyonelleri Suriyeliler için Türkiye’nin anlamını “vatan” olarak ifade etmişlerdir. Vatan en temel anlamıyla “kişinin doğup büyüdüğü, üzerinde hür yaşadığı, geçimini sağladığı toprak parçası” olarak tanımlanabilir (Kuşçu, 2005). O toprak parçası kişinin kendi vatani olmasa da o toprağa duyulan aşinalık

ve orada yaşayan etnik grupla güçlü bir duygusal ve psikolojik bağ, oranın vatan olarak hissedilebilmesi için yeterlidir (Biemann, 2018). Diğer bir ifadeyle bir yerin vatan olarak ifade edilmesi oraya olan bağlılığın ve aidiyetin bir göstergesidir. Suriyeli katılımcılar Türkiye'nin kendileri için ev/vatan olduğunu ifade etmişlerdir:

“Suriye benim vatanım ama Türkiye’ye geldiğimden beri o da benim vatanım oldu. Bir de bize kapıları açan ve severek karşılayan tek ülkedir” (S8, E, 40).

“Temel olarak Türkiye bizim ülkemiz oldu. Suriye hiçbir akrabam kalmadı. Birçok arkadaşım Türkiye’ye gitmişti. Biz de akrabalarımınla Türkiye’ye geldik ve elhamdülillah yaşayıp gidiyoruz” (S10, K, 40).

“Türkiye’ye geldiğimizde geri döneceğimizi düşünerek geldik. Savaş bitince geri döneriz dedik ama şimdi benim vatanım oldu” (S13, K, 43).

“Belki gülebilirsin ama Türkiye’de daha böyle vatanım gibi hissetti” (S19, K, 38).

“Aslında Türkiye benim vatanım gibi oldu. 10 yıl kısa bir süre değil. Burada büyüdüm, evlendim ve çocuklarım oldu. Bir ömrüm burada geçmiş gibi” (S20, E, 28).

Türkiye, Suriyeli katılımcılar için “Vatan”ı temsil etmektedir. Katılımcılardan S8 vatan temsilini değişen toprak parçası üzerinden yapmıştır. S10 ise Suriye’de hiçbir akrabası ve arkadaşının kalmadığını, hepsinin Türkiye’ye geldiğini ifade etmiştir. Dolayısıyla S10 için vatan temsili akrabalar ve arkadaş çevresi olarak ifade edilebilir. S13 ise Türkiye’ye kalıcı olarak gelmediklerini, savaş bittiğinde dönmeyi düşünerek geldiklerini ifade etmiştir. Nitekim Suriye’deki savaş beklenin aksine uzun sürmüş ve bu süre zarfında Suriyeliler Türkiye’de kendi yaşamlarını kurmuşlardır. S13’ün ifadesinden kendisinin Türkiye’den gitmeyi düşünmediği anlamı çıkmakta ve Türkiye’yi vatan olarak adlandırmasında bu düşünce hâkim olmaktadır. S19 ise Türkiye’yi daha fazla benimsediğini ve bu nedenle Türkiye’yi daha fazla vatanı gibi hissettiğini ifade etmiştir. Katılımcılardan S20 ise 10 yıldır Türkiye’de yaşadığını ifade etmiştir. Bu süre zarfında Türkiye’de büyüdüğünü, evlendiğini ve çocuk sahibi olduğunu ifade etmiş, elde ettiği deneyimler ve kurmuş olduğu hayat Türkiye’yi vatan olarak adlandırmasında rol oynamıştır.

Suriyeli katılımcıların ifadelerinden Türkiye’nin vatan olarak adlandırılmasının altında farklı bir neden yattığı görülmüştür. Dolayısıyla bu noktada bir yerin vatan olmasından çok vatan olarak hissedilmesi anlam kazanmaktadır.

Benzer olarak Türk katılımcılar da Türkiye'nin Suriyeliler için vatan/ev anlamı taşıdığını ifade etmişlerdir:

“Türkiye Suriyeliler için bir ev olmuş. Esnafıdır, yaşayanıdır her taraf Suriyeli” (T11, K, 65).

“Suriye onlar için ne ifade ediyorsa Türkiye'de onlar için aynı şeyi ifade ediyordur. Oradakinden farklı bir yaşam sürdürdüklerini sanmıyorum” (T12, E, 56).

“Türkiye'nin Suriyeliler için artık yani kalıcı bir ülke olarak görüyorum ben” (T13, E, 50).

Türk katılımcıların ifadeleri ile Suriyeli katılımcıların ifadeleri arasında benzerlik olduğu görülmektedir. Suriyeli katılımcılardan bazıları Türkiye'yi vatan olarak tanımlamasının altında geri dönmeme düşüncesi, Türkiye'de büyümek ve hayata adapte olmak gibi ifadeler kullanırken Türk katılımcıların ifadeleri de bunlara benzerlik göstermektedir. Katılımcılardan T11 Suriyelilerin Türkiye'de kendi dükkanlarını açtığını ve çevrede çok fazla Suriyeli yaşadığı için kendi ülkelerinden farklı bir ortamda yaşamadıklarını vurgulamıştır. Benzer olarak T12 de Suriyelilerin Türkiye'de Suriye'dekinden farklı bir yaşam sürmediklerini ifade etmiştir. Çalışmanın yapıldığı Önder Mahallesi ve çevresi Suriyeli göçmenlerin çokça ve bir arada yaşadığı bölgedir. Buradaki dükkanların ve esnafın büyük çoğunluğunu Suriyeli kişiler oluşturmaktadır. Zaman zaman bu bölge “Küçük Halep” olarak anılmakta, çevresinde çok fazla Türk yaşamamaktadır (Günaydın Temel ve Kahraman, 2019). Dolayısıyla T12 bu durumu vurgulamıştır. Suriyelilerin Önder Mahallesinde kendi kültürlerini ve yaşam biçimlerini aynı Suriye'deymişçesine devam ettirmeleri T12 için Suriye'deki yaşamlarının devamı niteliğindedir. T13 ise Suriyelilerin kalıcı olduğunu ifade etmekte ve Türkiye'de kalıcı olacakları için de Türkiye'yi vatan olarak gördüklerini vurgulamaktadır.

Başka bir çalışmada da benzer bulgular elde edilmiştir. 35 Suriyeli ile gerçekleştirilen bir çalışmada katılımcıların %54'ü vatani “huzur ve güven içinde yaşadığım yer” şeklinde tanımlarken %23'ü ise “aile gibi hissettiğim ve bağlandığım yer” şeklinde tanımlamışlardır. Katılımcıların %11'i ise “nerede yaşarsam orası vatan” şeklinde tanımlamışlardır (Demirbaş, Dikmenli ve Gafa, 2018).

Suriyeli katılımcılar ve Türk katılımcılara benzer olarak meslek profesyonelleri de Türkiye'nin Suriyeliler için anlamının vatan olduğunu ifade etmiştir:

“Suriyeliler için sığınak Türkiye. (...) Suriye'nin devamı gibi” (P3, K, 32).

Katılımcılardan P3, Türkiye'nin güvenli bir ülkeyi temsil ettiğini vurgulayarak katılımcı T12 ile benzer ifadeleri kullanmış ve Suriye'deki yaşamın bir benzerinin Türkiye'de devam ettiğini ifade etmiştir.

Suriyeli göçmenlerin, çevrelerindeki Arap ülkelerin kapılarını kapatmalarıyla birlikte Türkiye'ye gelmeleri sadece bir zorunluluk dahilinde gerçekleşmemiş, aynı zamanda Türkiye'nin daha gelişmiş ekonomik ve demokratik yapıya sahip olması gibi çekici çekici nedenler Türkiye'yi göçmenler için öncelikli hedef ülke haline getirmiştir. (Ebrem, 2019, s.104). Zira göçmenler, Türkiye'deki imkânlar doğrultusunda kendilerini geliştirme imkânı bulmuşlar ve Suriyeli katılımcılar ve Türk katılımcılar Türkiye'nin Suriyeliler için imkânları bol olan ve onlara fırsatlar sunan bir ülke olarak tanımlamıştır. Buna göre bazı Suriyeli katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“Gelişmiş ülke yani benim hayallerimi ya da ulaşmak istediğim hedefe daha kolaylaştırdı. Bunun için Türkiye aslında hani şey gibi oldu beni hani benim hayatımı kurtaran diyebilirim. (...) . Benim hayatım daha genişledi ufku da genişledi çünkü açık, çok özgür de bir ülke mesela. Suriye'de öyle bir şey yok” (S9, E, 24).

“Bizlere kapılarını açtı ve çeşitli yardımlar sundu. Diğer Müslüman ülkeler bizi kabul etmezlerken bizi kabul etti. Şu an istediğim her şeye istediğim zaman ulaşabiliyorum. Bu nedenle Türkiye'yi bizlere verilen ikinci şans olarak görüyorum” (S14, E, 37).

Suriyeli katılımcılar Türkiye'deki imkân ve fırsatları kendilerine şans olarak tanımlamıştır. Katılımcılardan S9 Türkiye'nin gelişmiş bir ülke olduğunu vurgulamış, açık ve özgür bir ülke olmasının ufkunu açtığını dile getirmiştir. Katılımcılardan S14 ise Türkiye'deki olanakların fazlalığına dikkat çekmiş ve istediği her şeye her an ulaşabilecek olmanın kolaylığını dile getirmiştir. Suriye'deki iç savaşın başlangıcına bakıldığında ise yolsuzluk, halkın ihtiyaçlarının karşılanmaması, ekonomik şikayetler gibi sebeplerin olduğu görülmektedir (Hinnebusch, 2013; Conduit, 2017). Dolayısıyla burada verilmiş olan bilgiler ışığında, Suriye'deki olanakların azlığı ve ekonomik

problemler gibi sebepler Suriyelilerin Türkiye’deki imkânları daha rahat ve bol olarak görmelerinde bir etken oluşturmuştur yorumu yapılabilir.

Türk katılımcılar da bu bilgileri doğrular nitelikte ifadelerde bulunmuşlardır:

“Türkiye Suriyeliler için bence kurtuluş. Adamlar orada göremediği yaşayamadığı birçok şeyi burada gördüler, burada yaşadılar” (T3, E, 42).

“Valla bunlar şimdi geldikleri yerde yaşam kalitesi baya düşüktü. Burası bunlar için biraz da cazibe merkezi oldu. Buradaki en kötü yer bile onlar için güzel geliyor yani cazibeli geliyor” (T9, E, 25).

Suriyeli katılımcılar Türkiye’nin ve Türklerin kendilerine kucak açması ve ülkeye kabul etmesi noktasında minnettar olduklarını ifade etmişlerdir. Suriye’deki savaş başladığında Suriye’nin komşusu diğer ülkeler sınırlarını Suriyeli göçmenlere kapatırken Türkiye’nin açık kapı politikası uygulaması ve göçmenlere zorluk çıkarmadan onları Türkiye’ye kabul etmesi göçmenler tarafından olumlu karşılanmıştır.

“Biliyorsunuz etkilenen Türkiye oldu bize yakın olduğu için. Kucak açtı bize. Buraya geldik” (S2, K, 58).

“Yani nasıl ifade edebilirim, güzel bir yer. Ben severim. Zaten biz savaştan geldik, hiçbir Arap ülkesi bizi kabul etmedi biz de Türkiye’ye sığındık. (...) Türkiye benim için zor zamanda yanında olan dost gibidir. Bizi kabul ettiler ve yardım ettiler” (S4, E, 63).

“Türkler çok misafirperver davrandı. Birçok Arap ülkesi bizleri kabul etmezken; Türkiye bize kapılarını açtı ve çok iyi davrandı. Yaptıkları iyilikleri ve misafirperverliklerini inkâr edemem” (S5, E, 40).

“Türkiye güzel bir ülkedir. Suriye’den geldiğimizde bizi karşıladılar. (...) Allah onlardan razı olsun” (S7, E, 40).

Suriye ile Türkiye’nin birbirine coğrafi olarak komşu olması, göç rotasında Türkiye’nin tercih edilme sebeplerinden birini oluşturmaktadır. Yapılan çalışmalar da Suriyeli göçmenlerin Türkiye ile coğrafi yakınlığının tercih sebeplerinden biri olduğunu doğrulamaktadır (Chang, 2019). Katılımcılar coğrafi yakınlığın yanı sıra başka ülkelerin kendilerini kabul etmediklerini de vurgulamaktadır. Öte yandan Türkiye’nin izlemiş olduğu açık kapı politikasının Suriyeli katılımcılar tarafından olumlu karşılandığı anlaşılmaktadır. Zira Türkiye, Suriye’deki iç karışıklık boyunca Suriye’den gelen göçmenlere açık kapı politikası uygulayarak onları ülkeye kabul etmiş, onlara “geçici

koruma statüsü” vermiş ve ilk dört yıl içinde %44’lük kabul oranı ile Suriye’ye komşu ülkeler arasında en fazla Suriyeli sığınmacıyı ağırlayan ülke durumuna gelmiştir (Tunç, 2015; Bayır ve Aksu, 2020).

Türk katılımcılar ve meslek profesyonellerinin bu konuya dair değerlendirmelerine bakıldığında, “Türkiye’nin Suriyeliler için geçici bir ülke olduğu” düşüncesinin öne çıktığı görülmektedir:

“Burada savaşın bitmesini bekliyorlar. Kendi dönmek için, gitmek istiyorlar yani. Konaklama gibi bir şey işte” (T5, E, 59).

“Savaştan kaçtuklarında gitmek zorunda kaldıkları ancak transit bir ülkeyi ifade ediyor, yani ya buradan Avrupa’ya gidebilecekleri bir ülke ya da ülkelerine geri dönebilecekleri bir ülkeyi ifade ediyor. (...) Zaten geçici koruma altındalar. O yüzden onlar için de geçici bir yer ifade ettiğini düşünüyorum” (P1, K, 26).

“Eskiden belki bir hani onlar için bir yuva olarak adlandırılabilirdi ama şu an çok değişti. Hem dönüş ya da gidiş işte artık ne diyebilirsek. Ara form gibi bir yer onlar için burası artık” (P2, K, 29).

Türk katılımcılar ve meslek profesyonelleri Türkiye’ye gelen Suriyelilerin Türkiye’de geçici olarak kaldıklarını vurgulamışlardır. Türkiye’nin jeopolitik konumu sebebiyle Avrupa’ya geçişte köprü vazifesi görmesi göçmenlerin Türkiye’ye göç etmesindeki etkenlerden bir diğeridir (Güleç, 2015). Ancak göçün başlangıcında kapılarını Suriyelilere kapatanlardan biri de Avrupa olmuştur (Karataş ve Başçılar, 2018, s. 139). Özellikle meslek profesyonelleri Suriyelilerin Türkiye’ye geldikleri ilk zamanlardan farklı olarak, kendilerini Türkiye’de kalıcı olarak görmediklerini fırsat bulduklarında Türkiye’yi üçüncü bir ülkeye geçiş için kullanabileceklerini veya ülkelerine geri dönebileceklerini ifade etmiştir. Suriyelilerin böyle bir yolu düşünmelerindeki temel etmen, geçmişe kıyasla Türkiye’de ekonomik gidişat, özellikle yaşam koşullarının giderek zorlaşması olabilir. Bu nedenle Avrupa vb. gibi ülkeler göçmenler açısından cazibesini korumaya devam etmektedir.

Suriyeli katılımcılar ülkelerinde savaştan kaçıp Türkiye’ye gelmişlerdir. Suriyeli katılımcıların, Türkiye’ye geldikten sonra Türkiye hakkında olumlu düşünceler sergiledikleri görülmektedir. Suriyeli katılımcıların ifadelerinden birçok ülke kendilerini kabul etmezken Türkiye’nin açık kapı politikasına bağlı olarak göçmenlere kucak açması ve kendilerine destek olduğu, Türkiye’yi ülkedeki imkânlar doğrultusunda kendileri için

ikinci bir şans olarak gördükleri, kendileri için vatan olarak ifade edilebilecek yakınlıkta güvenli bir yer olarak gördükleri ve bu şekilde anlamlar yükledikleri ifadelerinden anlaşılmaktadır. Benzer olarak Türk katılımcılar ve meslek profesyonelleri de Suriyeliler için Türkiye'nin anlamının güvenli bir yer olduğu, Türkiye'nin imkânları ve bunlara bağlı olarak Türkiye'nin onlar için bir vatanı ifade ettiği konusunda aynı fikirde olmuşlardır. Ayrıca Türk katılımcılar ve meslek profesyonelleri Suriyeli göçmenlerin Türkiye'de kalıcı olmadıklarını, Suriyeliler için Türkiye'nin geçici bir yeri temsil ettiğini, şartların sağlanması dahilinde Avrupa'ya geçeceklerini veya ülkelerine geri dönmeleri gerektiğine dikkat çekmişlerdir.

4.1.1.3. Türkiye'de Yaşam

Ülkelerindeki savaştan dolayı Türkiye'ye sığınan Suriyeli göçmenler, Türkiye'ye göç etmelerinden bu yana geçen 13 senede Türkiye'nin yaşam şartlarını deneyimlemişlerdir. Bu başlık altında Suriyeli katılımcıların kendi algılarından Türkiye'deki yaşamın olumlu ve olumsuz yönleri değerlendirilecek, ilk olarak olumlu yanlarına ilişkin ifadelere verilecektir.

Suriyeli katılımcılar, *“Yaşam tarzı olarak zorlanmadık aslında buraya geldiğimizde.”* (S1, E, 18) vb. ifadelerle yabancılık çekmediklerini ve Türkiye'de yaşamları iyileştiren imkânları belirtmektedirler. Bazı katılımcılar ise Türkiye'de eğitim olanaklarına dikkat çekmiştir:

“Boğaziçi üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi gibi yerler eğitim için çok uygun.” (S1, E, 18).

“Orada kalsaydım, şu an savaştan dolayı okuyamazdım.” (S3, K, 21).

Katılımcılardan S1 Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi gibi Türkiye'nin önde gelen üniversitelerine atıfta bulunarak Türkiye'deki üniversite eğitimine ve olanaklarına dikkat çekmiştir. Zira bu üniversiteler Türkiye'nin başta gelen üniversiteleri olmakla birlikte zengin bir akademik kadroya ve dünya çapında prestije sahiptirler. Katılımcılardan S3 ise Suriye'nin içinde bulunduğu durum dolayısıyla eğitim alamayacağını ve okuyamayacağını ancak Türkiye'de böyle bir durum olmamasından dolayı eğitim alabildiğinden bahsetmiştir. Zira Suriye'deki savaş toplumsal yaşamı

etkilediği gibi eğitim şartlarını da etkilemiştir. Ülkede çıkan çatışmalar eğitim kurumlarının tahribatına ve üniversite personelinin göçüne neden olmuş, diğer bir ifadeyle ülkedeki yükseköğretimi baltalamıştır (Tozan, 2023). Öte yandan ülkedeki çatışmalar öğrencilerdeki cinsiyet dağılımlarına yansımış, hali hazırda ataerkil tutumlar nedeniyle eğitim alan kız öğrenci nüfusu ülkedeki çatışmalardan sonra daha da azalmıştır (Almelhem ve ark., 2022; Assam ve ark., 2022).

Türkiye'nin sağladığı eğitim imkânları, Suriye'deki iç savaştan etkilenen Suriyeli göçmenler için önemli bir fırsat sunmaktadır. Özellikle Suriye'de eğitim alamayan veya eğitim imkânları azalan öğrenciler, Türkiye'nin sunduğu eğitim olanaklarına yönelerek geleceklerini şekillendirme şansı bulabilmektedir. Zira Savaşın eğitim üzerindeki etkisi, Suriye'deki genç neslin geleceğini olumsuz yönde etkilemektedir. Eğitim imkânlarının azalması, gençlerin potansiyelini gerçekleştirmelerini engellemekte ve toplumun uzun vadeli kalkınması için büyük bir engel oluşturmaktadır. Ayrıca, cinsiyet eşitsizliği konusunda yaşanan gerileme de kadınların toplumsal, ekonomik ve eğitim imkânlarına katılımlarını kısıtlamaktadır. Türkiye'nin bu bağlamda sunduğu eğitim imkânları, Suriyeli gençlere umut verici bir alternatif sunmaktadır. Zira Türkiye'nin sağladığı güvenli ortam ve eğitim olanakları, Suriyeli gençlerin geleceklerini şekillendirebilmeleri için önemli bir fırsat sunmaktadır.

Suriyeli katılımcıların Türkiye'deki yaşama ilişkin memnuniyet duydukları diğer bir nokta ise ticaret, istihdam ve ekonomidir. Suriyeli katılımcılar bu durumu şu şekilde ifade etmektedir:

“Burada çalışıyorum ve şimdilik benim için güzel gidiyor. Şartlar her ne kadar zor olsa da bir mesleğim var ve iş fırsatı bulmak bizim ülkemizde olduğundan çok daha iyi” (S6, E, 32).

“Bir dükkanım var ve devlet sağ olsun bizim çalışmamızı destekliyor. Burada istediğimiz gibi yaşıyoruz ve bizlere karışan pek olmuyor.” (S11, E, 33).

“Türkiye'deki tanıdıklarım burada iş bulmanın kolay olduğunu ve Suriye'ye göre daha güzel bir hayat sürdüklerini söylediler. Geldiğimde bir dükkân açtım ve öyle geçiniyorum. Allah'a şükür kazancım iyi ve burada güvende hissediyorum. Suriye'de bulamayacağım hayatı burada buldum ve Türkiye'yi bir geçim kapısı olarak görüyorum.” (S14, E, 37).

“Türkiye'de çalışmak çok güzel (...) Fırsatlar Suriye'dekinden çok daha fazladır.” (S15, E, 47).

Katılımcıların ifadelerinden Türkiye’deki iş fırsatlarının geniş ve istihdamın Suriye’ye göre fazla olması Suriyeli katılımcıların Türkiye’deki yaşama ilişkin olumlu algılarını göstermektedir. Katılımcılardan S14, diğer katılımcıların ifade ettiği üzere Türkiye’deki iş imkânlarının Suriye’dekinden fazla oluşu düşüncesinin yanı sıra Türkiye’ye gelmeden önce çevresinden bu bilgileri edindiğini ve Türkiye’ye gelmesinde bu bilginin etkili olduğunu ifade etmiştir. Katılımcılar iş imkânlarının bolluğunun yanında yaptıkları işlerle iyi bir kazanç elde ettiklerini ve bu kazancı Suriye’de elde edemeyeceklerini ifade etmişlerdir.

Katılımcıların ifadelerinden Türkiye’de rahatça çalışabildikleri ve iş bulabildikleri anlaşılmaktadır. Zira 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) 91. maddesi kapsamında “geçici koruma statüsü” kazanan Suriyeli kişiler, geçici kimlik belgelerinin düzenlenmesinden 6 ay sonra, kimliklerinin kayıtlı olduğu illerde çalışma izni hakkını elde etmişlerdir. Birçok Suriyeli göçmenin ağır işlerde ucuz fiyata çalışması göz önüne alındığında çalışmaya katılan Suriyeli katılımcıların birçok Suriyeliye göre daha iyi şartlarda çalıştıkları ifade edilebilir.

Suriyeli katılımcılar Türkiye’deki yaşamın Suriye’dekine göre birçok artı yönü olduğunu ifade etmiştir:

“Ben Suriye’de de biraz yaşam olarak biraz üst bir seviyede idim ama yine de halkı görüyorsun. Nasıl yaşıyorlar da görüyorsun (...) Türkiye bayağı gelişmiş bir ülke mesela. Gün gün hayatında günlük yapmak istediğin işleri mesela Suriye’de yapmak istersem uzun sürer ama Türkiye’de çok az. Hani telefonda bir sürü şey yapabilirsin, Suriye’de yok öyle bir şey. Mesela belge işleri veya mesela en basitinden ATM yok. Banka filan hani kart bile yok. Düşün yani” (S9, E, 24).

Katılımcılardan S9 kendisinin Türkiye’ye gelmeden önce Suriye’de üst sınıfta bulunduğunu ifade etmiş ancak her ne kadar üst sınıfta dahi bulunsada Suriye’deki sosyal imkânların kısıtlı olması ve birçok donatıdan eksik olması nedeniyle Türkiye’nin kendisine imkânlar anlamında birçok kapı araladığından bahsetmiştir. Katılımcı, Türkiye’deki donatıların hayatını kolaylaştırdığından bahsetmiş, akıllı telefonlar veya bilgisayarlar üzerinden kullanılabilen uygulamalarla belge/evrak işlerini kolaylıkla halledebildiğini, bunu Suriye’de yapmak istediğinde çok fazla zamanının gideceğini ifade etmiştir. Bunun yanı sıra Suriye’de banka kartı dahi olmadığını söyleyen katılımcı Suriye’nin yanında Türkiye’nin birçok imkâna sahip olduğunu vurgulamıştır.

Suriyeli katılımcılar Türkiye’de yaşamlarını iyileştiren imkânları belirtse de yaşam deneyimlerini aktarırken karşılaştıkları çeşitli zorlukları da dile getirmişlerdir. Bu zorluklar zaman zaman yerel halk tarafından maruz kaldıkları ayrımcılık, zaman zamansa ülkenin içinde bulunduğu ekonomik durumdan kaynaklanan geçim sıkıntıları olarak görülmektedir. Suriyeli katılımcılar hayat pahalılığından şikâyet etmektedir:

“Tabi ki herkes için zordur. Bir de her şey zamlıdır. Yani maddi ekonomik anlamda zorluk çok en fazla yaşıyoruz. Kiralar, faturalar. Aynı zamanda önce bir zamanlar belediye bir yardım veriyordu, o da yok. Kızılay kart zaten almıyoruz. Kimden yardım isteyelim? Bana çocuklarım bakıyor” (S2, K, 58).

“Türkiye’de çalışmazsan açlıktan ölürsün. (...) Burada herkes sabahtan akşama kadar çalışıyor. Sadece basit bir yaşam elde etmek için. Yani yorucu bir hayat ne yapalım. (...) Bak şimdi her şey ne kadar pahalı” (S4, E, 63).

“Türkiye güzel bir ülke ama pahalı. Hepimiz çalışmak zorundayız. Suriye’de zengin sayılırdım ve bu kadar çalışmama gerek kalmazdı. Burada her gün çalışmamız lazım ki geçinebilelim. Buna rağmen bazen kiramı ödeyemediğim zamanlar oluyor” (S5, E, 40).

Katılımcılar, Türkiye’deki hayatın pahalı olduğunu ve çalışmadıkları takdirde geçinemeyeceklerinden bahsetmişlerdir. Katılımcılar, geçimlerini sağlamak için çalışmak zorunda kalmakta, artan fiyatlar ve kesilen yardımlar nedeniyle ekonomik anlamda zor durumda kalarak başkalarının kendilerine destek olmalarına ihtiyaç duymaktadır. Belediyeler, Kızılay gibi kurumlar bir zamanlar Suriyelilere ekonomik yardımlarda bulunsa da günümüzde bu yardımları kesmişlerdir. Hayat pahalılığından şikâyet eden Suriyeli göçmenler sadece Ankara’dakiler değildir. Yapılan bir çalışmada Suriyeli göçmenlerin Malatya ilinde karşılaştıkları sorunlara bakıldığında katılımcıların %40’ı (328 kişi) maddi problemler yaşadığını ifade etmiştir (Tapan, 2022, s. 163). Benzer olarak yapılan başka bir çalışmada ise katılımcıların dile getirdiği en önemli sorunlardan birini yine maddi zorluklar oluşturmaktadır. 76 Suriyeli göçmen ile yapılan bir çalışmada katılımcıların %68’i maddi sorunlar yaşadığını dile getirmiştir, tüm katılımcıların %20’si ev kirasını önemli bir sorun olarak dile getirirken %13’ü ise temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandığını ifade etmiştir (Aslan ve Güngör, 2019, s.1611).

Tüm bu hayat pahalılığının üzerine Covid-19 pandemisiyle birlikte meydana gelen ekonomik istikrarsızlıklar enflasyonu daha da artırmış ve Türkiye bu enflasyonu en sert yaşayan ülkelerden biri olmuştur (Gök ve Tiwari, 2022). Enflasyona bağlı olarak yaşam

maliyetleri daha da artmış, gıda ve diğer tüketim kategorilerindeki ürünler enflasyonun halka inen boyutunu zorlaştırmıştır (Oxford Analytica, 2022).

Yaşam maliyetleri kendini kira fiyatlarında da göstermiştir. Suriyeli göçmenler kira fiyatlarının giderek artmasından şikâyet etmekte ve bu durumu şu şekilde ifade etmektedir:

“Kimsenin kendi evi yok ve Türklere kira ödüyorlar. Hayat burada giderek pahalılaşıyor ve ev kiralari çok yükselmeye başladı. Biz de bunun için da çok çalışmak zorundayız” (S17, E, 55).

“Şimdi bizim ev sahibi biz eski bir evde oturuyoruz. Ona rağmen de yüksek bir zam yaptı ve yeni bir ev arıyoruz. Evleri bulamıyoruz, vermiyorlar. Verdiği evi de biraz pahalı oluyor. En büyük sıkıntımız bu ev konusu” (S19, K, 38).

“Genel olarak yaşamak zor, her şey pahalı ve kiralar burada çok fazla” (S20, E, 28).

Artan hayat pahalılığına ek olarak kira miktarlarının da artması Suriyeli katılımcıları ekonomik anlamda zorlamaya başlamış, katılımcılar yüksek kira fiyatlarını ödemek için normalde olduğundan daha fazla çalışmak durumunda kalmıştır. Katılımcılardan S20 genel olarak yaşamın maliyetli olduğunu ve Önder Mahallesi ve çevresindeki kiralardan yüksek olduğunu dile getirmiş, S19 ise en büyük dertlerinin kira ve yeni kiralık ev bulma olduğunu ifade etmiştir. Benzer olarak Şimşek (2017) tarafından yapılan bir çalışmada Suriyeli göçmenlerin kira fiyatlarından şikâyet ettikleri görülmektedir. Ancak yerel toplum üzerinde yapılan çalışmalar ise yerel toplumun kira artışlarından Suriyeli göçmenleri sorumlu tuttuğunu, piyasayı onların yükselttiğini düşündüklerini göstermektedir (Karaca ve Doğan, 2014, s. 63; Cengiz, 2015, s.116; Sayın, Usanmaz ve Aslangiri, 2016, s. 9). Zira Türkiye’deki Suriyeli nüfusunun gün geçtikçe artması ülkedeki kira talebini artırmış ve arzı kısıtlamış, Suriyelilerin yoğun olarak yaşadıkları bu yerlerde kiralar normale göre daha fazla artmıştır.

Enflasyonun Türkiye’de en fazla etkilediği sektörlerden biri inşaat ve konut sektörü olmuştur. Artan maliyetler, yeni ev almayı daha pahalı hale getirmiş, buna bağlı olarak kiralar da daha fazla artış göstermiştir. Serbest piyasanın etkisiyle konut enflasyonu tüketiciyi yorar duruma gelmiş, alt gelir grubundaki kesim bu durumdan en fazla etkilenen kesim olmuştur (Alkan Gökler, 2023, s.12). Zira Şimşek’in (2017) yaptığı

çalışmada da görüldüğü üzere Suriyeli göçmenler pandemiden öncesindeki kira fiyatlarından dolayı zorlandıklarını ifade etmiş olsalar da pandemiden sonra artan enflasyon bu fiyatları daha da artırmış, çoğunlukla sosyal yardımlar ve düşük ücretler neticesinde çalışan Suriyeliler artan fiyatlardan daha fazla etkilenen grupların biri olmuşlardır.

Katılımcılardan biri ise yaşadığı geçim sorunlarının yanı sıra çocuğunun eğitiminin de ayrıca masraflı olduğunu ifade etmiştir:

“Ekonomik duruma gelirse benim düşüncem o kötü işte. Masraf çok, her şey zam yani benim kızlarım okuyorlar. Bir sınav için 1.000 TL falan yani en fazla öyle. Fakat şimdi Türkler üniversite sınavı var, onlar girmiyorlar, direkt Üniversitesine gidiyorlar ama mülteciler böyle bir sınav var. O sınav paralı oluyor ve giriyorlar. O da işte ücret çok yüksek oluyor” (S19, K, 38).

Yabancı uyruklu kişilerin Türkiye’deki üniversite eğitim sistemine dahil olabilmeleri için Yabancı Öğrenci Sınavı’na (YÖS) girmeleri ve daha sonra eğitim harçlarını ödemeleri gerekmektedir. Katılımcı S19, kızlarının üniversiteye girmeye hazırlık yaptıklarını ancak sınav ücretlerinin pahalı olduğunu ifade etmiştir. Ekonomik durumunun iyi olmadığını ifade eden katılımcı, kızlarının üniversite eğitimi için gerekli masrafların fazlalığından yakınmaktadır.

Suriyeli katılımcılar bunların dışında özgürlüklerinin kısıtlandığından bahsetmektedir:

“Mesela on yıldır Türkiye’de yaşıyorum ama hala özgürce seyahat edemiyorum. İzin almam gerekiyor ve çoğu zaman ceza kesiyorlar. Oğlumu göremiyorum. Bütün bunların bizi baskı altına almak adına yapıldığını düşünüyorum. Şehirlerin içerisinde tutsak gibi yaşıyoruz” (S4, E, 63).

Türkiye içindeki Suriyeli göçmenlerin kayıt altına alınması ve o göçmene ulaşılması gerektiğinde nerede olduğunun bilinmesi adına Suriyeli göçmenlerin herhangi bir adrese kayıtlı bulunmaları gerekmektedir. Öte yandan kayıtlı olduğu ilden başka bir ile gitmek isteyen Suriyeli göçmenler kayıtlı oldukları ilden “yol izin belgesi” almak zorundadır. İllerdeki İl Göç İdari Müdürlüğüne başvurarak veya e-devlet üzerinden yol izin belgesi talep edilebilmektedir. Yol izin belgesi belirli süre için kişinin diğer şehirlere seyahat edebilmesine olanak sağlamaktadır (Tunca, 2017, s. 308). Suriyeli katılımcılardan S4 ise yol iznini tutsak gibi yaşamaya benzetmiştir. Türkiye’de bulunduğu 10 yıl süre zarfında

özgürce seyahat edemediğini ve rahatça oğlunu göremediğini dile getirmiştir. Yol izni gibi uygulamaların Suriyelileri baskı altına almak için yapıldığını düşünmekte, izinsiz seyahat ettiğinde ise ceza kesildiğini ifade etmektedir. Ancak uygulanan yol izni paragrafin başında da belirtildiği üzere Suriyeli kişilerin kaydının ve denetiminin rahat sağlanması için hayata geçirilen bir uygulamadır.

Başka bir katılımcı ise Türkiye’de Suriyeli olarak görülmenin bir baskı nedeni olduğunu ve göçmenlerin karşılaştıkları herhangi bir baskı veya ayrımcılık neticesinde kendini rahatça savunamayacak olmasından dolayı rahatsızlığını dile getirmiştir:

“Bir keresinde otobüste giderken annem aradı, Arapça konuşmak zorunda kaldım. Bir tane yaşlı amca şey dedi bana sen Türkiye’de yaşıyorsun, Türkçe dışında konuşamazsın dedi. (...) Bir de bağıra bağıra ya böyle millet içinde, ben dedim ne diyeceğim şimdi, yani ben de bağırsam ya da böyle hani başka böyle bir tavır şey yapsam bir şey olur diye düşündüm. Sen sonuçta Suriyelisin hala senin geçici bir kimliğin var. Eğer şikâyet ederse beni böyle böyle yaptı, belki seni bir şeyler yaparlar ve de Suriye’ye de gönderebilirler diye düşündüm. Yaşadığım haksızlıklara sesimi çıkaramıyorum” (S9, E, 24).

Katılımcı S9’un yaşadığı olayda toplu taşıma içerisinde yaşlı bir Türk, Arapça dilinin konuşulmasına tepki göstermiştir. Ancak buradaki tepkinin nedeni Arapça dilinden çok Suriyelilere yönelik tepkiden kaynaklanmaktadır. Katılımcı bunun bilincinde olduğu için kendisini savunmak ve olayın büyümesine neden olmak yerine sessiz kalmıştır. Katılımcı, yaşadığı haksızlıklar ve bu tarz tutumlara sessiz kalmaktan duyduğu rahatsızlığını dile getirmiştir. Zira itiraz ettiğinde çevresinden tepki toplayacağını ve Suriye’ye geri gönderileceği korkusu yaşadığını ifade etmektedir. Katılımcının kendini savunmasının önündeki engellerin yanı sıra, olası bir durumda Suriye’ye gönderileceği ihtimalinin korkusu olayı devam ettirmemesinin nedenlerinden biridir. Zira buradan S9’un Suriye’ye dönmekten korktuğu ve dönmeyi istemediği anlaşılmaktadır.

Katılımcı S9’un yaşadığı ayrımcılığa benzer olarak katılımcı S16’da benzer bir durum yaşamıştır:

“Ben tek başıma ve 4 çocuğumda olduğum için illaki zorluk oluyor yani. İster ekonomik anlamda ister onları yalnız bırakıp gidip psikolojik olarak da o konularda veya mesela bir mülteci olarak burada bir bangaya gidiyorsun veya bir yere gidiyorsun, bazen işini rast gitmiyor. Neden? Çünkü seysin burada yabancısın” (S16, K, 36).

Suriyelilerin günlük hayatta ayrımcılığa maruz kalması yeni bir olgu değildir. Zira geçmişten bu yana göçün meydana geldiği her toplumda göçmen karşıtlığı kendini göstermektedir. Göçmen karşıtlığının bir yansıması olan ayrımcılık ise Suriyeli göçmenlerin yaşamında farklı birçok biçimde kendini göstermektedir. Katılımcı S16 bankayla ilgili bir işi olduğunu ancak kendisinin göçmen olmasından dolayı işinin yolunda gitmediğini ifade etmiştir. Yerel halk ve göçmenler arasında kendini gösteren ayrımcılık “İki Halkın Birbirine İlişkin Düşünce ve Algıları” başlığında daha detaylı bir biçimde ele alınmıştır.

Çalışmaya katılan bazı katılımcılar ise Türkiye’de yaşamının bir rutin haline geldiğini ve Suriye’deki yaşamlarının bir devamı olduğunu ifade etmiştir:

“Sabah bizi alıyorlar ve inşaatlara gidiyoruz. Bazen sanayiye götürüp çalıştırıyorlar. Suriye’de olsaydım yine böyle olacaktı. Allah’a şükür ailem yanımda ve geçiniyoruz.” (S7, E, 40).

“Bizim hayatımız tamamen burası. Türkiye’ye geldiğimden beri Önder’de yaşıyorum ve inan ki daha buranın dışına çıkmadım. Çıksam ne yapacağım ki? (...) Burada dükkanımda oturuyor ve Suriye’de olduğu gibi dükkân işletiyorum. Zaten müşterilerim de Suriyeli ve Halep’ten buraya gelen arkadaşlarım. Yani benim için Türkiye’de yaşamak Önder’de yaşamak demektir. Eğer Türkçe bilmiyorsan neden buranın dışına çıkasın ki?” (S4, E, 63).

“Benim sosyal hayatım ailem ve yaptığım iştir. Sabah 8’de bizi alıp işe götürüyorlar. İş bazen 5’de bitiyor bazen akşama kadar çalışıyoruz. Burada zaten yabancıyız. İstedığımız gibi gezip eğlenemeyiz. İstesem bile buna param ve zamanım yok.” (S7, E, 40).

“Ben tatlıcıyım ve Ankara’ya geldiğimde bu dükkânı açtım ve çalışmaya başladım. Türkiye’ye gelmeden önce de Suriye’de bir tatlı dükkanında çalışıyordum. Orada çirakken burada kendi dükkanım var. Çok şükür iyi geçiniyorum ve durumum iyi.” (S12, E, 24).

Katılımcılar Türkiye’ye geldikten sonra Türkiye’de yaşadıkları olumlu veya olumsuz bir durumun olmadığını, kurdukları düzende hayatlarına devam ettiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılar bu rutin hayatın temelinde çalışma rutini olduğunu ve bu şekilde geçimlerini devam ettirdiklerini, Suriye’de olsa yine bu şekilde yaşayacaklarını ifade etmişlerdir.

Göçmenler, uygun kiralar, sosyal ağlar ve iş fırsatları gibi nedenlerle çoğunlukla gettolar oluşturarak diğer göçmenlerle burada yaşam alanı kurmakta, kendi kültürel yaşamlarını, inançlarını ve dillerini buralarda devam ettirerek mekânsal ayrışma yaşamaktadır

(Tarrus, 2001; Karasu ve Aksungur, 2022). Mekânsal ayrışma uyum noktasında bazı sorunları da beraberinde getirmektedir. Zira belirli bir etnik veya kültürel grubun yoğun olarak yerleştiği bölgeler, göçmenlerin kendi kültürel kimliklerine daha sıkı sıkıya bağlı kalmalarına ve topluma entegrasyon çabalarının azalmasına neden olmakta, göçmenlerin yerel halk ile sosyal etkileşimlerinin kısıtlayarak entegrasyonu zorlaştırmaktadır. Bu durum ise toplum içinde ayrımcılığın ve ön yargıların artmasına, göçmenlerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde, yerel halk ile göçmenler arasında karşılıklı güvensizlik ve çatışmaların meydana gelmesine neden olabilmektedir.

4.1.2. Suriye'ye Dönme / Dönmeme Düşüncesi

Suriyeli göçmenlerin Türkiye'ye geldikleri zamandan bu yana ülkelerine dönüp dönmeyecekleri tartışma konusu olmuştur. Suriye'deki savaşın uzaması ve Suriyeli göçmenlerin geldikleri ilk zamanlarda "misafir" olarak halka tanıtılması ilerleyen süreçlerde birtakım problemleri de beraberinde getirmiştir. Zira Türk halkı açısından "misafir" olarak görülen ve ülkelerine geri dönecekleri beklenen Suriyeli göçmenler savaşın uzamasıyla kalıcı hale gelmeye başlamış ve bu da Suriyelilerin kalıcı olup olmadığı tartışmalarını beraberinde getirmiştir. Bu başlık altında Suriyeli göçmenlerin ülkelerine geri dönmeyi isteyip istemedikleri Suriyeli katılımcılar, Türk yerel halk ve Altındağ Bölgesinde çalışan meslek profesyonellerinin düşünce ve ifadeleri doğrultusunda tartışılacaktır.

4.1.2.1. Geri Dönmeme Düşüncesi

Göçmenlerin ülkelerine dönmeyi isteyip istememeleri İtme-çekme teorisinin yardımıyla daha rahat açıklanabilir. Lee tarafından geliştirilen bu teoriye göre kişinin yaşadığı ve göç edeceği yerde itici ve çekici faktörler bulunmaktadır (Çağlayan, 2006). İtici faktörler, kişilerin buldukları bölgeyi terk etmelerine neden olan, diğer bir ifadeyle göç etmelerine neden olan sorunları ifade ederken çekici faktörler ise gidilmek istenen bölgedeki cezbedici imkânları kapsamaktadır (Yılmaz ve Özer, 2022).

İtme-çekme teorisini Suriyeli göçmenler açısından düşündüğümüzde Suriye'de meydana gelen savaşın itici bir faktör, Türkiye'deki imkânlar ve güvenlik gibi sebeplerin ise çekici

faktörler olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Böylelikle hem Suriye'deki savaşın itici faktör olması hem de Türkiye'deki güven ortamı ve cazip imkânlar Suriyeli katılımcıların Suriye'ye geri dönmeyi istememelerini sağlamaktadır. Suriyeli katılımcılar Türkiye'de güvende olduklarını ve Suriye'deki savaş bitse bile yine de orada güvende olmayacaklarını ifade etmişlerdir:

“Artık buradan gitmeyecekmiş gibi yaşıyorum. Bizim burada olmamız Esad ve onun destekçileri yüzünden. Esad gitse bile destekçileri gitmeyecek. Benim ailem ve çocuklarım var. Her şey düzelmeden oraya gitmek ailemi ve çocuklarımı da riske atmaktır. Burada çok şükür geçiniyoruz. Kendi ülkem olmasa da burada savaş yok ve güvendeyiz” (S7, E, 40).

“Benim ailem bütün hepsi burada, neyin için döneceğim? Tabi ki insan kendi vatanını kendi devletini özler ama yani gitmek hayır, yani burada kalırım. Ne bileyim yaşam garanti, yüzden neyin için döneceğim oraya?” (S10, K, 40).

“Şimdi bildiğin gibi bu şartlarda kimse Suriye'ye gitmek istemez çünkü iş yok ve güven de yok. Oradaki durumlar baya zor. Ama eğer düzelse ve güven içinde yaşanacak bir yer olursa Suriyelilerin çoğu geri döner” (S14, E, 37).

Katılımcılar her ne kadar ülkelerini özlemiş olsalar da Türkiye'deki güven ortamının Türkiye'de kalmalarındaki önemli bir etken olduğunu vurgulamışlardır. Örneğin katılımcılardan S7, Esad'ın gitse dahi destekçilerinin gitmeyeceğini bu nedenle de güven ortamının kurulmayacağına değinmiştir. Öte yandan can güvenliğinin yanı sıra katılımcıların Türkiye'de iş sahibi oldukları ve ailelerinin de yanlarında olması katılımcıların kesin ifadeyle Suriye'ye dönmek istememelerindeki diğer ana unsurları oluşturmaktadır.

Türkiye'nin çekici faktörlerinden bir diğeri ise imkânlardır. Göçmenlerin gelişmiş bir ülkeden, daha az gelişmiş bir ülkeye dönmek istemeleri nadir görülmektedir (Petrin, 2002). Suriyeli katılımcılar, Suriye ile Türkiye'yi kıyaslamakta ve Türkiye'nin çekici imkânlarını şu şekilde ifade etmektedir:

“Şimdiki Suriye'de koşullara göre konuşsak bence dönemeyiz çünkü doğru düzgün bir yaşam yok orada, örneğin iş yok mesela ya da insanın temel ihtiyaçları bile zor bir şekilde elde edebilir ve zaten her şey pahalıdır. Ama benim görüşüm orada durumları düzelse bile geri dönmeyi düşünmüyorum. Ben buradayım, işim var ve çalışıyorum.” (S8, E, 40).

“Şu anda mesela benim tatlı canım çekiyor, direkt Getir 'den sipariş veririm yarım saatte gelir. Suriye'de öyle bir şey yok. Uygulamalar falan yok. Öyle bir şey yani. ATM bile yok dediğim gibi, yani ben nasıl dönebilirim?” (S9, E, 24).

“Dönmeme sebebim ben orada, yani annem için gidebilirdim ama annem vefat ettiği için ben kimsem yok artık. O yüzden gitmek istemiyorum ve çocuklarımız zaten burada barınma var, eğitim var, oraya gitme durum iyi olursa bile onlara uygun olmayacağı düşünüyorum.” (S16, K, 36).

Suriyeli katılımcılar Türkiye’deki birçok imkânın Suriye’de olmadığını ve bu sahip oldukları imkânlar nedeniyle geri dönmeyi düşünmediklerini ifade etmişlerdir. Suriyeli katılımcılardan S8, Suriye’de iş bulmanın zorluğundan ve insanların temel ihtiyaçlarını dahi zar zor karşılayabildiğinden bahsetmiş, Türkiye’de kendisinin işe sahip olduğunu ve temel ihtiyaçlara ulaşabildiğini vurgulamıştır. S9 ise Türkiye’de yemek ve market hizmeti sunan şirketlere atıfta bulunarak bu tarz imkânların hayatını kolaylaştırdığından bahsetmekte, bunun yanında Suriye’de ATM’lerin bile olmadığını, bu ikisini düşündüğünde de Türkiye’nin daha cazip geldiğini ifade etmektedir. Farklı olarak S16 ise Suriye’de akrabası kalmadığını, çocuklarının Türkiye’deki eğitim sistemini kullandıklarını ve bunların yanı sıra Suriye’ye döndüğünde barınma sorunu yaşayacağını ifade etmiştir.

Yerel halktan Türk katılımcıların çoğunluğu da Suriyeli göçmenlerin Türkiye’deki imkânlar ve rahatlıktan dolayı dönmeyeceklerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Ülkenize geri dönün çağrısı yapıldıktan sonra sonucu görüyorsunuz dönmediler. Burada Suriye’dekinden çok daha rahatlar ve sürekli yardımlarla destekleniyorlar.” (T6, E, 26).

“Dönmek istemezler diye düşünüyorum. Çünkü dönecekleri yerlerde zaten yaşam standardı gene düşük yerler. Türkiye o noktada daha iyi.” (T9, E, 25).

“İstemezler. Çünkü buraya alışıldı. Buranın düzeni kolay geldi. Ama şey yapıyorlar, gidersem oradan nasıl geçineceğim şeyi var. Buradaki kurulmuş bir düzeni bırakmak istemiyor aslında çoğu. Burada zor bir düzen kurdular, onu da bozmak istemiyorlar.” (T10, K, 20).

“Her tarafta kendi insanları var, kendi dükkanları var. Burada bir sürü çocuk doğurdular. Yani rahatsız olan insan buraya böyle yerleşir mi baksana. Kendi arabaları var, iş yerlerini kurdular. Yani rahatsız olan insan bunları yapmaz. Bir an önce gitmenin yolunu arar.” (T11, K, 65).

Türk katılımcılar Suriyelilerin Türkiye’de bir düzen kurduklarını, işe ve arabalara sahip olduklarını söylemişler, bunların yanı sıra Suriyeli kişilere sürekli yardımlar yapıldığını, böyle bir durumda zaten dönmek istemeyeceklerini vurgulamışlardır.

Bazı Suriyeli katılımcılar Türkiye'ye ve Türkiye'deki yaşama uyum sağladıklarını dile getirmişler, bu nedenle dönmek istemediklerini ifade etmişlerdir:

“Ben Suriye'ye uyum sağlayamam. (...) Çevrem hepsi Türk, artık Arap bir arkadaşım bile yok, sadece öyle değil yani hatta evde bazen konuşurken ailemle ağzımdan Türk harfine Türk kelimeleri çıkar ister istemez o kadar. Hani Türkiye'ye hâkim oldum diyebilirim.” (S9, E, 24).

“Şu anki durumda burada yerleştiğimi diyebilirim. Çünkü Türkiye'ye 20'li yaşlarımda geldim uzun zamandır yaşıyorum. 4 çocuğum var. Onlar Türk okullarına gidiyorlar ve Türk gibi yetişiyorlar. Bana Türkçe öğretiyorlar. Ben de diğer akrabalarım gibi Türk vatandaşlığı kazanıp burada yaşamaya devam etmeyi diliyorum.” (S11, E, 33).

“Gönderme olmazsa hayır. Elimde fırsat olursa da gitmek istemiyorum, burada kalmak istiyorum. Alıştık artık, çocuklarımda arkadaşlarına alıştılar ve okulu alıştılar.” (S19, K, 38).

“Suriye'deki durumların düzelmesi için uzun bir süre gerekli. İktidar değişse bile ben ve benim gibi gençlerin geri döneceğini düşünmüyorum. Çünkü buradaki düzene ve yaşam şartlarına alıştığımızı düşünüyorum.” (S20, E, 28).

Suriyeli katılımcıların ifadelerinden genç yaşta Türkiye'ye geldikleri ve Türkiye'ye uyum sağladıkları anlaşılmaktadır. Katılımcılar Türkiye'de buldukları yıllar boyunca Türkçe konuşmayı öğrenmiş, çocuklarını Türk eğitim sistemi içerisinde yetiştirerek küçük yaşta uyumlarını kolaylaştırmış ve yaşam şartlarına alışmışlardır. Özellikle katılımcılardan S11 kendisinin uzun zamandır Türkiye'de yaşadığını ve Türk vatandaşlığı kazanmak istediğini dile getirmiştir. Zira kendinin Türk vatandaşı olmaya hak kazanacak kadar yaşama adapte olduğunu düşünmektedir.

Göç sonucu varılan ülkede edinilen eğitim, kültür ve dil gibi unsurlar göçmenlerin uyumu için temel unsurlardır. Zira farklı bir dil veya kültür gibi unsurların bulunduğu bir ülkede göçmenler toplumsal yaşama katılmada zorluk yaşayacak, uyum noktasında eksik kalacaklardır. Dolayısıyla göçmenlerin genç yaşta geldikleri ülkeye uyum sağlamaları, ileri yaştaki göçmenlere göre daha kolay olmaktadır (Lupu, 2015; Vedder, van de Vijver ve Liebkind, 2022). Buna uygun olarak Suriyeli katılımcılardan S9, S11 ve S20 genç yaşta Türkiye'ye geldiklerini ve Türkiye'ye uyum sağladıklarını, hatta Suriye'ye dönerlerse yabancılık çekeceklerini ifade etmişlerdir. Suriyelilerin geri dönüşü üzerine yapılan bir çalışmada benzer olarak genç yaşta olan Suriyelilerin dönmeye isteksiz oldukları görülmüştür (Kayaoğlu, Şahin Mengücek ve Erdoğan, 2022).

Altındağ bölgesinde çalışan meslek profesyonelleri de benzer olarak Suriyeli göçmenlerin dönmeyeceklerini, bunun altında Türkiye'ye uyum sağlamalarının yatıyor olduğunu ifade etmişlerdir:

“Suriye'ye dönerim diyenler kesinlikle çoğunlukta olabilirdi. Ama pratikte baktığınızda bu karar olmayacak. (...) Yer değiştirme hareketi kolay kolay en başta temenni kısa vadeli olarak lanse ediliyor ama süreç öyle göstermiyor. Yani insanlar yer değiştirmeyi yaşadıkları anda bir kere böyle radikal bir şekilde geri dönmek, hayat koşulları gereği çok zor. Sosyal medya ya da ana akım medya istedikleri kadar geri döneceğiz, misafir vurgusu yapsın. Bence realite tamamen farklı ve geri dönüş %80 olmaz. Yani çoğunluğunun geri dönmeyeceğini düşünüyorum. Çünkü burada bir hayat kurdular” (P3, K, 32).

“Dönmeyi düşünmüyorlar. Ben çoğuna soruyorum çünkü o gencin öldürülmesinden sonra Suriyeli vatandaşlarımız azaldı ama benim görüşüklerimin yüzde doksanı dönmeyi düşünmüyorlardı. (...) bir kısmı şey dedi, benim çocuklarım burada evlendi, dönmeyi düşünmüyorum. Bir kısmı da dönsek nereye gideceğiz, her yer yıkık şu anda savaş gitsek ne olacak gibi cümleler verdiler.” (P4, K, 57).

Meslek profesyonelleri, Suriyeli göçmenlerin geri dönüşlerinin mümkün olmadığını, her ne kadar algı bu şekilde olsa dahi uzun bir süre Türkiye'de yaşamlarını sürdüren Suriyelilerin büyük çoğunluğunun yaşamlarını kurduklarını ve bu nedenle büyük çoğunluğunun kalacağını ifade etmişlerdir. Zira Türkiye'deki yaşam tarzı ve koşullarına alışmış kişiler için geri dönüş, sonrasında oluşabilecek olası zorluklar nedeniyle pek de mümkün gözükmemektedir. Uzun zamandır göçmen olarak yaşamına devam eden kişiler için göçmenlik halinin uzaması, ev sahibi ülkeye bir o kadar fazla uyum sağlanmasına ve bundan dolayı geri dönme düşüncesinin zayıflayabilmesine neden olabilmektedir (Anniste ve Tammaru, 2014; Yıldırım, 2023, s. 200). Öte yandan Erdoğan (2014) Türkiye'deki Suriyeli nüfusun çoğunluğunun gençler ve çocuklardan oluştuğunu, ayrıca üç yıldan uzun süre Türkiye'de kalan Suriyelilerin, bu sürenin ardından geri dönme motivasyonunu kaybetmiş olma olasılığının mevcut olduğunu dile getirmiştir.

Suriyeli katılımcılardan bazıları Suriye'ye geri dönmeleri durumunda kendilerine iyi gözle bakılmayacağını, halkın kendilerini kabul etmeyeceklerinden bahsetmişlerdir:

“Ya kesinlikle düşünmem ben artık yani Suriye'ye geri dönmeye. Çünkü orada gitsem bile halk, yani Suriye halkı beni kabul etmez.” (S9, E, 24).

“Ayrıca oradaki insanlar Türkiye'den geri dönen kişilere iyi bakmıyor. Bize nasıl iş versinler ki. Her ne kadar kendi ülkem de olsa güvende olacağımı sanmıyorum. Geri dönmek için bir sebebim yok.” (S14, E, 37).

“Tekrar Suriye’ye dönsem bize kötü gözle bakacaklardır.” (S20, E, 28).

Geri dönüşte mültecilerin büyük bir kısmı ev sahibi hükümet ve yerel halk tarafından dışlanma ve kötü muameleyle maruz kalmaktadır (Buz ve Korç, 2021, s. 202). Çalışmaya katılan Suriyeli katılımcılar da bunu destekler nitelikte yanıtlar vermişlerdir.

Suriyeli göçmenlerin Türkiye’den dönmek istemelerine ilişkin yapılan çalışmalara göre; Erdoğan (2021, s. 226) yapmış olduğu çalışmada Türkiye’deki Suriyelilerin geri dönmeme düşüncelerinin yıldan yıla arttığını gözlemlemiştir. 2017 yılında Suriye’ye dönmek istemeyen Suriyeli oranı %17 iken bu oran 2020 yılıyla birlikte %78’e yükselmiştir. Bu kişilerin %69,9’u Suriye’nin güvensiz bir yer olduğundan dolayı dönmek istemediğini, %30,4’ü Türkiye’de kalarak Türk vatandaşlığı elde etmek istediğini ve %25,3’ü ise oradaki savaşın devam etmesinden dolayı gitmek istemediğini belirtmiştir. Suriyeli göçmenlerle yapılan başka bir çalışmada (Şahin ve Sönmez, 2021, s. 46) %32’sinin Suriye’de yaşayacakları siyasi baskıdan, %31’inin Suriye’deki yetersiz imkânlardan ve %15’inin ise çevreden gelebilecek sosyal baskıdan endişe duyduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4.1.2.2. Geri Dönme Düşüncesi

Devletler mülteciler için kalıcı ve uzun vadeli üç çözüm öngörmüşlerdir. Bunlar: yerel entegrasyon, yeniden yerleştirme ve gönüllü geri dönüşür (Buz ve Korç, 2021, s.197). Bunların içinden ise en tercih edilen gönüllü geri dönüşün sağlanmasıdır. Düşünüldüğünde entegrasyonun sağlanması zaman almakta ve kendisi başlı başına meşakkatli bir süreci ifade etmektedir. Diğer yandan yeniden yerleştirme, göçmenler için ikinci kez kültür karmaşası ve bilinmezliğe atılan adımı oluşturmaktadır. Dolayısıyla göçmenlerin aşına oldukları yere dönmeleri daha tercih edilen bir öneridir. İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya 2024 Şubat ayıyla birlikte toplamda yaklaşık 625 bine yakın Suriyelinin ülkesine gönüllü şekilde geri döndüğünü açıklamıştır (TRT, 2024).

Gerçekleştirilecek geri dönüşün, gönüllü olması ayrıca önemlidir. Bazı geri dönüşler seçim hakkı bırakılmadan çeşitli zorlamalar doğrultusunda gerçekleşebilmektedir (IOM, 2019). Dolayısıyla BMMYK'nin geri dönüşle ilgili kararları göz önüne alındığında, öncelikle gönüllülük ilkesine vurgu yapıldığı görülmüştür. Dolayısıyla geri dönüş

herhangi bir zorlamaya değil, olumlu teşviklere dayandırılmalı, göçmenin özgür iradesine bırakılmalıdır. Bu noktada geri dönmek isteyen kişiye menşe ülke ve bulunduğu durum hakkında tüm detaylar açık ve net bir şekilde aktarılmalıdır (Webber, 2011; Buz ve Korç, 2021). Öte yandan gönüllü geri dönüş yapacak göçmenin bu süreçte güvenliğinin sağlanması ve dönüşünün kalıcı olarak sürdürülebilir olmasına dikkat edilmesi gereken diğer hususlardandır (İçduygu ve Ayaşlı, 2019).

Bazı Suriyeli katılımcılar Suriye'ye dönmek istediklerini dile getirmiş ama dönmek için belli şartların meydana gelmesini şart koşmuşlardır:

“Eğer eğitimini bitirmiş olsaydım, evet dönerdim. Eee orada halkımıza hizmet etmek için işte orada insanlar hizmet etmek, hizmet etmek için oraya geri dönerdim.” (S1, E, 18).

“Ben oraya gideceğim. Ama şu an şöyle düşünüyorum, eğer şu an gitsem bir faydam değil onlara yük olarak kalacağım. Ya zaten mesela ben şu an hemşirelik okuyorum. Okulum bittiğinde oradaki insanlara yardım etmek için gideceğim” (S3, K, 21).

Katılımcılardan S1 ve S3 Suriye'ye dönmek istediklerini ancak şu anda Türkiye'de eğitim aldıklarını, eğitimleri bittiğinde ise dönmek istediklerini dile getirmişlerdir. Katılımcılar Türkiye'de aldıkları eğitimle Suriye'deki kişilere yardım etmeyi arzuladıklarını vurgulamaktadır. Diğer katılımcılar ise Suriye'nin eski haline dönmesi, yeniden güvenli bir yer olması ve Esad'ın gitmesi koşuluyla Suriye'ye dönebileceklerini ifade etmişlerdir:

“Eğer Esad iktidardan giderse elbette dönerim. Suriye'de evim vardı, hatta zengindim ama Esad olduğu sürece oraya dönemem çünkü mutlaka bana hesap soracaklar ve askeriyeye alacaklar. Savaşmak zorunda kalacağım.” (S5, E, 40).

“Suriye'de Türkiye'de olduğu gibi huzurlu bir ortam olur ve iktidar değişirse elbette giderim.” (S6, E, 32).

“Tabii ki elimde olsa geri dönerdim çünkü Suriye benim ana vatanım ve gitmek istiyorum. Ama Esad gitmediği sürece oraya dönemem.” (S12, E, 24).

“Tabii ki güvenli bir şekilde imkânım olursa geri dönerim çünkü sonuçta insanın ülkesinden başka yeri yoktur ve Türkiye'ye bu misafirperverliği için teşekkür ediyoruz. Tekrar ediyorum güvenli bir şekilde ve oradaki durumlar düzelse kesinlikle geri dönerim.” (S15, E, 47).

“Esad iktidardan vazgeçerse millet geri döner kimse kalmaz burada. Çünkü ülkenin bu hale gelmesinin nedeni Esad. Oradaki insanlar Esad'dan önce sorunsuz bir şekilde birlikte yaşıyordu zaten. Esad gitsin yine yaşarlar” (S17, E, 55).

Katılımcıların ifadelerinden Suriye’de Esad’ın olduğu sürece kendileri için güvenli olmayacağı ve orada huzur bulamayacakları anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Suriye’deki mevcut yapı ve yönetim Suriyeliler için itici bir unsur oluşturmakta, bu unsurların ortadan kalktığı vakit ancak dönüş için bir ihtimal meydana gelebilecektir.

Araştırmada yer alan Türk katılımcılardan yalnızca 1 tanesi Suriyelilerin geri döneceğini düşünmekte ve Suriyeli katılımcıların ifadelerine benzer olarak bunun yalnızca Esad’ın gitmesiyle mümkün olacağını ifade etmiştir:

“Onlardan taraf birisi alırsa giderler. Esad giderse geri döneceklerini düşünüyorum” (T2, E, 52).

Göçmenler her ne kadar ülkelerine geri dönmek isteseler ve bu düşüncede olsalar da kendi ülkelerindeki iktidarın ve halkın kötü muamelesi ve de göç sürecindeki belirsizlikler göçmenlerin bu sürece çekinceli olarak yaklaşmalarına neden olmaktadır (Buz ve Korç, 2021, s.195). Zira geri dönüş durumunda, birçok göçmen hükümet ve yerel halk tarafından dışlanma ve olumsuz muameleye maruz kalma riskiyle karşı karşıyadır. Mülteciler için ideal ve sürdürülebilir bir çözüm olarak kendi ülkelerine dönüş düşünülse de bu çözümün uygulanabilirliği, göçlerine sebep olan dinamiklerin değişmediği veya kötüleştiği durumlarda pek de mümkün değildir (İçduygu ve Ayaşlı, 2019).

Altındağ bölgesinde görev yapan bazı meslek profesyonelleri de Suriyeli göçmenlerin ülkelerine geri dönmek isteyeceklerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Birçoğu dönmeyi düşünür diye düşünüyorum ancak tabii bu onlar için çok farklı şey ifade etmekte. Yani oradaki siyasi istikrarsızlığın son bulması, önce olarak güvenliğin sağlanması, mevcut hizmetlere erişiminin gelişmesi bence onların ülkelerine gönüllü olarak geri dönmelerini sağlar. Şimdi şu an Türkiye’deki durumlarına da bakıldığında aslında birçok hak ve hizmete erişemiyorlar ve hala dil gibi bir sorunla yaşıyorlar 13 yılı geçmesine rağmen. Dönmek isterlerdi bence.” (P1, K, 26).

“Birebir görüşme yaptığım insanlar da eğer dönebilecek bir yerim olsaydı kesinlikle dönerdim, kafasındalar. Çünkü dediğim gibi burada entegre olamadılar. Suriye Savaşından sonra yani 13 senede entegre olamayan bir kesimden bahsediyoruz. Ve çok büyük bir kayıp nesil de var. Fırsatları olsa kesinlikle döneceklerini inanıyorum.” (P2, K, 29).

Meslek profesyonellerinin ifadelerinden Suriyeli göçmenlerin geçen 13 sene boyunca henüz entegre olamadıkları anlaşılmaktadır. Profesyoneller, gönüllü geri dönüş yolundaki

zorlukların aşılması durumunda Suriyeli göçmenlerin geri döneceklerini, çünkü Türkiye’de de birçok hak ve hizmete erişemediklerini ve hala topluma yabancı kaldıklarını vurgulayarak Suriyelilerin geri dönmek istediklerini ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra P2, küçük yaşta Suriye’deki savaştan kaçarak Türkiye’ye sığınan ve Türkiye’de eğitim hakkı gibi hizmetleri sağlayamamış, topluma entegre olamamış ve dezavantajlı duruma düşen “kayıp nesile” atıfta bulunmuştur. Türkiye’deki göçmen çocukların eğitim sistemine katılımları hala kısıtlıdır (Eren, 2019). Çocukların okul sistemine dahil olamamaları ailenin bilinçsizliği, ekonomik nedenler, dil ve kültür farklılığı gibi etkenler nedeniyle olabilirken teorikte eğitim sisteminin içinde yer alması gereken çocuklar pratikte sisteme dahil edilmemekte ve kayıp nesli oluşturmaktadır (Gencer, 2017; Gencer ve Özkan, 2017). Yapılan bir çalışma da bu durumu desteklemektedir. Zira Ankara’da gerçekleştirilen bir çalışmada hanedeki çocuk sayısının artmasına bağlı olarak okula devam eden çocuk sayısında azalma olduğu görülmektedir. Üç ve daha fazla sayıda okul çağında çocuk olan hanelerde, bazı çocukların, diğer çocukların eğitime devam edebilmesi adına eğitimden koparılıp çalışma yaşamına sürüklendiği görülmüştür. Araştırma bulgularından hareketle, okul çağındaki çocukların kayda değer bir bölümünün okula devam edemedikleri görülmektedir (Karataş, Demiröz, Aygüler, Ayalp ve Bolgün, 2018, s.33-34).

Elbette teori ve pratiğin farklılığı; göçmen karşıtlığı, dışlanma, başarısız entegrasyon gibi nedenlere dayanmaktadır. Dolayısıyla katılımcı P2’de bu duruma dikkat çekerek entegrasyonun sağlanamaması ve uygulamadaki aksaklıklar nedeniyle Suriyeli göçmenlerin ülkelerine dönmelerinin daha iyi bir seçenek olduğunu ifade etmiştir.

Suriyeli göçmenlerin ülkelerine dönmek istemelerine ilişkin çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin Birleşmiş Milletler Raporu’nda katılımcıların %75,2 gibi büyük bir kısmı bir gün ülkesine geri dönmeyi istediğini, %5,9 gibi bir kısmı da önümüzde 12 ay içinde dönmeyi planladığını ifade etmiştir (UNHCR, 2019). 1200 katılımcı ile yapılan başka bir çalışmada ise katılımcıların %4,67’si geri dönüş olasılıklarına dair hiçbir fikirlerinin olmadığını, %2,75’i savaş bitmese dahi geri döneceğini, %16,75’i asla geri dönmeyeceğini, %62,92’si ise savaşın bitmesi ve Suriye’deki hükümetin değişmesi koşulunu belirtmiştir (Kayaoğlu, Şahin Mengücek ve Erdoğan, 2022). Cantürk ve Erdoğan’ın (2022) yapmış olduğu çalışmada ise yine benzer olarak katılımcıların geri

dönmek istedikleri ancak bunun için oradaki iş, eğitim, sağlık gibi olanakların düzelmesi ve savaşın bitmesi koşulunu öne sürdükleri görülmektedir.

Suriyeli katılımcıların ifadelerinden yola çıkarak Suriye'deki savaşın bitmesi, mevcut iktidarın değişmesi, altyapı ve hizmetlerin yeniden eski haline getirilmesi geri dönüş için ön şart olarak kabul edilse de bunların kısa vadede gerçekleşmesi çok olası değildir. Dolayısıyla Suriyeli katılımcılar her ne kadar ön şart olarak bu maddelerden bahsetseler de Türkiye'deki Suriyelilerin büyük çoğunluğunun kalıcı oldukları düşünülebilir (Erdoğan ve Çorabatır, 2019).

4.1.2.3. Geri Dönüş Düşüncesine Altındağ Olaylarının Etkisi

Bazı katılımcılar Altındağ Olaylarının Suriyeli göçmenlerin geri dönüşünde etkisi olduğunu düşünmektedir. Çalışmaya dahil olan Suriyeli katılımcılardan çok azı Altındağ Olaylarının geri dönme düşüncesine neden olduğunu ifade etmiştir:

“Savaştan kaçıp geldiğim ülkede ölüm korkusu yaşayacaksam kendi ülkemde bu korkuyu yaşamayı tercih ederim. Biz buraya korku yaşamamak için geldik. Orada savaş vardı ve ne zaman nereye bomba düşeceği belli değildi. (...) Oradaki tek problem Esad'dı. İnsanların birbirleriyle bir problemi yoktu. Ama burası öyle değil. Burada savaş yok ve başımıza bomba düşmeyecek ama buradaki insanların bize ne zaman ne yapacağı belli değil.” (S4, E, 63).

Suriyeli katılımcı orada ölüm korkusu yaşadığı için Türkiye'ye geldiğini, ancak eğer Türkiye'de de benzer korkuları yaşayacaksa, hiç yoktan bu duyguları kendi ülkesinde yaşamayı tercih edeceğini, bunun yanı sıra, Türk halkının Suriyelileri bir tehdit unsuru olarak gördüğü vurgulamıştır. İtme-çekme kuramı bağlamında düşünüldüğünde katılımcı S4'ü Suriye'den iten sebeplerin güvenlik sorunu olduğu ve bu nedenle Türkiye'ye geldiği, ancak aynı sorunları Türkiye'de yaşadığında Suriye'nin kendi vatanının olmasının çekici bir faktör olduğu kanısına varılabilir. Öte yandan Türkleri kendine tehdit olarak görmesi iki halk arasındaki başarısız entegrasyon ve sosyal izolasyona işaret etmektedir. Altındağ Olaylarının alt boyutları “Altındağ Olaylarına İlişkin Değerlendirmeler” başlığı altında detaylıca ele alınmıştır.

Bazı Türk katılımcılar da Altındağ Olaylarının Suriyelilerin geri dönmeyi düşünmesinde etkili olduğunu ifade etmişlerdir:

“O bir ayda burada Suriyelilere yapıları insan düşmanına yapmaz. Bak biz din kardeşiyiz, tamam aynı ülkenin vatandaşı olmayabiliriz ama gelenler bırak onları bize eziyet ettiler. (...) Suriyelileri dışarı çıkarmadılar, adamlara ekmeğini görevliler götürdü, belediye çalışanları götürdü, polis götürdü, zabıta götürdü. Halk zabıtaya bile tepki gösterdi ekmeği götürüyorsun diye, böyle bir ortamda burada kalmak ister misin?” (T3, E, 42).

“Bence etkisi olmuştur. Çünkü burada ufak bir olay olduğu zaman öyle hemen bunların dükkanlarına, evlerine saldırıyorlar. Diyor ki benim 3 tane küçük çocuğum var, evdeyiz diyor. Olaylar olduğunda evime taş yağdırdılar. Bütün camları kırdılar diyor.” (T5, E, 59).

Türk katılımcıların ifadelerinden göçmen karşıtlığı (zenofobia) net bir şekilde görülmektedir. Zenofobia en genel anlamıyla “göçmenleri/yabancıyı topluma veya ulusal kimliğe yabancı oldukları gerekçesiyle bireyleri kabul etmeyen, dışlayan ve genellikle kötüleyen ön yargıları, tutumları ve davranışlar” (ILO, IOM ve OHCHR, 2001, s. 2) şeklinde tanımlanmakta ve göçmenleri/yabancıyı birer tehdit olarak görmektedir (Güngör, 2017, s. 209). Göçün yoğun olduğu bölgelerde sıkça türevleriyle karşılaşılan göçmen karşıtlığı, Altındağ Olayları gibi olayların yaşanması sonrasında kendini daha görünür kılabilir. Katılımcıların ifadelerinden Türk halkının Suriyelilere yönelik bir karşıtlığı söz konusudur¹. Bu karşıtlık Altındağ Olaylarıyla iyice açığa çıkmış ve Suriyeli göçmenler üzerinde yıkıcı bir etki bırakmıştır. Suriyeliler evlerindeyken evleri taşlanmış, olayların sonrasında dışarı çıkamayan Suriyelilere erzak götüren personele tepki gösterilmiştir. Dolayısıyla Türk katılımcılar bu olayları referans göstererek böyle bir ortamda hiçbir Suriyelinin kalmak istemeyeceğini düşündüklerini ve bu olayların Suriyelilerin geri dönüşüne etkisi olabileceğini düşündüklerini ifade etmişlerdir.

Altındağ bölgesinde görev yapan meslek profesyonellerinden bazıları da Altındağ Olaylarının Suriyeli göçmenlerin geri dönüşünde etkisi olduğunu düşünmektedir:

“Ben kurumumda çalışırken Altındağ olaylarından sonra bana gönüllü olarak geri dönmek istiyorum diyen vakalarım, danışanlarım olmuştu. (...) O an kendilerini Türkiye’de güvende hissetmedikleri için geri dönmek isteseler de hani geri dönüş notalarına baktığımızda çok daha büyük güvenlik risklerinin olduğu bir yer aslında. Bu yüzden onlar içinde gönüllü olarak geri dönen olmadı.” (P1, K, 26).

¹ Altındağ Olayları kapsamında göçmenlere yönelik karşıtlığa neden olan etmenler “Altındağ Olaylarının Nedenleri” ve “4.3. İki Halkın Birbirine Yönelik Düşünce ve Algıları” başlıklarında detaylıca ele alınmıştır.

“Orada yaşayan ya o bölgede yaşayan insanlar için Altındağ Olayları çok büyük bir dönüm noktasıydı. O zaman Altındağ olayları zamanı fırsatları olsaydı kesin kesinlikle giderlerdi diye düşünüyorum.” (P2, K, 29).

Meslek profesyonelleri Altındağ Olayları sonrası kendilerine danışan Suriyeli müracaatçıların geri dönmek istediklerini aktarmışlardır. Olaylar sonrasında yaşanan korku ve güvensizlik ortamı göçmenlerin geri dönmeyi düşünmelerine etki etmiş olsa da profesyonellerin ifadeleriyle geri dönüşün göçmenler için daha büyük bir tehlike arz etmesi onların dönmemesinde etkili olmuştur.

Bazı Suriyeli katılımcılar ise Altındağ Olaylarının geri dönmeyi düşünmelerinde bir etkisi olmadığını aktarmışlardır:

“Altındağ olaylarında korktuk ancak geri dönmek için bir etkisi olmadı. Esad giderse öyle döneceğim.” (S5, E, 40).

“Bu tarz olaylar her yerde olabilir. Bu tarz kavgalar ve tartışmalar Suriye’de de oluyordu. Biz savaştan kaçtık. Orada bombalar insanları öldürüyordu ve bunun için sebep yoktu. Burada kötü bir olay yaşandı ancak savaşın olduğu yere dönecek kadar da etkilemedi. Etkilenenlerden bazılarının döndüğünü duyduk. Herkes bu tarz olaylardan aynı etkilenmiyor” (S7, E, 40).

“Doğrusu olaylar beni korkuttu ancak geri dönmeyi düşünmedim. Ara sıra böyle olayların olması normal. Olur ve biter. Bu her yerde böyle olur” (S14, E, 37).

“Yani Suriye’de de zaten bomba patlıyordu. Üzerimizi böyle orada evler yıkılıyordu. Bundan daha zordu ve düşünmedik dönüş yapmayı hiç.” (S19, K, 38).

Suriyeli katılımcılar geldikleri ülke Suriye’de de benzer karışıklıkların olduğunu, bu tarz olayların onları korkuttuğunu ancak dönmeyi düşünmediklerini vurgulamışlardır. Zira Suriye’deki savaşın yıkıcı boyutları daha fazladır ve göçmenler üzerinde bıraktığı izler daha derindir. Dolayısıyla Suriyeli katılımcılar, ülkelerindeki savaş ortamı ve Altındağ Olaylarını birbiriyle kıyasladıklarında Altındağ Olaylarının daha tolere edilebilir buldukları anlaşılmaktadır.

4.2. ALTINDAĞ OLAYLARINA İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER

Bu ana tema altında Suriyeli, Türk ve meslek profesyonellerinin gözünden Altındağ Olaylarının nedenlerine değinilecek, yaşanan olayların yerel halk ve Suriyeli göçmenlerin arasındaki ilişkilere, Suriyeli algısına, yerel halkın ve Suriyeli göçmenlerin yaşamına ne

şekilde yansıdığı bunların yanı sıra katılımcıların gözünden medyanın Suriyeli temsili incelenecektir. Bu kapsamda çalışma “Altında Olaylarının Nedenleri”, “Altında Olaylarının Yansımaları” ve “Suriyelilerin Medyadaki Temsili” olmak üzere 3 alt temaya ayrılmıştır. Tema, alt tema ve kategorilere ait şema şekil 6’da gösterilmiştir.

Şekil 6. Altındağ Olaylarına İlişkin Değerlendirmelere Ait Şema

4.2.1. Altındağ Olaylarının Nedenleri

Altındağ Olayları olarak adlandırılan olay, 10 Ağustos 2021 tarihinde Ankara Altındağ'da Önder Mahallesi'nde meydana gelmiştir. Olayda, gençlerden oluşan Türk grup ile Suriyeli grup arasında tartışma çıkmış ve Türk gençlerden biri Suriyeli bir genç tarafından bıçaklanarak hayatını kaybetmiştir. Olayın duyulması üzerine bazı Türk gruplar tarafından Suriyelilerin yaşadığı evler taşlanmış, dükkanlar yağmalanmış ve kolluk kuvvetlerinin müdahalesiyle olaylar yatıştırılmıştır. Bu çalışma kapsamında olayın gerçekleştiği Önder Mahallesi ve çevresinde görev yapan meslek profesyonelleri, yaşayan/çalışan Suriyeli ve Türk kişilerle gerçekleştirilen görüşmelerde olayların ekonomik sebeplerden, gençlerin mevcut durumundan, mahallenin bulunduğu sosyo-ekonomik ve kültürel yapısından, sosyal temas eksikliğinden, provokatör gruplardan, grupların birbirlerine ilişkin olumsuz tutum ve düşüncelerinin birikiminin bir göstergesi olarak bir sonuç arayışından ve bölgedeki güç savaşı gibi sebeplerden dolayı meydana geldiği anlaşılmıştır.

4.2.1.1. Ekonomik Nedenler

Göçün ekonomi üzerinde olumlu ve olumsuz etkilerinden söz edilebilir. Özellikle kaynak dağılımını değiştirmesi, yeni iş kolları oluşturması ve ticaret yolları açması olumlu özellikler olarak sayılabilirken işsizliği artırması, çalışma ücretlerini düşürmesi ve istihdamda rekabeti artırarak hayat pahalılığını da beraberinde getirmesi olumsuz özellikleri olarak sayılabilir.

Suriye'de meydana gelen savaştan sonra gelen göçmenlerin Türk ekonomisi üzerindeki etkisi de kuşkusuz oldukça fazladır. Suriyelilerin Türkiye'deki tarım gibi sektörleri ayakta tutması olumlu özelliklerinden sayılabilirken (Cento ve Bahşi, 2022), istihdamda getirdiği rekabet ve göçmenlerin kaçak olarak düşük ücretlerde çalışıyor olmaları yerel halk tarafından olumsuz karşılanan nedenlerdir (Kaypak ve Bimay, 2016; Taştan ve ark., 2016).

Çalışmadaki katılımcıların ifadelerinden Altındağ Olaylarının yaşanmasındaki sebeplerden birinin ekonomik nedenler olduğu ortaya çıkmıştır. Zira Suriyelilerin gerek

ticarete gerekse istihdamda ekonomik rekabet oluşturması, Suriyelilere verilen yardımların yerel halk tarafından olumlu karşılanmaması, Suriyelilerin ekonomik hakları bağlamında doğru bilinen yanlışlar, Suriyelilerin gelmesiyle bazı Türklerin fiyatları yükseltmesi ve Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik koşullar gibi sebepler Altındağ Olaylarının ekonomi kategorisinin altında ortaya çıkarmıştır.

Bazı Suriyeli katılımcılar kendilerinin ticaret yapmalarının Türkler tarafından olumsuz karşılandığını şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Ama bence Suriyelilerin dükkan açması ve ticaret yapması Türkleri rahatsız ediyor. Bir de bu olay öncesinde birkaç tane ufak olay oldu. Bu yüzden insanlar birbirlerine karşı mesafeli durmaya başladı. En son böyle bir olay olunca her şeyin nedeni oldu.” (S6, E, 32).

“Ya şimdi önceki zamanlarda sayı azdı. Mülteci gelenler ve sayı artınca ister istemez bazı ekonomik rekabet olabilir ve insanları da bazı kötü insanları da var ve birisi kötülük yaparsa sanki herkes kötüdür gibi o gözle bakılıyor. O yüzden işte olaylar da gelişiyor.” (S16, K, 36).

Suriyeli katılımcılar kendilerinin ticaret yapmasının rekabet ortamı yarattığını ve bu durumun Türkler tarafından olumlu karşılanmadığını vurgulamışlardır. Türkler ise oluşan bu ticari rekabeti şu şekilde ifade etmişlerdir:

“İnsanlar kendi dükkanlarını kapatıyor. Çünkü ticaret dönmüyor. Mesela diyelim domates halde 5 liraysa Suriyelilere 5 buçuk normal Türk manavda 6 TL diyelim. Türk insanlar da Suriyelilerden almaya başlıyor ucuz diye.” (T6, E, 26).

Suriyelilerin işlettiği dükkanların Türklerin işlettiklerine göre daha ucuza ürün sattıkları ve bunun da rekabet ortamı oluşturarak Türklerin gelirlerini olumsuz etkiledikleri anlaşılmaktadır. Öte yandan ürünlerin daha uygun olmasından dolayı Türklerin de Suriyelilerden alışveriş yaptıkları ve ticari ilişkilerde tek taraflı davranmadıkları görölmektedir. Meslek profesyonellerinden P3 ise Suriyelilerin Türkler ile benzer sektörlerde ticarete başladıklarını ve rekabeti kızıştırdıklarını şu şekilde ifade etmiştir:

“Orada Türk manavın yanına Arap manav açtı. Ne bileyim fırının yanına Arap fırına açtı.” (P3, K, 32).

Türk katılımcılardan T12 ise ticaretteki rekabet ortamının yanı sıra Suriyeli göçmenlerin ucuza çalışmayı kabul ettiklerini ve bu nedenle iş verenlerin Türkleri işten çıkararak Suriyelileri çalıştırmaya başladıklarını şu şekilde ifade etmiştir:

“Şimdi Suriyeliler ucuza çalışınca birçok Türk işten çıkarıldı. Böyle olunca da hani ister istemez Türkler’de bir onlara karşı işte bir kin bir nefret oldu.” (T12, E, 56).

Benzer olarak meslek profesyonellerinden P3 de Altındağ’daki Türk esnafın ucuz iş gücü olarak Suriyelileri tercih ettiğini ve bu nedenle Türklerin işten çıkarıldıklarını şu şekilde ifade etmiştir:

“Ankara başkent olduğu için tabii ki de akın ettiler. Ankara’da da birçok ilçeden ziyade Altındağ ağırlık kazandı. Çünkü kira fiyatları düşüktü. Biri gider bir iş bulur siteler mobilya bölgesinde. Ankara’da ucuz emek orada. Dolayısıyla Suriyeli orada gidip rahatlıkla iş bulabildi. Bu kimin işine geldi, Türk iş verenler. Üzerlerinde işte ödenek güvence herhangi bir şey olmaksızın Suriyeli işçi çalıştırmaya başladılar. O nedenle mobilya sanayindeki önce Türk işverenlere sormak gerekiyor neden bu olay patlak verdi diye” (P3, K, 32).

Suriyelilerin ucuza çalışmayı kabul etmeleri Türklerin işten çıkarılmalarına neden olmuş ve bu da yerel halkta Suriyelilere yönelik bir nefret doğurmuştur.

Suriyelilerin ticarete ve istihdamda rekabeti artırmasını Gerçekçi Çatışma Kuramıyla açıklamak mümkündür. Zira kuram, gruplar arası çatışmaların sebebi olarak sınırlı kaynakların bulunduğu bir ortamda rekabetin ortaya çıkacağını, rekabetin de anlaşmazlıklara neden olacağını ileri sürmektedir (Kauders, 2022). Bu nedenle iki grup arasındaki rekabet ortamı Altındağ Olaylarının meydana gelmesinde rol oynamaktadır. Ancak yerel halk ve Suriyeliler arasındaki rekabet ortamı yeni bir olgu değildir. Zira bu çalışmadaki katılımcıların ifadelerine paralel olarak Sönmez ve Adıgüzel (2017) tarafından Gaziantep’te yapılan bir çalışmada Suriyelilerin ucuz iş gücü olmalarından dolayı iş verenlerin onları tercih ettikleri, Türk çalışanların işlerinden olduğu ve yerel halkın Suriyelileri kendilerine tehdit ve rakip olarak gördükleri ifadeleri yer almıştır. Paksoy ve arkadaşlarının (2015) Kilis’te, Budak’ın (2017) ise Elazığ’da yaptığı bir çalışmada Suriyeli göçmenlerin ekonomiye zarar verdikleri ve Türk çalışanların işsiz kalmalarına neden oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Benzer olarak Kilis’te yapılan başka

bir çalışmada ise işsizliğin Suriyeliler tarafından arttığını düşünenlerin oranı %86 olarak bulunmuştur (Memiş, 2015, s. 110).

Ekonomiye ilişkin başka bir detay ise Suriyelilere yapılan yardımlardır. Çeşitli çevrelerce finanse edilen yardımlar Suriyelilere yönelik algının olumsuz olmasında etkili olmuştur. Suriyeli bir katılımcı bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

“Yani bilgisi olmayan kişiler bir şeyler duyduğu zaman da bunlar büyüyor. Yani ben çalışıyorum. Biliyorum ve çok duyuyorum mesela böyle olaylar. (...) Ama genel olarak milletten fikrinde olmuş ki devlet bütün Türklerin parasını yardım olarak mültecilere veriyordur. O yüzden biraz şey oluyor yani maddi konusu her insanı şey yapar yani bir sürü şeye sebep oluyor.” (S16, K, 36).

İşin içinde maddiyatın olması iki grup arasındaki gerilimi tırmandıran başka bir etkidir. Zira katılımcı S16, genel olarak Türklerde Suriyelilere verilen yardımların kendi ceplerinden gittiği düşüncesinin hâkim olduğunu ifade etmiştir. Oysa Mülteciler Derneği'nin 2019 yılında hazırlamış olduğu bilgilendirici kitapçıkta Suriyelilerin devletten maaş almadıkları, kendilerine verilen maddi yardımların Avrupa Birliği tarafından finanse edildiği belirtilmiştir (Mülteciler Derneği, 2019). Ancak Suriyeli göçmenlerin ücretsiz yararlandığı sağlık hakları gibi hakları olmasına karşı toplumun genel olarak tüm maddi çerçevede Suriyelilere avantajlı görmeleri toplumsal bazda oluşan bir önyargının ürünüdür.

Türkler ise Suriyelilere yardım verilmesinin yanı sıra Türklerin de yardıma ihtiyacı olduğunu ve bu durumun yerel halkta olumsuz karşılandığını şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Artık hastaneler bedava, her şey bedava. Gidiyorsun bir ailede kaymakam yardımlarından, belediye yardımlarından 4 tane 5 tane maaş alıyorlar. Cumhurbaşkanımız diyor ki “Bunlara işte şu kadar milyar dolar harcadım.” Bunlara milyar dolar harcıyorsun da emeklilere niye vermiyorsun? Bu da Türk halkımız zoruna gidiyor, biliyorsun geçim davası da var.” (T2, E, 52).

“Suriyelilere devlet tarafından büyük bir destek var. Bak bunun kimse farkında değil ama. Ha tamam devlet veriyordur, Avrupa Birliği veriyordur ama bir şekilde Suriyelilere yardım ediliyor. Adam hem destek alıyor, maddi destek alıyor hem bir de burada çalışıyor.” (T3, E, 42).

“Sağlıkta veya işte devletten ekstra para almalarıyla ilgili de olabilir. Çünkü insanlar artık ekonomik anlamda çok zorlandıkları için Türkler onlara karşı tahammül edemiyorlar.” (T7, K, 39).

“Devlet kendi insanına benim burda çok çöp toplayan vatandaşı var. Suriyelilerin paraları yatıyor. Bim’de harcayacakları paralar geliyor. A101’de harcayacakları paralar geliyor. Kendi halkına niye yardım etmiyor abi?” (T8, K, 52).

Türk katılımcılar; Suriyeli kişilerin her birinin yardım aldığını, Suriyelilerin ailelerinin kalabalık olmasından dolayı aldıkları yardımların fazla olduğunu ve siyasi otoritelerin Suriyelilere yüksek miktarlarda yardımlar yaptıklarını ifade etmişler, Türklerdeki yardıma muhtaç kişilere yardımlar yapılmadığını bunların yanı sıra Suriyeli kişilerin yardım almalarının yanında kendi ticarethanelerine de sahip olduklarını, dolayısıyla Türklere göre daha fazla refah içinde yaşadıklarını düşündüklerini ve bu nedenle de tepkilerini Suriyelilere yönelttiklerini aktarmışlardır. Türk katılımcıların ifadelerini Gerçekçi Çatışma Kuramı ile açıklamak mümkündür. Zira toplumda var olan kaynakların sınırlı olması ve bu sınırlı kaynakların paylaşımı konusunda çeşitli gruplar arasında çatışmanın ortaya çıkması muhtemel bir durumdur (Kauders, 2022).

Göç İdaresi Başkanlığı tarafından hazırlanan “Doğru Bilinen Yanlıklar” isimli kitapçıkta devletin Suriyelilere gıda, kira ve maddi yardımlarda bulunmadığı ancak Geçici Koruma Yönetmeliğinin 26’ncı maddesinde geçici koruma kapsamındaki Suriyelilere sağlık, eğitim, iş piyasasına erişim, sosyal hizmetler ve yardımlar ile tercümanlık ve benzeri hizmetler sağlanabileceği belirtilmiştir. Böylelikle Suriyeliler, kayıtlı buldukların il/ilçenin valilik, kaymakamlık veya belediye gibi kurumlarına giderek sosyal yardım başvurusunda bulunabilmektedir. Yapılacak yardımlar her başvuran Suriyeliye değil, yapılan incelemeler doğrultusunda yardım almaya uygun nitelikteki Suriyelilere verilmektedir. Bu kapsamda yapılan yardımlar “Sosyal Uyum Projesi” adı altında Avrupa Birliği tarafından finanse edilmekte ve devlet tarafından Suriyelilere özel ayni ve nakdi yardımlar yapılmamaktadır (Goc.gov, 2022). Ancak durum her ne kadar bu şekilde işlese de ülkenin içerisinde bulunduğu ekonomik durumlar nedeniyle Suriyelilere karşı ötekileştirici, ayrımcı ve suçlayıcı ifadeler artmaktadır (ICG, 2018). Zira yapılan bu yardımlar, Türkiye’deki sosyo-ekonomik yönden düşük kesimin ikinci plana itildiği düşüncesini ortaya çıkmaktadır (Sönmez, 2014’ten akt: Çoltu ve Öztürk, 2018, s. 192).

Yapılan bir çalışmada Suriyelilerin Türk ekonomisine zarar verdiklerini söyleyenlerin oranı %70,8 iken %60’ı ise Türkiye’deki yoksullara rağmen Suriyelilere yardım yapılmasına itiraz etmiştir (Erdoğan, 2014, s. 26). Gaziantep’te yapılan başka bir

çalışmada ise yoksul Türk katılımcıların Suriyelileri yoksul olarak görmedikleri, Suriyelilerin aldıkları yardımlara aslında ihtiyaçları olmadıklarını düşündükleri ve bu yardımların aslında Türklerin hakkı olduğunu düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır (Kahraman ve Nizam, 2016). Benzer olarak Ankara’da yapılan başka bir çalışmada ise Türk katılımcıların %70’inin Suriyeliler nedeniyle Türklere gelen yardımların azaldığını vurguladıkları sonucuna ulaşılmıştır (Taştan, Haklı ve Osmanoğlu, 2017). Dolayısıyla yapılan yardım ve harcamalar her ne kadar Türkiye’nin kendi bütçesinden karşılanmasa da halkın yapılan bu yardım ve harcamaların kendilerine yapılmasını istedikleri anlaşılmakta ve bu durumun Suriyeliler ve Türkler arasındaki ilişkilere olumsuz yansıdığı görülmektedir.

Anlaşılmaktadır ki ülkenin içerisinde bulunduğu ekonomik koşullar göçmenlere ilişkin görüşler üzerinde etkili olmaktadır. Zira ülkede yaşanan ekonomik zorluklar nedeniyle, göçmen ve yerel halkın zorlandığı ancak yerel halkın olumsuzluklardan göçmenleri sorumlu tuttukları görülmektedir:

“Suriyeliler geldiğinde ülkenin ekonomisinin etkilenmesi yani yavaş yavaş tam o zamanlar başlamıştı her şeyin pahalılaşması, bir şeylerin kötüye gitmesi. İnsanlar tam bu duruma alışık değildi. Bu alışık olmadığı için de halk şöyle düşündü, Suriyelilerin gelmesiyle kendi imkânlarını hani bir ortada bir pasta varsa ve bu pasta atıyorum 10’a bölünüyorsa bu pastanın yirmiye bölüneceğini düşündüler ve bir tepkileri oldu.” (T4, E, 24).

“Şu an Türkiye’nin içinde bulunduğu ekonomik koşullarla alakalı olabilir. Çünkü 2010 yılında geldiklerinde ülkedeki ekonomik durum bu kadar kötü değildi. Her geçen gün kötüye gittiğimiz için onlar da insanların gözüne batıyor artık diye düşünüyorum. Hem iş anlamında ucuz işçilikleri olduğu için Türk insanlarının da iş bulamamasıyla alakalı olabilir” (T7, K, 39).

Türk katılımcıların ifadelerine benzer olarak profesyoneller de düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Altındağ olaylarının olduğu döneme baktığımızda ekonomik istikrarsızlığın da Türkiye’de ciddi olduğu bir süreç. Biliyorsunuz ki böyle ekonomik olarak ülkedeki ekonomik istikrarsızlığın ve zorlukların sebebini yerel hak genel olarak göçmenlere bağlamaya çok eğilimli olduğu için de aslında hani bütün bu toplumdaki olan olaylar halkın artık kendisi ve tahammülünü azalttığı için bence Suriyeliler de hedef gruplardan biri haline geldi” (P1, K, 26).

Ülkenin zor zamanlardan geçtiği vakitlerde yerel halk, göçmenleri “günah keçisi” ilan ederek onları sorumlu tutma eğilimine girebilmekte, diğer bir deyişle ötekileştirmektedir (Doğan ve Ünal, 2021, s.36). Araştırmalar ekonomik koşulların kötüye gittiği vakitlerde göçmenlere olumsuz tutumların yüklenme eğiliminin arttığını göstermektedir (Dinçer ve ark, 2013; Hronová, 2016; Cagaptay, 2019). Avrupa’da da artan göçmen karşıtlığında siyasi söylemlerin etkisi büyüktür. Yapılan çalışmalarda Avrupa’da siyasi söylemler yoluyla ekonominin kötü gidişatının sorumlusu olarak göçmenler gösterilmektedir (Tahincioğlu, 2020, s. 288). Zira halkın ekonomik gücü iyileştikçe göçmen karşıtı görüşleri destekleme olasılıkları da düşmektedir (Ünal, 2023).

Ekonomik etkenlerin başka bir boyutu ise göçmenlerin kira fiyatlarını yükseltmeleri noktasındadır. Türk katılımcılar bu durumu şu şekilde ifade etmektedir:

“Aslında bizim halkımızın da biraz suçu var. Mesela örnek veriyorum zamanında Suriyeliler ilk geldiği zaman kiralar, örnek veriyorum 500- 1000 bandındayken bizim halkımız, ev sahipleri Suriyelilere 2.000 - 3.000 liraya kiraya verdi. (...) onlar da bunu fırsat bilip bir evde 15, 20 kişi yaşamaya başladılar biz 3.000 TL kira veriyoruz kafasıyla. Bu da komşu ilişkisi, esnaf ilişkisi, dükkân ilişkisi, her şeyi yavaş yavaş biraz fitillemeye başladı.” (T4, E, 24).

“Bunlar geldi yiyeceklerin fiyatları arttı. Kiralar 10 misli oldu. Yani biz şu parayı vererek biz tatalım evi dediler. Şu parayı vererek daha hep bir üstünü verdiler, hep bir üstünü verdiler. Bizim milletin de doyumsuzluğu bizi bu hale getirdi. Şimdi de Türkler ev bulamadığı için nefret ediyor.” (T8, K, 25).

“Şu an birçoğu yükseğe kiralyorlar evlerini. Yani Türkler de burada aslında şey yaptılar, bayağı piyasayı falan canlandırdılar. Normalde bu eve baksana oturur musun? Yani oturulacak ev değil ama şu an 3.000 TL 5.000 liraya kiraya veriyorlar bu evleri. Yani onlar da fırsatçılık yapıyor” (T12, E, 56).

Türk katılımcılar özellikle Suriyelilerin gelmesinden bu yana kiraların yükseldiğini, bunun sebebinin ise Suriyelilerin kalabalık yaşaması ve böylelikle eve daha fazla para gireceği düşüncesinden kaynaklandığını vurgulamışlardır. Dolayısıyla Türklerin fırsat bilip Suriyelilere fiyat yükseltmelerinden bir süre sonra bu durumdan Türkler de etkilenmeye başlamış, artan kira fiyatlarının sorumlusu olarak Suriyeliler görülmeye başlanmıştır.

Göçmenlerin kira fiyatlarında neden olduğu artış düşüncesi neredeyse tüm şehirlerdeki ortak ekonomik etkilerden biridir (Sayın, Usanmaz, ve Aslangiri, 2016, s. 9). Yapılan bir çalışmada Suriyeliler geldikten sonra kira fiyatlarının %20-30 oranında arttığı (Karaca ve

Doğan, 2014, s. 63), Urfa’da ise kiraların 5 yılda yaklaşık %20-40 oranında arttığı ve halkın %67,7’sinin artan bu fiyatlardan şikayetçi oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Karasu, 2016, s. 1012). Öte yandan Kilis’te yapılan başka bir çalışmada ise benzer olarak artan kira miktarlarından insanların rahatsız oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Cengiz, 2015, s.116).

4.2.1.2. Gençler ve Eğitime İlişkin Nedenler

Suriyeli ve Türk katılımcılar Altındağ Olaylarının altında yatan başka bir sebebin ise gençlerin başına buyruk davranmaları, eğitimden uzak kalmaları ve ailelerinin onlarla ilgilenmemesine bağlı olduğunu ifade etmiştir. Bu durum hakkında Suriyeli katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“Kavgacı bir genç bir Türk genciyle parkta tartıştılar sonra bıçaklayıp genci öldürdü. Ben gençlere çok kızgınım, saygı yok, ahlak yok, sabır yok ve eğitim de yok. Yaşımdan dolayı ben, gençlere karşı sabırlı olabilirim. Ama gençler birbirine karşı çok sabırsız ve tahammülsüz olabiliyor.” (S4, E, 63).

“Gençler çok düşüncesizce hareket ediyorlar. Onlar yüzünden bütün Suriyeliler zarar gördü.” (S8, E, 40).

“Şimdi genel olarak, yani ben söyledim şimdi işte mesela bu bıçak olay yani eğer bunlar eğitim almış olsaydılar yani bıçaklama duruma düşmezler yani, bence yani böyle insan başında, yani ailesinde veya şeyde biraz eğitilmiş olması lazım. Terbiyeyle alakalı bir şeydir. Yani öyle olmaması lazım.” (S10, K, 40).

“Benim yorumum gençler arasındaki cehalet ve olgunluk eksikliği ve ebeveynlerin çocuklarına iyi bir eğitim vermemelerinden dolayı yaşandı o olay. Gençler buraya geldiğinde birçoğu okuluna devam etmedi. Çocukların bazılarının aileleri yok veya olsa bile çocuklarla ilgilenmeye özen göstermiyorlar. Böyle çocuklar kendi aralarında çete kurup hakimiyet kurmaya başlıyor.” (S14, E, 37).

“Pervasız bir genç. Ne ahlak ne eğitim buradaki yaşayan tüm Suriyelilere zarara uğrattı ne diyeyim yani Allah’a havale ediyorum. Onun yüzünden buradaki bütün Suriyeliler kötü oldu.” (S17, E, 55).

İfadelerden gençlerin terbiyeden yoksun oldukları, birbirlerine karşı çok tahammülsüz davrandıkları, ebeveynlerinin onlarla ilgilenmedikleri ve bunun üzerine gençlerin yaptığı bir hatanın tüm Suriyelileri etkilediği anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra katılımcılardan S14 gençlerin kendi aralarında çete kurmaya başladıklarına değinerek bölgedeki asayiş eksikliğine ve güvensiz bir ortamın varlığına dikkat çekmektedir. Öte yandan Türkler ise

Suriyeli gençlerin başına buyruk davrandıklarını ve bakamayacakları kadar çocuk yaptıkları için bu çocukların ebeveyn otoritesinden bağımsız büyüdüklerini şu şekilde aktarmıştır:

“Bunlar sürekli çocuk yapıyor. Sekizer tane onar tane çocuk yapıyor, bakmıyorlar. (...) Bu çocuklar okullara gitmiyor, sürekli sokaklarda. Sağa sola başıboş bir biçimde dolaşiyor bu çocuklar. Sonra işte bak görüyorsun bıçaklama olayları oluyor.” (T11, K, 65).

Katılımcıların ifadelerinden gençlere ilişkin iki adet sonuç çıkarmak mümkündür. Bunlar ilki ailenin otoritesizliği, gençlerin eğitimsizliğini kapsayan Suriyeli gençlerin eğitim sistemindeki yeri, diğeri ise bunlara bağlı olarak gelişen gençlerdeki çeteleşme eğilimleridir.

Gençlerin eğitimsizliğini konu alan bazı çalışmalar mevcuttur. Mülteciler ve Sığınmacılarla Yardımlaşma Dayanışma ve Destekleme Derneği (MSYD) tarafından hazırlanan raporda Ankara’daki göçmen çocukların eğitimindeki engeller karma eğitime yönelik tepki, çocuk işçiliği gibi ekonomik sebepler, akran zorbalığı ve ayrımcılık gibi güvenlik sorunları ve de ailelerin bilinçsizliği ve farkındalık eksiklikleri olarak sıralanmıştır (MSYD, 2017). Başka bir çalışmada ise eğitimin önündeki engelin eğitim dilinden kaynaklandığı görülmüştür (Köse ve Özsoy, 2019, s. 120). Öte yandan Gencer (2017) ise yasal düzlemde eğitim hakkı bulunan Suriyeli göçmen çocukların uygulamada aksaklıklar yaşayabildiklerine dikkat çekmektedir.

Gençlerin çeteleşme eğilimlerine ilişkin gerçekleştirilmiş bazı çalışmalar mevcuttur. Tümkaya ve Çopur (2020, s. 382-383) yaptıkları bir çalışmada öğretmenlerin Suriyeli velilerin okula önem vermediği ve bu süreçte aktif rol oynamadıkları sonucuna ulaşmıştır. Eğitimdeki aksaklıklar ve ebeveynlerin ilgisizliği/bilinçsizliği gençlerin çeteleşmesine zemin hazırlamaktadır. Zira eğitime dahil olmayan “kayıp neslin” ilerleyen zamanda topluma olumlu bir katkıda bulunamayacağı ve suça karışma ihtimalinin yüksek olduğu bilinmektedir (Kirişçi, 2014, s. 31). Benzer bir durumu Karasu (2018, s. 59) “yeterli eğitim imkânlarına sahip olmayan Suriyeli çocukların suç örgütlerince kullanılması ya da kendi içinde çeteleşmesi kaçınılmaz bir durumdur. Suriyelilerin toplumda dışlanması

kültürel uyum sorununu daha da derinleştirmekte, dışlanan Suriyelilerde suç işleme eğilimi artmaktadır” şeklinde ifade etmiştir.

Dolayısıyla gençlerin eğitim sistemine katılımları kritik bir öneme sahiptir. Bu kapsamda eğitimin önemine önce ailelerin farkına varması gerekmektedir. Zira okul yönetimi her ne kadar takibini sağlasa dahi çocuğun okul hayatına devamını kontrol edecek yegâne sistem ailedir. Okul, kişinin zihin dünyasını geliştireceği gibi onu kötüye yönelmekten de korumaktadır. Bahsi geçen kişilerin Suriyeli olduğu düşünüldüğünde okul ve eğitime katılım daha da önemli bir hale gelmektedir. Zira çocuklar ve gençler küçük yaştan itibaren Türkiye’de bulunmakta, küçük yaştan itibaren Türk eğitim sisteminin içerisinde yer almaktadır. Dolayısıyla eğitim hayatına devam eden gençlerin dil sorunu büyük ölçüde ortadan kalmış olacaktır. Orta yaş ve üzeri göçmenlerin dil öğrenmeye hevesli olmadıkları göz önüne alındığında şimdinin genç Suriyeli nesli ilerleyen süreçlerde dil sorunu yaşamayacaktır. Dil sorununu çözen göçmenler toplumla daha rahat kaynaşacak, temas kuracak ve kendilerini ifade edebileceklerdir. Ancak eğitime devam etmeyen ve kendi etnik kültürünü yaşadığı bölgeden çıkmayan Suriyeliler çeteleşme riski taşıyacaklar, ayrıca küçük yaşta eğitim hayatında dil öğrenip Türklerle kaynaşma ve temas noktasında eksik kalacaklar, şimdinin göçmen-yerel toplum düzenini devam ettireceklerdir.

4.2.1.3. Mahalle Kültürü

Altındağ Olaylarının nedenlerinden başka bir tanesi ise mahalle kültürüdür. Mahalle kültürü en genel tabiriyle bağlı bulunduğu bölgedeki alt kültür olarak tanımlanabilir. Bu başlık altında Altındağ Olaylarının nedenleri arasında mahallenin sahip olduğu kültürel yapı ve bu yapı dolayısıyla önceden gerçekleşen bazı olayların birikimine yönelik ifadeler yer verilecektir. Suriyeli katılımcılar Önder Mahallesi ve çevresinin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel yapısı dahilinde şu şekilde ifadelerde bulunmuşlardır:

“Ben de lüks bir yerde oturmuyorum. Normal ve halk mahallesinde oturuyorum. Böylece daha fazla olaylar çıkabilme ihtimali vardır. Normaldir.” (S8, E, 40).

“Olaylardan önce burası o tarz bir yer olmaya çok müsaitti. Denetim hiçbir şey yoktu. Gruplaşmalar artmıştı yani. Sonunda da böyle bir olay oldu. Birisinin ölmesi üzücü ama bu şekilde sonlanacağı belliydi.” (S14, E, 37).

Katılımcılardan S8, bulunduğu mahallenin elit bir yer olmadığını, dolayısıyla böyle olayların yaşanmasını normal olarak karşıladığını vurgulamıştır. S14 ise Altındağ Olaylarından önce çevrede bir gerginlik olduğunu, gruplaşmaların arttığını ve sonunda böyle bir olayın yaşanacağını kestirdiğini ifade etmiştir.

Göçmenlerin göç tercihindeki mekânları çoğunlukla şehir dışındaki gettolar oluşturmakta ve buralara yerleşen göçmenler adacıklar halinde yerleşimde bulunmaktadır (Peach, 1996; Savran ve Sat, 2019). Bunun bir örneği ise çalışmanın da gerçekleştirildiği Önder ve Ulubey Mahalleleridir. Göçmenlerin gettolara yerleşmelerinin belli sebepleri vardır. Bunların başında ise ekonomik sebepler yer almaktadır. Bu bölgelerde kiraların uygun olması ekonomik nedenlerden sayılabilirken (Vaughan, 2006) başka göçmenlerin de yine bu bölgelere yerleşmeleri, birbirleriyle olan sosyal bağlar arasında sayılabilir (Simon, 1998).

Göçmenlerin tercih ettiği bu yerler zamanla göçmenlerin ve yerel halkın iç içe yaşayacakları heterojen nüfus yapılarına dönüşürken aynı zamanda altyapı ve donatı eksiklikleri, sınırlı iş imkânlarının rekabete dönüşmesi gibi sebepler bölge içerisinde sosyal dışlanma ve çeşitli suç davranışlarının meydana gelmesinde rol oynayacaktır (Akalin, 2017, s.5-9).

4.2.1.4. İzole Yaşamlar

Altındağ Olaylarının nedenlerine ilişkin görüşlerden bir başkası ise Suriyelilerin ve Türklerin birbirlerinden kopuk bir yaşam sürmesi ve bunu değiştirmeye yönelik bir aksiyonlarının bulunmayışıdır. Bu noktada gerek göçmenler gerekse yerel halk birbirlerini tanımaya yönelik herhangi bir girişimde bulunmamakta, bunu karşı taraftan beklemekte ve dolayısıyla sosyal temas noktasında eksik kalmaktadır. Bu duruma ilişkin Suriyeli katılımcıları ifadeleri şu şekildedir:

“Bizden de kaynaklı var sizden de kaynaklı şeyler var. Ama en çok hani bizden kaynaklı. Ya mesela bir dil ne kadar zor olabilirse olsun 3 yıl. 3 yılda zaten bir dili öğrenebiliyorsun. Ya en fazla diyorum. Burada 11 yıldır yaşayan, tanıdığım bir sürü kişiler var. Hepsi Türkçe bilmiyor. Hepsi. Ya tamam da en azından aileden 1-2 kişi bilsin. Gittiğiniz yerleri kendinize ifade edin, yanlış anlaşılmayın. Kendilerini ifade etmedikleri için o kadar yanlış anlaşılma oluyor ki. O yanlış anlaşılma olduğu zaman

artık kimse onu düzeltemez. Ya yalan söylediğini söyleyecekler ya da en azından bıkaçaklar.” (S3, K, 21).

Katılımcılardan S3, Suriyeli kişilerin Türkçe bilmemelerinden dolayı kendilerini ifade edemediklerini, dil nedeniyle Suriyeliler hakkında yanlış bilinen şeylerin doğrularını söyleyemediklerini, bu nedenle de insanların Suriyeliler hakkında konuştukları ve düşündükleri şeylerin doğru olduklarına inandıklarına değinmiş, bu durumun insanlarda önyargı gibi olumsuz tutumları uyandırarak Altındağ Olayları gibi olayların meydana gelmesine zemin hazırladığını vurgulamıştır. Bunun yanı sıra katılımcı, çevresinde 11 yıl gibi uzun bir süredir Türkiye’de yaşayan tanıdıklarının Türkçe öğrenmemelerini eleştirmiş, en azından aileden 1-2 kişinin Türkçe bilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Türk katılımcılar ise Suriyeliler ile kurdukları sosyal temasın önemini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Benim birçok müşterim Suriyeli, ben belki esnaf olmasam onları tanıma fırsatım olmayacaktı ama onları tanıdım, onlar da beni tanıdı ve birbirimizi seviyoruz. Birbirimizi anlıyoruz. Ama şimdi bu olaylara katılan Türkler muhtemel hiçbir Suriyeli ile arkadaş olmamış, belki tanısalar hiç böyle olaylara girişmeyecekler. Yani belki tanımamak yattıyor olabilir olayların altında.” (T12, E, 56).

“İnsanlar birbirlerini anlamaya anlamaya birbirlerini kötü tanıdılar ve bu kötü tanımının sonucu da en sonunda böyle bir şeye dönüştü.” (T13, E, 50).

Türk katılımcılar Suriyeli göçmenlerle kurdukları sosyal temas neticesinde onlar hakkında olumlu izlenime sahip olduklarını, birbirleriyle tanışmadıkları bir senaryoda onlar hakkında olumsuz düşünebileceklerini, dolayısıyla Altındağ Olayları gibi olayların altında iki grubun birbirini tanımayışının yattığını, diğer bir ifadeyle sosyal temasın eksikliğini vurgulamışlardır. Dolayısıyla katılımcıların ifadelerinden sosyal temasın önemi karşımıza bir kez daha çıkmaktadır. Sosyal temas hipotezi insanların birbirleriyle temas kurdukça karşıdakine karşı ön yargılarının azalacağını ve o kişiye/gruba karşı olumlu duygular besleyeceğini söylemektedir (Vezzali ve Stathi, 2016; Scacco ve Warren, 2018; Ata ve Sambol, 2022).

Bazı Türk katılımcılar Suriyelilerin uyum göstermek için çabaları olmadığını, aksine Türklerin kendi yaşam ve kültürlerine uyum göstermeleri gerektiğini düşündüklerini vurgulamakta ve bu durumu şu şekilde ifade etmektedir:

“Kültür meselesi yani, oradaki kültürü bize uydurmaya çalışıyorlar. Mesela benim eşimin ailesi Avusturya'da, Avusturya kültürüne uymak zorunda. Adam diyor ki şart koyuyor, kardeşim sen benim ülkemde yaşayacaksın bu şartlar altında yaşayacaksın diyor ama bizim hükümetimiz bunu demiyor.” (T2, E, 52).

“Suriyeliler Suriye'de gibi yaşıyorlar dediğim gibi. Biz daha çok Suriyelilerle anlaşmaya çalışıyoruz. Suriyelilerin Türklerle anlaşma gibi bir çabası yok ki, onlar bize ayak uydursun diyorlar.” (T10, K, 20).

Katılımcılar Suriyeli kişilerin Türk kültürüne ve yaşamına ayak uydurmaya çalışmamaları ve kendi kültürünü yaşamaya devam etmelerinden dolayı şikâyet etmektedir. Bu durumu T2 Avusturya örneğiyle anlatmaktadır. Katılımcının ifadelerine göre Avusturya hükümeti ülkeye gelen göçmenlere kendi kültürünü dayatmakta ve buna göre yaşamalarını istemekte ancak Türk hükümetinin bu şekilde bir girişimi bulunmamaktadır. Hükümetlerin kendi kültür ve dilini dayatması asimilasyon türü entegrasyon politikalarından birini oluşturmaktadır. Ancak Türkiye'nin asimilasyon gibi bir entegrasyon politikası bulunmamakla birlikte Türkiye entegrasyon noktasında “sosyal uyumu” esas almaktadır. Buna göre sosyal uyum çift taraflı bir süreç olup hem yerel halkın hem de göçmenlerin süreç içerisinde birbirlerine uyum sağlamalarını esas almakta ve bu noktada hem göçmen ülkenin kültürü hem de yerel kültürü iki gruba tanıtmaktadır (Anderson ve Zvereva, 2023). Ancak entegrasyon politikalarının uygulanmasındaki eksiklikler göçmenleri ve yerel halkı bu örnekte de olduğu üzere karşı karşıya getirebilmektedir. Zira sahip olunan kültürden kopmak veya ayrılmak kolay bir süreç değildir. Cengiz (2015, s. 119) tarafından Kilis'te yapılan bir çalışmada göçmenlerin kültürlerini yaşamaya devam ettikleri ve bunun değişmesinin kolay bir süreç olmadığı, kültürün “insanların üzerinde taşıdığı bir gömlek” gibi olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Dolayısıyla başarılı bir entegrasyon, sahip olunanı kaybetmekle değil, sahip olunmayı kazanmakla sağlanacaktır. Göçmenlerin ve yerel halkın birbiriyle olan teması hem birbirlerini tanımalarına hem de birbirlerinin kültürlerini özümsemelerine fırsat verecektir. Böylelikle ilk başlarda “öteki” olarak görülen kişi gerçekleşen uyumla birlikte “biz” olacaktır.

4.2.1.5. Provokatör Gruplar

Altındağ Olaylarının başka bir nedeni olarak farklı grupların çeşitli nedenlerle bıçaklama olayını fırsat bilmesi olarak bahsedilebilir. Suriyeli katılımcılar bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

“Çünkü mesela oluşan kaos bu yüzden çok şey oldu. Bir de işte fitne durumu da ortaya çıktı. (...) Burada da işte kötü insanlar bu yaşanan üzücü olayı işte Suriyelilerin aleyhine çevirmek istediler ve herkesin sorumlu olmasını istediler. Mesela biz o kişiden (Türk genci bıçaklayan Suriyeli genç) sorumlu değiliz. O bizi temsil etmiyor. Ancak bazı fitneci kişiler ya da işte fitne yapmak isteyen kişiler bunu değerlendirip bir kaos oluşturmak istediler.” (S1, E, 18).

“Yani yanlış 2 tarafta başladı ama sonra da niye böyle yaptılar yani bilmiyorum. Yani biz kimseye karışmadık, karışmıyoruz. Bence Suriyelilerin dükkanlarını yağmalamak için bir bahane aradılar.” (S13, K, 43).

“Her zaman mutluluk yoktur. İnsan zor günler yaşamalı çünkü hayatın doğası budur. Ama bunu fırsat bilenler insanlar arasında karışıklık çıkarmak isteyenlerdir.” (S15, E, 47).

Katılımcılar Altındağ Olaylarının bazı gruplarca büyütüldüğü, oluşan tepki ve nefretin tüm Suriyelilere yöneltildiğini vurgulamışlardır. Zira katılımcılar bazı grupların bilerek bu şekilde kaos çıkarmak istediklerini, böylelikle Suriyelilerin dükkanlarını yağmalamaya bahaneleri olduğunu dile getirmişlerdir. Buna ilişkin Türk katılımcıların ifadeleri ise şu şekildedir:

“Taşladılar, yaktılar, yıktılar. Ama bunun içerisinde de tabii bu şey vurguncular var, yağmacılar var, başka bölgelerden geldiler. Sırf bunu değerlendirip Suriyelilerin dükkanlarına, telefoncular vardı, onların telefonlarını yağmaladılar.” (T2, E, 52).

“O olaylar olduğunda binaları falan taşıyan yağmalayan bizim mahallemizin adamı değildi, hiç görmediğimiz adamlar vardı. Bizim dükkân var hatta bizim kendi dükkanımız bile taşlandı, kırıldı.” (T3, E, 42).

“Örgütlenme olmuştur o gün. Herkes birleşiyor, işte başka mahalledeki gençler bu mahalleye geliyorlar, toplanıyorlar. Dükkanlara giriyorlar, alacaklarını alıyorlar” (T5, E, 59).

“Bu olayların bu kadar büyümesinde bence bir provokatör grup olduğunu düşünüyorum. Çünkü buradaki Türkler Suriyelileri seviyor. Sevme bile bunu eyleme dökecek bir şey yapacak insanlar değil.” (T13, E, 56).

Suriyeli katılımcıların ifadelerine benzer olarak Türk katılımcılar da farklı grupların varlığını vurgulamıştır. Türk katılımcılar, bu olayı fırsat bilen bazı grupların mahalleye gelerek kargaşayı fırsat bildiklerini, Suriyeli kişilerin dükkanlarını yağmaladıklarını ve hatta Türklerin dükkanlarına dahi zarar verdiklerinden bahsetmiş, mahalle insanının her ne kadar Suriyeli kişilere tepkili olsa da bu şekilde yağmalama veya taşlama eylemine katılmayacaklarını savunmuşlardır. Bazı meslek profesyonelleri de bu olayın dışarıdan desteklendiğini ve provoke edildiğini şu cümlelerle ifade etmiştir:

“İş yerindeki birisi dedi ki, hocam siz duymamış olun ama dedi, eşimin iş yerinde saldırıya gidiyoruz. Bize para dağıtacaklar, camları falan kıracağız demişler. Birtakım güçlerin organize ettiği bir olay o. Yani başka gruplar çıkartıyor aslında.” (P4, K, 57).

Olayların yaşandığı Önder ve Ulubey Mahalleleri sosyo-ekonomik yönden düşük ve gettolaşmanın fazla olduğu yerlerdir. “Mahalle Kültürü” başlığında da bahsedildiği üzere bu tarz yerlerde nüfus anlamında heterojenlik söz konusudur ve şiddet/suç olayları gibi olaylar meydana gelebilmektedir. Ulubey ve Önder Mahallelerini göz önüne aldığımızda yoğunlukta olarak Suriyeli nüfusunun varlığından söz etmek mümkünken Türk nüfusu ise Suriyelilerin buraya yerleşmeye başlamasından bu yana düşüş göstermiştir.

Sahadaki gözlem deneyimlerime dayanarak mahallenin genelindeki dükkân ve işletmelerin neredeyse tamamının Suriyeliler tarafından işletildiği görülmüştür. Burada Suriyeliler kendi fırınlarını, manavlarını, kuyumcularını, restoranlarını ve mağazalarını işletmektedir. Suriyelilerin yoğun olarak bu bölgede yaşıyor olmaları da bahsi geçen ticarethanelerin işlerliğini artırmaktadır. Dolayısıyla Önder Mahallesi’nde gerçekleşen bıçaklama sonrasında bazı grupların bu ticarethanelerin kazançlarını ve mallarını yağmalamalarını fırsat olarak görmeleri, bölgenin içinde bulunduğu sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik yapı bağlamında düşünüldüğünde literatür ile uyusmaktadır.

4.2.1.6. Güç Mücadelesi

Altındağ Olaylarının bir boyutunun ise güçlü-zayıf ilişkisini pekiştirmek ve diğer grup üzerinde hakimiyet kurmak ile ilişkisi olduğu görülmüştür. Zira göçmenlerin bölgeye gelmesiyle birlikte bölgede yerel halk ve Suriyeli gruplar karşılaşmış ve bu durum bir

grubun diğerine hakimiyet kurma çabasına dönüşmüştür. Buna ilişkin Türk katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“Yani dediğim gibi sizi ülkemize alıyoruz, size sahip çıkıyoruz. Siz bizim insanımızı nasıl öldürürsünüz, siz öyle yaparsanız biz de böyle yaparız. Birinizin yaptığını bininize ödetiriz. Burası bizim ülkemiz, biraz da onların gözünü korkutmak, onları göndermek için zaten yapılan bir şey bu. Onların dükkanlarını yağmalamaları insanlarına, işte taşlamaları falan bu yüzden. Hani belki böyle yaparsak daha çok giderler, şey yaparlar, göz korkutmak çoğu da.” (T10, K, 20).

Katılımcının ifadelerinden yaşanan olayın milliyetçi bir bakış açısıyla değerlendirildiği görülmektedir. Türklerin Suriyelileri ülkelerine alıp yardımlar yaptıkları halde Suriyelilerden birinin Türk birini öldürmesi üzerine çıkan Altındağ Olayları, katılımcının ifadelerine göre Türklerin gücünü göstermesi ve Suriyelilere ders vermesi niteliği taşımaktadır. Zira milliyetçi duygular, yaşanan hassas olaylar neticesinde göçmen karşıtlığına ve ırkçı davranışlara dönüşebilmekte, diğer bir ifadeyle insanların milliyetçi duyguları göçmenler hakkında olumsuz düşüncelere yol açabilmektedir (Ünal, 2023). Zira milliyetçiliğin temelinde “biz” ve “öteki” ayrımı bulunmakta ve “öteki” milliyetçilik açısından güvenlik sorunu olarak görülebilmektedir (Bölükbaşı, 2023, s.62).

Suriyeliler ve Türkler arasındaki güç mücadelesine ilişkin Suriyeli katılımcıların ifadeleri ise aşağıdaki şekildedir:

“Altındağ olayında artık güçlü ve zayıf olayı oldu. O da ne oldu? Mesela biz böyle bir şey yapabiliriz ama mesela şu an eğer biz böyle bir şey yapsak siz yapabilir misiniz? Biz istediğimiz zaman kalkış istediğimiz zaman arkadaş oluruz” (S3, K, 21)

“Burada eskiden Türkler daha çok yaşıyordu. Ama zamanla Suriyelilerin sayısı arttı ve Türkler başka yerlere gitti. Bence kalan Türkler de kendileri azınlıkta kaldıkları için güç gösterisinde bulunmak istediler. Bir çocuk öldü. Çok üzücü bir olay. Tepki göstermeleri de normal ama evlere ve dükkanlara zarar vermelerinin hiçbir açıklaması yok.” (S5, E, 40).

Karşılıklı ilişkilerin güçlü-zayıf ilişkisine dönüştüğü, Suriyeliler gözünden Türklerin kendilerinin hakimiyetinin azaldığını düşünmesine bağlı olarak böyle bir olay yaşandığı vurgulanmıştır. Zira katılımcılardan S3 Türklerin Suriyelilere göre üstünlüğünü gösterdiğini, Türklerin Altındağ Olayları sonrasında meydana gelen yağmalama ve taşlama gibi eylemleri yapabilirken Suriyelilerin böyle bir şeyi yapamayacaklarını ve Türklerin istedikleri zaman arkadaş istedikleri zamansa düşman olacaklarını gösterdiği

vurgulamıştır. Öte yandan S5 ise bölgedeki Türk nüfusunun azalmasına atıfta bulunmuş ve azınlıkta kalan Türklerin hala bu bölgenin sahibi olduklarını göstermek için böyle bir eylemde bulduklarını ifade etmiştir. Suriyeli katılımcıların ifadelerine benzer olarak bazı Türk katılımcılar da bölgedeki Türk nüfusunun azaldığını vurgulamış ve şu şekilde ifade etmiştir:

“Bir mahalle düşünün yani komple Suriyeli. İçerisinde azınlık olarak Türkler olmuş, kendi mahallelerinde ya. Türkiye’de azınlık olmuş, bu durumdadır. Ondan dolayı böyle etkenler çıkıyor ortaya.” (T6, E, 26).

“Yani gelmeleri, ülkeye yerleşmeleri, burada yaşamaları falan yine bir sıkıntı oluyordu. (...) Önder küçük bir Halep. Yani onların şehri, orada doğru düzgün Türk bulamazsınız” (T10, K, 20).

Önder’in “Küçük Halep” olarak anıldığı, bunun sebebinin ise çevrede fazla Türk kalmayarak Suriyeli nüfusunun fazla olmasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

Türk katılımcılar bölgedeki Türk sayısının azaldığını ve bölgede Suriyelilerin kültürlerini baskın olarak yaşamalarından dolayı sorun yaşadıklarını dile getirmişler ve olayın sebeplerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Bunlar kenetlendi ve güç oluşturdu. Hırsızlık yaptılar, olay çıkardılar. Haddinden fazlalardı yani. Böyle olunca Türkler de buranın kime ait olduğunu gösterdi.” (T1, E, 42).

“Burada baskın bir kültür haline geldiler. Yani sanki biz Suriye’deymişiz gibi yaşamaya başladık ve bu da aslında Türklerin zoruna giden bir durumdu. Biz de buradayız gibi bir anlam çıkabilir aslında bu olayların altından, Türkler buranın sahibi olduklarını göstermek istemiş olabilirler diye düşünüyorum.” (T13, E, 50).

Türkler, Önder mahallesi ve çevresinde azınlık olarak kalmalarının yanı sıra olayın yaşanmasının altında Suriyelilerin yaptıkları yanlışlara Türk olarak (mahallenin sahibi olarak) cevap vermeleri gerektiğini düşündüklerini ve kendilerinin hala bu bölgede yaşadıklarını hatırlatma gereksinimi duyduklarını ifade etmişlerdir.

Bölge içerisindeki sözde güç çatışması Sosyal Baskınlık Kuramı ile daha net anlaşılacaktır. Kuram, gruplar arası hiyerarşileri ele almakta ve bu hiyerarşilerin çatışma ve ayrımcılığı doğurduğunu iddia etmektedir. Zira kuram, baskın grupların şiddet ve baskı yoluyla alt gruplar üzerindeki statülerini koruduğunu ve yine onların üzerine bu şekilde hiyerarşi kurduğunu savunmaktadır (Paranti ve Hudişana, 2022). Buna göre

baskın grup olan Türkler karşısında göçmenlerin sayısının giderek artması, baskın grubun hiyerarşisine tehdit oluşturmuş ve baskın grup hiyerarşisini korumak ve sağlamlaştırmak adına böyle bir eylemde bulunmuştur. Buna benzer bir bulgu ise Orhan ve Gündoğar (2015, s. 25) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada elde edilmiştir. Buna göre Suriyelilerin il nüfusuna göre oranları arttıkça Suriyeliler tehdit olarak görülmüş ve güvensizlik hissi artmıştır.

4.2.1.7. Birikmişliğin Dışa Vurumu

Savaş dolayısıyla ülkelerinden kaçan göçmenler şiddetten kaçsalar da yerleştikleri ülkelerde yeniden şiddete maruz kalabilmektedir. Göçmenlere yönelik algılar ve ev sahibi toplumun değerleri şiddetin dozunu etkileyen unsurlardır (Kaya, 2020, s. 240). Elbette ki bu algıların oluşması ve değer çatışmalarına gösterilecek tahammül “biz” ve “öteki” arasında kurulacak bağ ile doğru orantılı olacaktır. Altındağ Olaylarının yaşanmasında yerel halkın ve Suriyeli göçmenlerin birbirlerine ilişkin düşünce ve davranışlarının etkili olduğu anlaşılmıştır. Önder Mahallesi ve çevresinde yaşayan yerel halkın ve Suriyeli göçmenlerin birbirlerine ilişkin olumsuz düşünce, deneyim ve önyargıları en sonunda bir gencin bıçaklanması sonrasında Altındağ Olayları olarak ortaya çıkmış ve şiddet eylemleri olarak dışa vurulmuştur. Suriyeli katılımcılar bu durumu şu şekilde ifade etmektedir:

“Ya aslında kin ve nefret eskiden de vardı ama o olay sonucunda da bir anda ortaya çıktı. İşte eskiden yaşanan olaylardan öncesinde buna benzer olaylar, taciz olayları maalesef ki. İşte ne bileyim işte dediğim gibi ekonomik problemler. İş sıkıntısı. Bunalım gibi şeyler aslında bu da böyle davranışların çıkmasına sebep oluyor.” (S1, E, 18).

“Sen kötü bir şey gösterirsen etkisi güzel olamaz. Ya sen eğer biri birini öldürüyor, bir videosunu gösterirsen gelip de şey yapamazsın. Direkt aklında illaki bir yerinde kalacak. Diyorsun ki işte ya öldürmüşler, işte böyle tecavüz etmişler bilmem ne işte. O da aslında birikince de artık şey yaparsın.” (S3, K, 21).

“Böyle bir olay yaşanması çok üzücü ama sürpriz değil. Bu bölgede birbirlerinden rahatsız olan insanlar var ama kimse şimdiye kadar bu kadar ileri gitmedi. O gencin öldürülmesi her şeyi başlattı. Böyle bir olayın gerçekleşmesi için bir şey olması gerekiyordu ve oldu. Çoğunluk da asi insanlara uydu ve ne yazık ki bunları yaşadık.” (S6, E, 32).

“Burada kaldığımız süre boyunca dükkân açmamız ve kendi işlerimizle ilgilenmemiz onları rahatsız etti. Bunu bizlerden alışveriş yapmayarak gösterdiler. En son böyle bir olay yaşanması bizlere olan tepkilerini göstermeleri için bir bahane oldu aslında.” (S12, E, 24).

“İşte zaten bazıları hazır oluyorlardı, hazırdı buna. İçinde önce de vardı. O sebep oldu yani. Nasıl bir kibrit atıyorsun falan ya o da bir sebep.” (S16, K, 36).

Suriyeli katılımcılar bu olayların yaşanmasının sürpriz olmadığını, böyle bir olayın yaşanması için bir bahanenin gerçekleşmesi gerektiğini ve bu bahanenin de Türk gencinin öldürülmesi olduğunu vurgulamışlardır. Katılımcılardan S1 bunun dışında Türkler ve Suriyeliler arasındaki istihdam rekabeti ve çeşitli taciz olaylarına değinmiştir. S3 ise medya dilinin Suriyeli kimliğini ön plana çıkaran olumsuz haberler yaptığını ve bu şekildeki haber/söylemlerin insanları Suriyelilere yönelik olumsuz etkilediğinden bahsetmiştir. Yazılı basındaki asayişin eksikliğinden kaynaklanan bu tip haberlerin sonraki süreçte göçmenlere yönelik saldırganlıkla sonuçlandığı görülmektedir (Karataş, 2015, s. 126).

Türk katılımcılardan bazıları da önceden birikmiş bir öfkenin olduğunu söylemişlerdir:

“Ya biraz birikmiş bir sinir vardı galiba 2 taraf için, özellikle Türkler için. Birikmiş bir şey ya bir anda olan bir şey değil daha önceki olaylardan ötürü de şimdi çok fazla ufak çaplı olay oldu.” (T9, E, 25).

Türkler tarafından da Altındağ Olaylarının bir anda gelişen bir durum olmadığı, önceden birikmiş öfkenin dışa vurumu olarak ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Katılımcı T9, birikmiş öfke vurgusunun yanı sıra daha önce de buna benzer ufak olayların yaşandığına dikkat çekmiştir. Bu ilişkin bazı Türk katılımcıların ifadeleri ise şu şekildedir:

“Aslında ilk yaşanan olay bireysel bir olaydı ama bundan bu kadar büyümesinin sebebi uzun zamandır Suriyelilere karşı olumsuz bir hava vardı. 15 Temmuz darbesinden önceki hafta yine böyle tartışmalar yaşandı. Bu kadar büyümedi ama bir bıçaklı olay yaşanmıştı. (...) Sonra da üstüne de bu olay yaşanınca da işte bir birikim vardı. Yaşanmış bazı şeylerin, olayların birikimi, patladı.” (T3, E, 42).

“Darbe girişimi zaman [15 Temmuz kalkışması] zaten böyle bir ufak bir olay daha olduydu. Ya gene Suriyelilere karşı yapılan bir saldırıyla bu da Suriyeli dükkanları istemedikleri için dükkanlarına saldırı düzenlenmişti yine. Ama sonrasında darbe olunca yapılamadı, insanlar o zamandan beridir tepkiliydi.” (T6, E, 26).

Altındağ Olayları, Altındağ'da yaşanan ve yerel halk-Suriyeli geriliminin medyadaki yansımalarından sadece biridir. Katılımcıların ifadelerinden daha önce de yine Altındağ Olaylarına benzer olayların yaşandığı, bunların olduğu vakit Türkiye'deki 15 Temmuz kalkışmasından dolayı bu olayların yarım kaldığı ve o zamandan beridir Suriyeliler ile çözülememiş bir meselenin olduğunu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla katılımcıların ifadelerinden bölgedeki toplumsal dışlanmanın ve sosyal gerilimin yüksek olduğu, ancak buna rağmen önlemler alınmadığı ve başarısız/eksik entegrasyon politikalarının göçmen karşıtlığına ve şiddete evrildiği gözükmektedir.

Altındağ Bölgesi'nde görev yapan meslek profesyonelleri ise Önder Mahallesi ve çevresindeki gerilimi şu şekilde ifade etmektedir:

“Zaten Altındağ'da bu gerginlik uzun zamandır devam ediyordu. Yani birçok sokağına baktığımızda zaten tüm tabelalar Arapça, Suriyelilerin birçoğu orada. Zaten bunlar Altındağ'daki yerel halkı çok uzun zamandır rahatsız eden bir durumdu ve oradaki Suriyelilerin giderek artması da bence halkın öfkesini daha da çoğalttı ve o zamanlar medyaya baktığımızda yani mülteci karşıtı, göçmen karşıtı haberlerin çok fazla olduğunu da görüyorduk. Bence bütün bunlar birleştiğinde oradaki bir olay, halkın tüm öfkesinin yüzeye çıkmasına ve bir eyleme dökmesine sebep oldu diye düşünüyorum.” (P1, K, 26).

“Zaten hani uzun bir süredir Suriyelilere ya da genel sığınmacı ve mültecilere karşı bir ırkçılık bir milliyetçilik gerçekten vardı ve sürekli artıyor bu. Bir yandan da Türkiye'nin yaşam koşulları da gittikçe kötüleşiyor. Yerel halk için de kötüleşiyor. Hepsi birlikte böyle bir şeyi doğurmuş olabileceğini düşünüyorum. Yani bir hani kıvılcım gibiydi aslında o olay ve insanlar artık nefretle başa çıkamadı ve bunu bir eylem haline getirmek durumunda kaldılar.” (P2, K, 29).

Altındağ bölgesinde sahada çalışan ve gerek yerel halk gerekse oradaki Suriyeli göçmenlerle çalışmalar yürüten meslek profesyonelleri Altındağ Olayları gerçekleşmeden önce de oradaki gerilim farkındadır. Profesyoneller, bu olayların ortaya çıkmasını Suriyeli göçmenler ve yerel halkın ifade ettikleri gibi tek bir nedene bağlamamakta, olumsuz koşulların birikerek en sonunda bir patlama noktasına dayandığını vurgulamışlardır. Ülkenin içinde olduğu durum veya Arapça tabelalar tek başına bir sebep değil, büyük resmin içerisindeki küçük figürler olarak yerlerini almışlardır.

Yerel halk ve Suriyeli göçmenlerin birbirlerine yönelik tutum ve düşüncelerine oluşan tepkiler anlık olarak gelişmemiştir. Yerel halk, Suriyelilerin Türkiye'ye sığınmalarından

bu yana geçen zaman diliminden sonra gerek bizzat deneyimledikleri gerekse çevreden duydukları bilgiler doğrultusunda kafalarında bir “Suriyeli” inşası oluşturmuşlar ve buna anlam yüklemişlerdir. Önder Mahallesi özelinde düşünüldüğünde ise yaşanan rekabet ortamı, kültür çatışmaları, güç dengesizlikleri, kısaca “Altındağ Olaylarının Nedenleri” başlığı adı altında geçen tüm sebepler Türk gencin bıçaklanmasının ardından yaşanan şiddet eylemlerinin sebebinin oluşmasında rol oynamıştır. Göçmen karşıtlığının temelinde de benzer olarak ekonomik, kültürel ve güvenlik tehditleri algıları, ulusal kimlik ve milliyetçilik gibi nedenler yatmaktadır (Gu, Zhang ve Lin, 2022). Kısacası yaşanan tüm olumsuzluklar göçmenlere yönelik olumsuz bakışı pekiştirmiş, göçmen karşıtlığına dönüştürmüştür.

Göçmen karşıtlığının şiddet olaylarına dönüşmesi pek de yeni bir olgu değildir. Suriyelilerin Almanya’ya gelmesi ile birlikte göçmen karşıtı söylemler ve hareketler güçlenmiştir. “European Union Agency for Fundamental Rights Helping 2016 Raporu’na göre Almanya’daki göçmen karşıtı şiddet olayların 2015 yılında, 2013’e göre 16 kat arttığı ve Avrupa ülkeleri içerisinde en hızlı artış görülen ülke olduğu görülmüştür. (Igarashi, 2020, s. 2). Benzer olarak Yunanistan’daki halk göçmen karşıtlığı neticesinde çoğunluğu Müslüman olan göçmenlere yönelik şiddet eylemlerinde bulunmuşlardır (Karamanidou, 2015).

4.2.2. Altındağ Olaylarının Yansımaları

Altındağ Olaylarında Türk gencinin hayatını kaybetmesi, sonrasında da yaşanan Suriyeli göçmenlerin dükkanlarının yağmalanması ve evlerinin taşlanması gibi olaylar kuşkusuz iki halkı da derinden etkilemiştir. Bu tema altında Altındağ Olaylarının Suriyeli göçmenler ve yerel halkın birbirleriyle olan ilişkilerine etkileri, Olayların genel olarak Suriyeli kimliğine etkileri ve olayların hem yerel halk hem de Suriyeli göçmenlerin yaşamları üzerindeki etkilerine dair bulgulara ve tartışmalara yer verilecektir.

4.2.2.1. Olayların Karşılıklı İlişkilere Yansımaları

Altındağ Olayları, Önder Mahallesi ve çevresinde yaşayan yerel halk ve Suriyeli göçmenlerin birbirleriyle olan ilişkilerini etkilemiştir. Bazı katılımcılar Altındağ

Olaylarının aralarındaki ilişkileri zedelediğini dile getirirken bazılarıysa aralarındaki ilişkilerde bir değişiklik olmadığını ifade etmiştir.

Suriyeli katılımcılardan bazıları Altındağ Olaylarının yerel halk ile olan ilişkilerine olumsuz yansımalarını şu şekilde ifade etmiştir:

“Binamızda mesela, herkes iyi Türkler. O olaydan sonra bazıları kötü oldular yani. Daha yani fark oldu. (...) Önceden komşuluk ilişkiler vardı. Bize yemek getiriyorlardı. Çocuklarımızla Türklerin çocuklarıyla oynardı. Olaylardan sonra bize yemek getirmeyi bıraktılar. Çocukların da bizim çocuklarımızla oynamalarını istemiyorlar. Türkçe bilmememize rağmen burada yakın hissettiğimiz kişiler olduğunu biliyorduk ama olaylardan sonra artık yalnız hissediyoruz. Çocuklarımıza kıyafet, oyuncak, kitap gibi şeyler getiriyorlardı. Artık kendi başımızayız.” (S2, K, 58).

“Bazıları ister davranışta mesela önceleri insanlar birbirlerine yardım ediyordu, bir kömür veriyordu bitti. Şu an ne kömür veriyorlar ne hiçbir şey veriyorlar ne hiç.” (S19, K, 38).

Olayların Türkler ve Suriyeliler arasında sosyal dışlanmaya neden olduğu görülmektedir. Zira sosyal dışlanma çok geniş kapsamlı bir kavram olmakla birlikte “görmezden gelinme, yok sayılma, reddedilme” (Çolak ve Teközel, 2019, s. 293) olarak da ifade edilebilir. Komşuluk ilişkilerinin zayıflaması, yardımseverlik ve dayanışmanın azalması, çocukların dışlanması ve yalnızlık duygularındaki artış, Suriyeli katılımcıların Türkler tarafından sosyal dışlanmaya maruz kalmalarına neden olmuştur. Zira Suriyeli katılımcılar Altındağ Olaylarından önce Türklerin kendileriyle ilgilendiklerini, kendilerine çeşitli yardımlarda bulduklarını vurgulamış, bunların yanı sıra katılımcı S2 kendi çocuklarının Türk komşularının çocuklarıyla oynadığını ancak olaylardan sonra Türklerin buna izin vermediğini ifade etmiştir. Bazı Suriyeli katılımcılar ise yerel halk ile aralarındaki olumsuz ilişkileri şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Tabii daha önce ve özellikle ilk geldiğimizde her şey çok iyiydi ama gün geçtikçe ve olaydan sonra sert davrandılar ve bütün Suriyeliler’in kötü olduklarını düşünmeye başladılar.” (S4, E, 63).

“Suriyeli ve Türkler arasında kötü insanlar olduğu için aramızdaki güven ve sevgi kırıldı. Olaydan önce bize daha çok güveniyorlardı ama sonrasında güvenleri kırıldı. Öncesinde rahat bir şekilde kiraya ev alabiliyorken artık Suriyeli olduğumuzu öğrendiklerinde bize ev vermiyorlar.” (S5, E, 40).

“Önceleri ilişkimiz iyiydi. Bize güveniyorlardı ve iş yerimize de düzenli olarak geliyorlardı. Sadece resmî ilişkiler de değil, bazıları bize çok samimi davranırdı.

Olaydan sonra yerel halkın %20'si bize daha farklı davranmaya başladı. Bize sorumsuzmuşuz gibi davranıyorlar.” (S6, E, 32).

“Arada büyük fark oldu (...). Mesela bugün sabah temizlikçi bana öyle davranıyordu ki.” (S11, E, 33).

Altındağ Olaylarından sonra Suriyeli kişilere yönelik bir öfke, ötekileştirme davranışı meydana gelmiş, yerel halk ve Suriyelilerin aralarındaki güven ve sevgi ortamı kırılmış; sosyal uyum sağlayan veya sağlamaya yakın olan Suriyeliler için süreç daha kötüye gitmiştir. Zira Suriyeli katılımcılar Altındağ Olaylarından sonra yerel halkın kendilerine kötü gözle baktığını, önceden olduğundan daha farklı davrandıklarını ifade etmişler, bunun yanı sıra olaylardan sonra Türklerin Suriyelilere ev vermediklerini ve aradaki güven ortamının bozulduğunu bir kez daha vurgulamışlardır. Zira Türklerin Suriyelilere ev kiralamamaları Suriyelilerin barınma noktasında da sosyal dışlanmaya maruz kaldıklarını göstermektedir.

Altındağ Olayları bazı Türk katılımcıların Suriyelilerle olan ilişkilerini olumsuz yönde etkilemiş, Türkler bu durumu şu şekilde ifade etmişlerdir:

“İster istemez hani mahallemizde arkadaşımın arkadaşları etkilendi. Bir tanıdığım öldü. Suriyelilere karşı bir istemsizce bir duvar örmeye başlıyorsun. Onlarla iletişim kurmak, çaba göstermek içimden gelmiyor artık.” (T4, E, 24).

“Yani gitgide soğuyorum onlardan, iyi düşünemiyorum artık onlar hakkında.” (T6, E, 26).

Yaşanan olaylar Suriyelilere karşı istemsizce bir önyargı oluşturarak Türk katılımcıların Suriyelilere karşı sosyal izolasyon geliştirdiklerini işaret etmektedir. Bu noktada sosyal izolasyon, bireylerin diğer insanlarla farkında olmadan veya zorla etkileşimden kaçınması olarak ifade edilebilir (Umberson ve Donnelly, 2023). Zira Türk katılımcılar Suriyeli göçmenlerle aralarında duvar ördüklerini, eskisi gibi onlar hakkında iyi düşünemediklerini vurgulamakta ve Suriyeli göçmenlere karşı sosyal izolasyonda bulunmaktadır.

Altındağ Olayları bazı Türk ve Suriyeli katılımcıların ilişkilerini olumsuz yönde etkilemiş olsa da bazı katılımcılar da yaşanan bu olayın ilişkilerini etkilemediğine değinmişlerdir. Suriyeli katılımcılardan bazıları olaylardan önce de Türklerle herhangi bir ilişkisinin bulunmadığını ve sonrasında da değişen bir şey olmadığını şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Ya öncesinde ve sonrasında aslında pek bir fark yoktu. İlk başlarda olay yaşandıktan sonra herkes kızgındı. Herkes böyle o üzücü olayın etkisinden çıkmamıştı. Bu yüzden biraz ortam gergindi aslında o dönem. Şey dönemi pandemi döneminde denk gelmişti ama sonrasında alışıldı” (S1, E, 18).

“Ben sana söyleyeyim hiçbir etkisi olmadı. Yani olaylardan önce bir şey yoktu ve sonra da pek bir şey olmadı. Burada Türkler Türklerle, Suriyeliler Suriyelilerle konuşur. Kimse kimseye karışmaz. Bu yüzden kimsenin kimse hakkında bir düşüncesi yoktur. Sadece çocuk öldüğü için bütün halk bunları konuşmaya başladı.” (S7, E, 40).

Katılımcıların ifadelerine göre ortada sosyal temas söz konusu değildir. Zira Türkler Türklerle, Suriyeliler Suriyelilerle vakit geçirmekte ve herhangi bir şekilde Türk ve Suriyeli bir ilişkide bulunmamaktadır. Benzer ifadeleri Türkler de kullanmıştır:

“Aslında onlarla biz çok bir ilişki içerisinde değildik. Yani onlar da kendi hallerinde yaşıyorlar. Böyle aman Türklerle konuşayım, kaynaşayım gibi bir şeyleri de yoktu, hevesleri de yok. Olaylar öncesi sonrasında da çok da değişmedi.” (T13, E, 50).

“Bizim ilişkilerimiz yok. Kişisel bir diyalogumuz da yok. Komşularımız var ama cisimlerini bile göremiyoruz. Çünkü evlerin önlerini bilmem çoğu kez gördüğünüz bazı yerlerde perdeler kapatmışlar, örtüler kapatıyorlar. Fazla yani muhatap olmuyorlar yani.” (T2, E, 52).

Türk katılımcılar Suriyeli göçmenlerle herhangi bir diyalogları olmadığını, komşularının Suriyeli olmasına rağmen onları görmediklerini, iki tarafından da birbirinden kopuk bir halde yaşadığını vurgulamaktadır.

Altındağ Olayları bazı Türk ve Suriyeli katılımcıların arasındaki ilişkileri değiştirmemiş, birbirlerinden izole olarak yaşamasından farklı olarak iki milletin aralarındaki olumlu ilişkiler devam etmiştir. Suriyeli katılımcılar bu durumu şu şekilde ifade etmektedir:

“Şimdi olay oldu ama herkesle aynı etkilemedi. Şimdi ben mesela benim binada Türk arkadaşlarım var. Bazı günler gidiyoruz, onlar geliyorlar. Bir değişiklik olmadı onlarla.” (S10, K, 40).

“Bizim eski arkadaşlarımız, eşimin arkadaşları çok var. Türk aileler bizim de var. Yani ilişkimiz aynı kaldı. Hiç değişiklik falan olmadı. Ne öncesinden sonrasında aynı yani devam etti.” (S13, K, 43).

“Genel olarak ben ve ailem adına hiçbir değişiklik olmadı. Evet kötü insanlar var ama benim çevrem beni ve ailemi çok iyi tanıyor. Bize karşı tavırlarında herhangi bir değişiklik olmadı.” (S20, E, 28).

Benzer olarak Türklerin ifadeleri ise şu şekildedir:

“Geldikleri günden beri konuşur ederim. Sevdiğim de var sevmediğim de. Olaylar benim düşüncemi çok değiştirmede, çünkü zaten çoğunu tanıyorum. İyi insanları çok” (T1, E, 42).

“Valla öncesinde de sonrasında da benim bütün ilişkilerim aynı. Müşterilerimin yüzde kırkı Suriyeli benim. Yani böyle problem yaşadığım hiç olmadı. 12 senedir falan mahalledeler o zamandan beri hiç kimseyle bir sorun yaşamadım.” (T3, E, 42).

“Yani Altındağ olaylarının bizim ilişkilerimize pek bir etkisi olmadı. O gençlerin arasında olan şeyler. Artık ne yapmak istiyorlar ne yapıyorlar bilmiyorum.” (T5, E, 59).

Gerek Türkler gerekse Suriyeli katılımcılar Altındağ Olaylarının birbirleriyle olan ilişkilerini etkilemediğini vurgulamıştır. Zira sosyal temasla birlikte katılımcıların daha öncesinde geliştirdikleri arkadaşlık ilişkileri ve güven, aralarındaki önyargıları ve ayrımcılığı azaltmış, birbirlerini kabul etmelerine yardımcı olmuştur.

4.2.2.2. Altındağ Olaylarının Suriyeli Algısına Yansımaları

Altındağ Olayları her ne kadar Önder Mahallesi ve çevresinde gerçekleşmiş olsa da yankısı geniş olmuştur. Başlangıçta yakın çevrede ses getiren olay, sonrasında medyanın da etkisiyle iyice yayılmış ve gerek ulusal medya gerekse sosyal medya vasıtasıyla tüm Türkiye'nin bu olaydan haberi olmuştur. Dolayısıyla Türkiye'de hassas bir zeminde bulunan Suriyelilere yönelik algıların değişeceği varsayılmış ve katılımcılara olayın ulusal boyutta Suriyeli Algısı'na yansımaları sorulmuştur. Zira yaşanan olaylar her ne kadar ses getirmiş olsa da algı, “bireylerin ilgi alanlarına ve deneyimlerine dayanarak kendi gerçekliklerini inşa ettikleri sosyal bir fenomen” (Gelbrich, Müller ve Westjohn 2023) olduğu için herkesin deneyimleri ve düşünceleri farklılaşacaktır. Araştırmadan elde edilen veriler doğrultusunda bazı katılımcılar, Altındağ Olaylarından sonra Suriyelilerin daha kolay/çabuk suçlanarak günah keçisi ilan edilmeleri ve olaylardan sonra sindirilmeleri noktasında olumsuz algıların arttığına değinirken bazılarıysa bu algının değişmeyeceğini vurgulamışlardır.

Altındağ Olaylarından sonra bazı Suriyeli katılımcılar Suriyeli göçmenlerin daha çabuk/kolay bir şekilde suçlanarak günah keçisi ilan edileceklerini düşünmekte ve bu durumu şu şekilde ifade etmektedir:

“İşte mesela, şimdi bu olay olduğunda bunu yabancı yaptığında hemen direkt Suriyelilere bağlıyorlar ya da işte direk suçu o milleti atıyorlar yani. Mesela ben aktif Twitter kullanıcısı olarak bir taciz videosu görüyorum mesela. Maalesef ki onu direkt Suriyelilere bağlıyorlar ya da haberin kaynağı olmadan Suriyelilere bağlıyorlar.” (S1, E, 18).

“Zaten genel olarak Suriyeliler sevilmiyor. Sosyal medyada Suriyelilere hakaretler ve tehditler görüyoruz. Bu olay da Türklerin Suriyelileri kötülemesi için bahane oldu.” (S5, E, 40).

“Yani bunlar buraya geldiler, bizi öldürdüler diye öyle bir düşüncesi oldu Türklerin. Yani birisi ismi Suriyeli görünce herkeste öyle düşünce olur artık.” (S10, K, 40).

“Türkiye genelinde o bakış açısı aslında Altındağ olayından önce de pek parlak sayılmazdı ama elbette sonrası daha da kötü oldu, genellemeden dolayı bir kişi bir şey yaptığında Suriyeliler yaptı derler.” (S18, E, 20).

“Evet bu olay bizi biraz sarstı ve korkuttu. Kişiliğimizi saklamak zorunda gibi hissediyoruz çünkü hepimizi aynı şekilde değerlendiren insanlar olabiliyor. Bir kişi bir suç işlediği zaman bu hepimizi etkiliyor ve önyargıya sebep oluyor. Bu olaylar bizi sanki Suriyeliler bir katılmış gibi gösterdi ne yazık ki.” (S20, E, 28).

Yaşanan olaylardan sonra Suriyelilere yönelik algıların “suçlu, suç potansiyeli olan, katil” şeklinde oluşacağı ve bunda medyanın rolünün etkili olduğundan bahsedilmiştir. Katılımcılardan S18, Altındağ Olaylarından önce de zaten Suriyelilere yönelik algının olumsuz olduğunu vurgulamış, bu olayın Suriyeli algısını daha da kötü etkileyeceğini aktarmıştır. Yaşanan bu olumsuz algı S20’nin bahsettiği üzere Suriyelilerin kendi kimliklerini saklamalarına neden olacak ve bu durum da toplum tarafından Suriyeli göçmenlerin ötekileştirmeye ve sosyal dışlanmaya maruz kalmalarını artıracaktır.

Benzer olarak bazı Türk katılımcılar da Altındağ Olaylarından sonra Suriyeli göçmenlerin daha çabuk/kolay bir şekilde suçlanarak günah keçisi ilan edileceklerini düşünmekte ve bu durumu şu şekilde ifade etmektedir:

“Ya şimdi Altındağ olayından önce de Suriyeli aslında bazı insanlar için netti, istemiyoruz’du. Bu olaydan sonra da ona bal kaymak oldu. İyice sağlamlaştı, yani insanlar hala ondan öncesini istemiyorum diyen insanlar bu da bizim sebebiz oldu hala istemiyoruz ama bu da sebebi diyebilecek bir potansiyele sahip oldu.” (T4, E, 24).

“Türklerin bir kısmı çok da tepkili değildi aslında bunlara. Önemli bir kısmı yani nasıl diyeyim ben sana beşte ikisi falan diyebilirim. O beşte ikisini de neredeyse Suriyelilere kızgın olmaya itti bence bu olaylar.” (T9, E, 25).

“Tabii kötü etkileniyor. Şimdi her yerde yankı buldu bu haber, işte Suriyeliler Türk’ü bıçakladı. Yani işte Suriyeliler burada hep böyle bir katılmış gibi gösterildi. Hani burada biz yaşadığımız için daha iyi biliyoruz ama yaşamayan biri belki hani bir ön yargı geliştirmiş olabilir yani.” (T12, E, 56).

“Yani insanlar çok tanımasa bile onlara böyle rahatça haklarında atıp tutabilecek bir insanlar olarak görüyorlar. Çok da böyle olumlu görmüyorlar yani Suriyelileri. Bu olaylardan sonra Türklerin haklı çıkmak için bir sebebi oldu.” (T13, E, 50).

Türk katılımcılar, Altındağ Olaylarından önce de Suriyelilerin istenmediğini, bu olayın niçin istemediklerine sunacakları bir bahane ortaya çıkardığını, bıçaklama olayının medyada duyurulmasının ardından Suriyelilere yönelik “suçlu, katil” algısı oluşabileceğini ve Suriyelilere yönelik herhangi bir olumsuz düşüncesi olmayan insanların da yaşanan bu olaylardan sonra Suriyelilere yönelik olumsuz bir algı geliştireceklerini vurgulamışlardır. Zira katılımcıların ifadelerinden Altındağ Olaylarının Suriyelilere yönelik önyargı, ötekileştirme ve nefret duygusu olarak karşılık bulacağı anlaşılmaktadır.

Benzer düşünceleri meslek profesyonelleri de ifade etmiştir:

“Daha çok göze batmaya başladı Suriyeli insanların yaşayışları, eylemleri, yaptıkları ettikleri daha çok göze batmaya ve nefretin odağı olmaya başladı Altındağ olaylarından sonra.” (P2, K, 29).

Katılımcıların ifadelerinden olumsuz olan Suriyeli algısının daha da olumsuz olacağı, önyargılardan dolayı Suriyelilere “katil ve/ya suçlu” algısıyla bakılacağı, bir Suriyelinin yaptığı yanlışın tüm Suriyelilere yükleneceği ve bunun da toplumda ötekileştirilme ve sosyal dışlanmalara neden olacağı anlaşılmakta, bunların ortaya çıkmasında ise medyanın büyük rolü bulunmaktadır. Zira göçmenlere yönelik zihinsel temsiller (algılar), söylemler yoluyla kendini görünür kılmakta ve meşrulaştırmaktadır (Çoban Keneş, 2016, s. 263).

Göçmenlerin medyadaki temsili göçmenlere yönelik algıların şekillenmesine büyük bir rol oynamaktadır (Yaylacı ve Karakuş, 2015). Zira göçmenlerin, gittikleri ülkelerde sosyal, kültürel ve ekonomik problemlere neden olabildikleri bilinen bir olgudur (Göker ve Keskin, 2015, s. 231). Ancak Suriyeli kimliği üzerinden yapılacak herhangi bir göçmen karşıtı açıklama veya hedef gösterici ifadeler, toplumdaki olumsuz algıların artmasına ve Suriyeli kimliğinin kriminalleşmesine neden olabilmektedir (Deniz ve ark., 2016, s. 32-33). Diğer bir ifadeyle medyada yer alan olumsuz temsiller ayrımcı söylemleri

güçlendirmekte ve uzun vadede göçmenlere karşı meydana gelebilecek ayrımcı tutumlara neden olabilmektedir (Efe, 2015). Suriyeli göçmenlerle ilgili 268 tane gazete haberini inceleyen bir çalışmada Suriyelilerin temsiline ilişkin %16 eleştiri, %2 öfke/tepki/nefret, %13 dramatize, %10 sevinç/mutluluk, %5 övgü, %55 sorun temalarını işlediği görülmüştür (Göker ve Keskin, 2015, s. 246). Zira çalışmadaki katılımcılar Altındağ Olaylarından önce de Suriyelilerin sevilmediğinden ve olumsuz bir algıya sahip olduğun bahsetmiştir. Dolayısıyla bu algıların oluşmasında medyanın yok sayılmayacağı bir gerçektir. Bunun yanı sıra katılımcılar bu olayın medyada çokça yer bulduğundan ve bu nedenle Suriyeli algısının daha da kötü etkileneceğinden bahsetmişlerdir. Medyanın bahsedilen rollerinden dolayı katılımcıların düşüncelerinin haklılık payı bulunmaktadır. Medyanın Suriyelilere yönelik temsilleri “Medyanın Suriyeli Algısı” başlığında daha detaylı olarak değerlendirilecektir.

Katılımcılar Altındağ Olaylarından sonra Suriyelilerin daha da içlerine kapandığını, sosyal desteklerini kaybettiğini ve bir nevi tedirginlik yaşayarak sindirildiklerini vurgulamışlardır. Buna ilişkin Suriyeli katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“Mesela şu an eğer Türk buradan geçerse, tamam, Suriyeliler böyle bakar, bir şey olacak mı diye. İşte o nokta artık oldu. Tamam burada kalalım, tamam susalım diyorlar. Kimin doğru olduğu önemli değil orada. Söz güçlü olanın.” (S3, K, 21).

“Türk halkı yani, daha rahat bir şekilde laf atabilecekler Suriyelilere karşı. Daha özgürce daha cesaretlendirdi aslında. Bir Suriyeliden rahatsız oluyorsan artık istediğin gibi konuşuyorsun.” (S9, E, 24).

“İnsanların söyleyecekleri var ama evde bakacağı aileleri de var. O yüzden bazen susmak gerekiyor. Olmamış gibi davranıp yaşamak gerekiyor çünkü şu olaydan sonra kimsenin bir şey demeye cesareti kalmadı.” (S17, E, 55).

Suriyeli katılımcılar, yaşanan olaylardan sonra Türklerin Suriyelilere söz söylemeye hak kazandıklarını, bu nedenle Suriyelilerin bu noktada sessiz kalmaları gerektiğini, çünkü azınlık ve güçsüz tarafta olduklarını vurgulamışlardır. Benzer ifadeleri bazı Türk katılımcılar da kullanmışlardır:

“Türlere karşı yani bir eziklik oluştu olaylardan sonra. Yani içlerinde biz korku var, eziklik yani. Şimdi bir korku yani, yine aynısı olabilir.” (T5, E, 59).

“Türkiye'nin her yerinde Suriyelilere karşı ön yargı oluştu ve devlet buna yani bir el atmadığı için de insanlar komple polemiğe girdi. Yarın öbür gün bize de bir şey olacak mı? İnsanlar sürekli kendini koruma aşamasına girdi.” (T6, E, 26).

Türkler de yaşanan olaylardan sonra Suriyelilerin kendilerini korumaya aldıklarını, bu nedenle kimseye karışmadan yaşamaya devam ettiklerini vurgulamışlardır. Meslek profesyonelleri de benzer noktalara değinmişlerdir:

“Bu olaylardan sonra bence daha çok içe kapanan oldu diye düşünüyorum.” (P1, K, 26).

“Bence kimliklerine daha çok sarıldılar. Aslında milliyetçi olmayan bir yanları var iken burada daha fazla milliyetçi, daha kendi içlerine dönük bir hal aldılar. Kendi kimliklerine daha sıkı sıkı sarılmalarına neden oldu bu, yani aslında dışa açık bir yapıdayken biz onları gerilimden endişeden hissettikleri korkudan dolayı böyle kendi kabuklarına çektiler.” (P3, K, 32).

Meslek profesyonelleri de Suriyeli ve Türk katılımcıların ifadelerine benzer noktaları vurgulamışlardır. P3, topluma karışmaya çalışan, sosyal uyum yakalamaya çalışan bir kesimin artık daha içe dönük, daha kendi kimliğine ve milliyetine sarılan bir hale geldiğini vurgulamıştır. Zira göçmenler için entegrasyon kolay bir süreç değildir ve birçok göçmen bu sürece dahil olurken toplum tarafından engellenebilmektedir (Reis, Pereira ve Silveira, 2023). Dolayısıyla Altındağ Olaylarından sonra toplumda meydana gelebilecek Suriyeli göçmenlere yönelik olumsuz algılar, başta sosyo-kültürel entegrasyon aşamaması sekte vuracak ve dışlanma, ötekileştirme yaşayacak göçmenler toplumdan dışlanarak sosyal izolasyona maruz kalacaklardır.

Katılımcılardan bazıları ise yaşanan olayların toplumdaki Suriyeli algısına herhangi bir yansımalarının olmadığını düşünmektedir. Suriyeli katılımcılardan bazıları bu düşünceleri şu şekilde ifade etmiştir:

“Olaylardan asıl etkilenenler bizlerdik. Diğer Suriyelilere karşı bir şeylerin değişeceğini pek düşünmüyorum. Zaten genel olarak Suriyelilere karşı kötü bir bakış var.” (S12, E, 24).

Katılımcı S12, olayların genel olarak Suriyeli algısını değiştirmeyeceğini, olaylardan asıl etkilenenlerin kendileri olduğunu vurgulamıştır. Bazı Suriyeli katılımcılar ise iyi bir

Suriyeli olduğun ve Türk kişilerle arkadaş olduğun takdirde olumsuz algılardan uzak kalınacağını ifade etmişlerdir:

“Sen iyiyse iyisindir, kötüyse kötüsündür. İnsanlar bir şeyler düşünür ama sonra unuttur. Burada bir olay oldu diye neden başka bir Suriyeli etkilensin? Eğer verilen işleri yapar ve iyi bir insan olursan seni tanyanların sana kötülüğü dokunmaz.” (S7, E, 40).

“Bizi tanyan Türklerin tavrı bize değişmedi. Bu bence her yerde böyledir. Böyle bir olay gerçekleşmiş olsa da Türk arkadaşları olan kişiler bence etkilenmez.” (S8, E, 40).

Türk katılımcılar Suriyeli katılımcılardan farklı olarak Suriyeli göçmenlerin bu olaydan olumsuz etkilenmediklerini savunmuş ve onların Türkiye’de rahat bir şekilde yaşamaya devam etmelerini sebep göstermiştir:

“Ben çok etkilendiklerini düşünmüyorum çünkü hayatlarına gayet güzel devam ediyorlar. Sadece birkaç günlük bir korkuyla zaten devlet koruduğu için çok etkileneceklerini zannetmiyorum ben yani hiçbir şekilde.” (T7, K, 39).

“Etkilediğini sanmıyorum. Suriyelilerin hepsi de birbirinden rahat.” (T8, K, 52).

Türk katılımcıların ifadelerine benzer olarak Şahin ve Eşici (2020, s. 89) tarafından gerçekleştirilen çalışmada yerel halk, Suriyelilerin rahat olduklarından şikâyet etmektedir. Dolayısıyla Suriyeli algısının Altındağ Olaylarından etkilenmediğini düşünen Suriyeli katılımcılar toplumsal kabul vurgusu yaparken Türkler ise sosyal izolasyona dikkat çekmekte ve Suriyelilerin olaylardan etkilenmediğini ifade ederek aynı zamanda onlardan duydukları rahatsızlıkları dile getirmektedir. Zira toplumsal kabulün sağlanamadığı ortamlarda Türklerin Suriyelilere karşı önyargı geliştirmeleri ve olumsuz algılara sahip olmaları şaşılacak bir durum değildir.

4.2.2.3. Olayların Suriyelilerin Yaşamına Yansımaları

Altındağ Olaylarının başlamasına sebep olan Türk gencin bıçaklanması sonrasında meydana gelen ve kısa süre içerisinde büyüyen Suriyelilere yönelik saldırılar kuşkusuz o çevrede yaşayan ve/ya çalışan Suriyeli göçmenlerin yaşamlarında büyük etkiler bırakmıştır. Olayların Suriyeli göçmenlerin hayatına korku, güvensizlik, ekonomik zarar ve yerinden edilme endişesi gibi noktalarda olumsuz etkiler bıraktığı anlaşılmaktadır.

Suriyeli katılımcılardan bazıları olayların başlangıcında korktuklarını ancak ilerleyen zamanda yeniden normal hayatlarına döndüklerini ifade etmişlerdir:

“Aslında ilk başlarda evet etkiledi. Evden çıkamıyordum. İşte tüm dükkanlar kapalıydı, çıkamıyorduk ama sonrasında olaylar sakinleştiğini de pek de bir şey etkilemedi. (...) Arkadaşlarım arasında bir şey etkilemedi, insanlarla olan sosyal ilişki benim ilişkilerimi de pek de bir şey etkilemedi.” (S1, E, 18).

“İlk zamanda herkes evde oturuyordu sadece işte bayanlar, kadınlar şeye gidiyorlardı alışverişe. Biraz korku oluyordu yani psikolojik anlamda. Biraz insan korkuyordu yani bir olay tekrar olabilir diye. Karşı karşıya gelirler falan diye. O yüzden pek çarşıya giriş falan yani insan biraz şey oluyordu, korkuyorduk. Şu an iyidir durumlar biraz elhamdülillah.” (S2, K, 58).

“İlk zamanlar korktuk ve dışarı çıkmadık. Ama şimdi her şey normale girdi.” (S12, E, 24).

Olayın yaşandığı ilk zamanlar ortadaki gerginliğin geçmemesinden dolayı Suriyeli göçmenler dışarı çıkmamış, sadece market alışverişi gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması için dışarı çıkmışlardır. Sahada edindiğim bilgilere göre markete çıkanlar ise çoğunlukla kadınlar ve çocuklardan oluşmakta, bu sebebin altında ise olası ikinci bir saldırıda kadınlara ve çocuklara zarar verilmeyeceği düşüncesi yatmaktadır. Olayın üstünden belli bir zaman geçtikten sonra ise hayat normal akışına girmiş, Suriyeli kişiler de hayatlarına devam etmişlerdir. Katılımcılardan lise öğrencisi olan S1, olaylardan sonra yaşamında herhangi bir değişiklik olmadığını, bunun yanı sıra sosyal çevresindeki Türklerden kendisine herhangi bir olumsuz davranışın da yansımadığını vurgulamıştır. Zira Türk eğitim sisteminde bulunması, Türkçeyi rahat bir şekilde anlaması ve konuşması gibi etkenler onun başarılı bir şekilde uyum sağlamasına yardımcı olarak (Yudistira ve ark., 2022) toplumsal kabul görmesi noktasında etkili olmuştur. Böylelikle S1, yaşanan olaylardan sosyal ilişkilerinde bir sorun yaşamadığını ifade etmiştir.

Altındağ Olaylarından sonra bazı Suriyeli katılımcıların yaşamlarına korkarak devam ettikleri ve bölgedeki Suriyelilerin Türklerden korktukları için onları kızdırmamaya ve rahatsız etmemeye özen gösterdikleri anlaşılmaktadır. Öte yandan bazı Suriyeli göçmenler ülkelerine geri dönmüş, bazılarıysa dönmeyi düşünseler de riskleri göz önünde bulundurdıklarında (Buz ve Korç, 2021, s. 212) bundan vazgeçmişlerdir. Buna ilişkin katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“Herkes öyle bir korku var ki içinde çok fazla. Yani sen benim zaten o günden sonra tanıdığım 2 tane aile var. Suriye’ye direkt toparlanıp gittiler. Ya sadece korktukları için de değil. Ya diyorlar ki oradan zaten biz neden çıktık? Orada da rahat edemiyorsak demek ki en azından orada hani Allah’ın verdiği bir bela orada. (...) Yani şey gibi düşünüyorlar burada da eziyet çekiyoruz. Yani hiç yoktan orada kendi ülkemizde oluruz diyorlar.” (S3, K, 21).

“İnsanlar o kadar korkmuş şekilde yaşıyorlar. Sadece hani Türkler bize hani kızmasın Türkler bize hani öfkelenmesin, bizden hani rahatsız olmasın gerçekten o kadar yani.” (S9, E, 24).

“Olaylardan sonra eşim korktu. Buradan gitmek istedi. Ama nereye gideceksin ki? Suriye’ye gidersem zaten bizi öldürecekler, cezalandıracaklar. Sonra düşündük ve burada kalmaya karar verdik.” (S17, E, 55).

Bazı Suriyeli katılımcıların ise Suriyeli kimliğini göstermeye korktukları anlaşılmaktadır. Yaşanan olaylarda Suriyeli Kimliğine yönelik bir tepkinin olduğu, bu nedenle katılımcıların Türklere karşı bir mahcubiyet içerisinde buldukları, Türk toplumunun tepkilerinden korktukları ve toplum içerisinde Arapça konuşmamaya çalıştıkları vurgulanmaktadır. Buna ilişkin katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“Şimdi olayların öncesinde dediğim gibi pek önemli üstüne durabilecek bir şey yok ama sonrası eee ben şimdi Suriyeli olduğumu söylemekten utanıyorum, sadece utanmak değil ben korkuyorum çünkü artık Suriyeli dediğimde sanki karşı tarafa bir hakaret etmişim gibi hissediyorum.” (S4, E, 63).

“Olayın öncesinde bize karşı kötü bir yaklaşım yoktu ama olaydan sonraki altı ay boyunca özgüvensiz ve korku içinde hissettim. Çünkü bütün Suriyelilere kötü gözle bakmaya başladılar. Artık gerçek kimliğimi saklamaya çalışıyorum çünkü nasıl bir tepki alacağımı bilmiyorum.” (S6, E, 32).

“Suriyeliyim demekten korkar hale geldim ya da Türkler arasındayken beni Arap ya da daha doğrusu Suriyeli olduğumu bilmesinler diye Arapça bir kelime söylememek için var gücümle çabalıyorum.” (S11, E, 33).

“Eskiden korkmadan sokaklarda kendi dilimizle konuşabiliyorduk ama şimdi ne yazık ki konuşamaz hale geldik.” (S18, E, 20).

Altındağ Olaylarıyla sosyal baskınlık kuramının temelindeki hiyerarşi ve kontrol mekanizmaları bu ifadelerde açıkça ortaya çıkmıştır (Paranti ve Hudiyana, 2022). Zira bu durumda baskın olan grup yerel halktır. Yerel halk göçmenler üzerinde hiyerarşi kurmuş ve kontrol mekanizmaları sağlamış, böylelikle göçmenler kendi kimliklerini Türklerden gizleme ihtiyacı duymuştur. Bunun bir yansıması da Suriyeli katılımcıların hissettikleri güvensizlik duygusudur. Suriyeli göçmenlerin olaylardan sonra bölgedeki güvenlik istikrarsızlığından dolayı dükkanlarını her zaman olduğundan daha erken kapattıkları ve

bazı günler açmadıkları anlaşılmaktadır. Buna ilişkin katılımcılar şu ifadeleri kullanmışlardır:

“Bir tane arkadaşım var. O Kahramanmaraş'ta oturuyor. Geçen gün sadece ziyaretime gelmişti. (...) Akşam çıktığımız zaman niye bu kadar erken kapatıyorlar bu kadar erken kapatamazlardı dedi. O olayı hatırlıyor musun dedim [Altındağ Olayları], o günden beri artık kapatıyorlar dedim.” (S3, K, 21).

“Bir de yani dükkanlar bazen açıyorlar. Normalde dükkanlar akşam saatlerine kadar açık kalırdı ama şimdi belli saatlerde falan açmayı veya bazen kapatıyorlar öyle.” (S13, K, 43).

Bazı katılımcıların ise olaylardan sonra ekonomik zarara uğradıkları, olaylar esnasında dükkanlarının yağmalandığı, araçlarına zarar verildiği ve satışlarının düştüğü anlaşılmaktadır. Katılımcıların ifadeleri ise şu şekildedir:

“Benim yaşamımı çok kötü etkiledi. Ben olay olduğunda sadece bir ay içinde 135 bin TL kaybettim çünkü; dükkanıma girdiler, malları çaldılar, camları kırdılar... Sana ne anlatayım ben şimdi ve o zaman dükkânın içinde malların maliyetini hesaplarsak nerdeyse 150 bin TL çıkar ve hepsi gitti dükkâna bir girdim hiçbir şey yoktu. Arabamda 40 bin TL hasar oldu.” (S4, E, 63).

“Evet hayatımı işimi ve maddi getirimi etkiledi. Eskiden yaşadığım lüks artık yaşamıyorum sermayemi de etkiledi sürekli düşüş halindeyim.” (S11, E, 33).

“Evet işime çok etkiledi yani olaydan sonra işimi %70 oranında gerileme oldu. Hatta yaklaşık bir sene bu şekilde yaşadık. Satışlar baya durgun bir haldeydi.” (S14, E, 37).

Göçmenlerin niteliksiz görülmeleri, yanlarında sermaye bulunduramamaları, gerekli finansmana ulaşamamaları, ülkenin ekonomik sistemine yabancı olmaları, dil engeli ve çeşitli önyargılar, onların iş yaşamına katılımlarını zorlaştıran etmenlerdir (Barth ve Zalkart, 2020; Vafin, 2022). Öte yandan Türkiye’deki Suriyeli göçmenlerin iş yaşamına katılımlarına bakıldığında birçoğunun iş bulmakta zorlandığı (Bulut, 2019), iş yaşamına katılan birçoğunun ise kayıt dışı ve düşük ücretlerde çalıştıkları (Dönmez Kara, 2016) görülmektedir. Zira MIPEx 2020 rapor verileri göz önüne alındığında Türkiye’deki göçmenlerin iş yaşamına katılımı Avrupa Birliği standartlarının altında kalarak sondan 7. sırada bulunduğu görülmektedir. MIPEx, ayrıca Türkiye’deki iş yaşamındaki göçmenlerin eşit haklara sahip olmadığını ve kendilerini geliştirmelerine yönelik desteklerin altını çizmektedir. Öte yandan Türkiye OECD ülkeleri arasında son sırada bulunmakta ve yabancılara eşit haklar vermeyen tek OECD ülkesi olduğu

görülmektedir (Solano ve Huddleston, 2020, s. 250- 255). Dolayısıyla göçmenlerin iş yaşamına katılımının düşük olması ve birçok göçmenin olması gereken miktardan oldukça düşük fiyatlara çalıştıkları göz önüne alındığında kendi işlerini kuran ve biriktirdikleri paralarla araba gibi eşyalar edinen alan Suriyeli esnafın ürünlerinin çalınması, arabalarına ve dükkanlarına zarar verilmesi, kendi ekonomik bağımsızlığını kazanan ufak bir kesmi de mağdur etmiş, olaylardan sonra esnaflar ortadaki güvensizlik ortamından dolayı normalde olduğundan daha erken dükkanları kapatarak toplumla karışma fırsatını ertelemeye başlamıştır.

Bazı Suriyeli katılımcılar ise yaşadıkları olumsuzluklara olaylardan sonra Ulubey bölgesi çevresindeki gecekondular ve dükkanların yıkılmasını örnek göstermişlerdir.

“Ulubey mahallesindeki dükkân ve binaların yıllardır yıkılacağı söyleniyordu ama olaydan sonra direkt yıkmaya karar verdiler. Artık Suriyelilerin yaşam alanlarını daraltmaya çalıştıklarını düşünüyorum. O sokak yıkıldıktan sonra olaylar biraz daha duruldu çünkü kendilerince haklarını aramış oldular” (S5, E, 40)

“Aslında olaydan sonra Altındağ’da Suriyelerin nüfusu azalmaya başladı. Çünkü olaydan sonra eski evlerin bir kısmı devlet tarafından yıkıldı ve Altındağ bölgesinde artık Suriyelilerin yeni bir adres yapılmasına izin verilmedi, bu yüzden bölgedeki Suriyelilerin nüfusu azalmıştır. Örneğin daha önce Altındağ’da 100 bin kişi olan Suriyeli sayısı şimdi yani olaydan sonra 25 bin kişiye kadar düştü.” (S14, E, 37).

“Burada Suriyelilerin yoğun yaşadığı bir cadde vardı [Ulubey]. Yıllardır yıkılacağı konuşuluyordu ama olaydan sonra 1 ay içinde tamamını yıktılar.” (S17, E, 55).

“Buraların yıkımını hızlandırarak [Ulubey] Suriyelilerin toplu şekilde, bir arada olmalarını engellediler ve birçok aile buradaki dükkanları yıkıldığı için ve bu olaylardan [Altındağ Olayları] korktuğu için Suriye’ye dönmeye karar verdi.” (S20, E, 28).

Katılımcılar Altındağ Olaylarından sonra bölgenin işlek yerlerinden olan Ulubey bölgesindeki ev ve dükkanları yıkılmasını kendilerine tehdit olarak algılamakta, bazıları bunu Türklerin intikamı olarak algımlarken bazılarıysa Suriyelilerin yaşam alanlarının daraltılması olarak algılamaktadır. Nitekim 2011 sonrası dönem Altındağ Belediyesi’nin kentsel dönüşüme başlayacağı bir dönemi temsil etmekte ve bu dönem aynı zamanda Suriyelilerin gelmeye başladığı döneme denk düşmektedir. 2012 yılında hazırlanan imar planı kapsamında 2015 yılında Önder bölgesinde yer alan 480 gecekondular, Ulubey bölgesinde ise 100 gecekonduların yıkımı gerçekleştirilmiştir (Bakioğlu, Artar ve İzmir, 2018; Savran, 2020). 2015 yılından sonra yavaşlayan yıkımlar Altındağ Olaylarından sonra

yeniden başlamış ve Suriyelilerin işlek caddelerinden olan Ulubey bölgesindeki dükkân ve evler yıkılmıştır. Zira Suriyeli göçmenler buranın imar bölgesi olacağına farkında olmalarına karşın olayların yaşanmasının yıkımı hızlandırdığını ve bölgedeki Suriyeli nüfusuna sessiz bir darbe gerçekleştirildiğini düşünmektedir. Öte yandan Şubat 2022’de İçişleri Bakanlığı’nca Türkiye’deki tüm Suriyelilere yönelik “Mekânsal Yoğunlaşmayla Mücadele” isimli planı duyurmuştur. Buna göre Suriyeli nüfusunun yüzde 25’in üzerinde olduğu bölgelerde milliyeti fark etmeksizin yabancıların ikametine izin verilmeyeceği kararına varılmıştır (Hürriyet, 2022). Dolayısıyla Altındağ Olaylarından sonra evleri ve dükkanları yıkılan Suriyeli göçmenler Altındağ’daki Suriyeli nüfusunun yoğunluğu nedeniyle yeniden aynı bölgede ikamet alamamış ve başka bölgelere yerleşmek durumunda kalmıştır.

4.2.2.4. Altındağ Olaylarının Türklerin Yaşamına Yansımaları

Altındağ Olaylarından sonra Türk grupların bir araya gelerek Suriyelilere yönelik saldırıları olsa da, olaydan bölgedeki Türkler de etkilenmişlerdir. Zira Türkler, yaşanan ilk olayı referans göstererek Suriyeli birinin Türk birini bıçaklamasından dolayı korku ve tedirginlik yaşadıklarını, olaylardan sonra bölgenin polis kontrolüne girmesinin kendi hayatlarını kısıtladığını vurgulamış, bazı Türkler ise olaylardan etkilenmediklerini aktarmışlardır.

Bazı Türk katılımcılar yaşanan bıçaklama olayının kendilerini korkuttuğunu ifade etmişlerdir. Bölgede Türklerin ve Suriyelilerin karışık yaşaması kültürel çatışmayı da beraberinde getirmiştir. Türkler kendi yaptıkları davranışların Suriyeliler tarafından onaylanmamaları durumunda Suriyelilerin kendilerine gösterecekleri tepkilerden korkmakta, rahat bir şekilde dışarıda gezememekten yakınmaktadır. Öte yandan bazı Türk katılımcılar ise yaşanan olaylardan sonra çocuklarını rahat bir şekilde dışarı gönderemediklerini ifade etmektedir. Bunlara ilişkin katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“Ya bizim yaşamımızı alt üst etti. Psikolojimiz bozuldu. Yazın mesela parklara çıkamıyoruz veya sokakta gezemiyorum. Eşimin elimden tutup gezemiyorum. Biri bir şey mi diyecek, biri bakacak mı? (...) Çocuğumuz durakta indiğinde biz duraktan gidip alıyoruz kızlarımızı. Ya bir şey de yapamıyorsun, çünkü her an her dakika bir yerden çıkıp gelebilir sana. Güvenlik kesinlikle yok. Evin dışına 3 tane kamera taktık güvenliğimiz için.” (T2, E, 52).

“Gece vakti eskiden ailemle kız arkadaşım ile bir arkadaşım ile rahat rahat sokakta gezebiliyorken yürüyebiliyorken muhabbet edebiliyorken kahkaha atabiliyorken güliyorsen şimdi yapamıyorum.” (T4, E, 24).

“Suriyelilerin öldürme eylemlerinde bulduklarını gördüğümde çocuklarım için endişelerim arttı.” (T7, K, 39).

“Yani kötü etkiledi çünkü benim 2 tane kızım var. Bu olaylar yaşanınca ben şimdi bu kızlarımı nasıl rahatça dışarı çıkarabilirim?” (T13, E, 50).

Yaşanan Altındağ Olayları Türklerde bir güvensizlik duygusu meydana getirmiş, Suriyeliler birer tehdit olarak görülmeye başlanmış ve Suriyelilerle kaynaşmanın önüne büyük bir ket vurmuştur. Türkleri rahatsız eden başka bir durum ise Altındağ Olaylarından sonra bölgedeki gerginliğin azaltılması için bölgeye gelen polislerin mahalleyi sıkı bir şekilde denetim altına almalarıdır. Mahalleye polis karakolu kurulması, bölgede sürekli devriyelerin bulunması ve Türklerin zaman zaman polisler tarafından aranması Türklere kendilerini suçlu gibi hissettirmektedir. Türk katılımcılar buna ilişkin şu ifadeleri kullanmışlardır:

“Yani bunlar gelene kadar bizim buralarda hiç böyle bir olay yaşanmadı ve şu anda buraya [Önder] ilçe emniyet müdürlüğü geldi. Düşünebiliyor musunuz ve oraya panzerler artı çevik kuvvet ve polis ekipleri, her akşam belirli noktaları arama yapıyor. Sanki ben Suriyelilerin bölgesine giriyorum da beni arama yapıyorlar.” (T2, E, 52).

“Kendi mahallemize toma var, özel harekât geziyor. Refah seviyesi iyice düştü burada.” (T6, E, 26).

“Yani her yer polis, her yer arama yani kendimizi artık suçlu gibi hissediyoruz.” (T8, K, 52).

Bazı Türk katılımcılar ise Altındağ Olaylarının hayatlarında herhangi bir etkisi olmadığını, düşüncelerinin değişmediğini vurgulamıştır. Bu ilişkin şu ifadeleri kullanmışlardır:

“Valla ben şahsen hiçbir etki olmadı. İlk gece korktum benim dükkana da bir şey olur mu diye. O kadar.” (T5, E, 59).

“Valla ya ben ırkçı birisi olarak benim yaşamımı çok etkilemedi. Görüşüm her zaman aynıydı.” (T9, E, 25).

“Yani benim yaşamıma çok fazla etkilemedi. Ben Suriyelilerle iyi ilişkiler kurmuştum. Hani onlar için üzuldüm.” (T12, E, 56).

Altındağ Olaylarının yerel halk üzerinde farklı etkiler yaratabildiği ve bu etkilerin kişisel deneyimler ve tutumlara bağlı olarak değişebileceği görülmektedir. Bazıları katılımcılar için, yaşanan olaylar endişe veya kaygı yaratabilirken, diğerleri içinse bu durum önemsiz olabilmekte veya hatta Suriyeli göçmenlere yönelik olumlu duygular hissedilmesini sağlamaktadır.

4.2.3. Suriyelilerin Medyadaki Temsili

Medya, ilk günden beri toplumun düşüncelerini, davranışlarını ve genel bakışını etkileyen güçlü bir araç olmuştur. Televizyon, radyo, internet, sosyal medya ve basılı yayınlar gibi çeşitli platformlarda yayınlanan haberler, programlar, reklamlar ve diğer içerikler, insanların dünya görüşlerini şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır. Medyanın toplum üzerindeki etkisi özellikle dijitalleşmenin de etkisi ve internet kaynaklarıyla çok daha belirgin hale gelmiştir (Samy, 2022). İçeriklerin sunumunda kullanılan dil, insanların düşünce ve davranışlarının değişmesinde oldukça önem arz etmektedir. Zira anlam/algı, inşacı yaklaşıma göre dil veya söylem üzerinden üretilmektedir. Bu sayede her birey kendi gerçekliğini inşa edecek, gerçeklik toplumsal olarak inşa edilecektir. (Wennersten, 1999). Dolayısıyla medyanın bizlere yansıttığı kimlikler ve bunlara yüklenen anlamlar her zaman gerçeği tam olarak temsil etmediği düşünülmeli, toplumsal inşanın sonucu ortaya çıkan kabuller olarak kabul edilmelidir (Mole, 2007).

Medyanın algısına takılan gruplardan birisi de göçmen/mülteci gruplarıdır. Göçmenlerin, hedef ülkeye gelmeleriyle ekonominin olumsuz etkileneceğini savunan van Dijk, medyada göçmenlere yönelik geliştirilen söylemlerin “yük” teması çerçevesinde şekillendiğini öne sürmektedir (van Dijk, 2003). Göçmenlere yönelik genel medya söylem aşamaları şu şekilde ifade edilebilir (Efe, 2015, s. 9):

- Çeşitli nedenlerden dolayı medya sığınmacıların belirli temsillerini tercih eder,
- Ardından bu temsiller sığınmacıları kolektif olarak mağdur kitleler ya da ev sahibi ülkeyi tehdit eden sorunlu topluluklar olarak ele alır,
- Bu temsiller ev sahibi toplumda sığınmacılarla ilgili davranış şekillerini etkiler,
- Sonuç olarak bu temsil ve davranış biçimleri güçlü grupların politikalarını tamamlar.

Türkiye’deki Suriyeli göçmenlerin durumu da bundan pek farklı değildir. Türk medyasında Suriyeli temsili genel anlamda “olumsuz” bir algıya sahiptir. Zira ekonomik yüklerin yanı sıra önyargılar ve olumsuz kalıp yargılar Suriyelilerin “tehdit”, “problem” ve “sorunların kaynağı” olarak görülmesine neden olan unsurlardır (Parlak, Çakın ve Kaya 2023, s. 949).

Çalışmanın bu bölümünde Suriyeli göçmenlerin medyadaki (yazılı, ana akım, sosyal vb.) temsillerine ilişkin düşüncelere yer verilecektir. Katılımcılardan elde edilen bilgiler doğrultusunda medyanın bazı olayları tek taraflı ve yanlı yansıttığı, yaşanan bazı olumsuz olaylardan Suriyelileri sorumlu tuttuğu ve günah keçisi olarak Suriyelileri hedef gösterdiği, Suriyelileri olumsuz etkileyecek yönde yalan /gerçek dışı içerikler üretmesi ve de toplumu kışkırtarak Altındağ Olayları gibi olayların büyümesine sebep olduğu bilgilerine ulaşılmıştır.

4.2.3.1. Tek Taraflı Yansıtılanlar

Günümüzde insanlar medyada farklı birçok temsille karşılaşmakta, inşa ettikleri kendilikleri doğrultusunda görüşlerine yakın içerikler aramaktadır. Medyanın insanları yönlendirdiği gibi insanlar da medyayı yönlendirmektedir. Zira bu durum ise “talep gazeteciliği” durumunu ortaya çıkarmıştır. Böylelikle medya talebe yönelik içerik üretmekte ve genel algıyı destekler yönde davranmaktadır (Salas Mejía, 2015). Böylelikle insanlar kendileri ile benzer görüşe sahip hesapları takip etmesinden dolayı olayları tek taraflı olarak, görmek istedikleri gibi görebilmektedir (Karagöz, 2018).

Suriyeli katılımcılar medyanın taraflı içerik ürettiğini vurgulamışlardır. Zira medya, kendi çıkarına göre istediği paylaşımları yapmakta, istediği temsilleri insanlara göstermekte ve bundan çıkar elde etmektedir. Suriyeli katılımcıların buna ilişkin ifadeleri şu şekildedir:

“Her bir medyanın kendine göre bir şeyi var. Paylaşmak istediği şeyi paylaşıyor. Onların hangi lehine düşüyorsa orayı paylaşır.” (S1, E, 18).

“Hani ne kadar video çekersen o kadar insanlar görür. Ne kadar insan görürse fikirleri değiştirir. Yanlış kullanılıyor, seçilmiş kişiler alınıyor. Ya hatta bizden bile hani orada Önder’de çekilmiş, çekilen o kadar kişiler oluyor ki sadece hani

gerçekten bir kavga çıkarabilecek bir kişiyle röportaj alıyorlar. O da zayıf noktamızı göstermek için ya da işte gerçekten yanlış insanları diyeyim.” (S3, K, 21).

Suriyeli katılımcılar, medyanın göstermek istediği içerikleri tek taraflı olarak ele aldığını vurgulamaktadır. Zira “talep gazeteciliği” nedeniyle medya kendi çıkarlarını gözetmekte ve buna ilişkin detaylar aramaktadır. Öte yandan katılımcılardan S3 bu duruma bir örnek vermiş ve habercilerin Altındağ Olaylarından sonra Önder Mahallesi’nde röportaj yapmak için oradaki halkı temsil etmeyen, kavga çıkarabilecek kişilerle röportaj yaptığını vurgulamıştır. Zira katılımcılara göre bu şekilde yapılarak Suriyelilerin suçlu olarak gösterilmesi amaçlanmış ve Türklerin saldırıları meşru gösterilmeye çalışılmıştır.

Bazı katılımcılar ise insanların istedikleri içeriğe ulaşabileceklerini, bu noktada ise işlerine hangi seçenek geliyorsa onu tercih ettiklerini ifade etmişlerdir:

“Medya Türklere istediklerini Suriyelilere istediklerini gösteriyor. Ben Twitter’a girdiğimde Suriyeli sayfaların Türkleri kötileyen paylaşımlar yaptığını görüyorum. Aynı şekilde Türkler de Suriyelileri kötileyen paylaşımlar yapıyorlar. Bazı insanların bunları paylaşıp insanların birbirleriyle kavga etmesinden zevk alıyor.” (S14, E, 37).

“Bazıları bizi iyi gösterirken bazı kanallar bizi kötülüyor. Her kanalın amacı var diye düşünüyorum. Bazı kanallarda Suriyelilerin Türklerden daha rahat yaşadığı söyleniyor ve bu halkı sinirlendiriyor. Bazı kanallarda ise bizim nasıl çalıştığımızdan ve çabaladığımızdan söz ediliyor. Dediğim gibi her kanalın amacı farklı. İki farklı Suriyeli gösteriliyor yani kanallarda. İnsanlar ikisini de görebiliyor ama hangisine inanmak istedikleri onlara kalmış.” (S20, E, 28).

Özellikle katılımcılardan S20’nin ifadesi bu durumu özetler niteliktedir. Katılımcı, iki farklı içerikten birinin Suriyelileri kötülediğini ancak diğerinin ise Suriyelilerin çabalarını övdüğünü dile getirmiştir. Zira iki kaynağın da kitlesi bellidir. Diğer bir ifadeyle Suriyeli kimliğini kendine “olumsuz” olarak inşa etmiş kimse burada Suriyelileri kötileyen içeriği tercih edecekken Suriyelilere yönelik herhangi bir olumsuz düşünceye sahip olmayan kişi ise olumlu yansıtılanı tercih edecektir. Dolayısıyla medya bu noktada “talep gazeteciliği” yapmakta ve kitlelere göre içerik üretmektedir.

Bazı Türk katılımcılar ise medyada gösterilen içeriklerin olması gerektiğinden daha masum ve üstün körü gösterildiğini vurgulamıştır:

“Olayları sadece 3 tane televizyon verdi, öbürleri hiçbirisi yansıtmadı. Bu konuda biz çok rahatsız olduk, zaten onlar da gösterdiler ama üstü kapalı gösterdiler. Yani hiçbir şey yokmuş gibi basit bir olay gibi gösterildi ve kapatıldı.” (T2, E, 52).

“Sahil kenarında sahilde yani Antalya'da ya da herhangi bir yerde denize çok rahat girebiliyorlarsa, oradaki kadınlara sarkıntılık yapılabiliyorsa, benim ülkemde benden iyi yaşayıp şehirlerarası gezebiliyorlarsa bırak şehirlerarası ülkelerine gidip gelebiliyorlarsa bence medya bunların hepsini bu şekilde kapatıyorsa veya insanların gözünü açmıyorsa medyanın bu konuda etkisi olduğunu düşünüyorum.” (T7, K, 39).

Medyanın ne gösterdiği kadar ne göstermediği de önemlidir. Zira gösterilmesi gereken noktada gösterilmeyen içerikler de toplum içinde dezenformasyonlara neden olabilmektedir. Katılımcıların ifadelerinden medyanın Altındağ Olaylarının üzerinde çok fazla durmadığı ve Suriyelilerin ülke içerisinde “rahat” bir hayat sürdürdüklerini yansıtmadığı düşünceleri görülmektedir. Her ne kadar Türk katılımcılar bu noktada Suriyeli göçmenlere yönelik ötekileştirmede bulunsalar da medyanın toplumun çıkarlarını da gözetmesi gerekmektedir. En basitinden Altındağ Olaylarının olduğundan daha büyük bir mesele gibi gösterilmesi, hali hazırda olumsuz bakışın hâkim olduğu Suriyeli kimliğine daha büyük tepki yaratacak, Türkiye genelinde göçmen karşıtlığının şiddet boyutuna evrilmesine neden olabilecektir.

4.2.3.2. Günah Keçisi Suriyeliler

Medyanın Suriyelilerin Türkiye’ye geldiklerindeki “misafir” algısı ilerleyen zamanlarda değişmiş ve ötekileştirici bir hal almaya başlamıştır. Suriyeli göçmenler bir zamandan sonra “ekonomik yük” ve “problemlerin sebebi” olarak medyada kendilerine yer bulmuşlar (Erdoğan, 2014) ve günah keçisi ilan edilmişlerdir.

Suriyeli katılımcılar medyanın kendilerini suçlu gösterdiğini vurgulamışlardır. Medyanın yabancı kişilerin yaptığı olumsuz davranışlarda faturayı direkt Suriyelilere kesmesi, yaşanan ekonomik sorun veya başka sorunlardan Suriyelilerin sorumlu tutulması ve bir kişinin yaptığı suçu tüm Suriyeli kimliğine yansıtmaması Suriyelilerin medyadaki günah keçisi temsillerini oluşturmaktadır. Bunlara ilişkin Suriyeli katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“Tüm Türkiye genelinde pek haberlere baktığımızda herhangi bir yabancı bir şey yaptığında direkt Suriyeli yaptı diyorlar. Aslında orada sadece soruyorum, evet, o bir yabancı ama hangi uyruktan yabancı? Mesela Türkiye’de sadece Suriyeliler yok. Eve Suriyeliler çok ama işte ne bileyim, farklı milletlerden de var. Afganistan var Pakistan var. Bir sürü ülkeden farklı millet var. Bu yüzden haberin ya da haberin doğru kaynağını bulup ona göre yorum yapmak lazım.” (S1, E, 18).

“Yani o kadar yanlış bilgi veriliyor ki ve şöyle bilgiler de veriliyor, mesela şu an Türkiye’de sorunlar ne? Siyaset ve ekonomi. İşte o ikisinden kaynaklanan bütün şeyler artık bizim önümüze atılıyor.” (S3, K, 21).

“Medyada Suriyelilerle alakalı her şey hemen kötü yorumlar görüyoruz. Tabii istisnalar var ama genel yorumlar böyle oluyor. Her şeyin suçlusu olarak Suriyeliler görüyorlar. Aslında Suriyelerde yorum yapıp kendilerini ifade etmeye çalışıyor fakat birçok küfür ya da kötü yorumlarla karşılaşıyor.” (S11, E, 33).

“Ama olaylardan sonrasını soracak olursanız bizi katil gibi gösterdiler. Bizi tanımayan ve kötü görmek isteyen insanlar için bu bir fırsat oldu bence. Şimdi farklı bir şehirden bir Türk buraya gelmek isteyecek midir? Ya da gelse buradaki Suriyelilere ne şekilde bakacaktır? Etkisi bu şekilde oldu bence.” (S20, E, 28).

Bazı Türk katılımcılar da Suriyelilerin medyadaki temsilinin olumsuz olduğunu ve Suriyelilerin kötü yanlarının gösterildiği ifade etmiştir:

“Yani zaten medya her şeyi çok fazla abarttığı için her türlü etkisi olduğunu düşünüyorum. Yani bizim medyamızda da şöyle bir şey var, Suriyelilerin hep kötü yanlarını gösteriyorlar.” (T10, K, 20).

Meslek profesyonellerinden P2 ise Altındağ Olaylarına referansta bulunarak medyanın Suriyeli kimliğini hedef aldığını ve tüm Suriyelileri suçlu gibi gösterdiğini ifade ederken P3 ise yaşanan suç olaylarında Suriyelilerin özellikle seçilerek halka gösterdiğine değinmiştir:

“O kişinin aslında eyleminin kimliğinden bağımsız olarak görüp o şekilde değerlendirilmesi gerekirken, medyanın büyük bir çoğunluğu kimliğe vurgu yaparak haberleri çıktı.” (P2, K, 29).

“Biz sosyal gerilimi gerçekten azaltalım derdindeydik ama medya bu iletişime böyle ket vurdu. Yani sürekli kriminalize edildiler sürekli. Karşı tarafla empati kurabilen bir habercilik anlayışı hiçbir zaman olmadı. Her zaman bir hırsızlık varsa Suriyeli ise cimbrizla seçilerek böyle diyorum ya bilinçli bir şekilde böyle kriminalize etmek çok kolay.” (P3, K, 32).

Katılımcıların ifadelerinden medyanın Suriyelilere yönelik olumsuz bir bakış açısına sahip olduğu ve bazı sorunların hedefi olarak Suriyelileri gösterdiği anlaşılmaktadır. Zira

literatürde yapılan çalışmalar da bunu doğrular niteliktedir. Göker ve Keskin (2015) tarafından 5 yerel gazetenin Suriyelilere ilişkin yapmış olduğu 268 haberin %78'inin Suriyelilere yönelik olumsuz bir yaklaşım taşıdığı görülmüştür. Benzer olarak Koçak ve Küçük (2020, s. 282) tarafından gerçekleştirilen çalışmada 247 katılımcının internet ve sosyal medyada Suriyelilere yönelik olumsuz haberlere rastladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Parlak, Çakın ve Kaya (2022, s. 962-963) ise dijital medya platformlarından biri olan Twitter'daki Suriyeli temsilini araştırmış, 626 tweet'in %67'sinin Suriyelilere yönelik olumsuz bir algıya sahip olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

Bazı Suriyeli katılımcılar ise sosyal medyada Suriyelilere yönelik hakaretler ve saldırılardan şikâyet etmektedir. Buchanan, Grillo ve Threadgold (2004) göçmenler hakkında medyada yer alan olumsuz temsillerin göçmenlerin günlük hayatta karşılaştıkları/karşılaşacakları olumsuz tutumları doğrudan etkilediğine inandıklarını belirtmişlerdir. Zira MAZLUMDER (2014) tarafından yayımlanan raporda medyanın haber dilinin şiddeti körüklediği bilgisine ulaşılmıştır.

“Suriyelilerin devleti kalmadığı için ve mülteci olduğu için onları savunan yok. Medya da bunu fırsat biliyor ve Suriyelilere saldırıyor.” (S10, K, 40).

“Ne yazık ki çoğu kötü artık sosyal medyada bir dalga konusu olduk maalesef. Suriyeliler gitsin vatanımda mülteci istemiyorum küfürler ve bunun gibi daha çok trendler videolar yayınlanıyor. Artık sosyal medyada olmazsa olmazları oldu bunlar ve hiç kimse çıkıp da belki bir Suriyeli okur da bu konu psikolojisine nasıl etkiler düşünmedi, çünkü onlara göre bir Suriyeliye çocuk yaşlı kadın erkek fark etmeksizin her şey onlara müstahak kafasındalar. Bazen biri Suriyelilere o kadar güzel hoş bir video paylaşmıştı ki ama yorumlar bir o kadar da çirkindi. Adam Türk olmasına rağmen seni de yollarız onlarla birlikte gibi yorum yapanlar vardı.” (S18, E, 20).

Katılımcılar sosyal medyadaki Suriyelilere yönelik hakaretleri Suriyelilerin Türkiye’de haklarını savunan birilerinin olmamasına bağlamaktadır. Öte yandan Türklerin sosyal medya üzerinden Suriyelilere hakaret ve nefret içeren içerikler ürettiklerini ancak bunun Suriyelilerin psikolojisini olumsuz etkileyeceğini düşünmediklerini, videoları destekleyen kişilere karşı çıkan Türklere karşı bile hakaret ettiklerini vurgulamışlardır. Benzer olarak meslek profesyonellerinden P1 ise göçmen karşıtı söylemlerin gündemde olmasını gerektirecek bir durum yaşanmamasına karşın sosyal medya sitelerinde bu tarz içeriklerin yer bulduğunu ve bunun normalleştirildiğinin altını çizmektedir:

“Medyaya baktığımızda ya da twitter'a girdiğinizde bile zaten mülteci karşıtı birçok haberlere rastlayabilirsiniz, şu an gündemde bu yokken bile.” (P1, K, 26).

Bu noktada sosyal medyaların takibinin zor olması ve insanların birbirlerinden görerek akıma uymaları bu tarz göçmen karşıtı söylemlerin yaygınlaşmasına ve normalleşmesine neden olabilmektedir.

4.2.3.3. Yalan Haberler

Katılımcılar medyanın Suriyelilere yönelik gerçek dışı içerikler ürettiğini vurgulamışlardır. Reuters Dijital Haber Raporu'na göre (2018) anket uygulanan Türk kullanıcıların yüzde 49'u bir önceki hafta yalan habere maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Öte yandan çalışmanın yapıldığı 37 ülke arasında Türkiye, en yüksek orana sahip ülke olmuştur (Fletcher, 2018, s. 39). Yalan haberlere ilişkin bu derece yüksek bir oranın varlığı Türkiye'deki göçmenlerin dezenformasyonla karşılaşma risklerini de bir o kadar arttırmaktadır.

Suriyeli katılımcılar kendileri hakkında çok fazla yalan haber yapıldığını, bu haberlerin Suriyelileri kötü gösterdiğini ve bu haberler yüzünden Türklerin Suriyelileri kötü tanıdığını vurgulamışlardır:

“Her şeyin sebebi medyadandır. Geldiğim günden beri medyayı takip ederim. Suriye sayfaları bizler hakkında çıkan bütün haberleri bizimle paylaşır. Suriyeliler hakkında çok fazla yalan haber paylaşılıyor.” (S4, E, 63).

“Bence bu olayların meydana gelmesinde medyanın etkisi çok büyük. Sosyal medyada Suriyeliler hakkında yapılan paylaşımları görüyorum. 1 tane bile güzel paylaşım yok ve birçoğu yalandan ibaret. İnsanlar Suriyelileri böyle paylaşımlar yüzünden yanlış tanıdı.” (S8, E, 40).

“Medya hiçbir zaman Suriyelilerin yanında yer almadı. Medya yüzünden Türklerin birçoğu bizi tanımadan bizden nefret etmeye başladı. Yapmadığımız şeyleri yapmış gibi gösterdiler ve insanlar da buna inandı.” (S12, E, 24).

“Medyada yalan şeyler söylemek çok basit. İnsanlar araştırmıyor ve inanmak istediklerine inanıyor. Suriyeli birinin yaptığı kötü bir şey paylaşılıyor ve altında bütün Suriyelilere küfürler ediliyor. 1 kişi yüzünden tüm Suriyelileri kötü gösteriyor medya.” (S14, E, 37).

“Yani hiçbir şey doğru değil, %99 doğru değil. Bazen kötü yani ama Allah Hidayet etsin.” (S16, K, 36).

Bazı Türk katılımcılar da benzer şekilde medyada Suriyeli göçmenlerin yapmadığı şeyleri yapmış gibi gösterdiklerini ifade etmektedir:

“Mesela Türk Suriyeliyi dövdüyse Suriyeli Türkü dövdü diye öyle bir şeyler yapıyorlar.” (T5, E, 59).

Meslek profesyonellerinden P1 de Suriyeliler hakkında çok fazla yanlış haber olduğunu, bunlardan bazılarının Suriyelilerin Türkiye’deki bütün hak ve hizmetlere sınırsız ve ücretsiz erişebildiği, Suriyelilere yapılan harcamaların büyük bir kısmının Türkiye’nin bütçesinden harcandığı ve Suriyelilerin istedikleri zaman ülkelerine gidip dönebildikleri olduğunu ifade etmiştir:

“Medyada çok fazla yanlış haber var. Bu nokta ile ilgili size Suriyelilerin bütün hak ve hizmetlere sınırsız, ücretsiz erişebildiği gibi ya da işte Türkiye'nin kendi fonunun büyük bir kısmını Suriyelilere ayırdığıyla ilgili, işte ülkelerine istediği zaman gidip gelebildikleriyle ilgili.” (P1, K, 26).

Benzer olarak Dal (2023, s. 97) tarafından yapılan bir çalışmada 2016-2022 yılları arasında Suriyelilere yönelik 124 içerik incelenmiş ve bu 124 içerikten 114’ünün yanlış bilgilerden oluştuğu saptanmıştır. İncelenen yanlış bilgilerin temalarına inildiğindeyse eğitim, ekonomi, vatandaşlık hakkı, milli değerler ve güvenlik gibi unsurların olduğu görülmüştür.

Sosyal medyanın hızlı olması ve gün içerisinde yüz binlerce içerik ve paylaşımın yapılması ve sosyal medyadaki denetimlerin yetersiz olması gibi sebepler yanlış bilgilerin hızla artmasına, yayılmasına ve dezenformasyona neden olmaktadır (İlgin, 2021; Aydın, 2023, s. 2604). Medyadaki yanlış/yalan temsiller ise insanların algı ve tutumlarını değiştirmekte (Mangone ve Pece, 2017), göçmenlere yönelik ön yargı kazandırarak göçmen karşıtlığına neden olabilmektedir.

4.2.3.4. Olayları Kışkırtması

Katılımcılar Altındağ Olaylarının büyümesinde ve Türklerin gruplar halinde Önder Mahallesi’ne akın etmesinde medyanın büyük bir rolü olduğunu vurgulamışlardır. Suriyeli katılımcılar bıçaklama olayının hemen akabinde bunun internette paylaşıldığını,

küçük bir olayın çok büyük bir olaymış gibi gösterildiğini ve Suriyelilere yönelik algısı olumsuz olan insanları kışkırtarak olayı büyüttüğünü aktarmışlardır.

“Türkleri bize kışkırtıyorlar. Şimdi seçim zamanı ve her parti bizim hakkımızda farklı şeyler söylüyor. Bu durumda olmak kim ister? (...) Burada bıçaklama olduktan sonra zaten kalabalık gruplar gelmeye başlamıştı. Olay olduktan sonra Suriye grupları bizlere mesaj gönderdi. Evlerimize girmemizi ve dışarı çıkmamamız gerektiğini söyledi. Olay olduktan hemen sonra internette haberler dolaşmaya başladı. Herkes duydu böyle bir olayı. Bu sefer dışarıdan da farklı gruplar geldi ve olay büyüdü.” (S4, E, 63).

“Bence çok abartıldı. Çok büyük olaylar olmuş gibi gösterildi. Bu da insanları kışkırttı ve olayların büyümesine neden oldu.” (S7, E, 40).

Türk katılımcılar da Suriyeli katılımcılara benzer olarak medyanın Altındağ Olaylarını abartarak gösterdiğini, insanların sosyal medya aracılığıyla bu olaylardan haberdar olup örgütlendiğini ve medyanın kötü gösterdiği bir olayı insanların iyi algılayamayacağını vurgulamışlardır:

“Bu kadar büyümesinin sebebi medya ve sosyal medya. Dedim ya mahallemizden olmayan adamlar geldi burada ya. Medya bu kadar pohpohlamasa bu kadar olayın içine girmese bu kadar büyümezdi” (T3, E, 42).

“Medyanın gücünü kullanarak şunu yaptılar, örnek veriyorum, Türkler toplanıp Suriyelilere karşı mı gelecekler, medya aracılığıyla toplandılar. Yani örnek veriyorum, gerçekten ben duymamıştım toplanılacağını o olayın yaşanacağını. %78’inin Medyadan duydum yani yakın arkadaşlarımı paylaştığı postlardan baktım ve dedim ki, Allah Allah böyle bir şey olacakmış dedim.” (T4, E, 24).

“Medyadaki kötü bir haber insanları kötü etkiliyor. Ben şimdi bir şey paylaşırsam şu, çok böyle kötüymiş falan diye bu sosyal medyada yayılsa zaten bilmeyen kişi hiç bilmediği için direkt kötü bir izlenime sahip olacak. Bu nedenle insanlar bilmedikleri için de direkt kötü izlenime sahip oluyorlar. (...) Mesela bu olaylar yaşandığında zaten hemen internete düştü, internete düşünce belki daha fazla insan gelecekti işte polisler geldi de anca kontrol altına alındı. Yoksa yani bir anda büyük bir grup geldi buraya.” (T12, E, 56).

Meslek profesyonellerinden P1 ise Türk toplumunun Suriyelilere yönelik önceden var olan önyargısına dikkat çekmiş ve medyanın bunu artırdığını vurgulamıştır:

“İnsanların zaten bir önyargısı vardı ve medya sadece hani bunun üstüne her gün bir tuğla daha koydu diyebilirim.” (P1, K, 26).

Medya her zaman masum değildir. Zaman zaman belli olayların, grupların yönetilmesi ve yönlendirilmesi için kullanılabilen, mevzu bahis göçmenler olduğundaysa çeşitli çevrelerce medya araç olarak kullanılabilir. Özellikle aktarılan bilgi/içeriklerin eksik, çarpık veya abartılarak verilmesi medyanın amaçları arasında yer almakla birlikte (Özer, 2019) göçmenler bu durumun kurbanı olabilmektedir.

4.3. İKİ HALKIN BİRBİRİNE İLİŞKİN DÜŞÜNCE VE ALGILARI

Şekil 7. İki Halkın Birbirine İlişkin Düşünce ve Algılarına Ait Şema

Bu ana tema altında Türk ve Suriyeli katılımcıların birbirlerine yönelik algı ve düşüncelerine ve de profesyonellerin gözünden iki halkın birbirine yönelik algı ve düşüncelerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Bu bağlamda çalışma “Suriyelilerin Yerel Halka İlişkin Düşünceleri”, “Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Düşünceleri”, “Meslek

Profesyonellerinin Gözünden Suriyelilerin Yerel Halka İlişkin Düşünceleri” ve de “Meslek Profesyonellerinin Gözünden Yerel Halkın Suriyelilere İlişkin Düşünceleri” şeklinde olmak üzere 4 alt temaya ayrılmış; bu alt temaların da her biri “Olumlu Düşünceler”, “Olumsuz Düşünceler” ve “Nötr Düşünceler” şeklinde olmak üzere üç kategoriden oluşmuştur. Tema, alt tema ve kategorilere ait şema şekilde 7’de gösterilmiştir.

4.3.1. Suriyelilerin Yerel Halka İlişkin Düşünceleri

Göçler gerek göçmen gerekse yerel halk için zor bir süreci ifade etmektedir. Göçmenler geldikleri ülkelerde var olan kültürlerini ve değerlerini değiştirmek istememekte, yerel halk ise kendince inşa ettiği ve algıladığı göçmeni karşısında görmek istemektedir (Ünal, 2017). Ancak bu durum Suriyeli göçmenler için daha karmaşık bir süreci ifade etmektedir. Zira Suriyeli göçmenler, ülkelerindeki savaşın uzun süremeyeceğini varsaymışlar ve Türkiye’de kalıcı olacaklarını düşünmeden Türkiye’ye göç etmişlerdir. Ancak umulanın aksine savaşın uzaması, Suriyeli göçmenlerin uzunca bir süre daha Türkiye’de kalmalarına neden olmuş, hal böyle olunca da sosyal ve kültürel entegrasyon noktasında geç kalınmıştır. Çünkü kısa süre sonra ülkelerine dönecekleri inancıyla Türkiye’de bulunan Suriyeliler, bu düşüncelerinden dolayı Türkiye’yi ve Türk kültürünü benimsememiş, bunun için çok az çaba göstermiştir. Haliyle dil etkeni, kültür farklılıklar, Türklerle temas eksikliği gibi nedenler iki millet arasında önyargıları ortaya çıkarmış ve iki millet, birbirini tanımadan ve anlamadan birbirleri hakkından fikir olmak zorunda kalmışlardır.

Bu başlık altında Suriyeli katılımcıların yerel halka ilişkin görüşleri “olumlu düşünceler”, “olumsuz düşünceler” ve “nötr düşünceler” kategorileri altında incelenecektir.

4.3.1.1. Olumlu Düşünceler

Çalışmaya katılan Suriyeli göçmenlerden yerel halka ilişkin olumlu yönde düşüncelerini dile getirenler olmuştur. Bu anlamda bazı Suriyeli katılımcıların yerel halka yönelik kardeşlik ve güven duygularını ön plana çıkardıkları görülmüştür.

Çalışmaya katılan Suriyeli katılımcılar Türklerle geliştirdikleri yakın duygusal bağları vurgulamış, onları akraba gibi gördüklerini ifade etmişlerdir. Örneğin üç katılımcının konuya ilişkin görüşleri şu şekildedir:

“Sadece inşallah Suriye, Türkiye kardeş kalsınlar. Onlar da bizimkiler de insandır. Hiç böyle sıkıntı olmasın inşallah” (S2, K, 58).

“Mesela binada benim bir Türk arkadaşım var. Komşuyuz onunla. Ben de çok seviyorum onu” (S10, K, 40).

“Ben mesela ben Türkleri seviyorum, bazı yaşlılar var mesela komşularım onları annem gibi gidip onlara destek atıyorum ister hep temizlik konusunda veya bir yardım gerekirse yardım ediyorum yani.” (S19, K, 38)

Özellikle S10 ve S19’un kardeşlik ifadelerinde karşılıklı bir temas ve etkileşim ön plana çıkmaktadır (Pettigrew ve Tropp, 2006). Dolayısıyla Allport (1954)’ün vurguladığı sosyal temasın bir çıktısı olarak kardeşlik duygusunun katılımcılarda ortaya çıktığını belirtmek mümkündür. Bu bağlamda Allport’un Temas hipotezi çerçevesinde gruplar arası etkileşimin, gruplar arasındaki ön yargı ve düşmanlık duygularının yerini kardeşlik gibi duygulara bıraktığı ve sosyal temas yoluyla bir toplumda farklı gruplar arası kaygı azaltılarak toplumsal bütünleşme sağlanabileceği söylenebilir. Öte yandan toplumsal bütünleşmenin bir ifadesi olarak yardımseverlik bazı Suriyeli katılımcıların ifadelerine yansıyan diğer bir boyuttur. Örneğin S4 ve S20, yardımlaşmanın bir nevi kucak açma boyutunu şu şekilde ifade etmişlerdir:

“İlk geldiğimiz zaman zaten burada kimsenin işi yoktu. İnsanlar ülkelerinden kaçmak zorunda kaldılar ve yanlarında hiçbir şeyleri yoktu. Türkler bize evlerini verdi, eşyalarını verdi ve yemekler verdi” (S4, E, 63).

“Türk komşularımız bize çok yardımcı oldu. Bizim arabalarımızı kendi otoparklarında sakladılar ve bizim için alış-veriş yaptılar.” (S20, E, 28).

Şahin ve Eşici (2020) tarafından gerçekleştirilen çalışmada da benzer bulgular elde edilmiştir. Gerçekleştirilen çalışmada Suriyeli katılımcıları Türkleri fedakâr ve yardımsever gibi olumlu özelliklerini ön plana çıkararak algıladıkları görülmüştür.

Katılımcılardan S5 ise Altındağ olaylarının yarattığını göçmen karşıtlığına işaret ederek bir anlamda bir grup içinden oluşan zenofobia karşısında yaşadığı ayrımcılık ve dışlanma

karşısında (Bolgün, 2022) Türk birinin kendisine nasıl yardıma koştüğünü şu cümlelerle ifade etmiştir:

“Olay yeri benim evime yakındı ve olaydan sonra işe gidemez oldum. Korkuyordum ve ev sahibini aradım çünkü birçok Türk evlerin içine girmişti. Benim ailem var. Eğer öfkeyle bana veya aileme saldırırlarsa elbette kendimi savunmak zorunda kalacağım. Böyle bir ihtimalden uzak kalmak adına ev sahibini çağırdım ve ev sahibi bizi kendi evine götürdü. Yaklaşık iki hafta kadar onun evinde kaldık” (S5, E, 40).

Suriyeli katılımcıların ifade ettikleri bir diğer olumlu düşünce güven duygusudur. Farklı kültürlerden insanların bir araya gelerek yaşayabilmeleri, ortak değerler oluşturabilmeleri, birbirlerini kabullenip, birbirlerini içselleştirebilmeleri, ortaklaşa bir yaşam kültürü geliştirebilmeleri için (Şahin ve Eşici, 2020) gerekli olan bu duyguyu S8 patronuna duyduğu güven üzerinden ifade etmiştir:

“Ben işçi olarak çalışıyorum ve patronumla birbirimize güveniyoruz. Bir sorunumuz olduğunda dinliyor ve zamanında paramızı veriyor” (S8, E, 40).

Katılımcılardan S16 ise komşuluk ilişkileri üzerinden güven duygusunu şu sözlerle aktarmıştır:

“Ben bu binada 2 kişiyle aramız çok iyi. Yani onlar çocuklarım bazen mesela anahtar, onlar evde unutup çıkıyorlardı. Ben de isteyken abla diyor ki çocukların kapıda oturmasın, evimde otursun, onlar da benim çocuklarım. Bu insanıyet bazı kişilerde var” (S16, K, 36).

Dolayısıyla Türklerle birlikte zaman geçiren, birbirlerini kabullenen ve içselleştiren Suriyeli kişilerin Türklere ilişkin herhangi bir olumsuz duygusu olmazken Türklere olan sevgi ve güven duyguları ön plana çıkmaktadır. Zira Türkler ve Suriyelilerin birlikte zaman geçirmeleri ve birbirlerini anlamaya çalışmaları nefret, dışlanma, ayrımcılık gibi olumsuz etkenleri ortadan kaldırarak uyum sürecini hızlandırmakta ve kabul görmeleri noktasında önem taşımaktadır.

4.3.1.2. Olumsuz Düşünceler

Suriyeli katılımcılar yerel halka ilişkin olumlu düşünceler yanında olumsuz düşüncelerini de dile getirmişlerdir. Suriyeli katılımcıların ifadelerinden yerel halka karşı: Türklerin

adil olmamalarından, ayrımcılık yaptıklarından ve fırsatçı davrandıklarından dolayı öfke duydukları anlaşılmaktadır.

Gruplar arası olumsuz düşüncelerin temelinde genellikle gruplar arası ilişkilerin iki yüzü olarak azınlığın ve çoğunluğun ayrımcılık algısı yatmaktadır. Bu anlamda Suriyelilerin perspektifinden bakıldığında olumsuz düşünceler, azınlık olarak alt grup konumundan kaynaklı algılanan ayrımcılığın işaretidir (Alanya ve ark., 2015). Bu anlamda Suriyeli göçmenler, gruplar arası günlük etkileşimlerinde çoğunluklardan farklı bir dizi "kimlik olumsuzluğu" öngörecektir şekilde sosyalleşmektedir (Steel, 2010). Bu noktada düşük statülü ve değersiz görülen grup üyeleri olarak Suriyelilerin haksız, adil olmayan ya da düşmanca tutumların hedefi haline gelme ya da ötekileştirilme olasılıkları yüksek olsa da bu tür davranışların olumsuz sonuçlarından korunabilmeleri ise bir o kadar zordur (Alanya ve ark., 2015). Örneğin katılımcılardan S4 bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

“Kimseye garanti edemem ama eğer aynı bir şey yaşanırsa [Altındağ Olayları] ve hükümet yine görmezden gelerek davranırsa bence daha beter olur artık” (S4, E, 63).

Katılımcı S4’ün ifadeleri azınlık bir gruba değer verilmemesi halinde yaşanacak olumsuzlukların bir özeti niteliğindedir. Diğer üç katılımcı ise farklı şekillerde haksız ve adil olmayan muameleye maruz kaldıklarını şu şekilde aktarmıştır:

“Suriyeli tarafından öldürülen Türk gençleri çok az ama tam tersine eğer bakarsanız çok daha fazla. Çok çok aşırı daha fazla. Ama genç bir tane Suriyeli Türk öldürdüğü zaman nasıl kaktıklarını sizde gördünüz. Haklılar mı? Değil. Nereye gideceklerdi? O genci o öldürene gideceklerdi, herkese değil” (S3, K, 21).

“Gördüğün gibi burada neredeyse herkes Suriyeli ve birbirleriyle güzel anlaşılıyorlar. Aralarında hepsi iyi mi, hayır değil. Çünkü parktaki olayı gerçekleştiren de bir Suriyeliydi. Türklerin ona karşı kızmaları gerekiyordu. Daha adil davranabilirlerdir” (S17, E, 55).

Suriyeli katılımcılar yaşanan Altındağ Olaylarında yerel halkın suçlu olana değil Suriyeli kimliğine ve Suriyeli varlığına gösterdikleri tepkileri haksız bulmakta, tüm Suriyelilerin kötü olmadığını, bu olaylardan sonra yerel halkın ve Türklerin suçu işleyen “kişiye” tepki göstermeleri gerektiğini ifade etmişlerdir. Zira Türklerin suçu işleyeni değil Önder Mahallesi ve bölgesindeki tüm Suriyeli göçmenleri hedef almaları ise göçmen

karşıtlığının açık bir göstergesidir. Yerel halkın Suriyelilere yönelik birikmiş olumsuz algıları² onları böyle bir saldırıda bulunmaya itmiştir.

Adil olmayan ve haksız muameleye maruz kalma yerel halkla eşit fırsatlara sahip olamama şeklinde de kendini gösterebilmektedir. Bu durum S19'un ifade ettiği gibi bazen çalışma yaşamında yerel halkla aynı fırsatlara sahip olamamak şeklinde ortaya çıkabilmektedir:

“Zar zor iş buluyoruz. Bize iş verdikleri zamanda da bu hafta sonra öbür hafta veririz maaşınızı ondan sonra diyorlar. Şimdi bir Türk olsa hiçbir kere yemezler onların hakkını. Ama biz çünkü yabancı olduğumuz için diyorlar ki bunlar bir şey yapmazlar” (S19, K, 38).

Eşit fırsatlara sahip olamamak bazı durumlarda da fırsatçılık şeklinde de olabilmektedir. Bu anlamda Suriyelilerin en fazla olumsuz düşünce belirttiği unsurlarda biri kira zamlarıdır³. Bu bağlamda iki katılımcı kira zamlarına ilişkin olarak şunları aktarmıştır:

“Suriyelilerden faydalanan kiracılar her halükârda, bizi sevmeseler bile kiraya verebiliyorlar çünkü paralarını alıyorlar. Şimdi her şey pahalı ve Suriyelilere evleri pahalı kiralyorlar. Türkiye bu kadar pahalı olmasa birçoğu bize ev vermez” (S5, E, 40).

“Kira zamları, bunu yani bilerek yapıyorlar mültecilere. Neden, çünkü biliyorlar ben mesela şimdi bu evden çıksam, ben bu mahalleden başka, yani bir sokak ilerleye gidersem bile yeni bir kayıt açamam. Yeni bir adres kaydımı yapamam. Onu da biliyorlar. O zaman işte insan ne kalıyor, mecbur kalıyor. Diyecek ki, tamam. Çünkü çıksa daha rezillik çeker. O yüzden ciddi masraf söylüyor, karşıda kabul ediyor çünkü napabilir” (S16, K, 36).

Ayrımcılık algısı olarak karşımıza çıkan başka bir olumsuz duygu “öteki” değildir. Bu öteki olma, göçmenlerin gittikleri toplumun yapısına uyum gösterebilmesi için gerekli olan bütünleşme süreçlerine katılımlarında/dahil olmalarında sorun yaşamaları anlamına gelmektedir (Heckmann, 2005; Heckmann ve Schnapper, 2003). Örneğin katılımcılardan S6 toplumda “öteki” olduğunu şu sözlerle ifade etmiştir:

“Kanun herkese aynı şekilde işlemeli, fakat bize karşı daha baskıcı olduklarını düşünüyorum. Hatta bir söz vardır, ‘eğer başka bir ülkede yaşıyorsan, edepli olmalısın.’ Suriyeli olduğum için insanlık dışı muamele gördüğüm oluyor. Ancak

² Bkz: “4.2.1. Altındağ Olaylarının Nedenleri”

³ Bkz: “4.1.1.3. Türkiye’de Yaşam”

bunları anlatmaya korkuyorum. Duyulursa başıma geleceklerden korkuyorum” (S6, E, 32).

S6, ifadeleri ile Türk toplumunda yapısal bütünleşme noktasında sorunlar yaşadığını ve yaşadığı toplumda var olan hak ve hizmetlerden yeterince yararlanamadığını (Heckmann, 2005; Heckmann ve Schnapper, 2003), “aşağı” bir statüde olmaktan kaynaklı olarak yaşadığı sorunlar karşısında hakkını arayamadığını ve ayrımcılığın olumsuz sonuçlarına katlanmayı yeğlediğini vurgulamıştır. Öte yandan katılımcılardan S9 için de durum çok da farklı değildir ve o da yapısal bütünleşmeden mahrum kaldığını şu şekilde ifade etmiştir:

“Ben mesela Suriyeli olarak bir şeyler benden çalındı ve kim çaldığını da gördüm. Gidip şikâyet etsem bir şey yapılmaz, sorun burada, yani sen Suriyelisin” (S9, E, 24).

Katılımcılardan S16 ise Türklerle sosyal ilişki kuramadığını, kendilerine yönelik bakış açısından dolayı arkadaşlık noktasında sorun yaşadığını; sosyal bütünleşme noktasında ayrımcılık yaşadığını belirtmiştir:

“Çok kişiler hatta diyorlar ki bakın Suriyelilerle arkadaş olmayın, yan yana oturmayın falan filan. Yani hatta okuldaki çocuklara bunu öğretiyorlar kendi çocuklarına. Ama bu çocuk büyük olacak. Yani böyle ayrımcılığı çocuklar yetiştiriyorsunuz. Demiyorlar siz kardeşsiniz, arkadaşsınız, farkınız yok” (S16, K, 36).

4.3.1.3. Nötr Düşünceler

Suriyeli halkın yerel halka ilişkin düşüncelerine ilişkin bir başka kategori ise nötr düşüncelere sahip olmadır. Katılımcılar yerel halka ilişkin herhangi bir algı ve düşüncelerinin olmadığını vurgulamışlardır. Örneğin katılımcılardan S2'nin konuya ilişkin düşünceleri şu şekildedir:

“Benim oturduğum mahallede yarısından fazla Suriyeli oluyor. O yüzden yerel halkla ilişkim olmuyor. Buradaki Türkler Arapça, Suriyeliler Türkçe bilmiyor. Ben sadece zaten BİM'e gidip bir eşyalar alıp getirip götürüyorum falan eve. Evde kocamla ilgileniyorum. Yani bilmiyorum ne diyeyim. Yani bir şey diyemem fazlada” (S2, K, 58).

S2, yerel halka ilişkin herhangi bir düşüncesinin olmayışını çevresindeki Suriyeli kişilerin fazlalığıyla ilişkilendirmekte ve market alışverişi dışında toplumsal yaşama çok fazla dahil olmadığını vurgulamaktadır. Benzer olarak Duğan ve Gürbüz (2018, s. 540) tarafından Konya’da gerçekleştirilen bir çalışmada Suriyeli kişilerin önce kendileri gibi Suriyeli kişilerle iletişime geçtiği, çok az bir kısmının yerel halkla iletişim kurduğu ortaya çıkmıştır.

Katılımcılardan S7 ve S17 ise Türkler ile dil problemi nedeniyle kaynaşamadıklarını, bu nedenle herkesin kendi milletinden kişilerle temasta bulunduğunu şu şekilde ifade etmektedir:

“Pek düşüncelerim yok bu konu ile ilgili, zaten herkes kendi derdinde olduğunu görüyorum. Türkler iş dışında bizimle konuşmaz biz de iş dışında onlarla konuşmayız. Türkçe bilmiyorum ve onlar da bizim dilimizi bilmiyor” (S7, E, 40).

“Ben Türklerle hiç iletişimim yok yani sattığım ürünlerim ve müşterilerim Arap bir de ben Türkçe bilmiyorum. Bu konu hakkında düşüncem yok yani. Zaten burada çok fazla Türk kalmadı. Kalanlar da bizimle ticaret yapmıyor” (S17, E, 55).

Katılımcılardan S9 ise Türklerin Suriyelilerle iletişim kurmak ve kaynaşmak gibi bir çabasının olmadığını, Suriyelilerin de aynı şekilde bir çabalarının olmadığını ve bu şekilde yaşamaya devam ettiklerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Yanaşmazlar yani komşun olsa bile selam vermez yani. Sen kendi halindesin, o da kendi halinde” (S9, E, 24)

Bulgular nötr düşüncelerin nedenlerinden birinin mekânsal ayrıklıkların olmasından; Suriyelilerin belirli noktalarda kümelenerek mekânsal ayrışmaları tercih etmelerinden kaynaklandığını ortaya koymaktadır (Adaman ve ark., 2006). Zira mekânsal ayrışma, toplumsal dışlanmayı da beraberinde getirerek yaşanılan yere aidiyetlik hissi duymama olasılığını gündeme getirmektedir (Bolgün, 2022). Bunun yanı sıra topluma entegre olabilmek, diğer bir ifadeyle o topluma dahil olabilmek için merkezi bir role sahip olan ortak bir dil konuşamamanın da başarılı bir entegrasyonun sağlanamamasında etkili olduğu anlaşılmaktadır (Heckmann, 2008). Bir başka etmen ise karşılıklı olarak iki halkın sosyal temas kurma isteğinin olmamasıdır. Bu bağlamda bir arada yaşanılan yerel halka

ilişkin nötr düşünceye sahip olmada, o halkla temas içinde olmama, mekânsal ayrılıkların olması ve ortak bir dilde iletişim kuramamanın etkili olduğu ifade edilebilir.

4.3.2. Yerel Halkın Suriyelilere İlişkin Düşünceleri

Göçmenlerin, geldikleri ülkeyi olumsuz etkilediği, etkilenenlerin başında ise yerel toplumun geldiği bilinmektedir. Zira göçmenler, geldiklerinin ülkenin ekonomisini, sağlık sistemini, eğitim sistemini diğer bir ifadeyle tüm sistemi etkilemekte, etkilenen bu sistemler dolaylı olarak yerel topluma etki etmektedir. Yerel toplum, alışık oldukları sistemde yeni yüzler, kültürler, düşünce ve davranışlar deneyimleseler de farklı olana alışmak her zaman zor bir süreci temsil etmektedir. Zira insanoğlu bilmediği şey karşısında savunmaya geçmeye eğilimlidir. Bu noktada Suriyeliler de bilinmezi ifade etmektedir. Suriye savaşı başladığında Türk toplumunun birçoğunun kafasında kendi inşa ettiği bir Suriyeli kimliği bulunsa da algılar ve gerçekler her zaman birbiriyle örtüşmemektedir. Öte yandan insanlar gruplaşma eğilimine yatkın varlıklardır. Bu süreçte göçmenler ise “öteki”yi temsil etmektedir. Dolayısıyla uygun şartlar sağlanamadığı takdirde yerel toplum ve göçmenler “biz” ve “öteki” olarak gruplaşacak ve bu da grup yanlılıkların ortaya çıkmasına neden olacaktır. Bunun gerçekleşmemesi için ise etkili göç ve uyum politikalarının varlığı şarttır. Aksi halde iki grup arasında önyargılar ortaya çıkacak ve iki grup da birbirini dışlayacaktır. Böyle durumlarda göçmenlerin “günah keçisi” ilan edilmesi olağan bir durumdur. Çünkü baskın grup olarak kabul edilen yerel toplum, göçmenler karşısında kendi hiyerarşisini kabul ettirmek isteyecek ve problemlerin sebebi olarak da göçmenleri görecektir. Dolayısıyla yerel toplumun göçmenlere yönelik düşüncelerinin şekillenmesi mevcut koşullar dahilinde onların göçmenlerle yaşadıkları ve yaşamadıkları deneyimlerin etkisi büyüktür.

Daha önce de belirtildiği üzere çalışma kapsamında yerel halkın Suriyelilere ilişkin düşünceleri araştırılmıştır. Bu bağlamda görüşler “olumlu düşünceler”, “olumsuz düşünceler” ve “nötr düşünce” kategorilerinden oluşmaktadır.

4.3.2.1. Olumlu Düşünceler

Yerel halkın Suriyelilere ilişkin olumlu görüşlerinin temelinde ekonomik etkenler yer almaktadır. Zira Suriyeli göçmenlerin ülke ve yerel ekonomiye olan etkilerinde fırsat ve risklerin iç içe geçtiği bir durumun yansıması olarak kendini göstermektedir. Bu anlamda yerel halkın Suriyelilere ilişkin görüşleri, genel olarak Türk ekonomisine, spesifik olarak ise yerel ekonomiye katkısına ilişkindir (Orhan ve Gündoğar, 2015). Bazı Türk katılımcıların buna ilişkin ifadeleri şu şekildedir:

“Kimse farkında değil de şu an mahallenin ekonomisini ayakta tutan Suriyeliler. Gitsinler, yemin ederim dükkanlar da boş kalır, esnaf da kan ağlar. Kimseye veremeyeceğin yerleri Suriyelilere kiraya verdik” (T3, E, 42).

“Olumlu düşüncelerim olarak gerçekten para var. Yani adamlarda para var, benim işime yarıyor. Ben mağazada çalıştığım için işime yararı var” (T10, K, 20).

“Evimin altındaki dükkân Suriyeli kiracı, her ay bana eksiksiz kiramı verir. Öyle olunca da bir sorun yaşamıyoruz” (T11, K, 65).

Bazı katılımcılar mahalledeki ekonominin canlılığını ve devamını Suriyeliler sayesinde devam ettirdiklerini ifade etmişlerdir. Zira Önder Mahallesi ve çevresi Suriyeli göçmenlerin yoğun olarak bulunduğu bir adacık halini almış, bölgede azalan Türk nüfusunun yerini Suriyeli göçmenler doldurmuştur. Dolayısıyla çevredeki Türk esnaf, Suriyelileri bir kazanç kapısı olarak görmektedir. Öte yandan düşünüldüğünde Suriyeli göçmenlerin Türk esnaflardan alışveriş yapmaları da sosyal etkileşim yönünden önemlidir. Bu sayede Türkler ile Suriyeliler temasta bulunarak birbirlerine olan önyargılarını azaltabileceklerdir (Swart ve ark., 2023).

Katılımcılardan T5 ise diğer katılımcılardan farklı olarak Suriyeli kişilerin zeki ve çalışkan olmalarına atıfta bulunmuştur:

“Çocukları büyüyor, çalışıyorlar. Çalışkan, zekalı çocuklar öyle şey değil. Türkçeyi falan çok güzel öğrenmişler zaten. Yani çok akıllı insanlar yani” (T5, E, 59).

Katılımcı T5, ifadesiyle Suriyeli çocukların yerel topluma başarılı bir şekilde katılabilmeleri ve onlarla özel ilişkiler geliştirebilmeleri bakımından bir fırsat yakaladıklarını vurgulamakta ve Türkçeyi çok güzel bir şekilde öğrendiklerine değinmektedir. Bu anlamda Suriyeli ailelerin çocuklarının, Türk toplumu ile daha fazla

kültürel bütünleşme ve özdeşleşme/kimliksel bütünleşme ve toplumsal aidiyet sağlama olasılıkları artacak, ilerleyen zamanlara başarılı bir entegrasyonun oluşmasına zemin hazırlayacaktır (Heckmann, 2005; Heckmann ve Schnapper, 2003).

4.3.2.2. Olumsuz Düşünceler

Türk katılımcılar Suriyelilere yönelik olumlu düşüncelere sahip oldukları gibi olumsuz düşüncelere de sahiptirler. Türk katılımcıların ifadelerinden Suriyelilere yönelik olumsuz düşüncelerin altında: piyasada rekabet ortamı oluşturmaları ve piyasayı yükseltmeleri, ticarete Türkleri tercih etmemeleri, gelir olarak Türklere göre daha rahat bir yaşam sürmeleri, kendilerine gelen yardımları satmaları, kültür çatışması, Türklere göre fazla sayıda olmaları, taciz vakaları, şiddeti normalleştirdiklerine ilişkin algı ve dezenformasyonlardan kaynaklı önyargılar bulunmaktadır Zira Türklerin Suriyelilere ilişkin olumsuz düşünceleri göz önüne alındığında “Altındağ Olaylarının Nedenleri” ile paralellik gösterdiği görülmektedir. Dolayısıyla dolaylı olarak Türklerin Suriyelilere ilişkin olumsuz düşünceleri aynı zamanda Altındağ Olaylarının sebeplerinden bazılarını oluşturmaktadır.

Daha önce de belirtildiği üzere gruplar arasındaki azınlık ve çoğunluk arasındaki ilişki ve bunun getirdiği ayrımcılık algısının iki yüzü vardır. Çoğunluk perspektifinden bakıldığında, sözde ters ayrımcılık, çoğunluk üyeleri olarak baskın grup konumlarına yönelik tehdit duygularından doğar ve bu, "tehditkâr" bir azınlığa atfedilebilir (Alanya ve ark., 2015). Örneğin bazı katılımcılar bu grubu bir tehdit olarak gördüklerini “sayılarının fazlalığına” vurgu yaparak belirtmişlerdir. Bu bağlamda bazı Türk katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“Art arda böyle mantar gibi çoğaldılar. Yarınki yerel seçimlerde Suriyeliler Belediye başkanı çıkartacak duruma geldi.” (T2, E, 52).

“Suriyeliler şu an bir parti açsalar meclise bile şu an milletvekili sokabilecek potansiyeldeler. O kadar kalabalık bir millet yani” (T6, E, 26).

“Nüfus olarak bu şekilde devam ederlerse yarın ülkede özerliklerini ilan edebilecek duruma geleceklerini düşünüyorum” (T7, K, 39).

“Sürekli hala geliyorlar. Zaten doğum oranları da fazla” (T9, E, 25).

Buna benzer olarak yapılan çalışmalarda artan Suriyeli nüfusunun yerel halkta çeşitli endişelere yol açtığı ve Suriyeli göçmenleri tehdit unsuru olarak görmeye başladıkları görülmüştür (Süleymanov, 2017; Taş ve Tekkanat, 2018).

Çoğunluğun algıladığı tehdit duygusu, azınlıklara göre daha fazla ekonomik ve kültürel kaynaklara erişim ve daha fazla siyasi güç ve sosyal koruma sağlayan “etnik hiyerarşi”ye yöneltilen tehdit bağlamında ele alınabilir (Bobo, 1988’den aktaran Alanya ve ark., 2015). Diğer bir ifadeyle buradaki tehdit, farklı iki milli kimliğin hiyerarşik bir mücadelede bulunması olarak bahsedilebilir. Bu anlamda Türk katılımcıların ifade ettiği üzere Suriyeli göçmenlerin sadece kendi aralarında ticaret yapmaları, çoğunluk için ekonomik bir tehdit olarak algılanmaktadır. Türk katılımcılardan bazıları bu konuya ilişkin şu ifadeleri kullanmışlardır:

“Bizim orada mesela hemen altta girişte yıkamacı Türk’tü, bir anda Suriyelilere geçti, adam cayır cayır iş yapıyor yani, bizim Türk’e gelen olmuyordu. Kendilerinden alışveriş yapıyorlar hep, Türklere gitmiyorlar” (T2, E, 52).

“Orada 50 tane dükkân olduğunu varsayarsak bunun sadece 4 adet veya 5 adeti Türk dükkanıdır, Türk işletmesidir ve onlara kendilerinde eğer o ürün yoksa o zaman giderler, başka hiçbir şekilde yabancından bir şey almazlar. Manav olsun diyelim, kendinin manavı varsa 10 kilometrede ileride olsun gider oradan alırlar” (T6, E, 26).

“Bir tane Türk’ten gidip saçlarını bile kestirmiyorlar, boyatmıyorlar, yıkatmıyorlar, yani asla yapmıyorlar. Türkiye’ye hiç şu kadarlık faydaları yok, paraları kendi aralarında dönüyor” (T8, K, 52).

Katılımcıların ifadelerinden bölgedeki Türk esnafın ticari kaygı yaşadığı ve Suriyelilerle ekonomik anlamda rekabet edemedikleri anlaşılmaktadır. Benzer şekilde Elazığ’da yapılan bir çalışmada Suriyeli ve Türk kişilerin birbirlerinden ticaret yapmadıkları, buna istekli olmadıkları ve Suriyelilerin kendi milletinin dükkanlarından, Türklerin de kendi milletinin esnafından alışveriş yaptığı saptanmıştır (Polat ve Yılmaz, 2021, s. 974). Zira bu şekilde gerek Suriyeli göçmenler gerekse yerel halk birbirini ötekileştirmekte ve dışlamakta, bu da sosyal dışlanma ve iki milletin arasında çeşitli önyarguların çıkmasına zemin hazırlamaktadır.

Katılımcılardan T1 ise ekonomik tehdidi diğer katılımcılardan farklı olarak şu sözlerle ifade etmiştir:

“Bazı işverenlerin işine geliyor. Seni 10 liraya çalıştıracakken onu 5 liraya çalıştırıyor” (T1, E, 42).

Bazı katılımcılar Suriyelilerin hayatı pahalılaştırdığını vurgulamakta ve bunu “kiralari yükseltme” vurgusunu ön plana çıkararak şu sözlerle ifade etmektedir:

“Adamın marketi var, bakkalı var, vermiş dükkânı kiraya 5 milyara. Hangi Türk o dükkâna 5 milyar kira versin. Şu anda gece kondular bile şu anda 10 milyar oldu” (T2, E, 52).

“Bizim bu mahalleye geldiğinde mesela evlerin kirası otomatikman 2 katına çıktı” (T5, E, 59).

“Emin olun ev kiralının artışının tek sebebi Suriyeliler. Bana ver mesela 1.000 liraysa ben sana 2.000 TL veriyorum, adam da diyor ki demek ki benim evim bu kadar ediyor” (T8, K, 52).

Suriyeli ailelerin kalabalık yaşaması, ailedeki birçok ferdin düşük ücretlerde çalışması ve kazanılan paraların evde havuz sisteminde toplanması Türk ev sahipleri için bir fırsatçılık doğurmuş ve dolayısıyla bölgedeki ev kiralari artmıştır. Öte yandan Suriyelilerin ev kiralari artırmaları Altındağ Olaylarının nedenlerinden biri olarak saptanmış ve “Altındağ Olaylarının Nedenleri” başlığında detaylıca ele alınmıştır.

Çoğunluğun algıladığı tehdit, azınlığın kendi vatanları olmayan bir ülkede ekonomik olarak daha rahat yaşamaları şeklinde de olabilmektedir. Nitekim bazı katılımcılar Suriyelilerin ellerine geçen paranın kendilerine göre daha fazla olmasından ve Türklerin sahip olamadıkları veya kolay bir şekilde ulaşamadıkları ürünlere ulaşabilmelerinden dolayı duydukları rahatsızlıkları şu şekilde aktarmışlardır:

“Mesela asgari ücret 11.000 TL olmuşsa bunlar 5.000 TL’ye 4.000 TL’ye çalışıyorlar. Ailede bir değil ki, 5 tane çocuk var, 6 tane çocuk var ve bunu her gün çalışıyor. Bunların hepsinin gelirleri de bir yerde toplanıyor” (T2, E, 52).

“Suriyeli, manavdan çıkıyor. Omzuna muz kasesini almış gidiyor. Bizim burada Türk, bir kilo muz alamaz abi. Şimdi bunu Türk halkı görürse tepki vermez mi?” (T3, E, 42).

“Bizden daha iyi bir durumda yaşıyorlar. Bizim kaç yıldır mesela arabamız yok. Çoğu benim çevremdeki kişinin de arabası yok ama adamların altında 2-3 tane araba.” (T10, K, 20).

Benzer olarak Gözübüyük, Kemik ve Sever (2019) tarafından Altındağ'da gerçekleştirilen bir çalışmada Türkler, Suriyeli göçmenlerin kendilerine göre daha fazla yardım aldıklarını ve Suriyeli göçmenlerin Türklere göre daha iyi durumda olduklarını ifade etmişlerdir.

Ekonomik vurgunun başka bir boyutu ise Suriyelilere sağlanan yardımların Suriyeliler tarafından satılmasıdır. Türkler, Suriyelilere yardım olarak verdikleri eşyaların satılmasını hoş karşılamamakta ve buna ilişkin şu ifadeleri kullanmaktadır:

“Milletin mesela vermiş oldukları elbiseler var, giysinler diye verdiler. Bunlar orada ikinci şeyde satıyorlar yani. Bazı acıyanlar evdeki fazla buzdolabını, televizyonunu veya şu eski malzemelerini veriyorlar. Bunlar resmen satıyorlar yani.” (T2, E, 52).

“Ya ilk geldiklerinde yardım alıyorlar falan, sonra eşya ile beraber ev satıyorlar. (T5, E, 59).

Türklerin hayır olarak verdikleri şeyleri onlar yurt dışına parayla satıyor. Buradan kazanç elde ediyorlar.” (T6, E, 26).

“Her şeyi ticarete döktüler, insanların yardımlarını sattılar, onları paraya çevirdiler.” (T8, K, 52).

Azınlığın yerel halka yönelik oluşturduğu tehdit, çoğunluğun sahip olması gereken ayrıcalık ve hakların azınlığın eline geçmesi veya azınlığın yükünü yüklenme algısına sahip olma şeklinde de olabilmektedir. Öyle ki bu algının gücü bazı durumlarda da doğru bilinen yanlış bilgilere de yol açabilmektedir. Bu anlamda bazı katılımcıların aktarımları şu şekildedir:

“Kendi işlerini çeviriyorlar, yani dışarıya vermiyorlar. Devlete bir kuruluş para ödemiyorlar. Devlete ne telefon ne elektrik ne su hiçbir şey ödemiyorlar. Vergiden muaflar yani”. (T2, E, 52).

“Yani üniversiteye bildiğim kadarıyla direkt geçiş yapabiliyorlar. Ama ben bir çocuğumu, bir üniversiteye sokabilmek için bir dünya para harcamam gerekiyor.” (T7, K, 39).

“Devlet bir kere karşılıksız, onlara ödeme yapıyor maddi anlamda. Ayrıca hastanelerde veya diğer kurumlarda öncelik sağlanıyor ve bunların karşılığında hiçbir şekilde devlet onlardan ödeme talep etmiyor.” (T7, K, 39).

Bu ifadelerle benzer olarak Yılmaz ve Günay (2022, s. 128) tarafından İzmir'de gerçekleştirilen bir çalışmada katılımcıların %83'ünün göçmenlerin giderlerinin Türkiye

Cumhuriyeti Devleti tarafından karşılandığını düşündüğü görülmüştür. Ancak görülmektedir ki yerel halk ve çeşitli illerdeki Türk kişiler, Suriyelilere yönelik yanlış bilgiler edinmekte ve bu şekilde önyargılar geliştirmektedir. Bu önyargıların ortaya çıkmasında Suriye göçünün başlarında devletin Suriyelilere yönelik uygulamaların ve siyasi söylemlerin etkisi olsa da günümüzde, Türkiye’de geçici koruma statüsünde bulunan Suriyeli kişiler vergiden muaf değildir. Buna ilişkin Göç İdaresi Başkanlığı tarafından “Doğru bilinen yanlışlar” isimli broşürde (Goc, 2022) konuya ilişkin “Suriyeli iş yeri sahiplerinin vergi konusunda muafiyetleri veya ayrıcalığı yoktur. Ayrıca, ilgili birimler tarafından gerekli vergi denetimleri düzenli olarak yapılmaktadır.” İfadeleri geçmektedir. Öte yandan katılımcılardan T7’nin ifade ettiği Suriyeli kişilerin sınavsız üniversiteye geçişleri ise yine aynı kitapçıkta şu şekilde ifade edilmektedir: “Yükseköğretim Kurulu tarafından kabul edilen esaslar dahilinde geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler yabancı öğrenci sınavına girerek ya da yatay geçiş yaparak Türkiye’deki üniversitelerde öğrenim görebilmektedir.” Katılımcılardan T7, aynı zamanda Suriyeli kişilere devletin ödeme yaptığından bahsetse de aynı broşürde buna ilişkin ifadeler şu şekilde yer almaktadır: “Ülkemizdeki Suriyelilere devlet tarafından maaş bağlanmamakta ve kira yardımı yapılmamaktadır. Ancak, Avrupa Birliği tarafından finanse edilen Sosyal Uyum Yardımı Projesi kapsamında ihtiyaç sahibi yabancılara Kızılay Kart aracılığıyla kişi başı belli bir miktar yardım yapılmaktadır. Devlet tarafından Suriyelilere özel ayni ve nakdi yardımlar yapılmamaktadır.” Dolayısıyla Türklerin gerek medya gerekse çevreden edindiği bu dezenformasyon bilgileri Türk halkında Suriyelilere önyargı, ayrımcılık ve dışlama olarak kendini göstermektedir.

Çoğunluk perspektifinden bakıldığında, azınlığın çoğunluğa yönelik oluşturduğu tehdit, farklı değerler ve yaşam biçimleri bakımından algılanan kültürel çatışma biçiminde de olabilmektedir (Alanya ve ark., 2015). Diğer bir ifadeyle Türkler, Suriyelilerin kültürlerini benimseyememekte ve kendilerine yanlış gelen noktalar olduğunu vurgulamaktadır. Buna ilişkin bazı katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“Kasap dışarıda eti kesiyor yani, ben hiç görmedim böyle bir şey. Hijyen yok, hiçbir şey yok.” (T2, E, 52).

“Önder, Ulubey tarafı gerçekten Halep gibi olmuştu artık. Filmlerde izlediğimiz Mısır çarşıları, Hindistan pazarları gibi bir hal almıştı. Ortalığa dökülmüştü. Ben 42 yaşındayım hiç öyle bir pazar görmedim Türkiye’de.” (T3, E, 42).

“Bizim kültürümüze ters olan şeyleri de var. Bir kere, biraz pisler yani hani en basitinden camiye gittiğimizde çıplak ayakla girmeleri benim çok hoşuma giden şeyler değil ya da işte çöpleri çevreye atmaları falan var.” (T13, E, 50).

Katılımcılar Suriyeli göçmenlerin ticaret ve temizlik anlayışının farklı olduğunu vurgularken katılımcılardan T12 ise Suriyelilerin Türklere göre bağırarak konuştuğunu vurgulamıştır:

“Çok bağırarak konuştukları oluyor bazen”. (T12, E, 56).

Diğer yandan bazı katılımcılar ise Suriyelilerin kadınlara yönelik yaklaşımı noktasında kültürel farklılığın olduğunu şu sözlerle aktarmıştır:

“Mesela halılarını, kilimlerini kapıda yıkamıyorlar. Parkede, evin içinde yıkıyor kadınlar. Asla kız çocuklarını dışarı çıkartmıyorlar. Benim kızım dışarı çıkabilir, özgür yani buraya çıkabilir, buraya gelebilir. Yani öyle, bana göre tersler yani bilmiyorum.” (T8, K, 52).

“Bir bakıyorsun ki 13 yaşındaki kızı evlendirmişler. Onlar için doğal bir şey ama bize çok yanlış.” (T2, E, 52).

Her ne kadar kadınların evde tutulması veya ergenliğine girmiş ancak reşit sayılmayan kız çocuklarının evlendirilmesi Suriyelilerin kültüründe olan bir şey olsa da bunlar özünde insan hakları ihlalleridir. Zira çocukların kendi rızaları dışında dışarı çıkarılmaktan mahrum bırakılmaları veya her ne kadar rızası olsa dahi “çocuk” yaştaki bir kız çocuğunun evlendirilmesi tamamen çocuk istismarına girmektedir. Zira burada Türk katılımcılar her ne kadar kültüre vurgu yapsalar da ortada bir insan hakları ihlali söz konusudur. Bunun yanı sıra Suriyeli göçmenlerin çocuk evlilikleri Türk toplumunda her zaman bir tartışma konusu yaratmıştır (Büke Okyar ve Öğüt, 2022). Bu tepkilere karşın Suriyeli kişilerin kendi aralarında çocuk evliliklerini devam ettirmeleri onların Türkler tarafından dışlanmalarına neden olmakta ve başarılı bir entegrasyon için olumsuzluk yaratmaktadır. “Suriye’ye Geri Dönme/Dönmeme” başlığında tartışıldığı üzere birçok Suriyeli ülkelerine geri dönmeyi düşünmemekte, düşünse dahi dönmeleri uzun seneleri alacaktır. Dolayısıyla en azından çeyrek yüzyıl daha Türkiye’de yaşayacak Suriyeli göçmenlerin Türk yasalarına, örf ve adetlerine uyum sağlamaları toplumsal entegrasyon için oldukça büyük önem arz etmektedir.

Bazı katılımcılar Suriyelileri tacizci ve şiddet yanlısı olarak nitelendirmiştir. Suriyelileri tacizci olarak nitelendiren bazı katılımcılar, Suriyeli kişilerin kadınlara kötü gözle baktığını ve bundan rahatsızlık duyduklarını şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Benim ailem işten geldiği zaman köpek gibi bakıyorlar.” (T2, E, 52).

“Bir bayan olarak söylüyorum, erkeklerinin böyle bakış açıları, konuşma tarzları, yapılar anlamına rahatsız edici durumlar olabiliyor.” (T7, K, 39).

“Karılarımıza, kızlarımıza bir bakışları var yiyecek gibi”. (T8, K, 52).

Bazı katılımcılar ise Suriyelilerin şiddete meyilli olduklarını vurgulamışlardır. Zira katılımcılar Suriyelilerden önce mahallede çıkan tartışmaların ölümle sonuçlanmadığını, kendi aralarında da birbirlerini öldürerek çöpe attıklarını, olası bir problemde çeteleşerek kavgaya hazır olduklarını ve çözümü şiddette arayan bir millet olduklarını şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Yani herhangi bir tartışmanın sonucunun kavgayla sonuçlanması. Ya da örnek vereyim, şiddeti bir yöntem olarak kullanmaya çalışmaları. Suriyelilerden önce bir insanın ölüm oranı yüksek değildi. Kavgalarda bir insanı öldürmek değildi sonuç, kavga ederdin biterdi. Suriyeliler kendilerini de öldürüyorlar. Bu olay medyaya yansımıyor ama örnek veriyorum, bizim o Türk kardeşimiz ölmeden önce de Suriyeliler kendilerini bıçaklıyorlardı. Bir kavga esnasında birbirlerini öldürüp çöp kutusuna atıyorlardı. Yani bu tarz olaylar o olaylardan önce de yaşanmış ve duyulmuş bilinmiş olaylardı.” (T4, E, 24).

“Benim oğlumun arabasına vurdular. Bir anda binlerce Suriyeli bir araya geldi. Bizim orada çevremiz olmasa bizi paramparça ederler” (T8, K, 52).

“Ya bunlar her şeyi şiddetle çözmeye çalışan bir millet. Hemen her şeyde insan öldürelim kafası. Çoluk çocuk hiç fark etmez yani hak etmeyen bir olsun mesela 7 yaşında bir çocuğu bile öldürmüşler geçen gün tecavüz ederek. Türkiye’de değil ama Arap yani bunların kafa yapısı bunlar” (T9, E, 25).

Bu ifadelere benzer olarak Karasu tarafından (2016, s.1013) tarafından Şanlıurfa’da gerçekleştirilen bir çalışmada yerel halkın %56,3’ü, Suriyeli göçmenlerin gelmesiyle şehirdeki suç oranlarının arttığını savunmaktadır. Zira genel kanı göçmenlerin suça yatkınlığının fazla olması yönünde olsa da bunu kanıtlayacak geniş çaplı çalışmalar bulunmamaktadır.

Katılımcıların ifadeleri bir anlamda öteki kültürden olan bir dış gruba yönelik ön yargının kalıp yargılarla birleşmesinin bir ifadesi niteliğini taşımaktadır. Öyle ki bu düşünce

çerçevesinde bu gruptaki herkesin aynı olduğu varsayımına dayanarak; bu gruptaki insanların birbirinden farklı olduklarını göz ardı edilmektedir. Böylece bu kalıp yargılar dış gruba yönelik bir sosyal inşayı ve bu dış grubun özelliklerini ifade etmektedir (Yurttaş, 2019). Bu bağlamda bir katılımcılardan T6 bu genellemeyi tüm Araplar üzerinden yaparak dış grubun güvenilmez olduğunu belirtmiştir. Katılımcının aktarımı şu şekildedir:

“Arap ırkı en basiti, çabuk insan satarlar. Asla güvenemezsin. Telefonu şuraya koyayım çalacak mı, çalmayacak mı bilemezsin” (T6, E, 26).

Katılımcılardan T8 ise dış grubun hırsız olduğu belirtmesiyle bu grubun güvenilmez olduğunu genellemiş ve şu şekilde ifade etmiştir:

“Hep de hırsızlar. Yemin ederim dükkânın içindeki odada oturuyorum, dükkânın içine geçene kadar sigaraları, alkolleri çalıp kaçıyorlar” (T8, K, 52).

Bazı katılımcılar ise her an yeniden bir olayın başlayabileceği veya Türklerin hoş görüsü sebebiyle daha fazla olay yaşanacakken bunların olması gereken sayıdan daha az yaşandığını belirtmiştir. Katılımcıların aktarımları şu şekildedir:

“Şu an zaten bir ufak bir kıvılcım bile çıktığı anda zaten tekrardan Selçuk caddesi, dediğim cadde tekrardan karışacak.” (T6, E, 26).

“Benim olumsuz düşüncem onların açısından aslında, onlar kötü olacak burada. Daha fazla çekişme olacak, bundan sonra daha fazla kavga çıkacak, dövüş çıkacak, onlar için kötü olacak” (T10, K, 20).

“Türkler yani bizim insan yapımıza göre çok bile müsamaha gösterildi halk gözüyle, yani Altındağ olaylarının çok çok daha sertinden en az 100- 150 tane daha olması lazımdı. Bizim insan yapımıza göre yani biz çok bile hoşgörülü davrandık bunlara.” (T9, E, 25).

Yerel düzeyde sosyal uyum; bir arada yaşayan grupların birbirine karşı nasıl bir his içinde oldukları, birbirlerine karşı saygı duyup duymadıkları, yaşanan yerin güvenli olup olmadığını hissetme algılarından hareketle ölçülür. Dolayısıyla sosyal uyum iki farklı grubun etkileşiminin bir sonucudur (Saggar ve ark., 2012). Bu bağlamda gerek bu son katılımcı ifadeleri gerekse diğer katılımcıların olumsuz düşünceleri yerel halkla Suriyeliler arasında sosyal uyum noktasında sorunlar olduğunu göstermektedir. Bu durum ise iki grup arasında ayrımcılık, önyargı ve kaygının varlığını sürdürebileceğini, gruplar

arası olumsuz tutumların devam edebileceğini, gruplar arası ilişkilerin istendik düzeyde; tam anlamıyla sosyal uyum sağlayacak düzeyde geliştirilemeyebileceğini göstermektedir (Bolgün, 2022).

4.3.2.3. Nötr Düşünceler

Bazı Türkler Suriyelilere yönelik herhangi bir düşünceye sahip olmadıklarını ifade etmişlerdir. Ancak bu yönde sadece iki katılımcı görüş bildirmiştir. Bu bağlamda bir katılımcı sosyal temassızlık vurgusunu ön plana çıkararak bu nötr düşünceye vurguyu şu sözlerle aktarmıştır:

“Zaten bir ilişki bir iletişim olmayınca bence çok olumlu ya da olumsuz düşüncelerim olduğunu düşünmüyorum” (T13, E, 50).

Sosyal temasın iki grup arasındaki önyargıları azalttığı ve ilişkileri geliştirdiği bilinmektedir. Zira üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışmada Suriyeli bireylerle olumlu bir deneyim yaşadığını belirten öğrencilerin kabul edici tutumu daha yüksek iken olumlu bir deneyim yaşamayanlarda ise tehdit ve reddetme tutumları daha yüksek bulunmuştur (Erdener ve ark., 2022).

Nötr düşüncedeki kişiler çevrelerindeki Suriyelilerle temas etmedikçe onlar hakkında önyargı kazanması muhtemel bir olgudur. Zira toplumdaki Suriyelilere yönelik genel kanı çoğunlukla olumsuz olmaktadır ve nötr düşüncedeki kişilerin de bu algıdan etkilenmemesi içten bile değildir.

Bir diğer katılımcı ise kendi yaşadığı yerel halkın özellikleri ile o bölgeye gelen Suriyeli halkın özellikleri ile özdeşim kurarak sahip olduğu nötr düşünceyi dile getirmiştir:

“Suriyelilere olumlu, olumsuz bir düşüncem yok. Dediğim gibi onların da maddi durumu kötü olanı, kültürsüz olanı, eğitim seviyesi daha düşük olanları buraya geldiği için yani çok bir şey fark etmedi bizim için. Mahallemizin de genel kültürü öyle yani, çok eğitilmiş yüksek bir mahalle değil. Onun için çok farkı yok.” (T3, E, 42).

4.3.3. Meslek Profesyonellerinin Gözünden Suriyelilerin Yerel Halka İlişkin Düşünceleri

Çalışma kapsamında meslek profesyonelleri gözünden de iki halkın birbirine ilişkin düşünceleri araştırılmıştır. Bu anlamda profesyonellere göre Suriyelilerin yerel halka ilişkin görüşler “olumlu düşünceler” ve “nötr düşünceler” şeklinde ele alınmıştır.

4.3.3.1. Olumlu Düşünceler

Meslek profesyonellerinden P1, meslekine deneyimlerine dayanarak Suriyelilerin Türklerle ilişki kurmaya gayret ettiklerini ve Türklere borçlu hissettiklerini ve Altındağ Olaylarından sonra Türk halkına öfke duymadıklarını, aksine bıçaklama olayından dolayı üzgün hissettiklerini dile getirmiştir:

“Mesleki gözlemlerime dayanarak aslında Suriyeliler Türklerle yakın bir ilişki kurma gayretine sahip ve Türklere hakkında daha çok onlara borçlu hissediyorlar ülkelerine girebildikleri için ve Türkiye sınırlarını açan sayılı ülkelerden biri olduğu için. O yüzden bence Altındağ olaylarından sonra Suriyelilerin buna yönelik bir öfkesi olmadı, daha çok bu olaydan dolayı üzgün hissettiler”. (P1, K, 26).

Meslek profesyonelinin bu ifadesi bir anlamda değer vurgusunu ön plana çıkarmaktadır. Kişinin düşünce, davranış ve duygularını şekillendiren ölçüler olarak değerler (Schwartz, 1992), kişilerin sosyal olaylar karşısında takındığı tavrı belirlemektedir. Bu anlamda profesyonel P1, bu ifadesi ile Suriyelilerle yerel halk arasında olumlu bir ilişki noktasında bağlandıklarını ve özellikle dışardan grup üyeleri olarak Suriyelilerin kabul gördükleri topluma karşı bir bağlılık duygusu geliştirdiklerini belirtmiştir (Şahin ve Eşici, 2020).

4.3.3.2. Nötr Düşünceler

Profesyonellerin belirttiği bir diğer görüş ise Suriyelilerin Türklere ilişkin nötr düşüncelere sahip olmasıdır. Profesyonellerin ifadeleri şu şekildedir:

“Aynı bölgeyi paylaşıyorlar ama birlikte bir şeyler yapmıyorlar. Bir şeyler paylaşmıyorlar, birbirlerinden pek haberleri yok. Aynı sofraya oturmuyorlar, ne bileyim. Birbirlerinden sık sık alışveriş yapıyorlar.” (P2, K, 29).

“Ama gördüğüm ta o dönemden dilsel farklılıktan dolayı zaten iletişim kuramıyorlar. İnsanlar durduk yere birinden nefret etmez ki, tanımadığın birinden bilmediğin birinden nefret edersin.” (P3, K, 32).

Esasında profesyonellerin vurgusu iki noktaya işaret etmektedir. Allport’un (1954) vurguladığı sosyal temasın eksikliği ve iki grubun bir araya gelebilmesi için gerekli olan ortak bir dili konuşamama; dilsel ayrışmanın toplumsal entegrasyonun oluşmasının önünde engel oluşturmasıdır (Heckmann, 2005).

4.3.4. Meslek Profesyonellerinin Gözünden Yerel Halkın Suriyelilere İlişkin Düşünceleri

Meslek profesyonelleri gözünden yerel halkın Suriyelilere ilişkin düşünceleri “olumsuz düşünceler” şeklinde ele alınmıştır. Profesyoneller, Türklerde Suriyelilerin Türklerin haklarını gasp etmiş gibi bir algının olduğunu, bunun yanı sıra Suriyeli çocukların bağırarak oyun oynadıkları, birbirlerine acımasız davrandıkları ve çöpleri yerlere atmalarının Türklerde olumsuz düşünceler uyandırdığından bahsetmiştir:

“Yani Türklerin Suriyelilere olan bakış açısı biraz daha negatife eğilimliydi. Sonuç olarak işte ülkelerini gasp eden ve aslında ülkelerindeki onlara göre çok hak ve hizmetlere bedava, sınırsız erişebilen ve kendi haklarını gasp eden bir toplum Suriyeliler ve kültürel olarak hatta bir yozlaşmaya sebep olan bir gruptu Suriyeliler bence Türkler için.” (P1, K, 26).

Profesyonel P1’in ifadesi daha önce de detaylandırıldığı gibi çoğunluk bir grubun (yerel halkın) ters ayrımcılığın yansıması niteliğindedir (Alanya ve ark., 2015). Bir diğer katılımcı ise başka bir noktaya işaret ederek Türklerin Suriyelilere ilişkin olumsuz bir düşünceye sahip olduğunu belirtmiştir:

“Oradaki bölgede yaşayan Türk halkının anlattıklarından oluşan şöyle yargı var. İşte parklarda çok bağırarak oyun oynadıkları, çocukların birbirlerine karşı acımasızca şiddet uyguladıkları, çöpleri kadınların ve çocukların hani o parklarda yerlere attıkları gibi bir yargı var onu biliyorum. Hani Suriyeliler hoyrat, acımasız, kirli, medeni değil gibi bir algı var.” (P4, K, 57).

Katılımcının ifadesi, azınlık olarak alt grupta yer alan Suriyelilerin (Alanya ve ark., 2015) ötekileştirilerek tüm grubun kalıp yargılarla değerlendirilmesini (Yurttaş, 2019) veya

farklı değerlere ve yaşam biçimine sahip olmanın getirdiği kültürel çatışmasını yansıtmaktadır (Alanya ve ark., 2015).

4.4. BİRLİKTE YAŞAM ÜZERİNE ÖNERİLER

Bu başlık altında katılımcıların gözünden yeniden Altındağ Olaylarına benzer olayların yaşanmaması ve iki halkın uyum içinde yaşayabilmesi için gerekli önerilere yer verilecektir. Bu kapsamda bahsi geçen konular ‘‘Suriyelilere Düşen Sorumluluklar’’, ‘‘Türlere Düşen Sorumluluklar’’ ve ‘‘Devlete Düşen Sorumluluklar’’ olmak üzere 3 alt temadan oluşmaktadır. Tema, alt tema ve kategorilere ait şema şekil 8’de gösterilmiştir.

şekil 8. Birlikte Yaşam Üzerine Önerilere Ait şema

4.4.1. Suriyelilere Düşen Sorumluluklar

Göçmenlerin ve yerel toplumun birlikte uyum içerisinde yaşayabilmeleri, iki toplum arasında sağlanacak başarılı bir entegrasyon ile mümkündür. Zira entegrasyon çift taraflı bir süreçtir ve bu sürece hem yerel toplumun hem de göçmenlerin gönüllü ve istekli bir şekilde katılımları sürecin düzgün ve efektif bir şekilde ilerleyebilmesi adına önem arz etmektedir. Elbette ki bu süreçte göçmenlere ve yerel halka ayrı ayrı görev ve sorumluluklar düşmektedir. Çalışmada Türklerin ve Suriyelilerin uyum içerisinde yaşayabilmeleri ve yeniden Altındağ Olayları tarzı olayların yaşanmaması adına Suriyelilere düşen sorumluluklar sorulmuştur. Katılımcılar iki toplumun bir arada sorunsuz ve uyum içerisinde yaşayabilmeleri için Suriyelilere düşen sorumlulukların: Türklerle kaynaşmak için çaba göstermek ve kurallara uymak olduğunu vurgulamışlardır.

4.4.1.1. Kaynaşmak İçin Çaba Göstermek

Başarılı bir entegrasyonun sağlanması ancak iki toplumun da birbirini kabul etmesiyle başlamaktadır. Toplumsal kabul için en önemli kriterlerden biri dil bir diğeri ise birlikte vakit geçirmektir. Zira yerel toplumun dilini bilmeden topluma karışabilmek veya toplumun göçmeni kabul etmesi pek olası değildir (Aslan ve Güngör, 2019). Dolayısıyla göçmenlerin dil bilmesi aynı zamanda yerel toplumla bütünleşmelerini de sağlayacak ve göçmenler bu süreçte sosyal içermeye hayatın tüm aşamalarına dahil olabileceklerdir.

Suriyeli katılımcılar yerel halk ile uyum geliştirebilmeleri için kendilerinin dil öğrenmeleri gerektiğini vurgulamışlardır.

“Yani Suriyeliler biraz Türkçe öğrenip Türklerle konuşmaya çalışabilir. Onlar da bizler de iyi insanlarız ama birbirimizi tanımaya çalışmıyoruz.” (S12, E, 24).

“Çocuklar okullara gidiyorlar ve Türklerle birlikte vakit geçirme şansı buluyorlar. Küçük yaştan Türkçe de öğreniyorlar. Suriyeliler kendilerini Türklere daha rahat anlattırsa bu tarz sorunların yeniden yaşanmayacağını düşünüyorum.” (S20, E, 28).

Suriyeli katılımcıların ifadelerinden Türkleri tanımaya istekli oldukları anlaşılmaktadır. Zira katılımcılar, Altındağ Olayları gibi olayların altında birbirlerini anlamamak yattığını vurgulamış ve bunun dil engelini aşmak ile çözüleceğini ifade etmişlerdir. Bu şekilde

Suriyeliler kendilerini yerel halka daha rahat ifade edebilecek ve anlaşmazlıklar ortadan kaybolacaktır.

Türk katılımcılar da Suriyeli göçmenlerin Türkçe öğrenmesi gerektiğini vurgulamışlardır:

“Biz esnafız diye bunu örnek veriyorum, gelen müşterilerle Arapça konuşmak ya da onlara Arapça bir şeyleri anlatabilmek zorunda kalmak istemem.” (T4, E, 24).

“Suriyelilerin en büyük sorumluluğu benim ülkeme göre ayak uydurması gerekiyor. Bunun için ilk olarak Türkçeyi tamamen çözmesi gerekiyor.” (T7, K, 39).

“Yani onlar tabii çok Türkçe bilmiyor, Türkçeyi bilseler daha iyi anlaşacağız” (T11, K, 65).

“Suriyelilerin Türkleri anlaması bunun için önce dil öğrenmesi anladıktan sonra da Türklerin nelerden rahatsız olduklarını bilip buna göre kendilerini ayarlamaları gerekiyor.” (T13, E, 50).

Türkler de her ne kadar dil engeli nedeniyle Suriyeli göçmenlerle etkili bir iletişimde bulunamadıklarını belirtse de Türklerin ifadelerinden çok kültürcü bir anlayıştan çok asimilasyona dönük bir anlam çıkmaktadır. Zira sosyo-kültürel entegrasyon çift taraflı bir süreci temsil etmekte ve buna göre göçmen yerel halktan öğrenirken yerel halkın da göçmenden öğrenmesi gerekmektedir. Ancak Türkler Suriyelilerin dil öğrenmesini ülkeye ayak uydurmak için bir görev olarak tanımlarken kendilerinde Arapça öğrenme sorumluluğu görmemektedir. Dolayısıyla Türkiye Devleti her ne kadar resmîyette sosyal uyuma yönelik çalışmalarda bulunsa da yerel halk dilsel ve kültürel asimilasyonu öngörmektedir.

Meslek profesyonelleri de Suriyelilerin dil engeli üzerinde durmuşlardır:

“Türkiye'nin ilk olarak bence dilini öğrenmeleri lazım. Çünkü ben vakalarım da da baktığımda dil çok büyük bir sorun oluşturuyor yani uyumun, entegre olmanın önündeki bence çok büyük bir sorun.” (P1, K, 26).

“En büyük sorun ne biliyor musun? Aslında çok önemli bir dil duvarı var. Suriyeli halkla Türkler arasında hani jenerasyon, çocukları ilk okullarda öğreniyorlar ama evdeki büyükler Türkçe bilmiyor. Toplumların birbirine ön yargısız anlamalarını engelleyen çok büyük bir engel. Bu nedenle Suriyelilere düşen birincil görev burada yaşayacaklarsa dil öğrenmek diye düşünüyorum.” (P4, K, 57).

Suriyeli çocukların küçük yaştan Türk eğitim sistemine dahil olmaları, Türk toplumuyla iç içe büyümeleri Türkçe öğrenmelerini kolaylaştırırsa da orta yaş ve üzerindeki Suriyelilerin birçoğu dil problemi yaşamaktadır. Dolayısıyla katılımcılardan P4 bu noktaya dikkat çekmiş ve iki halkın birbiriyle önyargısız bir şekilde anlaşabilmesi için dil öğrenme şartından bahsetmiştir. Ancak Mirici (2020) toplumsal kabul ve entegrasyon için sadece dilin yeterli olmadığını, göçmenlerin aynı zamanda yerel toplumun kültürüne de hâkim olmaları gerektiğinden bahsetmiştir. Buna ilişkin bazı Suriyeli katılımcıların ifadeleri şu şekilde olmuştur:

“Mesela Suriyelilerin Türk kültürüne hâkim olup, Türk yemeklerine, Türk kültürlerine hâkim olması gerekiyor. Aynı zamanda Türklerin de böyle. Ve özellikle de yaşam tarzları olarak işte özellikle bu Suriyeliler daha çok ilgilenmesi gerekiyor buranın hayatına, buranın yaşam tarzına adapte olması gerekiyor işte. Bu da işte kaynaşmayla oluşan bir şey.” (S1, E, 18).

“Suriyeliler Türklerle daha çok zaman geçirmeli. Benim avantajım genç yaşta buraya gelmem ve çabuk buradaki hayata kendimi alıştırmamdı. Türklerle daha fazla vakit geçirdim ve benim nasıl biri olduğumu öğrendiler. Olaylar sırasında da zaten beni bu yüzden korudular. Eğer siz iyi anlaşmak istiyorsanız ve bir şeyler için çabalıyorsanız karşılığını alırsınız.” (S20, E, 28).

Suriyeli katılımcılar Suriyelilerin Türklerle daha fazla ilişki kurması durumunda birbirlerini daha iyi anlayacaklarını ifade etmiş, aynı zamanda birbirlerinin kültürlerini öğrenmenin uyumu daha da kolaylaştıracaklarından söz etmişlerdir. Benzer şekilde Türkler de Suriyelilerin Türklerle daha fazla ilişki kurması gerektiğinden bahsetmişlerdir:

Bu adamlar bize karşı konuşmuyor ki bizimle, bizimle bir şey paylaşamıyoruz ki, komşuluk yok, arkadaşlık yok, dostluk yok, hiçbir şey yok. Biraz çabalamaları lazım. (T2, E, 52).

Türklerden uzak kalmayı tercih ediyorlar. Türklerle konuşmaktan bence çekinmemeleri lazım. (T13, E, 50).

Dolayısıyla sosyo-kültürel entegrasyonun sağlanması için dil sorunun çözülmesi ve sosyal temasın sağlanması gerekmektedir. Bu noktada Türkler ve Suriyeli katılımcılar aradaki dil engeli ve sosyal mesafenin ortadan kalkmasıyla birbirlerini daha rahat anlayacaklarını, kabul edeceklerini ve ortadaki önyargıların bu şekilde ortadan kalkacağını vurgulamaktadır.

4.4.1.2. Kurallara Uymak

İki halkın birlikte uyum içerisinde yaşaması için Suriyelilere düşen başka bir sorumluluk ise hayat tarzına, kültüre kısaca kurallara uymaktır. Suriyeli katılımcılar Türkiye’de göçmen olduklarını, bu nedenle Türkiye’nin kurallarını uymaları gerektiğini, bunun yanı sıra Suriyelilerin Türkiye’deki görgü kurallarına uymak ve saygılı olmaları gerektiğini vurgulamışlardır.

“Gelen kişi buradaki kanunlar neyse ve nasılsa yani yapmalıdır yani. Bunları yapacak yani o şekilde sıkıntı olmaz.” (S13, K, 43).

“Umarım Suriyeli gençler görgü kurallarına uyarlar ve saygılı olmaları gerekir ki bu tür sorunlar kalmassın. Çünkü burada herkes bir şekilde hayatını kurdu ve bu tarz olayların yaşanmasını istemiyor.” (S17, E, 55).

“Her insan yabancı bir ülkede yaşıyorsa edepli olması şart ve bu ülkenin yasalarına uyarak yaşamalıdır.” (S15, E, 47).

Suriyeli katılımcıların yanı sıra Türk katılımcılar da Türkiye’nin kendi kuralları olduğunu, dolayısıyla Suriyelilerin Türkiye’de sanki Suriye’deymişçesine yaşamamalarının gerektiği, Türkiye’deki örf ve adetlere dikkat etmeleri gerektiğini ifade etmişlerdir:

“Edepli adaplı olmalılar, sokağa çıkan karımıza, kızımıza böyle bakmamalılar. Yani temiz olmalılar. Çok pisler.” (T8, K, 52).

“Görgü kuralları sabittir zaten bütün dünyada, görgü kurallarına falan dikkat etmeleri lazım.” (T9, E, 25).

“Yani dediğim gibi kendilerini çok göz önüne çıkarmayacaklar. Burası benim ülkem yok işte ben buradan gitmem şöyleyim böyleyim veya oraya buraya bayrağını asıp bayrağını çıkarmayacak. Arapça yazılar yazmayacak, güzel, sessiz sakince bir hayatını yaşayacak.” (T10, K, 20).

Meslek profesyonellerinden P4’de Suriyeli katılımcıların Türkiye’de yaşarken Türkiye’nin yasalarını, örf ve adetlerine uymalarını gerektiğini, bunu Suriyelilerin bir sorumluluğu olarak gördüğünü beyan etmiştir:

“Bizim geleneğimiz böyle deyip 14 yaşındaki 13 yaşındaki çocuğu evlendiriyorlar. Ben bunu onların bir sorumluluğu olarak görüyorum. Bu anlamda Türkiye Cumhuriyeti’nin yasalarına uymakla mükellefler, hani bu bir sorumluluk olarak bakıyorum.” (P4, K, 57).

Suriyelilerin kendi kültürleri altında çocuk evliliklerine devam etmeleri aynı zamanda onların Türkiye’de kalıcı olmadıklarının da bir göstergesi niteliğindedir. Zira 13 yıldır Türkiye’de yaşayan Suriyeliler her ne kadar dönmeyi düşünmeseler de kaldıkları sürece Türk yasa ve kültürüne bağlılık geliştirememeleri Türkler tarafından ötekileştirilmelerine neden olmuştur. Dolayısıyla bu noktada sorumluluk devlete düşmektedir. Devlet, Suriyelileri geçici olarak görmektense kalıcı olacaklarını varsayarak uygun entegrasyon politikalarını faaliyete geçirmeli ve Türkiye’nin yasal düzenlemeleri ve kültürel yapısı tanıtılmalıdır. Buna ilişkin bazı Suriyeli katılımcılar Suriyelilerin eğitilmesi gerektiğini, eğitim aile başladığını ve bu nedenle küçük yaşta verilecek gerekli eğitimlerin ileriki nesillerin topluma katılacağını vurgulamışlardır:

“Eğitim eğitim eğitim derim. Yani eğitimde dediğinde ailelerden de başlar. Yani herkes eğitim tam güzel bir şekilde aldığı zaman da hiçbir sorun çıkmaz. Yani her bir ailede çocuklarını söylesen? Yanlış davranışlar var, iyi davranışlar var. Herkes böyle bir eğitim versin.” (S10, K, 40).

“Dediğim gibi sadece farkındalık ve iyi bir eğitime ihtiyacımız var ve bu da sadece aile tarafından oluşturuluyor.” (S14, E, 37).

“Şimdi yani eğitimler önemli oluyor yani. Aslında herkes eğitimler olursa veya böyle eğitimlere katılırsa daha iyi olur düşünüyorum.” (S19, K, 38).

4.4.2. Türklere Düşen Sorumluluklar

Az önce de bahsedildiği üzere sosyal ve kültürel entegrasyon çift taraflı bir süreci temsil etmekte, buradaki sürece göçmenlerin katılımı kadar ev sahibi toplumun da katılması önem arz etmektedir. Bu sürece iki toplumun da istekli ve hazır olması başarılı bir uyum sürecinin mihenk taşı oluşturmaktadır. Aksi halde süreç, grupların birbirlerini ötekileştirdiği, sosyal temasa karşı direnç geliştiren ve önyargılar sebebiyle göçmen karşıtlığına dönüşen bir aşamaya doğru evirilecektir (Erdoğan, 2014). Bu süreçte Türklere düşen sorumluluklar: Türklerin Suriyelilere sabır göstermeleri ve Suriyelilere ilişkin bilinç kazanmaları şeklinde ifade edilmiştir.

4.4.2.1. Sabır Göstermek

Türkler, buldukları konum itibarıyla Türkiye’de ev sahibi konumundadırlar. Dolayısıyla kültürel, dilsel ve hiyerarşik noktalarda göçmenlere göre daha baskın

oldukları ifade edilebilir. Bu nedenle baskın kültür ve dil gibi etkenler çoğunlukla göçmenlerin sorumluluğu olarak algılanmakta ve göçmenlerin bunları öğrenerek toplumsal yaşama dahil olmaları beklenmektedir. Ancak Türkiye’deki uyum ve entegrasyon süreci sürecin başında aksak ilerlemiş, Türkiye’nin beklediğinden çok daha fazla Suriyeli göçmen, ülkeye akın etmiştir. Suriyelilere “misafir, geçici” gözüyle bakılmasından dolayı gerek yasal zemin gerekse altyapı noktasında çeşitli noktalarda eksik kalınmış ve Suriyelilerin Türkiye’de kalıcı oldukları çok sonra anlaşılacak gerekli aksiyonun alınmasında gecikilmiştir. Suriyeliler de Türkiye’de kalıcı olduklarını ilerleyen süreçte tayin etmişler ve bu süreç anlaşılana kadar iki toplum arasında sağlanamayan uyum ve entegrasyon önyargılar ve göçmen karşıtlığı gibi meselelere sebep olmuştur. Bu perspektiften bakıldığında Suriyeli katılımcılar Türkiye’ye alışmaya çalıştıklarını beyan etmekte ve Türklerden kendilerini yargılamamalarını Türk kültürünü, dilini öğrene kadar kendilerine sabır göstermeleri gerektiğini bunun yanı sıra Türkiye’ye isteyerek değil zorunlu sebeplerle geldiklerini ve şu an içinde buldukları hali anlamalarını istemektedirler:

“Sabır göstermeleri aslında. Yani mesela, çünkü bir insan hemen bir şeyi hemen öğrenemez. İşte aylar yıllar gerekiyor bunun için de. Sabırla olan bir şeydir bence.” (S1, E, 18).

“İşte biraz merhamet ve aynı zamanda anlayış gösterip yani bunlarda işte herkes için başını bu gelebilir diye. Yani bu mülteci olmak yani.” (S13, K, 43).

“Türkler de belki biraz anlayışlı olabilirler. Bizim durumumuzu anlamaya çalışabilirler.” (S17, E, 55).

Benzer olarak Türk katılımcılardan bazıları da Türklerin biraz daha anlayışlı davranmaları ve bazı meseleleri görmezden gelerek sabır göstermeleri gerektiğini vurgulamışlardır:

“Türlere düşen sorumluluk benim kendi şahsi fikrim biraz daha anlayışlı olmalıdır. Kendimize öncelikle şunu demeliyiz, kendi kendimize yapılmasını istemediğimiz bir şeyi başkasına da dayatmamalıyız, zorlamamalıyız.” (T4, E, 24).

“Sadece biraz daha bazı şeylerine sabır gösterebilir, yani budur. (...) Türkler zaten yapacaklarını yaptı.” (T13, E, 50).

Türklerin Suriyelilere sabır göstermelerinin yanı sıra Suriyeli katılımcılar Türklerin Suriyelilerden uzak durduklarını, onları tanımak için çaba sarf etmediklerini ve

kendileriyle ticaret yapmadıklarını beyan etmiş, Türklerin Suriyelilerle daha fazla temas etmesi gerektiğini vurgulamıştır:

“Türkler de bizi tanımak için çaba gösterebilir. Yillardır buradayım ve neredeyse hiç Türk müşterim yok. Neden bizimle ticaret yapmak istemiyorlar?” (S12, E, 24).

Benzer şekilde meslek profesyonelleri de Türklerin Suriyelilerle daha fazla sosyal temasta bulunmaları gerekliliğinden bahsetmiştir:

“Türlere de açıkçası bu insanları tanımak gibi bir kaygı hiç yok. Hani bunların kültürüne bir kahve içelim, kimse kimseye davet etmemiş biliyor musun? Türklerin de ön yargılarının azalması için onları tanımaya ihtiyaçlarımız var.” (P4, K, 57).

Bu ifadelerden, yerel halkın Suriyeli göçmenlere karşı tutumunda belirli bir uzaklık ve anlayış eksikliği olduğunu anlaşılmaktadır. Ancak, empati ve hoşgörü temelli bir yaklaşımın benimsenmesi ve Suriyelilere karşı daha fazla sosyal temasın sağlanması, toplumsal uyumun güçlenmesine katkı sağlayacaktır.

4.4.2.2. Bilinç Kazanmak

Farklı bir kültür ve farklı bir millet yerel toplumda bazı soru işaretlerini de beraber getirmektedir. Diğer bir ifadeyle yerel toplumdaki önyargılar göçmenlerin gelmesiyle birlikte artmaktadır. Zira toplumsal uyum kısa sürede gerçekleşen bir olgu olmamakla birlikte, iki milletin birbirlerini tanımak ve özümsemek için zamana ihtiyacı vardır. Bu süreçte çeşitli dezenformasyonlar önyargılara, ötekileştirmelere ve ayrımcılıklara sebep olabilmektedir. Zira bu noktada gerek göçmenlerin yerel halk hakkında gerekse yerel halkın göçmenler hakkında bilgi sahibi olması ve önyargılarla hareket etmemeleri başarılı bir uyum için oldukça gereklidir. Dolayısıyla Türklere düşen sorumluluklar Suriyeliler hakkında kesin hükümlü olmamaları ve Suriyeliler hakkında çıkan her habere inanmamaları ve dolduruşa gelmemeleridir.

Suriyeli katılımcılar Türklerin Suriyelilere ırkçılık yaptığını ve bu nedenle Türklerin bu konuda bilinç kazanması gerektiğinden bahsetmiştir:

“Türk gençlerin bir kısmı ne yazık ki ırkçılık yapmayı bir hobi olarak görmeyi başlamışlar. Onları eğitmek gerek, kafalarındaki Suriyelilere karşı düşüncelerini değiştirmek gerek.” (S18, E, 20).

Katılımcı S18, Türklerdeki Suriyeli algısına atıfta bulunmuş ve Türk gençlerinin zihinlerindeki olumsuz Suriyeli algılarından dolayı Suriyelilere ırkçı davrandıklarını dile getirmiştir. Zira Türklerin Suriyelilere yönelik zihinsel inşasında medyanın yadsınamaz bir rolü bulunmaktadır. “Medyanın Suriyeli Temsili” başlığında da ele alındığı üzere medya, göçmenleri ötekileştirmeye ve sorunların sebebi olarak günah keçisi yapmaya meyilli bulunmaktadır (van Dijk, 2003). Bu nedenle Suriyeli katılımcılar Türklerin medya ve sosyal medya gibi mecralarda Suriyeliler hakkında gördükleri her şeye inanmamaları gerektiğini vurgulamış, medyadaki temsillere göre karar vermeden önce kendilerinin de o içeriklerin doğruluğunu öğrenmeleri gerektiğinden bahsetmişlerdir:

“Suriyeli biri bir şeyi açıkladığı zaman yalancı olduğunuzu zannediyorlar. Ya kesinlikle diyorlar ki içlerinden kendilerini savunmak için böyle diyorlar. Medyanın söylediği her şeye inanmasınlar. Kendileri araştırınlar.” (S3, K, 21).

“Medyanın abartmasına inanmasınlar. Medyada Suriyelileri kötü gösteriyorlar. Ama benim işverenim ve ev sahibim Türk. Onlarla hiçbir sorun yaşamıyorum. Evimin kirasını zamanında ödüyorum ve işimi doğru yapmaya çalışıyorum. Bütün Suriyelilerin kötü olmadığı bilsinler” (S7, E, 40).

“Benim düşüncem yani genel olarak hiç böyle her gördükleri şeylere ve her duydukları şeylere inanmamaları gerekiyor. Ancak görüp yaşayıp o fikirde yani inanmaları lazım.” (S13, K, 43).

Türkler ise Türkler ve Suriyelilerin birbirlerini daha iyi tanması gerektiğinden bahsetmekte, bunun yanı sıra kültürel farkların anlaşılması gerektiğinden şu şekilde bahsetmedirler:

“Türk ekmeğini yemiyorlar ama bizim belediye Türk ekmeği dağıtıyor, yemiyorlar çöplere atıyorlar. Vermesinler, o kadar aç milletimiz var, onlara versinler.” (T8, K, 52).

“Suriyelilerle Türklerin birbirlerini daha iyi tanması gerekiyor.” (T12, E, 56).

Katılımcı T8 yerel yönetimlerin bilinç kazanması gerekliliğini vurgulamaktadır. Zira Suriyelilerin mutfağı, Türk mutfağından ayrılmaktadır. Bunun örneklerinden birisi ise ekmektir. Türk ekmeği ile Suriye ekmeği tat ve şekil anlamında farklılık göstermekte,

dolayısıyla Suriyeliler de Türk ekmeğini tüketmeyi tercih etmemektedir. Ancak katılımcının ifadelerinden Suriyelilere Türk ekmeği yardımı yapıldığı anlaşılmakta, Suriyelilerin ise bu ekmekleri tüketmeyi tercih etmemelerinden dolayı ekmekleri çöpe attıklarını, bunun yerine bu ekmeklerin çevrede yardıma muhtaç Türklere verilebileceğini vurgulamışlardır.

Meslek profesyonelleri ise Türk halkının Suriyeliler hakkında duydukları her şeye inanmamaları gerektiğini vurgulamış, Suriyelilerin yasal hakları hakkında bilgi sahibi olmaları gerektiğinden bahsetmişlerdir:

“Mültecilerle ilgili her duyduklarına inanmamaları gerekiyor. Çünkü gerçekten sosyal medyada yayılan ve çok fazla nefret körükleyen birçok haber var. Gerçeği öğrenmeleri gerekiyor. Kendi erişemedikleri hak ve hizmetlerin altındaki asıl sorunların ne olduğunu bence görmeleri ve bu yönde bir araştırma yapmaları gerekiyor.” (P1, K, 26).

“Suriyelilerin bir kimlik belgesi var, Türkiye’de sahip oldukları haklar var ve bunları bilmiyorlar. Bunların öğrenilmesi bunların doğru bir şekilde yaygınlaştırılması gerektiğini düşünüyorum.” (P2, K, 29).

“Türklerin de biraz öz eleştiriyi kendilerine yapması gerekirken, medyanın da etkisiyle maalesef hep olumsuzluk konuşmaya çok eğilimli.” (P3, K, 32).

Dolayısıyla Türklerin Suriyeliler hakkında bilgi sahibi olmaları ve Suriyelilerin içerisinde buldukları sürece dair empati kurarak onlara sabır göstermeleri iki toplum arasındaki buzların erimesinde önemli bir rol oynayacaktır. Özellikle iki toplum arasındaki problemlerin önyargılar ve yanlış bilgilerden dolayı kaynaklandığı düşünüldüğünde bu farkındalığın birlikte yaşama üzerine etkileri olumlu bir şekilde yansiyacaktır.

4.4.3. Devlete Düşen Sorumluluklar

Başarılı bir entegrasyon için her ne kadar yerel toplum ve göçmenlerin sorumlulukları bulunsa da asıl sorumluluk devlete aittir. Zira iki toplum arasında gerçekleşecek entegrasyonun çeşidi devletin izleyeceği politikalar neticesinde belli olmaktadır. Geçmişte devletler için uyum politikaları asimilasyon olurken günümüzde ise çok kültürcülüğü esas alan uygulamalar mevcuttur. Sosyo-kültürel entegrasyon da karşılıklı uyumu esas alan bir uyum modelini temsil etmektedir. Bu noktada göçmenlerin ve yerel

halkın birbirleriyle temas etmesi, göçmenlerin toplum tarafından kabulünün sağlanması ve oluşabilecek önyargıların ortadan kaldırılması başlıca hedeflerdir. Böylelikle devletler gerekli yasal düzenlemeleri ve politika uygulamalarını yaparken göçmenlerin katılımını (iş yaşamı, eğitim, sağlık, politika vb.) göz önünde bulundurmakla yükümlüdürler (Aygüler, Buz ve Güzel, 2020). Öte yandan devletin yerel toplum ve göçmenlerin birbirleriyle sorunsuz bir şekilde yaşayabilmeleri için dikkat etmesi gereken bazı sorumluluklar mevcuttur. Katılımcılar devlete düşen sorumlulukların: sosyal, kültürel ve eğitici faaliyetler düzenlemesi, uygun politikalar gütmesi ve iki toplum arasında eşitlikçi bir adalet izlemesi gerektiğini vurgulamışlardır.

4.4.3.1. Sosyal, Kültürel ve Eğitici Faaliyetler

Devletin düzenleyeceği sosyal, kültürel ve eğitici faaliyetler, iki halkın temasını artıracak olması, farklı kültürleri tanımaya olanak sağlaması ve eğitici faaliyetlerle göçmenlere kazandıracığı (dil kursları, meslek edindirmeye yönelik kurslar vb.) beceriler sayesinde toplumsal kabulü artıracak ve iki halkın kaynaşmasında büyük rol oynayacaktır (Çorapçı, 2020). Suriyeli katılımcılar Türkler ve Suriyelilerin temasta bulunması ve kaynaşması adına fuar gibi faaliyetlerin yapılabileceğine, Türkçe öğreten kursların görünürlüğünün artırılabilmesine ve iki halkı kaynaştıracak etkinliklerin fazlalaşması gerektiğine dikkat çekmişlerdir:

“2 milletin birbirine kaynaşması gibi kültürel faaliyetlerin yapması gerekiyor, işte fuarlar. Bunların gibi yapması gerekiyorsa devlet yaparsa bence her 2 millete kaynaşır.” (S1, E, 18).

“Avrupa'nın ve TÖMER'in kursları oluyor. Bu kurslarda dil öğretiyorlar, Türklerle aktivite yaptırıyorlar. Ama bunlardan Suriyelilerin haberi olmuyor. Bu kursların çoğaltılıp yayınlanması gerekiyor.” (S3, K, 21).

“Ya şimdi halk arasında da bir şey yapılması gerekir ve her şeyde de gerekir. Şimdi okullar zaten oldu bu yani kaynaşma oldu. Türk Suriyeli çocukların beraber okuması şey oldu yani. Bazı etkinlikler de oluyor bazı şeyler de oluyor. Yani daha artırması da daha önemlidir. Sadece çocuklara değil, büyüklere de olursa yani büyükler dediğim yetişkin kadın ve erkekler de olursa böyle eğitimler daha iyi olur” (S16, K, 36).

Türk katılımcılar ise devletin eğitim faaliyetlerine ağırlık vermesi gerektiğini, Suriyelilere zorunlu olarak Türkçe öğretilmesi gerektiğini vurgulamaktadırlar:

“Özellikle bir Türkçe eğitim kurumu, Türkçe öğreten bir kurum Suriyelilere zorunlu yaparsan insanlar iletişimini düzgün sağlarsa çünkü insanlar iletişim kurarak hayatını devam ettiriyor” (T4, E, 24).

“Bazı kurumlar açılmalı, Türkçe eğitim verilip, bu zorunlu kılınıp hani Suriyelilerin Türkçe konuşmasını sağlanmalı.” (T4, E, 24).

“Arapça dilindense mesela yaz tatillerinde okullar kapalı oluyor orada Türkçe ders verilmeli.” (T10, K, 20).

Devletin Türkçe dil kurslarıyla Suriyelileri desteklemesi olasıdır ancak bunu zorunlu hale getirmesi veya dayatması dilsel asimilasyon uygulamasına neden olacaktır. Dolayısıyla devlet bu kursları yaygınlaştırarak özendirici hale getirmeyi önceliklendirmesi gönüllü katılımı da kolaylaştıracaktır. Öte yandan diğer katılımcıların ifadelerine benzer olarak bazı meslek profesyonelleri ise uyum için dil ve meslek kurslarının açılabileceğini ve sportif ve kültürel etkinliklerle iki halkın bir araya getirilebileceğinden bahsetmişlerdir:

“Sosyal uyum ve entegrasyon için Suriyelileri içeren programlar, eğitimler, vesaireler yapılması gerekiyor aslında.” (P2, K, 29).

“Sosyal projelerin bu hem kültürel hem sportif kanalla Türk ve Suriyelileri buluşturması” (P3, K, 32).

“Devletin dil kurslarını bütün Suriyelilerin ulaşabileceği sıklıkta, yoğunlukta açması gerekiyor. Ben dil çok önemsiyorum açıkçası, ondan sonra kurslar hani kadınlar çoğunlukla kuaförlük ya da terzi gibi işlere eğilimliler ya da öyle deneyimleri var. Bu alanlarda kadınları dışarı çekmek lazım.” (P4, K, 57).

Öte yandan bazı Türk katılımcılar Suriyeliler hakkında bilgi sahibi olmadıklarından bahsetmişlerdir. Zira Suriyelileri ve kültürlerini tanımanın ve onları anlamının aralarındaki önyargıları azaltarak pozitif ilişkilere evrileceğini, Suriyelileri tanıyan kişilerin Suriyelilerle iyi geçindiğini, bu nedenle medya aracılığıyla Suriyelileri tanıtıcı içeriklerin yapılması gerektiğini vurgulamışlardır:

“Devlet de belki hani sosyal medya olsun ya da işte medya olsun Suriyelileri daha böyle tanıtıcı etkinlikler yapabilir, insanların birbirlerini daha rahat tanıyabilmeleri için etkinlikler yapabilir. Çünkü tanıyan, seviyor, tanımayan sevmiyor bu Suriyelileri.” (T12, E, 56).

“Ben nasıl tanıyacağım, bu insanı nasıl anlayacağım, hiç yoktan bana o kişileri biraz tanıtılırsa. Yani bu bir kamu spotuyla olabilir, bir reklamlarla olabilir, bu şekilde içerikler yapılabilir bence.” (T13, E, 50).

4.4.3.2. Eşitlikçi Adalet

Bazı Türk katılımcılar Suriyelilerin de kendileri gibi vergi vermesi gerekliliğinden bahsetmişlerdir. Türkler, Suriyeli dükkanlarından vergi alınması gerekliliğini ve sağlık sigortası ödemeleri gerekliliğinden bahsetmişler, vergilendirme ve sigorta işlemlerinin Türklerle ve Suriyelilere eşit şekilde uygulanmasının ortadaki eşitsizliği gidereceğine değinmişlerdir:

“Devlet tekrardan Suriyelilerin iş yerlerinden vergi alması gerekiyor yerel halktan aldığı gibi. Şimdi birinden alıp birinden almazsa bu sefer şey yapacak tepki gösterecek tekrardan ama yani birinden birine şey imtiyaz da bulunduğu anda taviz verdiği anda tekrardan ortalık karışıyor.” (T6, E, 26).

“Bence ülkede bize işleyen her şey onlara da işlemeli. Vergi vermeleri gerekiyor. Bizim gibi bu ülkede sağlık hizmetlerinden yararlanmaları için sağlık sigortalarının olmaları gerekiyor.” (T7, K, 39).

“Eşit davranacaklar, onların yükünü de bana yüklemeyecekler. Onların yükünü neden taşıyorum. Bana ne ceza kesiliyorsa onlara da kesilsin. Ben vergimi ödüyorsam onlar da ödesin. Onlar vergisiz algısız mal alıyor. Ben binlerce lira ödeyerek vergili mal alıyorum.” (T8, K, 52).

“Belki aynen bu kadar tepkili olmayız ama eşit şartlarda değiliz. Yoksa onların çalışmasından da değiliz, yemesinden de içmesinden de değiliz.” (T8, K, 52).

“Onlar da bizim gibi vergilerini versin, kimse ağzını açmaz diye düşünüyorum.” (T10, K, 20).

Türk katılımcılar Suriyelilerin sağlık sigortası ödemesi gerektiğinden bahsetmektedir. Suriyeli kişiler geçici koruma statüsünde buldukları için sağlık hizmetlerinden ücretsiz olarak yararlanabilmektedir. Ancak Suriyelilerin sahip oldukları statü neticesinde bu durum pek de mümkün değildir. Zira Türkiye Devleti, Suriyeli kişilere savaştan kaçtıkları için kucak açmış ve onları desteklemektedir. Çalışmaya katılan Türklerin çevresindeki Suriyelilerin gelirinin yüksek olması ve birçoğunun esnaf olması Türklerde tüm Suriyelilerin bu şekilde olduğu algısını uyandırır da Türkiye’de halen on binlerce Suriyeli açlık sınırının altında yaşamlarına devam etmektedir (Evrensel, 2019). Öte yandan birçok Türk katılımcı Suriyeli esnafın da Türkler gibi vergi vermesi gerekliliğinden bahsetmektedir. Ancak Türklerin bu ifadelerinden yanlış bilgiye sahip oldukları ve Suriyelilere yönelik önyargı geliştirdikleri anlaşılmaktadır. Zira Suriyeli

göçmenler işlettikleri ticarethaneler için Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne vergi ödemektedir. Buna ilişkin bilgilere daha detaylı olarak “Yerel Halkın Suriyelilere İlişkin Düşünceleri” başlığı altında değinilmiştir.

4.4.3.3. Politikalar

Devlet, toplumsal uyum ve kaynaşmalar için çeşitli göç politikaları hazırlamaktadır. Bu politikaların amacı göçmenlerin ve yerel toplum üyelerinin birlikte yaşamını kolaylaştırmak, önyargıların ve olumsuz algıların önüne geçmek ve göçmenleri buldukları dezavantajlı konumdan çıkararak güçlendirmektir. Katılımcıların devletten bekledikleri politikalar ise bunun neredeyse tersi niteliğindedir. Türk katılımcılar devletin Suriyelilere yönelik iskân politikalarını yeniden yapılandırması gerektiğini, Suriyelilerin şehir merkezlerinden uzak, ücra yerlerde yaşam alanları kurularak oralarda yaşamlarını devam ettirmeleri gerektiğini savunmuşlardır.

“Ya işte bunlar biraz azaltılması lazım şehir merkezinden. Daha dışarıya yani.” (T5, E, 59).

“Doğuya bir tampon bölge yapıp o tampon bölgede bunlara yaşam alanı verilebilir.” (T6, E, 26).

“Yani çatıdan getirip şehrin merkezine sokmak yerine bir yerlerde bir şekilde hayatlarını daim ettirebilecek bir ortam sağlanıp ondan sonra yani eğer ki gerekiyorsa ondan sonra halkın içine inmeleri gerekiyor.” (T7, K, 39).

Türk katılımcıların ifadelerinden Suriyelilerle bir uyum sağlayamadıkları, onlarla kaynaşmaya istekli olmadıkları ve Suriyeliler sosyal izolasyon ile tampon bölgelere yerleştirilmesini istedikleri görülmektedir. Dolayısıyla bu cevapları veren yerel halktan Türk katılımcıların uyum sağlamaya istekli olmadıkları anlaşılmaktadır. Zira katılımcılar, kaynaşmayı değil ayırışmayı bir çözüm olarak görmektedir.

Meslek profesyonelleri ise devletin eğitim politikalarına öncelik vermesi gerektiğini vurgulamışlardır. Zira profesyoneller, Suriyeli çocukların akran zorbalığına kaldığını, bu nedenle de Türkler ve Suriyeli çocukları eşleştirecek projelerin yapılması gerektiğinden ve Suriyeli kız çocuklarının okullara daha az gönderilmesi (Tanrıku, 2017) ve erkek çocukların çocuk işçi olarak çalışmasından (Aytaç ve Kılınç, 2021) dolayı bunu da içine alacak politikaların geliştirilmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

“Millî Eğitim Bakanlığının okul projeleri özellikle çocukların çocuk, yani okullarda yürütülecek faaliyetler, projeler ne bileyim, her Türk çocuğun bir Arap arkadaşı, her Arap'ın bir Türk arkadaşı olması. Akran zorbalığının da önüne geçecek.” (P3, K, 32).

“Suriyeli kız çocukları çok daha az oranında okula gidiyorlar. Onlarda okula gitmeme çok fazla kız çocuklarında, erkek çocuklarda da sonuçta çalışma çok fazla. 14 yaşındaki çocuklar sitelerde çalışıyor.” (P4, K, 57).

Yerel halk ve meslek profesyonelleri devletin izlemesi gereken adımlara iskân politikası ve eğitim politikaları önerileri getirirken Suriyeli göçmenlerin ise politikalara ilişkin yorumlarda bulunmamaları devletten çekindikleri ve devletin politikalarına çok da aşına olmadıklarının göstergesi niteliğindedir. Öte yandan yerel halkın beklentisi ise devletin uyumu artırmasındansa mekânsal ayrıştırmayı uygulamasından yana olmuştur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

SONUÇ

2011 yılında Suriye’de meydana gelen iç savaş milyonlarca Suriyeli kişinin ülkelerini terk etmelerine neden olmuştur. UNCHR göç istatistikleri incelendiğinde ise en fazla Suriyeli göçmene sahip ülkenin Türkiye olduğu görülmektedir. Suriyeli göçmenler Türkiye’ye göç etmeden önce Türkiye ile Suriye’nin kültürel yakınlığı, aynı inanca sahip olmaları, Türkiye’nin açık kapı politikası izlemesi gibi etkenlerin yanında daha öncesinde Türkiye’ye ziyaretlerde bulunma, dizi, film ve dünya basını gibi medya organları sayesinde Türkiye hakkında bilgi sahibidirler. Bu bilgiler ile Suriyelilerin algısında Türkiye, eğitim, sağlık ve sosyal imkânları yönünden Suriye’ye göre daha gelişmiş olan, Osmanlı döneminden kalan kardeşliğin yanında günümüzde de kardeşlerine kucak açan, yardımsever bir ülkedir. Ancak göç sonrası Türkiye’de yaşam deneyimleri neticesinde algılarda birtakım değişiklikler söz konusudur. Zira algıdaki pozitif yanların yanında realitedeki ekonomik zorluklar, ayrımcılık ve baskı unsurları Suriyelilerin yaşamını zorlaştıran etkenlerdir. Her ne kadar algılar ve realitenin birbirinden farklılaştığı görülse de Türkiye yine de göç edilebilir bir ülke kimliğini muhafaza etmektedir. Buna delil olarak ise Suriyeli göçmenlerin Türkiye’yi güvenli bir yer olarak hatta “vatan” olarak görmeleri örnek gösterilebilir. Suriyeli göçmenlerin Türkiye’yi güvenli, imkânlar yönünden avantajlı ve vatan olarak görmeleri Türkiye’de kurdukları rutin yaşantılarla desteklenmektedir. Bu haliyle Suriyeli göçmenlerin kendi yaşantılarını kurduğu ve hayatın olağan akışına ayak uydurdukları düşünülmektedir. Zira Suriyeli göçmenlerin Türkiye’deki rutin yaşantısı yerel halkta da yankı bulmuş ve Suriyeli göçmenlerin içinde buldukları güvenli ortam ve avantajlı imkânlar yerel halkta Türkiye’nin Suriyeliler için bir “ev” olduğu düşüncesini ortaya çıkarmıştır. Bu haliyle toplumdaki “misafir” Suriyeli algısının yerinin “kalıcı” Suriyeli algısına dönüştüğü düşünülmektedir.

Suriyeli göçmenlerin gelecek planları Türkiye’de kalmak ve belli şartların gerçekleşmesine bağlı olarak ülkelerine geri dönmek üzerine şekillenmektedir. Suriyeli göçmenler için Türkiye güvenli bir yeri temsil etmekte; istihdama ve eğitime yönelik imkânlar ve sosyal donatılar Suriye’ye göre çeşitlilik göstermektedir. Türkiye’deki güvenli ortam ve imkânların yanı sıra Suriyeli göçmenlerin olası bir dönüş senaryosunda

geri dönen Suriyelilere Esad destekçilerinin ve Suriye'deki yerel halkın kötü gözle bakacak olması da söz konusudur. Bunun yanı sıra çocukluğundan beri Türkiye'de yaşayarak Türk kültürünü ve dilini özümseyen diğer bir ifadeyle Türkiye'deki yaşama uyum sağlayan, ancak olası bir Suriye'ye dönüş senaryosunda orada yabancılaşma çekecek Suriyeliler de bulunmaktadır. Öte yandan Suriye'ye geri dönmek isteyen Suriyeli göçmenler ise ancak Esad'ın gitmesi ve oradaki koşulların düzelmesi dahilinde ülkelerine dönebileceklerdir. Böylelikle Suriyeli göçmenlerin Türkiye'de kalıcı oldukları ve olabilecekleri anlaşılmakta, yerel halk gözünden Suriyelilerin Türkiye'deki yaşamlarının “güvenli” ve “rahat” oluşu bu çıkarımı desteklemektedir. Zira Türkiye'nin güvenliğine yapılan vurgu ve geri dönüş notalarındaki güvensizlik vurgusundan göç olgusundaki en büyük payın güvenlik sebeplerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Yerel halk ve meslek profesyonellerinin gözlemiyle Altındağ Olaylarının Suriyeliler üzerinde yıkıcı, ötekileştirici ve korkutucu yanları olmuş, güvenlik unsuru ortadan kalkarak Suriyelilerin ülkelerine dönmesi için bir sebep oluşturmuştur. Ancak yaşanan olaylar Suriyeli göçmenleri korkutmuş olsa da Suriye'deki yaşanan savaş ve güvenlik tehditleri daha ağır basmış, geri dönmek için bir sebep oluşturmamıştır. Dolayısıyla meslek profesyonelleri ile Türk katılımcıların Altındağ Olaylarının Suriyelilere olan etkisine yükledikleri anlam ile Suriyelilerin bu olaya yükledikleri anlam farklılaşmaktadır. Zira savaşın ve çatışmanın içerisinde gelen bir toplum için bu olayların tolere edilebilir olduğu ancak savaş ortamında yaşamayan kesim için Altındağ Olaylarının tolere edilemeyecek, büyük bir olay olarak algılandığı anlaşılmaktadır. Suriyeli göçmenlerin gündelik hayatta karşılaştıkları zorluklara ve Altındağ Olaylarına rağmen Türkiye'den ayrılmak istememeleri Türkiye'nin “yaşanabilir” bir ülke olduğunu göstermektedir.

Türk bir gencin Suriyeli bir genç tarafından bıçaklanarak öldürüldüğü ve sonrasında Türk grupların Suriyelilerin evlerine ve dükkanlarına saldırdığı ve literatüre “Altındağ Olayları” olarak geçen olayın nedeni yalnızca Türk gencin öldürülmesine karşı verilen bir tepki değildir. Suriyeli göçmenlerin bölgeye gelmesiyle yerel halk ile Suriyeliler arasında ticari rekabet artmış, Türklerin yerine Suriyeliler işe alınmaya başlanmış, ev kiralarında artış meydana gelmiş ve çevrede muhtaç Türkler olmasına karşın yardım eli Suriyelilere uzatılarak yerel halk ikinci plana atılmıştır. Dolayısıyla bu durum bölgede

hiyerarşik bir güç mücadelesini ortaya çıkarmış, sosyo-ekonomik yönden düşük ve heterojen milletten insanların içerisinde bulunduğu suça meyilli mahalle kültürünün de buna izin vermesiyle Altındağ Olaylarının temeli atılmıştır. Öte yandan gençlerin okullara devam etmemeleri ve ailelerinden yeterli ilgi görmemeleri suça karışmalarında etkili olmuş, yerel halk ve Suriyeli göçmenlerin aynı bölgede yaşayıp birbirleriyle temasta bulunmamaları birbirlerine karşı önyargı ve olumsuz düşüncelerin meydana gelmesine neden olmuş, provokatör gruplar ise bu önyargı ve düşmanlıktan faydalanarak Altındağ Olayların büyümesini sağlamıştır. Tüm bu ayrı etkenler birleşerek göçmen karşıtlığını oluşturmuştur. Dolayısıyla yerel halkın Suriyeli göçmenleri “günah keçisi” olarak zihinlerine inşa ettiği anlaşılmaktadır. Bu nedenle bölgedeki sosyal hizmet uygulamalarının yetersiz kaldığı, uyum konusunda eksikliklerin olduğu ve uygulamaların bu şekilde devam etmesi halinde ilerleyen zamanlarda iki grup arasında daha büyük olayların yaşanacağı düşünülmektedir.

Altındağ Olayları iki halk arasındaki ilişkileri zedelemiş, aradaki güveni ortadan kaldırmış, Suriyeli göçmenlere yönelik olumsuz bakış açısını artırmış ve iki grubun birbirleriyle olan iletişimine ket vurarak kendi kabuklarına çekilmesine neden olmuş, diğer bir ifadeyle sosyal izolasyona sebebiyet vermiştir. Ancak iki grubun tüm üyeleri Altındağ Olaylarından bu şekilde etkilenmemiştir. Altındağ Olaylarından önce aralarında herhangi bir etkileşim olmayan kişiler ve aralarında sağlam arkadaşlık ilişkisi kuran kişiler olaylardan sonra da aynı ilişkilerini devam ettirmişlerdir. Dolayısıyla iki grup arasında hiçbir etkileşimde bulunmayan kişiler ile sağlıklı ilişkiler kuran kişilerin ilişkileri Altındağ Olaylarından etkilenmezken birbiriyle kısıtlı da olsa ilişki kurmaya çabalayan kesimin ilişkilerinin olumsuz etkilendiği anlaşılmıştır. Böylelikle Altındağ Olaylarının birbirleriyle sosyal etkileşimde bulunmaya çalışan Türk ve Suriyeli kişiler için aralarında gerçekleştirecekleri uyum ve teması sekteye uğrattığı ve ilerleyen süreçlerde de sekteye uğratacağı düşünülmektedir.

Altındağ Olayları, yerel halkın Suriyeli göçmenlerle olan ilişkilerine yansımalarının yanı sıra yerel halk nezdinde korku ve tedirginliğe neden olmuş, olaylardan sonra mahallede kolluk kuvvetlerinin varlığı ve denetimlerin artmasından dolayı yerel halk kendini suçlu gibi hissetmiştir. Öte yandan Altındağ Olaylarının Suriyeli göçmenlerdeki yansımaları ise Suriyeli kimliğinden dolayı korku hissetme, yeniden benzer olayların yaşanacağına

dair güvensizlik ve buna bağlı olarak dükkanların zaman zaman açılmaması/erken kapanması, olaylar sırasında evlerde ve dükkanlarda meydana gelen maddi hasarlar ve “Küçük Halep” olarak adlandırılan Ulubey Mahallesi’ndeki dükkan ve evlerin kentsel dönüşüm sürecinin hızlandırılarak bölgedeki Suriyelilerin seyreltilmesi şeklinde kendini göstermiştir. Dolayısıyla yerel halkın Suriyeli göçmenler kadar bu olaylardan etkilenmediği söylenebilir. Yaşanan olaylardan sonra sosyal yaşamın birçok farklı noktasında katılım göstermeye çalışan Suriyeli göçmenlerin olaylardan sonra sosyal dışlanma yaşadıkları ve ayrımcılıkla karşılaştıkları anlaşılmaktadır. Tüm bu yaşananların Suriyeli göçmenleri sosyal etkileşimden uzaklaşmaya ve kendi aralarında gruplaşma eğilimine iteceği, kendilerini öteki gibi hissedeceklerinden dolayı uyum geliştirmeye çalışmayacakları düşünülmektedir.

Medyanın Suriyeli göçmenler üzerindeki etkisi oldukça fazladır. Zira Suriyeli kimliğine yönelik inşa edilen olumsuz algılar medya yoluyla çoğalmakta, medya olayları çarpıtarak Suriyelilere yönelik yalan içerikler üretmekte, olayları tek taraflı ele almakta, birçok sorunun nedeni olarak Suriyelileri göstermekte ve kışkırtıcı ifadeler kullanarak Suriyelilere yönelik nefreti körüklemektedir. Altındağ Olaylarının kısa süre içerisinde medya yoluyla da duyulması genel olarak Suriyeli kimliğine yönelik olumsuz bakışı artırarak Suriyeli göçmenlerin “günah keçisi” ilan edilmesine, diğer bir ifadeyle Türklerin Suriyeli göçmenlere yönelik rahat bir şekilde nefret söylemlerinde bulunabilmeleri için ellerine koz geçmesine ve Suriyeli kimliğine yüklenen bu olumsuz inşalar nedeniyle Suriyelilerin kendi kabuğuna çekilerek sindirilmesine neden olmuştur. Dolayısıyla medyanın “belli” Suriyeli temsilleri üzerinden gösterdiği olumsuz içerikler genel olarak “Suriyeli kimliğini” etkilemektedir. Böylelikle toplumla bütünleşmeye çalışan Suriyeliler sosyal dışlanma ile karşı karşıya kalabilmektedir. Bu nedenle medyanın Suriyeli göçmenlere yönelik içeriklerinin zenofobiya neden olduğu ve bu içeriklerin önüne geçilmediği takdirde genel olarak Türkiye’deki “Suriyeli” algısının daha zedeleneceği düşünülmektedir. Oysa medyanın toplum üzerindeki etkisi göz önüne alındığında ötekileştirmeye değil birleştirmeye yönelik içeriklerin sosyal uyumu artıracığı, önyargıları ortadan kaldıracağı düşünülmektedir.

Yerel halk ve Suriyeli göçmenler birbirleri hakkında olumlu ve olumsuz düşüncelere sahiptirler. Suriyeli göçmenler yerel halkı kardeş olarak görmekte ve onlara

güvenmektedir. Ancak yerel halkın Türkiye'nin içerisinde bulunduğu ekonomik durum, mekânsal ayrışmanın yarattığı sosyal izolasyon, devletin göçmenlere yönelik izlediği yanlış ve eksik politikalar gibi etkenler nedeniyle Suriyelileri ötekileştirmesi, ayrımcılık yapması ve Suriyeli göçmenlerden fazla ücretler talep ederek fırsatçılık yapmaları Suriyeli kişilerin yerel halka karşı olumsuz düşüncelerine neden olmaktadır. Öte yandan yerel halk ise Suriyeli göçmenleri bölgedeki ekonomiyi ayakta tutan kişiler olarak görmektedir. Ancak Suriyeli göçmenlerin piyasayı yükseltmesi, Türklere göre ekonomik anlamda daha rahat yaşamaları, yaşanan taciz olayları, kültür farklılıkları, mahallede artan Suriyeli sayısı, şiddete eğilimli olmaları, vergilerden muaf olmaları ve sınavsız üniversite sınavına girmeleri yerel halkın Suriyeli göçmenlere yönelik olumsuz düşüncelere sahip olmalarına neden olmaktadır. Dolayısıyla Suriyeli göçmenlerin yerel halka duygusal yakınlık anlamında olumlu düşünceler beslediği, ancak Türklerin ise daha çıkarıcı ve ticaret ilişkileri anlamında Suriyeli göçmenlere ilişkin olumlu düşüncelere sahip oldukları anlaşılmıştır. Bunun yanı sıra Suriyeli göçmenler ayrımcılığa maruz kalmaları nedeniyle yerel halka ilişkin olumsuz düşünceler beslerken yerel halkın ise bölgede kendilerinin “öteki” olmasına bağlı olarak Suriyeli göçmenlere ilişkin olumsuz düşüncelere sahip oldukları görülmüş, bu düşüncelerden vergiden muaflik ve sınavsız üniversite imkânı gibi sebeplerin ise gerçeği yansıtmadığı için önyargılar bağlamında söylendiği anlaşılmıştır. Genel itibari ile yerel halkın Suriyeli göçmenler hakkındaki olumsuz düşüncelerinin Altındağ Olaylarının nedenleri ile örtüştüğü anlaşılmıştır. Dolayısıyla göçmenlere yönelik olumsuz düşüncelerin önüne geçilmediği takdirde bu düşüncelerin şiddet olaylarına dönüştüğü görülmüştür. Bölgedeki uyum çalışmalarının yetersiz olması, ortadaki önyargıları ortadan kaldıracak etkinlik ve uygulamaların olmayışı, Türkiye'nin ekonomisinin giderek orta-alt kesmi daha fazla olumsuz etkilemesi ve bölgede artan zenofobia göz önüne alındığında ilerleyen zamanlarda Altındağ Olaylarına benzer olayların yeniden yaşanabileceği düşünülmektedir.

Yerel halk, Suriyeli göçmenler ve meslek profesyonellerinin gözünden Altındağ Olayları gibi olayların yeniden yaşanmaması ve iki halkın birlikte uyum içerisinde yaşayabilmeleri adına Suriyeli göçmenlere, yerel halka ve devlete çeşitli sorumluluklar düşmektedir. Suriyeli göçmenlerin Türk kültürünü ve Türk dilini öğrenmeleri, Türklerle vakit geçirmeleri ve Türkiye'deki kuralları tanıyarak yaşamlarını Türk yasalarına ve normlarına göre yaşamaları gerekmektedir. Öte yandan yerel halk ve Türklerin ise

Suriyeli göçmenlerin yaptıkları yanlışlar, dil ve kültür öğrenme konularında sabır göstermeleri, Suriyeli göçmenler ile kaynaşmaları, onları tanımak için çaba göstermeleri ve Suriyeli göçmenler hakkındaki olumsuz iddialara gerçekliğini doğrulamadan inanarak dolduruşa gelmemeleri, bilinçli olmaları gerekmektedir. Devletin ise Türkler ile Suriyeli göçmenlerin birbirlerini tanıyacakları, anlayacakları ve kaynaşabilecekleri sosyal, kültürel ve eğitici faaliyetler düzenlemesi, okula devam etmeyen/edemeyen kayıp Suriyeli neslin takibini yapması ve Suriyeli göçmenlerin şehirlerin dışında toplu bir şekilde adacıklarda yaşamalarındansa sosyal kaynaşma ve temasın artırılması adına bunun önüne geçilerek orantılı bir yerleşim planı yapması gerekmektedir. Elbette iki milletin de sorunsuz bir şekilde yaşayabilmesi ve Altındağ Olayları benzeri olayların yeniden yaşanmaması adına en fazla sorumluluk devlete düşmektedir. Zira devletin en başında uygulayacağı ve takibini gerçekleştireceği politikaların varlığıyla önyargılar ve ayrımcılıklar azalacak, böylelikle iki millete birbirleriyle kaynaşmaktan öte başka bir sorumluluk düşmeyecektir. Ancak Altındağ Olayları devletin toplumsal uyum noktasındaki politika ve uygulamalarının eksikliğine dair bir gösterge niteliğindedir. Zira Suriye'deki savaşın üzerinden geçen 13 yılda Suriyeli göçmenlerin hala topluma karışamaması, Türkçe öğrenememesi, Türk kültürüne aşına olmaması bunun yanı sıra Türklerin Suriyeli kişileri kabul etmemesi ve medya yoluyla Suriyeli kişilerin hedef gösterilmesi devletin entegrasyon politikaları bağlamındaki eksiklerinin birer göstergesi niteliğindedir. Ancak hiçbir şey için geç kalınmış değildir. Bundan sonraki süreçte uyuma yönelik politika ve uygulamalara ağırlık verilmesi, genç Suriyeli nesil ile daha fazla ilgilenilmesi, toplumdaki hassas noktaların tespit edilerek buraların onarılması ve "olumlu" bir Suriyeli temsili ile iki halkın birbirini kabul edeceği düşünülmektedir. Öte yandan yerel halk ve Suriyeli göçmenlerin toplumsal uyum noktasında öneriler getirerek kendi eksikliklerinin farkında oldukları anlaşılmaktadır. Zira bu nedenle iki halkın üyelerinin de birbirlerini tanımaya ve uyum geliştirmeye istekli oldukları düşünülmektedir.

Genel itibari ile bakıldığında Türkiye'nin uyum politikalarında geç kaldığı, geç kaldığı dönemi telafi edecek uygulamaları gerçekleştiremediği ve bundan sonraki süreçte de oluşan sisteme müdahale etmediği görülmektedir. Bu düzende Suriyeli göçmenler Türkiye'ye geçici olarak gelmiş ve kendilerini kalıcı olarak görmemişlerdir. Ancak ilerleyen süreçte Suriyeli göçmenlerin birçoğunun Türkiye'de kalıcı oldukları

anlaşılmıştır. Nitekim Suriyeli göçmenlerin Türkiye’de her ne kadar kalıcı oldukları anlaşılrsa da halen “geçiciymiş gibi” yaşamlarına devam ettikleri düşünülmektedir. Zira dil öğrenmede isteksiz olmaları, Türkiye’nin kurallarına uymamaları (çocuk evliliği, çok eşlilik, çocukların okutulmaması vb.) bu düşüncesinin temelini oluşturan etmenlerdir. Öte yandan Türk kişiler ise Suriyeli göçmenlerin yasal statüleri ve bu statünün getirmiş olduğu hakları tam olarak idrak edememiş, çevreden yanlış yönlendirmelerle Suriyeli göçmenler hakkında yanlış bilgi sahibi olmuş ve onlar hakkında önyargılar geliştirmişlerdir. Bunun yanı sıra Türkiye’nin ekonomik istikrarsızlığı ve bölgedeki ticari gerilim Türklerin Suriyelilere yönelik düşüncelerini olumsuz etkileyen diğer etmenlerdir. Dolayısıyla Altındağ Olaylarının sadece bıçaklama olayıyla ilgisi olmadığı, Altındağ Olaylarının büyümesinde yerel halk ile Suriyeli göçmenler arasındaki sosyal temas eksikliği, önyargılar, güç hiyerarşisi ve ekonomik etkenlerin yarattığı tahammülsüzlük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

ÖNERİLER

Suriyeli göçmenler ile yerel halkın birbirlerine ilişkin olumsuz düşüncelere sahip oldukları, bu düşüncelerin tahammül sınırını aşarak Altındağ Olaylarına evrildiği ve sorunun en nihayetinde sosyo-kültürel entegrasyon noktasında yaşanan eksikliklerin yer aldığı anlaşılmıştır. Çalışmanın bu kısmında yerel halk ve Suriyeli göçmenlerin birbirlerine ilişkin olumsuz düşüncelerinin değişmesi, Altındağ Olayları benzeri olayların yeniden yaşanmaması ve başarılı bir sosyo-kültürel entegrasyon için nelere dikkat edilmesi gerektiğine ilişkin önerilere yer verilecek bunun yanı sıra sosyal hizmete ve sosyal hizmet uzmanlarına düşen rol ve sorumluluklarına değinilecektir.

Politikaya İlişkin Öneriler

Bu başlık altında, çalışmadan elde edilen bulgular neticesinde Türkiye’nin uyum politikalarına yönelik önerilere yer verilecektir. Türkiye Cumhuriyeti’nde Suriyeli kişilerin yasal statüsünün “geçici koruma” olduğu görülmektedir. Suriyeli göçmenlere Türkiye’de çok uzun kalmayacakları varsayılarak bu statü verilmiştir. Bu statü ile Suriyeli kişiler birçok hak ve hizmetten ücretsiz yararlanabilecek, sağlık alanı gibi alanlarda

öncelikli konuma geçebilmektedir. “Geçici koruma statüsü” ise göçmenin ancak ülkesine dönmesi, üçüncü bir ülkeye yerleşmesi veya bulunduğu ülkenin vatandaşlığını almasıyla sonlanabilmektedir. Ancak Suriyeli kişilerin Türkiye’ye gelmelerinin üzerinden 13 yıl geçmiş ve yapılan çalışmalar Suriyeli kişilerin Türkiye’de kalıcı olduklarını göstermektedir. Bunun yanı sıra Suriyeli kişilerin karşılıksız yararlandığı hak ve hizmetler Türk halkında tepkilere neden olmaktadır. Zira geçen 13 yılda kendi ekonomik düzenini kuran ve sosyal yaşama katılan Suriyeliler geçici koruma statüsünün de vermiş olduğu haklar ile bazı noktalarda Türk kişilerin önüne geçebilmektedir. Bu noktada Suriyeli kişilerin kalıcı oldukları kabul edilerek yasal statülerinin buna göre yeniden düzenlenmesi, Suriyeli göçmenlerin, sosyal, kültürel ve ekonomik haklarını koruyan ve toplumsal ilişkilerde ayrımcılığı önleyecek yeni bir statünün sağlanması önerilmektedir. Buna örnek olarak ise şartlı mültecilik statüsü gösterilebilir. Buna göre devletler kendisine gelen göçmenlere belli bir süre yardımda bulunmakta, süre koştuğu vakitte kendisine gelen göçmenlerin ülkeye uyum sağlamasını beklemekte ve bu noktada onları güçlendirmektedir. Bu şekilde göçmenler, ülkenin kendisine tanıdığı süre doğrultusunda kendilerini idame ettirecek noktaya gelebilmek için daha hızlı topluma uyum sağlayıp toplumla daha fazla etkileşimde bulunmak durumunda kalmaktadır. Ancak Suriyeli kişilerin böyle bir kaygısının olmaması, onları topluma karışmaktan uzak tutmakta, etkileşimlerini kısıtla hale getirmekte ve dil öğrenememelerine neden olmaktadır.

Devlet Suriyeli göçmenlerin kalıcı olduklarını varsayarak politikalarını buna göre şekillendirmelidir. Bunlardan biri ise iskân politikalarıdır. Zira Suriye Savaşı’nın başlarında sınırlara kurulan kamplar yetersiz gelmiş ve Suriyeli göçmenler şehirlere göç etmişlerdir. Göçmenler gözden uzak, ucuz gettolara yerleşerek buralarda adacıklar oluşturmuşlar, sosyal sermaye ile diğer göçmenlerin de buraya gelmelerine vesile olarak toplu bir şekilde öbikleşmişlerdir. Suriyelilerin bu şekilde toplu yerleşimlerde bulunmaları o bölgede yaşayan Türkler ile güç çatışmalarına girmelerine neden olmaktadır. Bunun yanı sıra Suriyeli kişiler bu bölgelerde dil öğrenme ihtiyacı hissetmemekte ve kültürel uyuma karşı direnç göstermektedir. Bu ise sosyal uyumun önündeki en büyük engellerden bir tanesidir. Bu nedenle göçmenlerin belli bölgelerde öbikleşmelerinin önüne geçilmesi gerekmektedir. Öte yandan 81 ildeki Suriyeli göçmenlerin dağılımı da oldukça dengesizdir. Hatta bazı ilçelerde Türk ve Suriyeli nüfusunun birbirine yaklaştığı görülmektedir. Bu ise ilerleyen zamanlarda Altındağ

Olayları benzeri olayların meydana gelmesi tehlikesini ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle Suriyelilere ilişkin iskân düzenlemeleri gerçekleştirilirken öncelikle her il için orantılı bir Suriyeli nüfus kotasının sağlanması, sonrasında ise Suriyeli göçmenlerin ilçelere ve mahallere orantılı bir şekilde yerleştirilmeleri önerilmektedir.

Bir diğer mesele ise istihdam politikalarıdır. Zira Suriyeli göçmenlerin çalıştırıldığı işyerlerine çalışma kotası uygulanmaktadır. Buna göre, işyerinde geçici koruma ile çalışan kişi oranı, işyerinde çalıştırılan Türk vatandaşı oranının %10'unu geçmemektedir. Örneğin bir işyerinde 10 Türk çalıştırılması durumunda en fazla 1 Suriyeli çalıştırılabilmektedir. Kotanın bu şekilde az olması, Suriyeli kişilerin kayıt dışı ve düşük ücretlere çalışmalarına neden olmakta, bu da dolaylı olarak Türk işverenlerin Türkleri işten çıkararak Suriyelileri tercih etmelerine neden olmaktadır. Dolayısıyla işyerlerindeki kotanın artırılması önerilmektedir. Öte yandan Suriye'den gelen birçok göçmen Türkiye'de kendi işini yapmamaktadır. Bu nedenle Türkiye'deki göçmenlerin yetenekleri, ilgi alanları ve becerileri öğrenilerek uygun iş kollarına yerleştirilmeleri önerilmektedir. Örneğin Suriye'nin de tarım ülkesi olduğu göz önüne alındığında Türkiye'deki tarım ve hayvancılığın gündün güne azaldığı günümüzde bu alanlara yönelik istihdam politikaları geliştirilebilir.

Yerel yönetimlerin ve STK'ların bölgedeki göçmenleri daha yakından gözlemleme olanağına sahip oldukları düşünülmektedir. Dolayısıyla göçmenlerle ilgili politikaların alınmasında yerel yönetim ve STK'ların aktif olarak görüşlerinin alınması önerilmektedir.

Uygulamaya İlişkin Öneriler

Bu başlık altında yerel halk ile Suriyeli göçmenlerin başarılı bir entegrasyon gerçekleştirebilmesi adına uygulamaya yönelik önerilere yer verilecektir. Çalışmada yerel halk nezdinde Suriyeli göçmenlerin geri dönmeyeceği konusunda ortak bir bilincin olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu durumda yerel halkın sosyo-kültürel entegrasyon için daha fazla çabalaması, önyargı ve ayrımcı düşüncelerden uzaklaşması ve Suriyelileri toplumun bir parçası kabul ederek sosyal etkileşimde bulunmaları önemlidir.

Başarılı bir entegrasyonun en önemli parçası karşıdakini anlamak ve anlamaktır. Bu ise ortak dilin konuşulması ile gerçekleşebilecek bir durumdur. Zira birbirini anlamayan iki grubun bir bütün olması ve etkileşimde bulunarak birbirlerini kabul etmeleri çok da olası bir durum değildir. Nitekim bu çalışmada da dilin önemi bir kez daha karşımıza çıkmıştır. Zira çalışmaya katılan Türk katılımcılar Arapça bilmezken Suriyeli göçmenlerin birçoğu da Türkçe bilmemektedir. Entegrasyon çift taraflı bir süreçtir. Bu nedenle gerek yerel halkın gerekse Suriyeli göçmenlerin hiç yoktan birbirlerini anlayacak kadar birbirlerinin dilini öğrenmeleri önem taşımaktadır. Ancak hâkim dilin Türkçe olması ve Suriyeli göçmenlerin Türkiye’de kalıcı oldukları anlaşıldığından Suriyeli göçmenlerin Türkçe öğrenmesinin daha gerekli olduğu düşünülmektedir. Öte yandan Türk eğitim sistemi içerisindeki Suriyeli çocuklar ve gençler Türkçe öğrenmeye olanakları daha fazlayken özellikle orta yaş ve üzerindeki Suriyeli göçmenlerin Türkçe bilmedikleri ve öğrenmeye istekli olmadıkları anlaşılmaktadır. Bu nedenle özellikle orta yaş ve üzerindeki Suriyeli göçmenlere dil eğitimi verecek kurslar ve etkinlikler düzenlenmeli, bu kişilerin katılımının sağlanması adına bu kurs ve etkinlikler özendirilmelidir. Öte yandan isteyen Türk vatandaşlar için de Arapça kurslar açılmalıdır.

Entegrasyonun önemli unsurlarından bir diğeri ise kültürdür. Türkiye, çok kültürcü politikalar izlese de Türk toplumunda Suriyeli göçmenlere yönelik olumsuz bakıştan dolayı Suriyelilerin kültürlerine karşı da bir önyargı söz konusudur. Suriyeli göçmenler her ne kadar Türkiye’de kalıcı olduklarını vurgulasalar da geçiciymiş gibi yaşamaya devam etmekte ve yeni değerleri benimsemekte zorlanmaktadır. Bu noktada iki milletin de birbirlerinin kültürleri noktasında farkındalık kazanması önemlidir. Zira iki millete diğeri milletin kültürü anlatılmalı ve öğretilmeli, mevcut ülkenin yapısına uymayan değerlerden vazgeçilmelidir. Bunun bazı örnekleri ise çok eşlilik ve çocuk evliliğidir. Suriyelilerin kültüründe çok eşlilik ve ergenliğe giren kızların evlendirilmesi normal karşılanmaktadır. Ancak mevcut ülkenin yapısı bu gibi durumlara izin vermemektedir. Bu nedenle Suriyeli göçmenlerin kültürlerini buldukları ülkenin kurallarına uygun şekilde yaşamaları gerekmektedir. Çünkü Suriyelilerin Türkiye’de kalıcı olacakları varsayıldığından mevcut kurallara ayak uydurmaları beklenmektedir. Bu noktada yerel yönetimler, STK’lar ve sosyal hizmet uzmanları Suriyeli göçmenlerle görüşmeler yaparak Türk kültürünü ve kurallarını öğretmeli, göçmenlere kültürel inşa da bulunmalıdır. Öte yandan yerel toplumun Suriyeli göçmenlerin kültürlerine yönelik

önyargılarını ortadan kaldırmak ve onlara Suriyeli göçmenlerin kültürel zenginliklerini öğretmek adına şenlikler, etkinlikler, oturumlar diğer bir ifadeyle iki halkın birbirlerine kültürlerini anlatıp tanıtabilecekleri organizasyonlar düzenlenmeli ve bu şekilde birbirlerinin değerlerini anlayıp özümsemeleri sağlanmalıdır.

Dil ve kültür noktasında bir araya gelemeyen yerel halk ve Suriyeli göçmenler birbirleriyle temas kurmaktan kaçınmakta ve bu durum iki tarafından da birbirlerini dışlamasına, önyargılar geliştirmelerine ve birbirlerini umursamamalarına neden olmaktadır. Zira taraflar birbirleriyle sosyal izolasyon yaşarken öte yandan tanımadığı “diğer” için olumsuz düşünmektedir. “İki Halkın Birbirine İlişkin Düşünce ve Algıları” başlığında görüldüğü üzere tarafların birbirleriyle ilgili rahatsızlıklarını dile getirdikleri etkenler çoğunlukla önyargılardan kaynaklanmaktadır. Bunun sebebi ise iki halkın da birbirini tam olarak tanımadan diğerine karşı zihninde olumsuz bir kimlik inşa etmesidir. Dolayısıyla sosyo-kültürel entegrasyon deneyimlerinin iki halk arasındaki ilişkileri büyük ölçüde etkilediği anlaşılmaktadır. Bu nedenle iki milletin dil ve kültür noktasında kaynaşmalarını sağlayacak etkinlik ve kursların yanı sıra “Uyum Merkezleri” açılması önerilmektedir. Zira alandaki sosyo-kültürel entegrasyon uygulamalarının yetersiz olduğu düşünülmektedir. Alanda faaliyet gösteren yerel toplum kuruluşları, STK’lar ve kamu kurumlarının yanı sıra bu merkez sadece sosyo-kültürel entegrasyonu baz alan çalışmalara odaklanacak bir yapıda kurulması önemlidir. Bu sayede Suriyeli göçmenlerin ve Türklerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde bu merkezlerin kurulmasıyla personel sadece entegrasyon süreci ile ilgilenerek bu alana odaklanabilecekler, ortadaki sorunları tespit ederek çözüm üretebileceklerdir.

Devlet Suriyeli göçmenlerin kalıcı olduklarını varsayarak politika ve uygulamalarını buna göre şekillendirmelidir. Eğitim politikaları da bunlardan biridir. Suriyeli çocuklar ve gençlerin eğitim takibinin yapılması, ailelerinin bilinçlendirilmesi, akran zorbalığından etkilenmemeleri adına okullara okul sosyal hizmeti uygulaması getirilmelidir.

Çalışmadan elde edilen sorunlardan biri Suriyeli göçmenlere evlerin yüksek fiyatlara kiralanması veya kiralanmaması sorunudur. Suriyeli göçmenlere ev kiralayanlar nedeniyle bu işi fırsat bilen ev sahipleri Suriyeli göçmenlerden daha yüksek fiyatlar talep etmekte, bu da bölgedeki ev kira piyasasını yükselterek aynı zamanda Türkleri de

etkilemektedir. Bu nedenle yerel halkın algısında ev kiralarının yükselmesinin sebebi Suriyeli göçmenler olarak yer etmektedir. Dolayısıyla ortadaki fırsatçılığı ve önyargıları engellemek adına adımlar atılmalıdır. Bu noktada Suriyeli göçmenlerin kira işlemleri devlet tarafından kontrol edilmeli, fahiş kira artışlarının önüne geçilmelidir.

Çalışmada yerel halkın Suriyeli göçmenlere yapılan yardımlardan rahatsız olduğu ve Suriyeliler kadar kendilerinin de yardıma ihtiyaçları olduğunu düşündükleri bulgusuna rastlanmıştır. Bu nedenle yapılan yardım ve uygulamalar bağlamında kendilerini Suriyeli göçmenler ile rekabet halinde hisseden ve ihtiyaç sahibi yerel halka sunulan sosyal hizmetlerin artırılması ve sürekliliğinin sağlanması önerilmektedir. Yerel halkın da sosyal hizmet ihtiyaçlarının karşılanması Suriyeli göçmenlere ilişkin olumsuz tutumu azaltacağı ve ayrımcılığı ortadan kaldıracığı düşünülmektedir.

Özellikle Suriyeli göçmenlerin yoğun yaşadıkları yerlerdeki işletmeler denetlenmeli, Suriyelileri sigortasız ve kaçak çalıştırılan işletmelere ceza verilmeli Suriyelilerin hakları korunmalıdır. Öte yandan Suriyeli göçmenlerin işlettikleri işletmeler ve dükkanlar da denetlenmeli, ruhsatsız ve vergisini ödemeyen dükkanlar için gerekli işlemler uygulanmalıdır. Bu şekilde eşitlikçi bir adalet izlenmesi iki halkın birbirleri hakkındaki önyargılarını azaltacaktır.

Altındağ Olayları çoğunluklar Suriyeli göçmenler olmak üzere iki halkı da olumsuz etkilemiş, iki halk da bölgede güvende hissetmediklerini ifade etmiştir. Bunun yanı sıra Suriyeli göçmenler bu olaylardan sonra milli kimlikleri dolayısıyla ötekileştirilmiştir. Bu nedenle Altındağ Olaylarından olumsuz etkilenen insanların topluma yeniden kazandırılması ve güçlendirilmesi bağlamında sosyal hizmet uzmanlarına rol ve sorumluluklar düşmektedir.

Gerek ana akım medya gerekse sosyal medyanın kitleler üzerinde etkisi oldukça fazladır. Zira insanlar medyadan gördükleri içeriklere doğruluğunu teyit etmeden inanabilmektedir. Suriyelilerin Türkiye'ye geldiği yıllardan itibaren medyada Suriyelileri olumsuz gösterecek yönde yalan haberler artmış, manipülatif paylaşımlar yapılmış ve çeşitli nefret söylemleriyle Suriyeli kimliği hedef alınmıştır. Bu çalışmada da buna benzer bulgular elde edilmiştir. Medyanın toplum üzerindeki "Suriyeli" inşası ne yazık ki ayrımcı, ötekileştirici ve suçlayıcı bir şekilde olmuştur. Haliyle Suriyelilerle herhangi bir

temasta bulunmamış kişiler, Suriyeli göçmenleri bu şekilde algılamıştır. Bu nedenle ana akım medya ve sosyal medyanın denetlenmesi önem taşımaktadır. Zira medyada gösterilen küçük temsiller tüm Suriyelileri etkileyebilmektedir. Bu nedenle yalan haberler, hedef gösterme ve nefret söylemleri gibi içeriklerin hukuki yaptırımını artırılmalı ve caydırıcı hale gelmelidir. Öte yandan Suriyelilere yönelik inşa edilen olumsuz algıları tersine çevirecek içerikler üretilmeli ve yaygınlaştırılmalıdır.

Medyada olduğu kadar halk arasında da Suriyeli göçmenlere yönelik çok fazla bilgi yanlışları vardır. Suriyelilerin üniversiteye sınavsız girmeleri, vergi ödememeleri ve Suriyelilere milyonlarca dolar para yardımı yapılması bunlardan sadece bazılarıdır. Bu bilgi yanlışlarının altında elbette yerel toplumun Suriyeli göçmenler hakkında bilgi sahibi olmamaları yatmaktadır. Öte yandan zikredilen bu yanlış bilgiler kalıplaşmış tabu haline gelmektedir. Bu gibi nedenler toplumda göçmen karşıtlığını oluşturmada, böyle önyargılar birikerek Altındağ Olayları gibi olayları meydana getirebilmektedir. Göç İdaresi Başkanlığı, internette bununla ilgili “doğru bilinen yanlışlar” isimli broşür paylaşırsa da bu tedbir çok da etkili olmamıştır. Bunun yerine medya organları tarafından kamu spotu niteliğinde bilgilendirici içerikler üretilebilir, bu bilgiler daha görünür hale getirilebilir.

Sonuç olarak Altındağ Olaylarının altındaki sebeplerin önyargı, ötekileştirme, sosyal dışlanma diğer bir ifadeyle entegrasyon noktasında yaşanan sorunlar nedeniyle büyüdüğü ortaya çıkmıştır. Bu noktada sosyal hizmet boyutundaki öneriler ise şu şekildedir:

Mikro boyutta:

- Kültür karmaşasını ortadan kaldırmak, kişilerin entegrasyon süreçlerine yardımcı olmak adına psikososyal destek mekanizmalarını kullanmak,
- Kişilerin dil sorununun üzerine düşerek iki milleti kaynaştırmak ve etkileşimde bulunmalarına adına sosyal ve kültürel faaliyetlerde bulunmak,
- Suriyeli kişilerin güçlü yanlarını vurgulayarak onları yerel toplumla daha fazla etkileşime geçmeleri noktasında güçlendirmek,
- Aynı şekilde yerel toplum üyelerinin sorun ve ihtiyaçlarını tespit ederek bunların giderilmesini sağlamak,

- Baskı karşıtı sosyal hizmet uygulamaları ile Altındağ Olayları sonrasında Suriyeli kişilerin maruz kaldığı baskılara karşı mücadele vermek,
- Çatışma çözümü ve arabuluculuk faaliyetlerinde bulunmak,

Mezzo boyutta;

- Yerel halk ve Suriyeli göçmenler ile grup çalışmaları düzenlemek,
- Toplumsal gruplar ve destek ağları oluşturmak,
- Farkındalık yaratacak eğitimler ve faaliyetlerde bulunmak
- STK'lar ve kamu iş birliği ile ortak projeler geliştirerek yerel halk ile Suriyeli göçmenler arasında köprü görevi görmek,

Makro boyutta;

- Göçmenlerin ve yerel halkın haklarını koruyacak ve savunacak politika ve uygulamaları denetlemek, eksik noktalarda kamuoyu oluşturmak,
- Çok kültürlülüğü destekleyecek politika ve uygulamaların işlevselliğinin artırmak,
- Sosyal değişim ajanı rolü ile toplumda var olan Suriyeli algısına yönelik farkındalık çalışmaları yaparak sosyal inşada bulunmak,
- Medyayı aktif kullanarak Suriyelilere yönelik oluşan önyargıları ortadan kaldıracak farkındalık çalışmaları yapmak.

İleri Araştırmalar İçin Öneriler

Göç alanına ilişkin birçok çalışma yapılmış olsa da dünyanın ve Türkiye'nin değişen şartları ve sosyo-kültürel entegrasyon noktasındaki eksiklikler toplumun göçmenlere ilişkin düşüncelerini zaman geçtikçe değiştirmektedir. Örneğin Suriye göçünün başladığı ilk yıllardaki çalışmalar Suriyeli göçmenleri "misafir" olarak ele alırken günümüze doğru çalışmaların içeriklerinin Suriyeli kişilerin dönüp dönmeyecekleri, kalıcı olup olmayacaklarına yönelik değiştiği görülmektedir. Dolayısıyla göç olgusunun süregelen yapısı, onu her zaman araştırılmaya mecbur bırakmaktadır. Öte yandan göçmenlerin ve yerel halkın sorun ve ihtiyaçları da günden güne değişim göstermektedir. Bu nedenle

benzer çalışmalar yapılmış olsa dahi alana ilişkin her zaman güncel çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır.

Yerel halk ve göçmenlerin birbirleriyle iç içe yaşadığı yerlerde buna benzer çalışmaların yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. İki millet arasındaki olası bir olumsuz tutum veya düşüncenin Altındağ Olayları gibi olaylara dönüşmemesi için bu çalışmaların, önleyici nitelik taşıyacak olması anlamında önemlidir.

Gerçekleştirilecek yeni çalışmalara yerel halk ve Suriyeli göçmenlerin yanı sıra kamu ve STK'ların da dahil edilmesi önerilmekte, sunulan hizmetlerin hangi noktalarda eksik kaldığı öğrenilerek buna uygun önerilere yer verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Aberson, C. L. (2015). Positive intergroup contact, negative intergroup contact, and threat as predictors of cognitive and affective dimensions of prejudice. *Group Processes & Intergroup Relations*, 18(6), 743-760.
- Adaman, F., Keyder, Ç., Müderrisoğlu, S., Yılmaz, B. ve Yüksek, D. (2006). *Türkiye'de büyük kentlerin gecekondulu ve çöküntü mahallelerinde yaşanan yoksulluk ve sosyal dışlanma*. European Commission, Türkiye Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı.
- Adıgüzel, Y. (2019). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Afyonoğlu, M. F. ve Buz, S. (2021) Sosyal Hizmet Bölümü öğrencilerinin Suriyelilere yönelik tutumu: Yedi bölgede yedi il örnekleme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(4), 1283-1304.
- Ager, A. and Strang, A. (2008) 'Understanding Integration: A Conceptual Framework'. *Journal of Refugee Studies* 21(2): 166–191.
- Agus, A., Lia, I. S., ve Akbar, M. (2018). The role of social work in the context of refugees and asylum seekers rights in Indonesia. *Asian Social Work Journal (ASWJ)*, 3(5), 39–47.
- Ağır, O. (2017). Türkiye'deki Suriyelilerin temel sorunlarının çözümüne yönelik çalışmaların değerlendirilmesi. A. Yatkın (Ed.), Uluslararası 11. Kamu Yönetimi Sempozyumu bildiri kitabı içinde (s.389- 405). Elazığ: Fırat Üniversitesi.
- Akalın, M. (2017). Kentsel dönüşüm projelerinin suç oranlarına etkilerinin değerlendirilmesi: Ankara/Altındağ Örneği. *Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(9), 5-33.
- Akgün, S. ve Araz, A. (2010). Anlaşmazlıklarımızı çözebiliriz: Bir çatışma çözümü eğitim programı tanıtımı. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 11(1), 1-17.

- Akıncı Çötök, N. (2010). *Çokkültürlülük, kültürlerarasılık ve entegrasyon tartışmaları bağlamında Alman eğitiminde Türk öğrenciler: Bremen Örneği*. (Doktora Tezi), Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Akıncı, B., Nergiz, A. ve Gedik, E. (2015). Uyum süreci üzerine bir değerlendirme: Göç ve toplumsal kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1(2).
- Aktel, M., ve Kaygısız, Ü. (2018). Türkiye’de göç yönetimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(2), 579-604.
- Alanya, A., Swyngedouw, M., Vandezande, V., & Phalet, K. (2017). Close encounters: Minority and majority perceptions of discrimination and intergroup relations in Antwerp, Belgium. *International Migration Review*, 51(1), 191-217.
- Alba, R., D. ve Nee, V. (2003). *Remaking the American Mainstream: Assimilation and Contemporary Immigration*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Allport, G., W. (1954). *The Nature of Prejudice*. <https://archive.org/> [10.02.2024].
- Almelhem, S., Almshhor, E., Alabdullah, S., Kadan, B., Alzoabi, M., & Jhar, A. (2022). Factors affecting gender balance in higher education in northwest Syria: Challenges and potential actions. *International Journal of Educational Research Open*, 3, 100164.
- Alperen, A. ve Yaprak, A. (2019). Almanya’da Türklere yönelik uygulanan entegrasyon kursları üzerine bir araştırma. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 78-95.
- Anderson, K. M., & Zvereva, M. S. (2023). In Search of Harmony: The idea of social harmony in the writings of early socialists. *RUDN Journal of Political Science*, 25(1), 49-62.
- Anık, M. (2012). *Kimlik ve Çokkültürçülük Sosyolojisi*, İstanbul: Açılım Kitap.
- Anniste, K., & Tammaru, T. (2014). Ethnic differences in integration levels and return migration intentions. *Demographic Research*, 30(13), s. 377-412.

- Arı, Ö. ve Kıran, A. (2011). Uluslararası ilişkilerde sosyal inşacılık. *EKEV Akademi Dergisi*, 15(46), 49-64.
- Aslan, G. G. ve Güngör, F. (2019). Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye göç sonrası yaşadığı sorunlar: İstanbul örneği. *OPUS International Journal of Society Researches*, 11(18), 1602-1632.
- Assaf, M., Lakmes, A., Alobaidy, M. G., Shabou, F., Ahmad, W., Alhasan, M., ... & De Vries, L. A. (2022). Evaluating the effectiveness of student-record systems in conflict-affected universities in northwest Syria relative to student transition and mobility. *International Journal of Educational Research Open*, 3, 100128.
- Ata, A. W., & Sambol, S. (2022). Intergroup contact and social distance hypothesis: Australian university students' views on ıslam and muslims. *Journal of Muslim Minority Affairs*, 42(2), 227-238.
- Aydın, A. F. (2023). Sosyal medyada dezenformasyon ve manipölasyon: 2023 Kahramanmaraş Depremi Örneği. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 12(5), 2603-2624.
- Aydın, N. (2018). Nitel araştırma yöntemleri: Etnoloji. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 2(2), 60-71.
- Aydoğdu, F. (2019). *Göçmen aile çocuklarının uyum düzeylerine sosyal uyum eğitim programının etkisinin incelenmesi*. (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aygüler, E., Buz, ve S. Güzel, B. (2020). Sosyal uyumun başarılmasının önündeki engeller: Niteliksel bir çalışma. *Journal of Economy Culture and Society*, 63, 339-357.
- Aygün, B. ve Memişoğlu, F. (2021). Mültecilere yönelik yerel entegrasyon politikalarında çok düzeyli yönetim uygulamaları. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (60), 119-143.

- Aytaç, Ö. ve Kılınç, P. (2021). Emek sömürsünün yeni yüzü: Suriyeli çocuk işçiler. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(1), 381-404.
- Ayvaz, Ş. (2019). *Berlin'deki Türk göçmenlerin Suriyeli Mültecilere yönelik görüş ve tutumları üzerine bir çalışma: Berlin/ Almanya Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi. Ankara
- Ayyıldız, A. A. ve Karataş, K. (2022). Göçmen ve mültecilerin sosyal uyum süreçlerinin göçmenler tarafından kurulmuş sivil toplum örgütü yöneticilerinin gözünden değerlendirilmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 33(3), 913-936.
- Bakioğlu, A., Artar, F. ve İzmir, H. (2018). *Ankara'daki Suriyelilerin mültecilik deneyimleri*. Ankara: Sosyoloji Derneği Yayını.
- Balaban, U. (2014). Türkiye ve Avrupa Birliği'nde sosyal içerme uygulamaları: 2000'li yıllara ilişkin karşılaştırmalı bir değerlendirme. *Mülkiye Dergisi*, 38(1), 103-149.
- Barlow, F. K., Paolini, S., Pedersen, A., Hornsey, M. J., Radke, H. R., Harwood, J. ve Sibley, C. G. (2012). The contact caveat: Negative contact predicts increased prejudice more than positive contact predicts reduced prejudice. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 38(12), 1629-1643.
- Barth, H., & Zalkat, G. (2020). Immigrant entrepreneurship in Sweden: the liability of newness. *Sustainability*, 12(16), 6478.
- Başarıcı, M. (2019). *2011-2017 tarihleri arasında Suriyeli sığınmacıların kente uyum sürecinde yaşadıkları ekonomik ve sosyal sorunlar: Gaziantep Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Harran Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Şanlıurfa.
- Bayır, D. ve Aksu, F. (2020). Açık kapı politikasından güvenlik tehdidine Türkiye'de Suriyeli sığınmacıların olgusu. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 8(2), s. 324-356.
- Bekarca Şen, A. (2019). *Suriyelilerin Türkiye'ye sığınma deneyimi ve sosyal hizmet müdahalesine yönelik fenomenolojik araştırma* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara.

- Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied psychology*, 46(1), 5-34.
- Berry, J., W. (2011). Integration and Multiculturalism: Ways towards Social Solidarity. *Papers on Social Representations*. 20(2.1-2.21).
- Biemann, A. D. (2018). *Imagining a homeland: The election of place and time*. Cohen, R. I. (Ed.), Place in Modern Jewish Culture and Society içinde (ss. 113-127). New York: Oxford University Press.
- Biernacki, P. ve Waldorf, D. (1981). Snowball sampling: Problems and techniques of chain referral sampling. *Sociological methods & research*, 10(2):141-63.
- Bilgin, N. (2007). *Kimlik İnşası*. İzmir: Aşina Kitaplar.
- Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü (UNCHR). (2018). *Suriye Acil Durumu*. (2023, 13 Şubat). Erişim adresi: <https://www.unhcr.org/tr/suriye-acil-durumu>
- Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü (UNCHR). (2023, 13 Şubat). Erişim adresi: <https://data.unhcr.org/en/situations/syria>
- Bolgün, C. (2022). Sosyal uyum: Kavramsal bir çerçeve. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 171-190.
- Bosswick, W. ve Heckmann, F. (2006). *Social integration of immigrants: Contribution of local and regional authorities*. Dublin: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions.
- Bostancı, G., Ç. (2014). Amerika'daki birinci ve ikinci kuşak Türklerin dil tercihleri, sürdürümleri, tutumları ve etnik dilsel canlılıkları. *Bilig*, (70), 105-130.
- Bozkurt, K. (2018). Suriye iç savaşı: Savaşın yarattığı mültecilik akınının Türkiye ve Avrupa Birliği'ne yansımaları. *Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi*, 1(1), 57-70.
- Bölükbaşı, Y. Z. (2023). Milliyetçilik-göç ilişkisi üzerine teorik bir perspektif. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 18(1), 44-65.

- Braun, V. ve Clarke, V. (2019). Psikolojide tematik analizin kullanımı. *Journal of Qualitative Research in Education*, 7(2).
- Brief, A. P., Umphress, E. E., Dietz, J., Burrows, J. W., Butz, R. M. ve Scholten, L. (2005). Community matters: Realistic group conflict theory and the impact of diversity. *Academy of Management Journal*, 48(5), 830– 844
- Buchanan, S., Grillo, B., & Threadgold, T. (2004). *What's the story?: Results from research into media coverage of refugees and asylum seekers in the UK*. Article 19.
- Budak, P. (2017). Yerel halkın algısında Suriyeli sığınmacılar ve toplumsal etkileri: Elazığ ili örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5 (62), 543-564.
- Bulut, M. (2019). Immigrants' access to resources: The case of Syrian immigrants in Turkey. *Uluslararası İnsan Çalışmaları Dergisi*, 2(3), 90-99.
- Buz, S. ve Dikmen, A. (2021). Zorunlu göçe maruz kalan bireylerin psikososyal iyilik hali. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(1), 227-250.
- Buz, S. ve Korç, S. (2021). Mültecilere yönelik kalıcı çözümlerden biri olarak gönüllü geri dönüş. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21(50), 195-230.
- Buz, S. ve Uslu, B. (2019). Türkiye'de geçici koruma altındaki Suriyeli bireylerin mesleki eğitimi ve istihdamı: Toplumla sosyal hizmet saha örneği. *Celal Bayar University Journal of Social Sciences/Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1).
- Büke Okyar, İ. ve Öğüt, S. (2022). Gömülü teorinin sosyal bilimlerdeki kullanımı: geçici koruma altındaki Suriyeliler ve çocuk evlilikler örnekleme. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (14), 109-132
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cagaptay, S. (2019). *Growing Anti-Syrian Sentiment in Turkey*. Erişim adresi: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/growing-anti-syrian-sentiment-turkey>, 20.02.2024 tarihinde erişilmiştir.

- Canatan, K. (2007). Milli devlet ve milliyetçiliğin ortaya çıkardığı bir sorun alanı olarak çok kültürlülük çok kültürcülük. *Eskiyeni*, (6), 41-48.
- Canatan, K. (2013). Avrupa toplumlarının göç algıları ve tutumları: Sosyolojik bir yaklaşım. *Sosyoloji Dergisi*, 3(27).
- Cantürk, S. ve Erdoğan, Z. (2022). Repatriation from the perspective of Turks and Syrians living in Ankara. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 12(3), 1347-1358.
- Castles, S. ve Miller, J. M. (2008). Göçler Çağı: *Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*. Bülent Uğur Bal ve İbrahim Akbulut (çev.), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Cenevre'de 28 Temmuz 1951 Tarihinde İmzalanmış Olan Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşmenin Onaylanması Hakkında Kanun. (1961). *T. C. Resmi Gazete*, 10898, 5 Eylül 1961.
- Cengiz, D. (2015). Zorunlu göçün mekânsal etkileri ve yerel halkın algısı; Kilis örneği. *Electronic Turkish Studies*, 10(2).
- Cento, H., & Bahşi, N. (2022). Farmers' opinion about Syrian workers in agricultural sector in Turkey: Case study of Gaziantep. *New medit: Mediterranean journal of economics, agriculture and environment*= *Revue méditerranéenne d'économie, agriculture et environment*, 21(4), 85-95.
- Chambers, I. (2014). *Göç, Kültür, Kimlik*. (Çev. Türkmen, İ. ve M. Beşikçi). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Chang, C. A. (2022). A different way of thinking about refugees: Relocation and settlement of expatriate Syrian business people. *Social Inclusion*, 10(4), 222-232.
- Collins, Hugh (2003). Discrimination, equality and social inclusion. *The Modern Law Review Limited*, 66(1), 16.

- Conduit, D. (2017). The patterns of Syrian uprising: Comparing Hama in 1980–1982 and Homs in 2011. *British Journal of Middle Eastern Studies*, 44(1), 73-87.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri: beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev. Ed.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Curşeu, P. L., Stoop, R. ve Schalk, R. (2007). Prejudice toward immigrant workers among Dutch employees: Integrated threat theory revisited. *European Journal of Social Psychology*, 37(1), 125-140.
- Çağlar, A. ve Onay, A. (2015). *Entegrasyon/Uyum: Kavramsal ve Yapısal Bir Analiz*. B. D. Şeker, İ. Sirkeci ve M. M. Yüceşahin (Ed.), Göç ve Uyum içinde (ss. 39–76). London: Transnational Press London.
- Çağlar, T. (2018). Göç çalışmaları için kavramsal bir çerçeve. *Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(8), 26-49.
- Çağlayan, S. (2006). Göç kuramları, göç ve göçmen ilişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17), 67-91.
- Çalışkan, S. (2019). *Ev sahibi halkın Suriyeli göçmenlere yönelik tutumu: İstanbul; Sultanbeyli- Kadıköy İlçeleri*. (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Çarmıklı, Elif Özmenek, (2015) “Uluslararası bir krize ulusal çözümler geçici koruma altındaki Suriyeliler”, *Analist*, 47, s.114-119.
- Çelik, F. (2006). İç göçlerin itici ve çekici güçler yaklaşımı ile analizi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (27).
- Çetin, S. (2017). *İzmir’deki yerel halkın Suriyeli sığınmacılara yönelik algısı*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon.
- Çevik, H. (2022). *Toplumsal ilişkiler ve göç politikaları bağlamında sosyokültürel entegrasyon: Ankara’daki Suriyeli Mülteciler örneği*. (Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- Çevik, H. ve Buz, S. (2022). Sosyo-kültürel entegrasyon ve aidiyet: Ankara'daki Suriyelilerin deneyimleri bağlamında bir değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 33(2).
- Çınar, A. (2022). *Çok kültürlülük efsanesi*. Sentez Yayınları.
- Çoban Keneş, H. (2016). Metaforun Ayrımcı hegemonyanın inşasındaki rolü: Suriyelilerin haberleştirilmesinde metafor kullanımı, *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 15(2).
- Çoltu, S. ve Öztürk, S. (2018). Suriyeli mültecilerin Türkiye ekonomisine etkileri. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 188-198.
- Çorapçı, F. (2020). *Müziğin buluşturduğu mülteci ve Türkiyeli çocuklar: "Birlikte Güçlü Sesler Korosu II" Vaka Analizi*. UNHCR: Alt Kat.
- Çömez Polat, F. ve Kaya, E. (2017). Bir ötekileştirme pratiği: Türkiye'de yaşayan Suriyelilere yönelik tutumlar. *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 38-48.
- Da Lomba, S. (2010) Legal Status and Refugee Integration: a UK Perspective. *Journal of Refugee Studies* 23(4): 415- 436
- Dağdeviren, G. (2018). *Suriyeli sığınmacıların entegrasyon süreci ve sorunları: Elazığ Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Dal, B. Ö. (2023). *Göçmen karşıtlığının yükselmesinde infodeminin etkisi*. International Congress on Afro-Eurasian Research VI, October 14-15, Skopje-North Macedonia, 86-105.
- Del Savio, L. (2020). Anti-immigration backlashes as constraints. *Ethical Theory and Moral Practice*, 23(1), 201-222.
- Demirbaş, Ç. Ö., Dikmenli, Y. ve Gafa, İ. (2018). Türkiye'de geçici koruma altındaki Suriyelilerin vatan algısına ilişkin görüşleri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 13(2), 253-266.

- Demirtaş, H. A. (2003). Sosyal kimlik kuramı, temel kavram ve varsayımlar. *İletişim: Araştırmaları Dergisi*, 1(1).
- Deniz, A. Ç., Ekinci, Y. ve Hülür, A. B. (2016). Suriyeli sığınmacıların karşılaştığı sosyal dışlanma mekanizmaları. *Sosyal bilimler araştırma dergisi*, 14(27), 17-40.
- DeWall, C. N. ve Bushman, B. J. (2011). Social Acceptance and Rejection: The Sweet and the Bitter. *Current Directions in Psychological Science*, 20(4), s. 256-260.
- Dilaver, F. (2020). *Elazığ'da Suriyeli Mülteciler: Elazığ halkının Suriyeli Mültecilere bakış açısı üzerine bir araştırma*. (Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Dinçer, O. B., Federici, V., Ferris, E., Karaca, S., Kirişçi, K., ve Çarmıklı, E. Ö. (2013). Suriyeli mülteciler krizi ve Türkiye sonu gelmeyen misafirlik. *Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu, Brooking institute*, 1-46.
- Doğan, F. (2019). *Yabancı ile bir arada yaşama ve ötekileştirme: Mardin halkının bakışından Suriyeli sığınmacılar*, (Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi. Aydın.
- Doğan, F. ve Ünal, S. (2021). Suriyeli göçmenlere yönelik ayrımcı, dışlayıcı söylem ve eylemlerin meşrulaştırıcı kaynakları: Mardin İli Örneği. *Sosyolojik Bağlam Dergisi*, 2(3), 14-40.
- Dost, S. (2014). Ulusal ve uluslararası mevzuat çerçevesinde ülkemizdeki Suriyeli sığınmacıların hukuki durumu, *SDÜ Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(1), 27-69.
- Doytcheva, M. (2009), *Çokkültürlülük*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Dönmez Kara, C. Ö. (2016). Türkiye'de yabancıların çalışma hakkı: Suriyelilerin işgücü piyasasındaki durumu. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (2), 151-174.
- Duğan, Ö. ve Gürbüz, S. (2018). Suriyeli sığınmacıların sosyal entegrasyonuna yönelik bir araştırma. *Electronic Turkish Studies*, 13(26), 529-546.
- Ebrem, İ. S. (2019). *Suriye İç Savaşı'nın Türk Dış Politikasına ve Türkiye'nin Güvenliğine Etkileri* (Doktora Tezi). Uludağ Üniversitesi, Bursa.

- Efe, İ. (2015). *Türk Basınında Suriyeli Sığınmacılar*. İstanbul: SETA Yayınları.
- Elçin, D. (2016). Türkiye’de bulunan Suriyelilere uygulanan geçici koruma statüsü 2001/55 Sayılı Avrupa Konseyi Yönergesi ile Geçici Koruma Yönetmeliği arasındaki benzerlik ve farklılıklar. *TBB Dergisi*, 0(124).
- Eniç, D. (2019). Karşıtlıktan ortaklığa: Önyargıyı Azaltmanın bir yolu olarak yeniden sınıflandırma. *Nesne-Psikoloji Dergisi*, 7(14), 102-126.
- Entzinger, H. ve Biezeveld, R. (2003). *Benchmarking in Immigrant Integration*. Rotterdam: European Commission.
- Er, S. ve Gürbüz, İ. B. (2022). Mevsimlik tarım işçilerinin çalışma hayatında karşılaştığı sorunlar; Bursa/Mudanya Örneği. *Balkan & Near Eastern Journal of Social Sciences (BNEJSS)*, 8.
- Erdener, M., Alsancak, F., Atalay, Z. ve Karataş, K. (2022) Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin Suriyeli bireylere yönelik tutumları. *Sosyal Bilimlerinde Güncel Tartışmalar* 10(1), 173-184.
- Erdoğan, M. (2014). *Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal kabul ve uyum araştırması*. Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi, Ankara.
- Erdoğan, M. (2021). *Suriyeliler Barometresi SB-2020: Suriyelilerle uyum içinde yaşamın çerçevesi* 2020. Eğiten Kitap Yayıncılık. <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/SB-2020-turkce-son.pdf>
- Erdoğan, M. ve Çorbatır, M. (2019). *Suriyeli mülteci nüfusunun demografik gelişimi, Türkiye’deki Eğitim, istihdam ve belediye hizmetlerine yakın gelecekte olası etkileri*. Udra Programme Research Panel.
- Erdoğan, M. ve Vatandaş, C. (2020). Bireysel ve toplumsal dışlanma pratiği: Önyargı ve ayrımcılık. *Journal of Human and Social Sciences*, 3(1), 474-485.
- Erdoğan, M., Murat. (2015). ‘Türkiye’ye kitlesel göçlerde son ve dev dalga: Suriyeliler’, Ed.: M. Murat Erdoğan ve Ayhan Kaya, Türkiye’nin Göç Tarihi: 14. Yüzyıldan 21.

Yüzyıla Türkiye'ye Göçler, 1. Baskı, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Eren, Z. (2019). Yönetici ve öğretmen görüşlerine göre göçmen çocukların eğitim sorunları ve çözüm önerileri. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 213-234.

Ergüven, S.P., ve Özturanlı, P. (2007). Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye. *AÜHFD Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 62(4), 1007-1061.

Erkal, M., E. (2011). Social Integration. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, 0(25), 131-138.

Erkan, E. (2016). Suriyeli göçmenler ve dini hayat: Uyum, karşılaşma, benzeşme: Gaziantep örneği. *İlahiyat Akademi Dergisi*, 4, 1-36.

Eser, H. B. ve Uygur, M. R. (2019). Suriyeli göçmenlere yönelik tutumların bütünleşmiş tehdit ve sosyal mesafe kuramları doğrultusunda incelenmesi: Süleyman Demirel Üniversitesi örneği. *Liberal Düşünce Dergisi*, 24(95), 131-162.

Esser, H. (2004). *Welche Alternativen zur Assimilation "gibt es eigentlich?"*, in: Klaus J. Bade und Michael Bommes (Hg.), *Migration – Integration – Bildung. Grundfragen und Problembereiche*, IMIS-Beiträge 23, Osnabrück, S. 41–59.

Esses, V. M., Dovidio, J. F., Danso, H. A., Jackson, L. M. ve Semanya, A. (2005). *Historical and modern perspectives on group competition*. C. S. Crandall ve M. Schaller (Ed.) *Social psychology of prejudice: historical and contemporary issues içinde* (97-116). Lawrence: Lewinian Press

Euronews. (2021). *Altındağ'da Suriyelilere ait iş yerlerine saldırı: Valilik olayların sona erdiğini duyurdu.* (2023, 17 Temmuz). Erişim adresi: <https://tr.euronews.com/2021/08/11/ankara-alt-ndag-dasuriyelilere-ait-ev-ve-is-yerlerine-sald-r>.

- Evrensel. (2019). *Suriyeli mülteciler dışlanmadan yaşamak istiyor*. Erişim adresi: <https://www.evrensel.net/haber/372411/suriyeli-multeciler-dislanmadan-yasamak-istiyor>, 01.03.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Fletcher, R. (2018). *Reuters Institute Digital News Report 2018*, <https://Reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/digital-news-report-2018.pdf>
- Foley, N. ve Stollberg, W. (2000). *From Anglo-Conformity and the Melting Pot to Cultural Pluralism, Dynamic Pluralism, and the Multicultural Society*.
- Geçgin, E. (2009). Ankara-Polatlı örneğinde sosyal dışlanma açısından mevsimlik tarım işçiliği. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1).
- Gelbrich, K., Müller, S. & Westjohn, S. (2023). *Cross-Cultural Consumer Behavior*, UK; Edward Elgar Publishing.
- Gencer, T. E. (2017). Göç ve eğitim ilişkisi üzerine bir değerlendirme: Suriyeli çocukların eğitim gereksinimi ve okullaşma süreçlerinde karşılaştıkları güçlükler. *Journal of International Social Research*, 10(54).
- Gencer, T. E. ve Özkan, Y. (2017). *Göç eden çocukların kayıp nesil olmalarını engellemek: Suriyeli çocukların eğitim sistemi üzerinden entegrasyonu ve okul sosyal hizmeti uygulamaları*. Uluslararası Sosyal Hizmet Kongresi (USHK).
- Genç, Y., Çat, G. (2013). Engellilerin istihdamı ve sosyal içerme ilişkisi. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8 (1), s. 363-393.
- Giddens, A. (2012). *Sosyoloji*. İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Goc.gov. (2022). *Doğru bilinen yanlışlar*. Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/Yayinlar/Brosurler/dog-bilinen-yanl/Dogru-Bilinen-Yanlislar-.pdf>, 20.02.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Gordon, M. (1961). Assimilation in America: Theory and Reality. *Daedalus*, 90(2), 263–285.

- Gordon, M. (1964). *Assimilation in American Life: The Role Of Race, Religion And National Origins*. New York: Oxford University Press.
- Göç İdaresi Başkanlığı (GİB). (2023, 13 Şubat). Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>
- Gök, R. & Tiwari, A. K. (2022). Analysis of the frequency-based relationship between inflation expectations and gold returns in Turkey. *Istanbul Business Research*, 51(2), 535-561.
- Gökçekuyu, E. (2023). *Sosyal İnşacılık Teorisinin Aşırı Sağ ve Popülist Akımlara Uyarlanması*. Karaca, M. ve Yıldırım, K. E. (Ed.), Uluslararası Siyasi ve Toplumsal Sorunlar içinde (ss. 41–63). İstanbul: Efeakademi Yayınları.
- Göker, G. ve Keskin, S. (2015). Haber medyası ve mülteciler: Suriyeli mültecilerin Türk yazılı basınındaki temsili. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 2015(41), 229-256.
- Gökler, L. A. (2023). Türkiye'de konut fiyatları nereye gidiyor?. *Mimarlık*, (430).
- Göktuna Yaylacı, F. (2019). *Kuramsal ve Uygulama Boyutları ile Türkiye’de Sığınmacı, Mülteci ve Göçmenlerle Sosyal Hizmetler*. Londra: Transnational Press.
- Gözübüyük, M., Kemik, P. ve Sever, M. (2019). Suriyeli sığınmacıların yoğun yaşadığı bölgelerdeki yerel halkın suriyeli sığınmacılara ilişkin görüşleri: Altındağ örneği. *Mukaddime*, 10(2), 582-596.
- Gu, Y., Zhang, X., & Lin, Z. (2022). Factors affecting attitudes toward migrants: An International Comparative Study. *Chinese Political Science Review*, 7(2), 234-258.
- Güçtürk, Yavuz (2014, Şubat). *İnsanlığın Kaybı: Suriye’deki İç Savaşın İnsan Hakları Boyutu*”, Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA).
- Güleç, C. (2015). “Avrupa Birliği’nin göç politikaları ve Türkiye’ye yansımaları”. *Tesam Akademi Dergisi*, 2: 83-93

- Güler, M. (2019). Ortak İç-grup kimliği, gruplararası temas ve algılanan tehditlerin Suriyeli bireylere yardım etme niyeti üzerine etkisi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 916-938.
- Güleryüz, Z. (2021). *Yerel halk ve Suriyeli sığınmacıların birbirlerine karşı tutumları üzerine bir alan araştırması: Hatay Antakya örneği*. (Yüksek Lisans Tezi), Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi. Karaman.
- Güllüpınar, F. (2012). Göç Olgusunun ekonomi-politiği ve uluslararası göç kuramları üzerine bir değerlendirme. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 53-85.
- Gülyaşar, M. (2017). Suriyeliler ve vatandaşlık: Yerel halk ve Suriyeli sığınmacılar çerçevesinde bir değerlendirme. *OPUS – Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(13), ss. 678-705
- Günaydın Temel, D. ve Kahraman, Z. E. (2019). Göçmen mahallelerinde konut dış mekânında uyarılma: " Küçük Halep," Önder Mahallesi, Ankara Örneği. *Journal of Ankara Studies*, 7(2).
- Gündoğmuş, B. ve Arpacı, İ. (2019). Almanya’da Türkiyeli göçmenlerin entegrasyon sürecinde Avrupa Milli Görüş’ün rolü. *Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1).
- Güngör, F.Ş. (2017). *Zenofobi ve ötekinin diki*. 1. Uluslararası İnsan ve Toplum Bilimleri Kongresi Bildiri Kitabı, 12-17 Eylül, 2017/ Priştina-Kosova.
- Güreşçi, E. (2010). Türkiye’de kentten-köye göç olgusu. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 11(1), 77-86.
- Güreşçi, E. (2016). Ortak ve farklı yönleriyle iç ve dış göçler. *Journal of International Social Research*, 9(43).
- Güvenç, B. (2002). *İnsan ve Kültür*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Hechmann, F. (2008). Education and the integration of migrants: Challenges for European education systems arising from immigration and strategies for the

successful integration of migrant children in European schools and societies. *NESSE Analytical Report, 1*, 165-76.

Heckmann, F. (2005). National modes of immigrant integration. *Wolfgang Bosswick and Charles Husbanded. Comparative European Research in Migration, Diversity and Identities University of Duesto: Bilbao*, 99-112.

Heckmann, F., & Schnapper, D. (Eds.). (2003). *The integration of immigrants in European societies: National differences and trends of convergence* (Vol. 7). Walter de Gruyter GmbH & Co KG.

Henkes, C. ve vd. (2011). *Entegrasyon, Göç ve Sosyal Demokrasi* (J. Dahm, Ed.). Friedrich-Ebert-Stiftung, Abt. Politische Akad. <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/tuerkei/17545.pdf>

Hinnebusch, R. (2013). Documenting the roots and dynamics of the syrian uprising. *Middle East Journal*, 67(3):467-474.

Hjerm, M. ve Nagayoshi, K. (2011). The composition of the minority population as a threat: Can real economic and cultural threats explain xenophobia? *International Sociology*, 26 (6), 815-843.

Hopkins, G. (2013). *A New Beginning: Refugee Integration in Europe*. <http://www.unhcr.org/52403d389.pdf>

Hronová, T. E. (2016). *Impact of the Economic Crisis on Immigration Policy: Case Study of Great Britain*. Bakalářská práce, vedoucí Šánová, Lucie.

Hürriyet. (2022). *Suriyelilere seyreltme planı*, Erişim adresi: [Suriyelilere seyreltme planı | Hande FIRAT Köşe Yazısı - Hürriyet Haberler \(hurriyet.com.tr\)](https://www.hurriyet.com.tr/hande-firat-kose-yazisi-suriyelilere-seyreltme-plan-1), 25.02.2024 tarihinde erişilmiştir.

ICG. (2018). *Turkey's Syrian refugees: Defusing metropolitan tensions*. Brüksel: International Crisis Group. Erişim adresi: <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/westerneuropemediterranean/turkey/248-turkeys-syrian-refugees-defusing-metropolitan-tensions>, 20.02.2024 tarihinde erişilmiştir.

- IFSW. (2014). Global definition of the social work profession. (2023, 27 Temmuz). Erişim adresi: <https://www.ifsw.org/what-is-socialwork/global-definition-of-social-work/>
- Igarashi, A. (2021). Hate begets hate: anti-refugee violence increases anti-refugee attitudes in Germany. *Ethnic and Racial Studies*, 44(11), 1914-1934.
- İlgin, H.O. (2021). Sosyal medyada dezenformasyon ve halkla ilişkiler ilişkisi. *İletişim Çalışmaları Dergisi*, 7(2), 303-322.
- International Labour Office (ILO), International Organization for Migration (IOM) & Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR). (2001). *International Migration, Racism, Discrimination and Xenophobia*. Erişim adresi: <https://www.refworld.org/docid/49353b4d2.html>, 16.02.2024 tarihinde erişilmiştir.
- IOM. (2019). *Assisted Voluntary Return and Reintegration 2018 Key Highlights*. Erişim adresi: <https://publications.iom.int/books/2018-return-and-reintegration-key-highlights>, 15.02.2024 tarihinde erişilmiştir.
- İçduygu, A. ve Ayaşlı, E. (2019). *Geri Dönüş Siyaseti: Suriyeli Mültecilerin Geri Dönüş İhtimali ve Gelecek Senaryoları*. Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi (MIREKOC).
- Janzen, T., Chioncel, N, ve Dekkers, H. (2006). Social cohesion and integration: Learning active citizenship. *British Journal of Sociology of Education*, 27(2), s. 189-205.
- Jenkins, R. (2016). *Sosyal Kimlik* (Çev. G. Bostancı), İstanbul, Everest Yayınları.
- Kahraman, F. ve Nizam, Ö. K. (2016). Mültecilik hallerini mekan üzerinden okumak: Gaziantep örneğinde Türkiyelilerin gözünden Suriyeli kent mültecileri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(44), 808-825.
- Kallström, A., Al-Abdulla, O., Parkki, J., Häkkinen, M., Juusola, H., & Kauhanen, J. (2021). I had to leave. I had to leave my clinic, my City, leave everything behind in Syria. qualitative research of Syrian healthcare workers migrating from the war-torn country. *BMJ open*, 11(11).

- Karaca, S. ve Doğan, U. (2014). *Suriyeli Göçmenlerin Sorunları alıştayı Sonuç Raporu*. Mersin Üniversitesi Yayını.
- Karagöz, K. (2018). Post-Truth ağında yayıncılığın geleceği. *TRT Akademi*, 3 (6), 678708.
- Karamanidou, L. (2015). Racialized violence against migrants in Greece. In *Discursive Governance in Politics, Policy, and the Public Sphere* (pp. 15-29). New York: Palgrave Macmillan US.
- Karasu, M. A. (2016). şanlıurfa’da yaşayan Suriyeli sığınmacıların kentle uyum sorunu. *Süleyman Demirel Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 21(3), 997-1016.
- Karasu, M. A. (2018). Türkiye’deki Suriyeli sığınmacıların kentlerde neden oldukları güvenlik riskleri. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 36(2), 51-74.
- Karasu, M. A. ve Aksungur, A. B. (2022). Göçmenlerin konut sorunu: Suriyeli göçmenler zelinde bir değerlendirme. *İDEALKENT*, 13(37), 2027-2050.
- Karataş, K. ve Başcılar, M. (2018). *Korfez, Bosna ve Suriye Krizleri ekseninde küresel ölçekte göç hareketleri ve göç politikalarına etkisi*. Sosyal Hizmet Kongresi 2018: Mültecilerle Sosyal Hizmet (132-142). İstanbul Aydın Üniversitesi Yayınları.
- Karataş, K., Demiröz, F., Aygüler, E., Ayalp, M. ., & Bolgün, C. (2018). Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezinden hizmet alan Suriyeliler: Sorun, gereksinim, beklenti ve kurum memnuniyetleri. *Ankara: Türk Kızılayı*.
- Karataş, M. (2015). Türk yazılı basınında Suriyeli sığınmacılar ile halk arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Göç Araştırmaları Dergisi*, (2), 112-151.
- Kauders, A. D. (2022). From realistic conflict to relative deprivation: Rethinking the psychology of modern antisemitism. *Antisemitism Studies*, 6(2), 208-240.
- Kaya, A. (2014). Türkiye’de göç ve uyum tartışmaları: Geçmişe dönük bir bakış. *İdealkent*, 5(14), 11-28.

- Kaya, B. ve Çağlayan, S. (2023). İran'dan Türkiye'ye göç ve göçmen ağları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (58), 161-181.
- Kaya, M. (2020). Türkiye'deki Suriyeli mülteci gruplara yönelik şiddet. *Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Akademik Dergisi*, (4-5), 231-243.
- Kayaoglu, A., Şahin Mencütek, Z., & Erdoğan, M. M. (2022). Return aspirations of Syrian refugees in Turkey. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 20(4), 561-583.
- Kaygalak, S. (2009). *Kentin Mültecileri Neoliberalizm Koşullarında Zorunlu Göç ve Kentleşme*. Ankara: Dipnot Yayınları
- Kaypak, Ş. ve Bimay, M. (2016). Suriye savaşı nedeniyle yaşanan göçün ekonomik ve sosyo-kültürel etkileri: Batman örneği. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 6(1), 84-110.
- Keleşoğlu, F. (2022). *Çok Kültürlülüğün Kentsel Görünümü ve Sosyal Hizmet Misyonu*. Duman. M., F. (Ed.), *Kentsel Prizma ve Toplumsal Spektrum İçinde* (Ss.245-266). Ankara: Nobel Yayınevi
- Keleşoğlu, F. ve Yıldız, R. (2021). Risk ve fırsat ikileminde çokkültürlülük tartışmaları. *Akademik Hassasiyetler*, 8(17), 29-49.
- Keser, İ. (2011), *Göç ve Zor: Diyarbakır Örneğinde Göç ve Zorunlu Göç*. Ankara: Ütopya Yayıncılık.
- Kirişçi, K. (2014). "Misafirliğin Ötesine Geçerken: Türkiye'nin „Suriyeli Mülteciler“ Sınırı". USAK (Uluslararası Statejik Araştırmalar Kurumu), Brookings Enstitüsü.
- Klok, J., ve van der Linden, M. (2023). The role of age at migration in socio-cultural integration: Testing mediating mechanisms among recent refugees. *Journal of Refugee Studies*, feac068.

- Kobak, Ö. (2016). *Dağılma sürecindeki Yugoslavya'da kimlik çatışmalarının sosyal inşacılık kuramı çerçevesinde incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, İzmir
- Koçak, M. C. ve Küçük, O. (2020). İnternet ve sosyal medya haberlerinde ötekinin (Suriyeli sığınmacılar) konumlandırılışı: Konya örneği. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 10(2): 275-288.
- Koçak, Y. ve Terzi, E. (2012). Türkiye'de göç olgusu, göç edenlerin kentlere olan etkileri ve çözüm önerileri. *Kafkas Üniversitesi – İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(3).
- Korkmaz, N. ve Öztürk, A. (2017). Bulgaristan Türklerinin göç süreci ve göçmenlerin Türkiye'deki iskan ve iş gücüne dayalı entegrasyonu. *Bölgesel Araştırmalar Dergisi*, 1(3), 268-289.
- Koser, K. (2007). *International Migration: A Very Short Introduction*. New York, Oxford University Press.
- Koyuncu, A. (2014). *Kentin Yeni Misafirleri Suriyeliler*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Köse, D. ve Özsoy, E. (2019). Göçmenlere dil öğretimi Almanya Türkiye Örneği. *Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Dergisi*, 2(1), s. 112-125.
- Köylü ve Kaos GL Derneği (2016). *Ayrımcılığa ve şiddete karşı hakları ve hayatı savunmak için: Sosyal ierme*. <https://kaosgldernegi.org/images/library/2018sosyal-ierme.pdf>
- Krysik, J.L. ve Finn, J. (2015). *Etkili Uygulama için Sosyal Hizmet Araştırması*. E. Erbay (Çev, Ed.). Ankara: Nika.
- Kuhlman, T. (1991). The Economic integration of refugees in the developing countries: a research model. *Journal of Refugee Studies*, 4(1):1-20.
- Kultas, E. (2017). *Türkiye'de bulunan eğitim çağındaki Suriyeli mültecilerin eğitimi sorunu (Van İli örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.

- Kuşçu, H. (2005). *İlköğretim Türkçe Sözlük*. İstanbul: Akdeniz Yayıncılık.
- Küçükkömürler, S. ve Sakallı-Uğurlu, N. (2017). Gruplar arası ilişkileri düzenlemede sosyal temas kuramları: Gruplar arası, yayılmacı ve hayali temas. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 5(9), 1-31.
- Lajunen, T. (2011). Çok kültürlülük. *İktisat ve Toplum Dergisi*. 1(8), (58-65).
- Lay, C. ve Verkuyten, M. (1999). Ethnic identity and its relation to personal self-esteem: A comparison of Canadian-born and foreign-born Chinese adolescents. *The Journal of Social Psychology*, 139(3), 288-299.
- Lecaj, F. (2019). Küreselleşme göç ve kadın. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 3(1), 49-58.
- Levin, S., Matthews, M., Guimond, S., Sidanius, J., Pratto, F., Kteily, N., Pitpitan, E., V. ve Dover, T. (2012). Assimilation, multiculturalism, and colorblindness: Mediated and moderated relationships between social dominance orientation and prejudice. *Journal of Experimental Social Psychology*, 48(1), 207-212.
- Lupu, A. L. (2015). Adaptation strategies of the elderly migrants in destination countries— a qualitative analysis. *Sociologie și Asistență Socială*, 8(2), 101-112.
- Mangone, E., & Pece, E. (2017). I media e la traduzione di eventi in moral panics: la comunicazione del terrore. *I media e la traduzione di eventi in moral panics: la comunicazione del terrore*, 344-356.
- Marshall, M.N. (1996). Sampling for qualitative research. *Family Practice*, 13(6), 522-526.
- Martin, P., Abella, M. ve Kuptsch, C. (2006). *Managing Labour Migration in the Twenty First Century*. New York: Yale University Press
- Mazlumder Raporu (2014). *Gaziantep'te Suriyelilere yönelik saldırılar ve toplumsal nefretin sebeplerinin analizine dair rapor*. MAZLUMDER Gaziantep Şubesi.

<http://gaziantep.mazlumder.org/fotograf/yayinresimleri/dokuman/Suriyeliler-1.pdf>

- McLaren, L. M. (2003). Anti-immigrant prejudice in Europe: contact, threat perception, and preferences for the exclusion of migrants, *Social Forces*, 81(3), s.909-936.
- Memiş, H. (2015). İç savaş nedeniyle Kilis'te yaşayan Suriyelilerin oluşturduğu sosyo-ekonomik algılar üzerine bir araştırma. *E-SOSDER*, 14 (52), 100-114.
- Miller, N. E. ve Bugelski, R. (1948). Minor studies of aggression: II. The influence of frustrations imposed by the in-group on attitudes expressed toward out-groups. *The Journal of Psychology*, 25(2), 437-442.
- Mirici, İ. H. (2020). The needs of adult immigrants in Europe for social inclusion through language education. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 16(2), 552-564.
- Modood, T. (2014). *Çokkültürcülük: Bir Yurttaşlık Tasarımı*, Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Mole, R. (2007). *Discursive identities/identity discourses and political power*. Richard Mole (Ed.) Discursive constructions of identity in European politics. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Monterrubio, C. (2016). The impact of spring break behaviour: An integrated threat theory analysis of residents' prejudice. *Tourism Management*, 54, 418-427.
- MSYD. (2017). *Geçici koruma altındaki yabancıların eğitim hizmetlerine erişimleri önündeki engeller ve bunların okullaşma oranlarına yansımaları (Ankara örneği)*. Ankara.
- Mummendey, A.ve Schreiber, H. J. (1983). Better or just different? Positive social identity by discrimination against, or by differentiation from outgroups. *European Journal of Social Psychology*, 13, 389-397.
- Mülteciler Derneği. (2019). *Suriyelilerle ilgili doğru bilinen yanlışlar*. Erişim adresi: https://www.stgm.org.tr/sites/default/files/2020-09/suriyelilerle-ilgili-dogru-bilinen-yanlislar_0.pdf, 20.02. 2024 tarihinde erişilmiştir.

- Noy C. (2008). Sampling knowledge: The hermeneutics of snowball sampling in qualitative research. *International Journal of social research methodology*, 11(4):327-44.
- Oakes, P. J. ve Turner, J. C. (1980). Social categorization and intergroup behaviour: Does minimal intergroup discrimination make social identity more positive? *European Journal of Social Psychology*, 10, 295-301.
- Onat Kocabıyık, O. (2015). Olgubilim ve gömülü kuram: Bazı özellikler açısından karşılaştırma. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (1), 55-66.
- Orhan, O. ve Gündoğar, S. S. (2015). *Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri Raporu*, ORSAM- TESEV Rapor No: 195, Ankara
- Oxford Analytica (2022), "Turkey's inflation rate may be soaring out of control", *Expert Briefings*. <https://doi.org/10.1108/OXAN-GA268653>
- Özcan, D. E. (2016). Çağdaş göç teorileri üzerine bir değerlendirme. *İş ve Hayat*, 2(4).
- Özdemir M. (2008). *Türkiye'de içgöç olgusu, nedenleri ve Çorlu örneği* (Yüksek lisans tezi). Trakya Üniversitesi: Edirne.
- Özdemir, E. (2017). Suriyeli mülteciler krizinin Türkiye'ye etkileri. *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 114-140.
- Özer, N. P. (2019). Gazete haberlerinde manipülasyon 28 Şubat örneği. *Medeniyet ve Toplum Dergisi*, 3 (2), 213-236.
- Özgüler, C. V. (2018). Kitlemel göçlerin emek piyasalarına etkisi: Türkiye'deki Suriyeliler. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 74, ss. 77-102.
- Özmete, E. ve Arslan, E. (2018). Göç: Transnasyonalizm ve transnasyonal sosyal hizmet. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 29(1), 173-207.
- Paksoy, M., Koçarslan, H. ve Kılınç, E. (2015). Suriyelilerin ekonomik etkisi: Kilis İli örneği. *Birey ve Toplum*, 5 (9), 143-173.

- Paluck, E., Green, S. ve Green, D. (2019). *The Contaca Hypothesis Re-Evaluated. Behavioural Public Policy*, 3(2), 129-158
- Paranti, S. M., & Hudiayana, J. (2022). Current Social Domination Theory: Is it still relevant. *Psikostudia Jurnal Psikologi*, 11(2), 324-340.
- Parekh, B. (2002). *Çokkültürlülüğü Yeniden Düşünmek: Kültürel Çeşitlilik ve Siyasi Teori*. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Park, R., E. (1914). Racial assimilation in secondary groups with particular reference to the negro. *American Journal of Sociology*, 19(5), 606-623.
- Parlak, İ., Çakın, Ö. ve Kaya, S. (2023). The perception of the Syrian Asylum seekers in Turkey: Sentiment analysis with twitter data. *Galactica Media: Journal of Media Studies*, 5(4), 17-42.
- Pazarlıoğlu, M. V. (2007). İzmir örneğinde iç göçün ekonometrik analizi. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(1), 121-135.
- Peach, C. (1996). Does Britain have ghettos?. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 216- 235.
- Perdue, C. W., Dovidio, J. F., Gurtman, M. B., ve Tyler, R. B. (1990). Us and them: Social categorization and the process of intergroup bias. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(3), 475–486.
- Peric Diligenski, T. D. (2019). Anti-migrant discursive matrix as a political narrative. *Zbornik Radova*, 53, 1319.
- Perruchoud, R. ve Redpath, J. C. (Ed.) (2013), *Göç Terimleri Sözlüğü*. Uluslararası Göç Örgütü (IOM). 2. Baskı.
- Petrin, S. (2002). *New Issues in Refugee Research*. Geneva: UNHCR
- Pettigrew, T. F. ve Tropp, L. R. (2006). A meta-analytic test of intergroup contact theory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90(5), 751-783.

- Pirinççi, F. (2018). Suriye'ye komşu ülkelerin Suriyeli mültecilere yönelik politikaları. *TESAM Akademi Dergisi*, 5, ss. 39-60.
- Polat, Y. A. ve Yılmaz, A. (2021). Türkiye'deki Suriyelilerin kente uyumu: Elazığ örneği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(2), 953-976.
- Popescu, M. ve Libal, K. (2018). Social work with migrants and refugees: Challenges, best practices, and future directions. *Advances in Social Work*, 18(3), i-x.
- Pratto, F., Sidanius, J. ve Levin, S. (2006). Social dominance theory and the dynamics of intergroup relations: Taking stock and looking forward. *European review of social psychology*, 17(1), 271-320.
- Pratto, F., Sidanius, J., Stallworth, L. M. ve Malle, B. F. (1994). Social dominance orientation: A personality variable predicting social and political attitudes. *Journal of personality and social psychology*, 67(4), 741.
- Ravini, S., Abeywickrama., Simon, M., Laham., Damien, L., Crone. (2018). Immigration and Receiving Communities: The Utility of Threats and Emotions in Predicting Action Tendencies toward Refugees, Asylum-Seekers and Economic Migrants. *Journal of Social Issues*, 74(4), 756-773.
- Reamer, F. G. (2018). *Sosyal Hizmet Etiği ve Değerleri*. (H. Acar, Çev. Ed.), Ankara: Nika Yayınevi.
- Reis, L., Pereira, M., & Silveira, C. (2023). The Social Challenge of Migrant Integration: The Role of Mobile Apps. In L. Carvalho, P. Bogas, J. Kneipp, L. Avila, & E. Ossmane (Eds.), *Handbook of Research on Solving Societal Challenges Through Sustainability-Oriented Innovation* (pp. 307-327). IGI Global.
- Resnick, R. P. (2010). *Social Work with Immigrants and Refugees: Legal Issues, Clinical Skills, and Advocacy*: Fernando Chang-Muy and Elaine P. Congress (Eds.). (2009). New York, NY: Springer Publishing Company

- Riek, Blake M., Mania, Eric W. ve Gaertner, Samuel L. (2006). Intergroup threat and outgroup attitudes: A meta-analytic review. *International Journal of Intercultural Relations*, 10, 336 – 355.
- Robinson, V. (1998, November). Defining and measuring successful refugee integration. In *Proceedings of ECRE International conference on Integration of Refugees in Europe* (pp. 3-12). Antwerp/Brussels: ECRE.
- Roestenburg, W. (2013). A social work practice perspective on migration. *Social Work/Maatskaplike Werk*, 49(1).
- Rudiger, A. ve Spencer., S. (2003). *Social integration of migrants and ethnic minorities: Policies to combat discrimination* (Konferans Oturumu). The Economin and Social Aspects of Migration Conference. https://www.researchgate.net/publication/260781134_Social_Integration_of_Migrants_and_Ethnic_Minorities_Policies_to_Combat_Discrimination
- Rumbaut, R., G. (2015). Assimilation of Immigrants. In: James D. Wright (ed.-in-chief), *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, (2)2, 81–87.
- Rustemli, A., Mertan, B., Çiftçi, O. (2000). In-Group favoritism among native and immigrant Turkish Cypriots: Trait evolutions of in-group and out-group targets. *The Journal of Social Psychology*, 140 (1), 26-34.
- Saatcı, G. (2016). *Kültürlerarası turist tutumları: Bütünleşik Tehdit Teorisi çerçevesinde bir araştırma* (Doktora Tezi), Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- Saggar, S., Somerville, W., Ford, R., & Sobolewska, M. (2012). *The impacts of migration on social cohesion and integration: Final report to the Migration Advisory Committee*, Home Office, London: final report to the Migration Advisory Committee, Home Office, London. *Asserts*.
- Sağlam, S. (2006). Türkiye'de iç göç olgusu ve kentleşme. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, (5), 33-44.

- Salas Mejía, M. A. (2015). *La "viralidad" de contenidos como ejemplo de periodismo de demanda en Internet* (Bachelor's thesis). Universidad San Francisco De Quito, Quito.
- Samy, S. (2022). Influence, Reconstruct, and promote agenda via content on social media. *Pakistan Journal of Humanities and Social Sciences*, 10(4), 1314-1323.
- Savran, S. ve Sat, N.A. (2019). Ankara'da Suriyeli göçmenlerin yer seçimi tercihlerinin incelenmesi ve bir etnik kentsel adacık örneği olarak Önder, Ulubey, Alemdağ Mahalleleri. *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 283-302.
- Savran, S. (2020) *Ankara'da geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin farklılaşan gündelik yaşam pratikleri: Altındağ Örneği* (Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Saygın, S. ve Hasta, D. (2018). Göç, kültürleşme ve uyum. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 10(3), 302-323.
- Sayın, Y., Usanmaz, A. ve Aslangiri, F. (2016). Uluslararası göç olgusu ve yol açtığı etkiler: Suriye göçü örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 18(31), 1-13.
- Scacco, A., & Warren, S. S. (2018). Can social contact reduce prejudice and discrimination? Evidence from a field experiment in Nigeria. *American Political Science Review*, 112(3), 654-677.
- Schmidtke, O. (2018). The Civil society dynamic of including and empowering refugees in Canada's Urban centres. *Social Inclusion*, 6(1), s. 147-156.
- Sheafor B. W. ve Horejsi C. J. (2014). *Sosyal Hizmet Uygulaması Temel Teknikler ve İlkeler*, Nika Yayınevi, Ankara
- Sidanius, J., Pratto, F. ve Mitchell, M. (1994). In-Group Identification, social dominance orientation, and differential intergroup social allocation. *The Journal of Social Psychology*, 134(2), 151-167.

- Sidanius, J., Pratto, F., Van Laar, C. ve Levin, S. (2004). Social dominance theory: Its agenda and method. *Political Psychology*, 25(6), 845-880.
- Sidanius, J., Van Laar, C., Levin, S. ve Sinclair, S. (2003). Social hierarchy maintenance and assortment into social roles: A social dominance perspective. *Group Processes & Intergroup Relations*, 6(4), 333-352.
- Simon, P. (1998). Ghettos, immigrants, and integration the French dilemma. *Netherlands journal of housing and the built environment*, 13(1), 41-61.
- Simonovits, B. (2016). The social basis of mass-migration related fear in contemporary Hungary. *Szociológiai Szemle*, 26(4), 53-73.
- Solak, Ç. ve Teközel, M. (2019). Sosyal dışlanma olgusu üzerine genel bir inceleme. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(4), 293-315.
- Solano, G., ve Huddleston, T. (2020). *Measuring Policies to Integrate Migrants Across Six Continents* (Sy 978-84-92511-83-9). Migrant Integration Policy Index. <https://www.mipex.eu/sites/default/files/downloads/pdf/files/a5/mipex-2020-book-a5.pdf>
- Somersan, S. (2004). *Sosyal Bilimlerde Etnisite ve Irk*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Sönmez, M. E. ve Adıgüzel, F. (2017). Türkiye’ Suriyeli sığınmacı algısı: Gaziantep şehri örneği. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 16(3), 797-807.
- Sözcü. (2021). *Altındağ olayında bıçaklananlardan biri öldü*. (2023, 28 Temmuz). Erişim adresi: <https://www.sozcu.com.tr/2021/gundem/altindag-olayinda-bicaklananlardan-biri-oldu-6587456/>
- Steele, C. M. (2010). *Whistling vivaldi: And other clues to how stereotypes affect us (Issues of our time)*. New York: W. W. Norton and Company.

- Stephan, W. G., ve Stephan, C. W. (1985). Intergroup anxiety. *Journal of Social Issues*, 41(3), 157–175. <http://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1985.tb01134.x>
- Stephan, W. G., Ybarra O. ve Morrison, K. R. (2009). *Intergroup threat theory*. T. D. Nelson (Ed.), *Handbook of Prejudice, Stereotyping and Discrimination* içinde (s. 43-55). Taylor & Francis Group, LLC: New York.
- Stephan, W. G., Ybarra, O., ve Bachman, G. (1999). Prejudice toward immigrants. *Journal of Applied Social Psychology*, 29(11), 2221–2237. <http://doi.org/10.1111/j.1559-1816.1999.tb00107.x>
- Stephan, W., G. ve Mealy, M. (2012). *Intergroup threat theory*. Christie D., J. (Ed.), *The Encyclopedia of Peace Psychology*, First Edition içinde (s. 1-4). Blackwell Publishing Ltd, The Ohio State University: USA.
- Straus, A.L., Corbin, J.M. (2014). *Basic of qualitative research: Techniques and procedures for Developing Grounded Theory*. USA: Sage Publications, Inc.
- Süleymanov, A. (2017). Suriyelilerin Türk toplumunda toplumsal uyum ve sosyal kabul düzeyi. *Türk Yurdu Dergisi*, 361, 27-30.
- Sürgevil, Olca. (2008). Farklılık kavramına ve farklılıkların yönetimine temel oluşturan sosyo-psikolojik kuramlar ve yaklaşımlar. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11 (20), 111-124.
- Swart, H., Moeschberger, S., Kagee, A., & Hewstone, M. (2023). Perceived diversity, threat, and attitudes towards immigrants: the mitigating role of cross-group friendships and empathy. *South African Journal of Psychology*, 53(1), 44-56.
- Şahin, B. (2010). Almanya'daki Türk göçmenlerin sosyal entegrasyonunun kuşaklar arası karşılaştırması: Kültürleşme. *Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 55, 103-134.
- Şahin, M. ve Eşici, H. (2020). Türkiye'de yaşayan Suriyeli göçmenler ile Türklerin birlikte yaşam kültürü: Değerler, fırsatlar, engeller. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 8(22), 72-99.

- Şahin, Ş. ve Sönmez, M. E. (2021). Gaziantep'teki Suriyeli sığınmacıların etnik kökenlerine göre geri dönüş eğilimleri. *Gaziantep Üniversitesi Ayıntâb Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 37-51.
- Şan, M. K. ve Haşlak, İ. (2012). Asimilasyon ile çokkültürlülük arasında Amerikan anaakımını yeniden düşünmek. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 7(1), 29-53.
- Şeker, B., D. (2015). *Göç ve Uyum Süreci: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme*. B. D. Şeker, İ. Sirkeci ve M. M. Yüceşahin (Ed.), *Göç ve Uyum içinde* (ss. 9-23). London: Transnational Press London.
- Şimşek, D. (2017). Göç politikaları ve insan güvenliği: Türkiye'deki Suriyeliler örneği. *Toplum ve Bilim*, 140, 11-26.
- Tahincioğlu, N. D. (2020). Avrupa'daki sağ popülist partilerin göçmen karşıtı söylemleri üzerine bir değerlendirme. *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 282-291.
- Tajfel, H. (1982). Social psychology of intergroup relations. *Annual Review of Psychology*, 33,1-39.
- Tajfel, H. ve Turner, J. C. (1979). *An integrative theory of intergroup conflict*. W. G. Austin ve S. Worchel (Ed.), *The social psychology of intergroup relations içinde* (ss. 33-57). Monterey, CA: Brooks-Cole.
- Tajfel, H., Billig, M. G., Bundy, R. P. ve Flament, C. (1971). Social categorization and intergroup behaviour. *European Journal of Social Psychology*, 1(2), 149-178.
- Tanrikulu, F. (2017). Türkiye'de yaşayan Suriyeli çocukların eğitim sorunu ve çözüm önerileri. *Liberal Düşünce Dergisi*, (86), 127-144.
- Tapan, İ. (2022). Suriyeli mültecilerin Malatya ilindeki coğrafi dağılışı ile sosyo-ekonomik, mekânsal ve kültürel etkileri. *Göç Dergisi (GD)*, 9(1), 137-170.
- Tarrius, A. (2001). Au-delà des États-nations: des sociétés de migrants. *Revue européenne des migrations internationales*, 17(2), 37-61.

- Tartakovsky, E. ve Walsh, S.D. (2016). Testing a new theoretical model for attitudes toward immigrants: the case of social workers' attitudes toward asylum seekers in Israel. *Journal of cross-cultural psychology*, 47(1), 72-96.
- Taş, D. ve Tekkanat, S. S. (2018). Yerel halk ve Suriyeli sığınmacılar arasında bir kent: Elazığ örneği. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(4), 77-90.
- Taşçı, F. (2018). *Sosyal Politikada Dezavantajlı Gruplar*, İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Taştan, C. (2016). *Uluslararası Kitleli Göçler ve Türkiye'deki Suriyeliler*, I. Uluslararası Göç ve Güvenlik Konferansı Sonuç Raporu 11-13 Kasım 2016, Polis Akademisi Yayınları, Ankara.
- Taştan, C., Haklı, S. Z. ve Osmanoğlu, E. (2017). *Suriyeli sığınmacılara dair tehdit algısı: Önyargular ve gerçekler*. Polis Akademisi Başkanlığı, Göç ve Sınır Güvenliği Araştırmaları Merkezi (GÖÇMER), Ankara.
- Teater, B. (2015). *Sosyal Hizmet Kuram ve Yöntemleri*. Ankara, Nika Yayınevi.
- Tekindal, M. ve Uğuz Arzu, Ş. (2020). Nitel araştırma yöntemi olarak fenomenolojik yaklaşımın kapsamı ve sürecine yönelik bir derleme. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 20(1), 153-172.
- Tomanbay, İ. (2013). *Uluslararası Göç, Sığınma ve İnsan Kaçakçılığı Ticareti Sorunları ve Sosyal Çalışma*. Acar, H., Negiz, N. ve Akman E. (Ed.) Sosyal Politika ve Kamu Bileşenleriyle Sosyal Hizmet Temelleri ve Uygulama Alanları içinde (s. 299-328). Maya Akademi Yayın Dağıtım Eğitim Danışmanlık, Ankara.
- Topçu, S. (2006). *Göç eden ve göç etmeyen kadınların sağlığı geliştirme davranışlarının değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Tozan, O. (2023). The impact of the Syrian conflict on the higher education sector in Syria: A systematic review of literature. *International Journal of Educational Research Open*, 4, 100221.

- TRT. (2024). *Evlerine dönen suriyeli sayısı*, Erişim adresi: <https://www.trthaber.com/haber/gundem/bakan-yerlikaya-evlerine-donen-suriyeli-sayisi-625-bine-yaklasti-837816.html>, 20.02.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Tunca, Ö. (2017). Temel hak ve hürriyetler bağlamında Türkiye'deki Suriyeli göçmenlere dair bir değerlendirme. *Turgut Özal Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Kongresi IV*, 11-12.
- Tunç, A. Ş. (2015). Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere ilişkin bir değerlendirme. *Tesam Akademi Dergisi*, 2(2), 12-29.
- Tutkun, Ö. ve Koç, M. (2008). Mesleklere atfedilen kalıp yargılar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41(1), 255- 273.
- Tümkiye, S. ve Çopur, E. (2020). Suriyeli Ailelerin aile katılımına ilişkin öğretmen görüşleri. *Journal of the Cukurova University Institute of Social Sciences*, 29(3).
- Türk, E. (2019). Türk basınında Suriyeli göçmenlere ilişkin haberlere yapılan yorumların incelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 17-30.
- Uluslararası Af Örgütü. (2009). *İki arada bir derede Türkiye'deki mültecilere koruma sağlanmıyor*, Londra: Uluslararası Af Örgütü Yayınları.
- Umberson, D., & Donnelly, R. (2023). Social isolation: An unequally distributed health hazard. *Annual Review of Sociology*, 49.
- UNHCR. (2019, March). *Regional operational framework for refugee return to Syria* Retrieved October 10, 2024 from <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/71524>.
- Urk, M. (2010). *Göç olgusu bağlamında mülteciler, sığınmacılar ve insan hakları*. (Yüksek Lisans Tezi), Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Ünal, H. S. (2023). What are the determinants of attitudes towards immigrants in Turkey? Evidence from the World Values Survey. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(23), 49-59.

- Ünal, S. (2017). Farklı kültürel kimliklerle birlikte yaşamının koşulları: Ortak bir sosyal hayat mümkün mü? *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*, 629-636.
- Vafin, A. (2022). The challenges faced by entrepreneurs while starting and operating business in a new country. *ScienceOpen Preprints*. doi: 10.14293/s2199-1006.1.sor-.ppuplxc.v1
- Valentim, J. P. (2010). Sherif's theoretical concepts and intergroup relations studies: notes for a positive interdependence. *Psychologica*, 52, 585-598.
- Van Dijk, T. (2003). "Söylem ve İdeoloji: Çok Alanlı Bir Yaklaşım." İçinde B. Çoban ve Z. Özarslan (Edt.), *Söylem ve İdeoloji* (ss. 13-112). İstanbul: Su Yayınları.
- Vatandaş, C. (2002) *Çokkültürlülük*. İstanbul: Değişim yayınları.
- Vaughan, L. (2006), *Patterns of immigrant settlement and the construction of community. Ghettoised Perceptions versus Mainstream Constructions of English Muslims: The Future of Multicultural Built Environment*. Birmingham Institute of Art & Design, University of Central England, Birmingham.
- Vedder, P., van de Vijver, F. J., & Liebkind, K. (2022). Predicting immigrant youths' adaptation across countries and ethnocultural groups. In *Immigrant youth in cultural transition* (pp. 144-167). Routledge.
- Vezzali, L., & Stathi, S. (2016). *The present and the future of the contact hypothesis, and the need for integrating research fields*. Vezzali, L., & Stathi, S. (Ed.), In *Intergroup contact theory* (pp. 9-15). Routledge.
- Ward, Colleen ve Berno, Tracy. (2011). Beyond Social Exchange Theory Attitudes Toward Tourists. *Annals of Tourism Research*, 38 (4), 1556 –1569.
- Webber, F. (2011). How voluntary are voluntary returns?. *Race & Class*, 52(4), 98-107.
- Wennersten, P. (1999). The politics of inclusion: The case of the Baltic states. *Cooperation and Conflict*, 34(3), 272-296.

- Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu. (2013). *T. C. Resmi Gazete*, 28615, 4 Eylül 2013.
- Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yalçın, G. E. ve Öcal, F. (2016). Kırsal göç ve tarımsal üretime etkileri. *Harran Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi*, 20(2), 154-158.
- Yaylacı F.G. ve Karakuş, M. (2015). Perceptions and newspaper coverage of Syrian refugees in Turkey, *Migratiton Letters*, 12(3).
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, S. G. (2023). Gönüllü geri dönüş: Uluslararası deneyimler ve Türkiye. *Liberal Düşünce Dergisi*, (110), 181-205.
- Yıldırım, S. (2014). Sosyal dışlanma ve Avrupa Birliği yaklaşım, *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2(2),91-108.
- Yılmaz E. A. ve Özer Y. E. (2022). İtme çekme kuramı bağlamında Türkiye'deki Suriyelilere yönelik bir alan araştırması: aydın ili örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 282-295.
- Yılmaz, A. (2014). Uluslararası göç: çeşitleri, nedenleri ve etkileri. *Electronic Turkish Studies*, 9(2).
- Yılmaz, Ç. (2020). Fındık Tarımında mevsimlik tarım işçilerinin sosyal dışlanma süreçleri. *Sosyoloji ve Psikoloji Araştırmaları*, 45-62.
- Yılmaz, D. ve Günay, M. A. (2022). Türk toplumunda Suriyeli sığınmacı algısı. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 117-139.
- Yoska, E. (2023). Türk dünyasından Türkiye'ye yapılan göçler: 1931-1982 Dönemi İncelemesi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 22(Cumhuriyet'in 100. Yılı Özel Sayısı), 251-269.

- Yudistira, R., Nurcaya, N., Julhadi, J., & Pattiasina, P. P. J. (2022). The Role of linguistics and local wisdom on knowing harmony between religions at tana toraja. *Muslim Heritage*, 7(2), 409-431.
- Yurttaş, S. (2020). Türkiye'deki Suriyeli mültecilere yönelik ön yargı ve kalıp yargıların Türkmenistanlı öğrencilere yansımaları. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 20(49), 961-985.
- Zafer, A. B. (2016). Göç çalışmaları için bir anahtar olarak "Kültürleşme" kavramı. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(30), 75-92.
- Zastrow, C. (2016). *Sosyal hizmete giriş*. (D. Baran Çiftci, Çev. Ed.), Ankara: Nika.

EK-1 ORJİNALLİK RAPORU

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu Form No.	FRM-YL-15
		Yayın Tarihi Date of Pub.	04.12.2023
	FRM-YL-15 Yüksek Lisans Tezi Orijinallik Raporu <i>Master's Thesis Dissertation Originality Report</i>	Revizyon No Rev. No.	02
		Revizyon Tarihi Rev. Date	25.01.2024

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA	
Tarih: 29/03/2024	
Tez Başlığı: Yerel Halk ve Suriyeliler: Altındağ Olayları Çerçevesinde Nitel Bir Çalışma	
Yukarıda başlığı verilen tezinin a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 198 sayfalık kısmına ilişkin, 22/03/2024 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezinin benzerlik oranı % 2 'dir.	
Uygulanan filtrelemeler*:	
1. ☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç	
2. ☒ Kaynakça hariç	
3. ☒ Alıntılar hariç	
4. ☐ Alıntılar dâhil	
5. ☒ 5 kelimededen daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç	
Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tezinin herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumlarda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.	
Gereğini saygılarımla arz ederim.	
Erman ALPAGUT	

Öğrenci Bilgileri	Ad-Soyad	Erman ALPAGUT
	Öğrenci No	N19132666
	Enstitü Anabilim Dalı	Sosyal Hizmet Anabilim Dalı
	Programı	Sosyal Hizmet Yüksek Lisans (Tezli)

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.
(Doç. Dr. TÜRKEN ÇAĞLAR)

* Tez Almanca veya Fransızca yazılıyor ise bu kısımda tez başlığı **Tez Yazım Dilinde** yazılmalıdır.

**Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları İkinci bölüm madde (4)/3'te de belirtildiği üzere: Kaynakça hariç, Alıntılar hariç/dahil, 5 kelimededen daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 5 words) filtreleme yapılmalıdır.

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu Form No.	FRM-YL-15
		Yayın Tarihi Date of Pub.	04.12.2023
	FRM-YL-15 Yüksek Lisans Tezi Orijinallik Raporu <i>Master's Thesis Dissertation Originality Report</i>	Revizyon No Rev. No.	02
		Revizyon Tarihi Rev. Date	25.01.2024

TO HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF SOCIAL WORK

Date: 29/03/2024

Thesis Title (In English): Indigenous People and Syrians: A Qualitative Study in the Framework of Altındağ Incidents

According to the originality report obtained by myself/my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options checked below on 22/03/2024 for the total of 198 pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled above, the similarity index of my thesis is 2 %.

Filtering options applied**:

1. Approval and Declaration sections excluded
2. References cited excluded
3. Quotes excluded
4. Quotes included
5. Match size up to 5 words excluded

I hereby declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

Kindly submitted for the necessary actions.

Erman ALPAGUT

Student Information	Name-Surname	Erman ALPAGUT
	Student Number	N19132666
	Department	Social Work Department
	Programme	Social Work Second Cycle Programmes (Master's Degree)

SUPERVISOR'S APPROVAL

APPROVED
(Assoc. Prof. Dr. Türken ÇAĞLAR)

**As mentioned in the second part [article (4)/3]of the Thesis Dissertation Originality Report's Codes of Practice of Hacettepe University Graduate School of Social Sciences, filtering should be done as following: excluding reference, quotation excluded/included, Match size up to 5 words excluded.

EK-2 ETİK KOMİSYON İZİNİ

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Rektörlük

Tarih: 03/03/2023 17:02
Sayı: E-33853172-300-00002723263

Sayı : E-35853172-300-00002723263
Konu : Etik Komisyon İzni (Erman ALPAGUT)

3.03.2023

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi: 13.02.2023 tarihli ve E-12908312-300-00002686649 sayılı yazımız.

Enstitünüz Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencilerinden **Erman ALPAGUT**'un, **Doç. Dr. Türken ÇAĞLAR** danışmanlığında hazırladığı “**Yerel Halk ve Suriyeliler: Altındağ Olayları Çerçevesinde Nitel Bir Çalışma**” başlıklı tez çalışması Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun **21 Şubat 2023** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Sibel AKSU YILDIRIM
Rektör Yardımcısı

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: A420076D-392B-42B5-8F16-9981DC7A86C5

Belge Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/lu-ebys>

Adres: Hacettepe Üniversitesi Rektörlük 06100 Sıhhiye-Ankara

Bilgi için: Çağla Handan GÜL

E-posta: yazimd@hacettepe.edu.tr İnternet Adresi: www.hacettepe.edu.tr Elektronik

Bilgisayar İşletmeni

Ağ: www.hacettepe.edu.tr

Telefon: 0 (312) 305 3001-3002 Faks: 0 (312) 311 9992

Telefon: 03123051008

Kep: hacettepeuniversitesi@hs01.kep.tr

QRKOD

EK-3 GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU (TÜRK KİŞİLER)

Değerli Katılımcı,

Bu görüşme Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Erman ALPAGUT tarafından hazırlanan “**Yerel Halk ve Suriyeliler: Altındağ Olayları Çerçevesinde Nitel Bir Çalışma**” isimli yüksek lisans tezi kapsamında yapılacaktır.

Doç. Dr. Türken ÇAĞLAR danışmanlığında yürütülen bu araştırmanın temel amacı Ankara Altındağ bölgesinde yaşayan yerel halk ile Suriyeli göçmenlerin birbirleri hakkındaki algılarını öğrenmek ve Altındağ Olaylarının büyümesinin altında yatan duygu ve düşüncelerin açığa çıkmasını sağlayarak benzer şekilde olayların tekrar meydana gelmemesi için çözüm önerileri sağlamaktır. Belirlenen amaç doğrultusunda araştırmacı tarafından sosyodemografik bilgi formu ile konu ile ilgili oluşturulmuş olan sorulardan oluşan bir görüşme formu hazırlanmıştır. Bu araştırma için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu’ndan gerekli izinler alınmıştır.

Araştırma gönüllülük esasına dayanmaktadır. Görüşme başlamadan önce herhangi bir sorunuz varsa sorabilirsiniz. Görüşme sırasında herhangi bir neden belirtmeksizin görüşmeyi sonlandırmak istediğinizi araştırmacı ile paylaşabilir ve görüşmeyi sonlandırabilirsiniz. Bu durumda tarafınıza hiçbir sorumluluk yüklenmeyecektir. Görüşmemiz sırasında paylaştığımız bilgiler tamamen bilimsel araştırma için kullanılacak ve tarafımızca saklı tutulup hiçbir kurum ile paylaşılmayacaktır. Araştırma kapsamında gerçekleştireceğimiz görüşme yaklaşık bir saat sürecektir. **Size bu görüşmede ilk olarak sosyodemografik bilgi formunda yer alan sorular daha sonra Suriyeli bireylere ve Altındağ Olaylarına ilişkin düşüncelerinize yönelik sorular sorulacaktır.** Görüşmede araştırmanın amacının dışında herhangi bir özel soru sorulmayacaktır. Buna karşın cevaplamak istemeyeceğiniz veya özel olduğunu düşündüğünüz sorular olursa cevap vermeyebilirsiniz. Araştırmada katılımcıların kimliğine ilişkin (isim, adres, iletişim bilgisi vb.) bilgiler gizli tutulacak olup, çözümleme sürecinde her katılımcıya bir hayali isim ya da numara verilecektir.

Görüşme sırasında konuşulanların yazıya geçirilmesi zor olduğu için izin verdiğiniz takdirde görüşmeler ses kaydına alınacaktır. Ses kayıtları araştırma kapsamında tamamen görüşmelerin analizi için kullanılacak olup başka hiçbir şekilde kullanılmayacaktır. Ses kaydı alınmasını istemiyorsanız lütfen belirtiniz.

Araştırmaya katılmadan önce ve görüşme süresince sormak istediğiniz sorular olduğunda araştırmacıya sormaktan çekinmeyiniz. Yine araştırmanın sonuçlarına dair bilgi almak için aşağıda yer alan iletişim bilgilerin kullanarak araştırmacıya ulaşabilirsiniz. Gönüllü katılım formunun bir örneği size verilecektir. Katılımınız için teşekkür ederim.

Katılımcı Beyanı

Yukarıda belirtilen bilgileri okudum (veya sözlü olarak dinledim), daha detaylı bilgi almak istediğim noktalarda araştırmacıya danışarak yeterli ölçüde bilgi aldım ve araştırmanın amacını anladım. Buna göre adı yukarıda belirtilmiş olan araştırma kapsamında elde edilen bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını, katılımcıların gizliliğinin sağlanması koşuluyla yayınlanmasını herhangi bir zorlama olmaksızın kendi özgür irademle kabul ediyorum.

Katılımcı

Adı, soyadı:

Tel:

Adres:

İmza:

Akademik Danışman:

Adı, soyadı: Doç. Dr. Türken ÇAĞLAR

Tel:

Adres:

E-posta:

İmza:

Araştırmacı:

Adı, soyadı: Erman ALPAGUT

Tel:

E-posta:

Adres:

İmza:

EK-4 GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU (SURİYELİ KİŞİLER)

Değerli Katılımcı,

Bu görüşme Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Erman ALPAGUT tarafından hazırlanan “**Yerel Halk ve Suriyeliler: Altındağ Olayları Çerçevesinde Nitel Bir Çalışma**” isimli yüksek lisans tezi kapsamında yapılacaktır.

Doç. Dr. Türken ÇAĞLAR danışmanlığında yürütülen bu araştırmanın temel amacı Ankara Altındağ bölgesinde yaşayan yerel halk ile Suriyeli göçmenlerin birbirleri hakkındaki algılarını öğrenmek ve Altındağ Olaylarının büyümesinin altında yatan duygu ve düşüncelerin açığa çıkmasını sağlayarak benzer şekilde olayların tekrar meydana gelmemesi için çözüm önerileri sağlamaktır. Belirlenen amaç doğrultusunda araştırmacı tarafından sosyodemografik bilgi formu ile konu ile ilgili oluşturulmuş olan sorulardan oluşan bir görüşme formu hazırlanmıştır. Bu araştırma için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu’ndan gerekli izinler alınmıştır.

Araştırma gönüllülük esasına dayanmaktadır. Görüşme başlamadan önce herhangi bir sorunuz varsa sorabilirsiniz. Görüşme sırasında herhangi bir neden belirtmeksizin görüşmeyi sonlandırmak istediğinizi araştırmacı ile paylaşabilir ve görüşmeyi sonlandırabilirsiniz. Bu durumda tarafınıza hiçbir sorumluluk yüklenmeyecektir. Görüşmemiz sırasında paylaştığımız bilgiler tamamen bilimsel araştırma için kullanılacak ve tarafımızca saklı tutulup hiçbir kurum ile paylaşılmayacaktır. Araştırma kapsamında gerçekleştireceğimiz görüşme yaklaşık bir saat sürecektir. **Size bu görüşmede ilk olarak sosyodemografik bilgi formunda yer alan sorular daha sonra yerel halka ve Altındağ Olaylarına ilişkin düşüncelerinize yönelik sorular sorulacaktır.** Görüşmede araştırmanın amacının dışında herhangi bir özel soru sorulmayacaktır. Buna karşın cevaplamak istemeyeceğiniz veya özel olduğunu düşündüğünüz sorular olursa cevap vermeyebilirsiniz. Araştırmada katılımcıların kimliğine ilişkin (isim, adres, iletişim bilgisi vb.) bilgiler gizli tutulacak olup, çözümleme sürecinde her katılımcıya bir hayali isim ya da numara verilecektir.

Görüşme sırasında konuşulanların yazıya geçirilmesi zor olduğu için izin verdiğiniz takdirde görüşmeler ses kaydına alınacaktır. Ses kayıtları araştırma kapsamında tamamen görüşmelerin analizi için kullanılacak olup başka hiçbir şekilde kullanılmayacaktır. Ses kaydı alınmasını istemiyorsanız lütfen belirtiniz.

Araştırmaya katılmadan önce ve görüşme süresince sormak istediğiniz sorular olduğunda araştırmacıya sormaktan çekinmeyiniz. Yine araştırmanın sonuçlarına dair bilgi almak için aşağıda yer alan iletişim bilgilerin kullanarak araştırmacıya ulaşabilirsiniz. Gönüllü katılım formunun bir örneği size verilecektir. Katılımınız için teşekkür ederim.

Katılımcı Beyanı

Yukarıda belirtilen bilgileri okudum (veya sözlü olarak dinledim), daha detaylı bilgi almak istediğim noktalarda araştırmacıya danışarak yeterli ölçüde bilgi aldım ve araştırmanın amacını anladım. Buna göre adı yukarıda belirtilmiş olan araştırma kapsamında elde edilen bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını, katılımcıların gizliliğinin sağlanması koşuluyla yayınlanmasını herhangi bir zorlama olmaksızın kendi özgür irademle kabul ediyorum.

Katılımcı:

Adı, soyadı:

Tel:

Adres:

İmza:

Akademik Danışman:

Adı, soyadı: Doç. Dr. Türken ÇAĞLAR

Tel:

Adres:

E-posta:

İmza:

Araştırmacı:

Adı, soyadı: Erman ALPAGUT

Tel:

E-posta:

Adres:

İmza:

EK-5 GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU (SURIYELİ KİŞİLER) - ARAPÇA

عزيزي المشارك،

ستجرى هذه المقابلة في نطاق أطروحة الماجستير بعنوان "السكان المحليون والسوريون: دراسة نوعية في إطار الأحداث السرية" التي أعدها إيرمان ألباجوت، معهد العلوم الاجتماعية بجامعة هاسيتيب، قسم العمل الاجتماعي.

مساعد. دكتور. الغرض الرئيسي من هذا البحث، الذي تم إجراؤه تحت إشراف العصور التركية، هو معرفة تصورات السكان المحليين الذين يعيشون في منطقة أنقرة ألتينداغ والمواطنين السوريين عن بعضهم البعض. هو توفير حلول لمنع تكرار الأحداث من خلال الكشف عن المشاعر والأفكار الكامنة وراء نمو الأحداث. تمشيا مع الغرض المحدد، أعد الباحث استمارة مقابلة تتكون من نموذج معلومات اجتماعية ديموغرافية وأسئلة تتعلق لهذا البحث Hacettepe بالموضوع. تم الحصول على الأذونات اللازمة من لجنة الأخلاقيات بجامعة.

البحث على أساس تطوعي. إذا كان لديك أي أسئلة قبل بدء المقابلة، يمكنك طرحها. أثناء المقابلة يمكنك مشاركة الباحث أنك تريد إنهاء المقابلة دون إبداء أي سبب ويمكنك إنهاء المقابلة. في هذه الحالة، لن يتم فرض أي مسؤولية عليك. سيتم استخدام المعلومات التي تشاركها أثناء مقابلتنا لأغراض البحث العلمي فقط ولن تتم مشاركتها مع أي مؤسسة من خلال الحفاظ على سريتها. ستستغرق المقابلة التي ستجرى في نطاق البحث حوالي ساعة واحدة. في هذه المقابلة، سيتم طرح الأسئلة عليك أولاً في نموذج المعلومات الاجتماعية الديموغرافية، ثم أسئلة حول أفكارك حول السكان المحليين والأحداث تحت الأرض. في المقابلة، لن يتم طرح أي أسئلة محددة بخلاف الغرض من البحث. من ناحية أخرى، إذا كانت هناك أسئلة لا تريد الإجابة عليها أو تعتقد أنها خاصة، فقد لا تجيب عليها. في البحث، سيتم الحفاظ على سرية المعلومات المتعلقة بهوية المشاركين (الاسم والعنوان ومعلومات الاتصال وما إلى ذلك)، وسيتم إعطاء اسم أو رقم وهمي لكل مشارك أثناء عملية التحليل.

نظرًا لأنه من الصعب نسخ ما تم التحدث به أثناء المقابلة، فسيتم تسجيل المحادثات صوتيًا إذا سمحت بذلك. سيتم استخدام التسجيلات الصوتية فقط لتحليل المقابلات ضمن نطاق البحث ولن يتم استخدامها بأي طريقة أخرى. يرجى تحديد ما إذا كنت لا تريد تسجيل الصوت.

لا تتردد في سؤال الباحث قبل المشاركة في البحث وأثناء المقابلة إذا كانت هناك أسئلة تريد طرحها. مرة أخرى، للحصول على معلومات حول نتائج البحث، يمكنك الوصول إلى الباحث باستخدام معلومات الاتصال أدناه. سوف تحصل على نسخة من استمارة المشاركة التطوعية. أشكركم على مشاركتكم.

بيان المشارك

لقد قرأت (أو استمعت شفهيًا) للمعلومات المذكورة أعلاه، وتساورت مع الباحث في النقاط التي أردت فيها معلومات أكثر تفصيلاً، وحصلت على معلومات كافية وفهمت الغرض من البحث. وبناءً على ذلك، أقبل طواعية

استخدام المعلومات التي تم الحصول عليها في نطاق البحث المذكور أعلاه للأغراض العلمية ونشرها، بشرط ضمان سرية المشاركين، دون أي إكراه.

مشارك:

الاسم و الكنية:

عنوان :

المرشد الأكاديمي:

الاسم و الكنية: مساعد. دكتور. توركين كاجلار

هاتف:

عنوان :

بريد إلكتروني:

الباحث:

الاسم و الكنية: إيرمان ألباجوت

هاتف:

عنوان:

بريد إلكتروني:

EK-6 KATILIMCI GÖRÜŞME SORULARI (TÜRK KİŞİLER)

Tarih: Başlama Saati: Bitiş Saati:

SOSYO DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Yaşınız .....

Cinsiyetiniz:

Kadın Erkek

Eğitim Durumuz:

İlkokul Ortaokul Lise

Üniversite Diğer.....

Medeni Durumunuz:

Evli Bekar Boşanmış Eşim Vefat Etti

Ne kadar süredir Ankara'dasınız? .....

Ne kadar süredir Altındağ'da yaşıyorsunuz? .....

Altındağ'da yaşamayı tercih etmeniz temel nedeni nedir? (ucuz/ akraba/tanıdık/iş....)

.....

Suriyeli arkadaşınız var mı?

Evet Hayır

Çalışıyor musunuz?

Evet Hayır

Cevabınız "Evet" ise ne iş yapıyorsunuz? .....

DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME FORMU

Suriyelilerin kendilerini Türkiye'de nasıl konumlandıklarına ilişkin sorular:

Sizece Türkiye Suriyeliler için ne ifade etmektedir?

Sizece ellerinde olsa ya da onlara fırsat sunulsa Suriyeliler tekrar ülkelerine dönmeyi düşünür mü? (Cevabınız "evet" ise, bunda Altındağ olaylarının etkisi var mıdır? Varsa eğer, nasıldır?)

İki Halkın Birbirine Bakış Açısı ve Altındağ Olaylarına İlişkin Sorular:

Sizece Altındağ Olayları neden yaşandı? Bu olayın altında yatan sebeplere ilişkin düşünceleriniz nelerdir?

Suriyeliler ile olan ilişkilerinizi nasıl tanımlarsınız? Altındağ olayları öncesi nasıldı? Sonrasında bu konuda değişim oldu mu?

Şu anda Suriyelilere ilişkin olumlu/olumsuz düşünceleriniz var mıdır? Varsa bunlar nelerdir?

Sizce Suriyelilerin yerel halka karşı olumlu/olumsuz düşünceleri var mıdır? Varsa bunlar nelerdir?

Sizce Altındağ olaylarının yaşanmasında yerel halk ve Suriyelilerin birbirleri hakkındaki düşüncelerinin (bakış açılarının) bir etkisi oldu mu? Olduysa, ne şekilde olmuş olabilir?

Altındağ olaylarının öncesini ve sonrasını düşündüğünüzde sizce Türkiye genelinde “Suriyeli kimliği” bu olaylardan nasıl etkilendi? Buna ilişkin düşünceleriniz nelerdir?

Altındağ olayları genel olarak sizin yaşamınız nasıl etkiledi? Buna ilişkin düşünceleriniz nelerdir?

Altındağ olayları çerçevesinde medyanın yaklaşımını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Birlikte yaşamaya ilişkin sorular:

Altındağ olayları tarzı olayların yeniden yaşanmaması için sizce neler yapılmalıdır ya da nelere dikkat edilmelidir?

Genel olarak yerel halk ve Suriyelilerin bir arada sorunsuz bir şekilde yaşaması için neler yapılmalıdır? Bu konudaki önerileriniz nelerdir? Yerel halka, Suriyelilere ve devlete düşen sorumlulukların neler olduğunu düşünüyorsunuz?

Benim sormadığım, ancak sizin eklemek istediğiniz bir şey var mı?

EK-7 KATILIMCI GÖRÜŞME SORULARI (SURIYELİ KİŞİLER)

Tarih: Başlama Saati: Bitiş Saati:

SOSYO DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Yaşınız .....

Cinsiyetiniz:

Kadın Erkek

Eğitim Durumunuz:

İlkokul Ortaokul Lise

Üniversite Diğer.....

Medeni Durumunuz:

Evli Bekar Boşanmış Eşim Vefat Etti

Ne kadar süredir Türkiye’desiniz? :.....

Ne kadar süredir Ankara’dasınız? .....

Ne kadar süredir Altındağ’da yaşıyorsunuz? .....

Altındağ’da yaşamayı tercih etmenizin temel nedeni nedir? (ucuz/ akraba/tanıdık/iş....)

.....

Türk arkadaşınız var mı?

Evet Hayır

Çalışıyor musunuz?

Evet Hayır

Cevabınız “Evet” ise ne iş yapıyorsunuz? .....

DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME FORMU

Suriyelilerin kendilerini Türkiye’de nasıl konumlandıklarına ilişkin sorular:

Türkiye sizin için ne ifade etmektedir?

Türkiye’de yaşama konusundaki düşünceleriniz nelerdir?

Elinizde olsa ya da size fırsat sunulsa tekrar ülkenize dönmeyi düşünür müsünüz?

(Cevabınız “evet” ise, bunda Altındağ olaylarının etkisi var mıdır? Varsa eğer, nasıldır?)

İki Halkın Birbirine Bakış Açısı ve Altındağ Olaylarına İlişkin Sorular:

Sizce Altındağ Olayları neden yaşandı? Bu olayın altında yatan sebeplere ilişkin düşünceleriniz nelerdir?

Yerel halk ile olan ilişkilerinizi nasıl tanımlarsınız? Altındağ olayları öncesi nasıldı? Sonrasında bu konuda değişim oldu mu?

Şu anda yerel halka ilişkin olumlu/olumsuz düşünceleriniz var mıdır? Varsa bunlar nelerdir?

Sizce yerel halkın Suriyelilere karşı olumlu/olumsuz düşünceleri var mıdır? Varsa bunlar nelerdir?

Sizce Altındağ olaylarının yaşanmasında yerel halk ve Suriyelilerin birbirleri hakkındaki düşüncelerinin (bakış açılarının) bir etkisi oldu mu? Olduysa, ne şekilde olmuş olabilir?

Altındağ olaylarının öncesini ve sonrasını düşündüğünüzde sizce Türkiye genelinde “Suriyeli kimliği” bu olaylardan nasıl etkilendi? Buna ilişkin düşünceleriniz nelerdir?

Altındağ olayları genel olarak sizin yaşamınız nasıl etkiledi? Buna ilişkin düşünceleriniz nelerdir?

Altındağ olayları çerçevesinde medyanın yaklaşımını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Birlikte yaşamaya ilişkin sorular:

Altındağ olayları tarzı olayların yeniden yaşanmaması için sizce neler yapılmalıdır ya da nelere dikkat edilmelidir?

Genel olarak yerel halk ve Suriyelilerin bir arada sorunsuz bir şekilde yaşamaları için neler yapılmalıdır? Bu konudaki önerileriniz nelerdir? Yerel halka, Suriyelilere ve devlete düşen sorumlulukların neler olduğunu düşünüyorsunuz?

Benim sormadığım, ancak sizin eklemek istediğiniz bir şey var mı?

أسئلة مقابلة المشاركين (الشعب السوري) 8إضافي-

EK-8 KATILIMCI GÖRÜŞME SORULARI SURİYELİ KİŞİLER - ARAPÇA

- تاريخ: وقت البدء: وقت النهاية:
- استمارة المعلومات الاجتماعية الديموغرافية:
- عمرک؟ .....
- جنسک:
- رجل ( ) امرأة ( )
- الحالة التعليمية:
- المدرسة الابتدائية ( ) المدرسة الإعدادية ( ) المدرسة الثانوية ( ) الجامعة ( ) أخرى ( ) .....
- الحالة الاجتماعية:
- متزوج ( ) أعزب ( ) مطلق ( ) زوجتي متوفاة ( )
- منذ متى وانت في تركيا؟.....
- منذ متى وانت في انقرة؟.....
- منذ متى وانت تعيش في ألتينداغ؟.....
- ما هو السبب الرئيسي لاختيار العيش في ألتينداغ؟ (رخيص / نسبي / معارف / عمل ...)
- .....
- هل لديك اصدقاء اتراک؟
- نعم ( ) لا ( )
- هل تعمل؟
- نعم ( ) لا ( )
- ..... إذا كانت إجابتك "نعم" ، فماذا تفعل؟ .....

استمارة مقابلة متعمقة

أسئلة حول كيفية تموضع السوريين في تركيا:

- ماذا تعني تركيا بالنسبة لك؟

ما رأيك في العيش في تركيا؟

- هل تفكر في العودة إلى بلدك إذا استطعت أو إذا أتيحت لك الفرصة؟

(إذا كانت إجابتك "نعم" ، فهل هناك تأثير لأحداث السمكة الذهبية؟ إذا كان الأمر كذلك ، فكيف؟)

وجهة نظر الشعيين لبعضهما البعض والأسئلة المتعلقة بأحداث ألتينداغ:

- لماذا برأيك وقعت حوادث ألتينداغ؟ ما هي أفكارك حول الأسباب الكامنة وراء هذا الحدث؟

- كيف تصف علاقاتك مع السكان الأصليين؟ كيف كان الأمر قبل أحداث ألتينداغ؟ هل تغير أي شيء منذ ذلك الحين؟

- هل لديك حاليًا أفكار إيجابية / سلبية عن السكان المحليين؟ إذا كان الأمر كذلك، ما هي؟

- هل تعتقد أن السكان المحليين لديهم أفكار إيجابية / سلبية تجاه السوريين؟ إذا كان الأمر كذلك، ما هي؟

- هل تعتقد أن آراء (وجهات نظر) السكان المحليين والسوريين حول بعضهم البعض كان لها تأثير على وقوع أحداث ألتنداج؟ إذا كان الأمر كذلك ، فكيف حدث ذلك؟

- عندما تفكر في أحداث ألتينداغ قبل وبعد ، كيف تعتقد أن "الهوية السورية" في تركيا تأثرت بهذه الأحداث؟ ما هي أفكارك حول هذا؟

كيف أثرت أحداث ألتينداغ على حياتك بشكل عام؟ ما هي أفكارك حول هذا؟

-كيف تقيمون نهج الإعلام في إطار أحداث التنداج؟

أسئلة حول العيش معًا:

ما الذي تعتقد أنه يجب القيام به أو ما الذي يجب الانتباه إليه حتى لا تتكرر الأحداث مثل المستضعفين؟

- بشكل عام، ما الذي يجب عمله حتى يعيش السكان المحليون والسوريون معًا دون أي مشاكل؟ ما هي اقتراحاتكم في هذا الصدد؟ ما هي مسؤوليات السكان المحليين والسوريين والدولة برأيك؟

- هل هناك أي شيء لم أطلبه ولكنك ترغب في إضافته؟